

CHILIDÚGU
SIVE
TRACTATUS
LINGUAE CHILENSIS
OPERA
BERNARDI HAVESTADT.

EDITIONEM NOVAM IMMUTATAM
CURAVIT
DR. JULIUS PLATZMANN.

VOLUMEN II.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXXXIII

S. TRINITAS unus D E U S M. n.

S. semper Virgo MARIA O. p. n.

S. Joseph Nutritie IESU O. p. n.
B. H. C. Mocha. Hier. Strübel sc.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

CHILIDÚGU

PARS TERTIA.

CATECHISMUS

IN

PROSA & VERSU.

TOMUS II.

Monasterii Westphaliæ Typis Aschendorfianis.

1777.

N B.

Si forte Benevolus Lector, ea quæ hic
habentur, alibi vel in Ms., vel in libris
impressis invenerit; sciat me non sua il-
lius. sed illum mea sumpsiſſe. V. N. 299.
& P. 5. sub finem.

CAPUT I.
PРЕCES. REZAN.

Per signum Crucis.

575. Santa Cruz ta ni gnel meu, inchin ta in pu caine meu, montulmoin inchin ta in senor DIOS, Chao, Votm cai, Espiritu Santo cai ta ni uui meu. Amen.

Pater noster.

576. Inchin ta in chao huenu mo ta mlelu ufchigepe ta mi uui; eimi ta mi Reyno inchin mo cupape; chumgechi ta mi piel vemgequei Huenu mapu meu, vemgechi cai vemgepe ta Tue mapu meu: Chai elumoin ta in vill antu cofque; perdonanmamoin ta in puhuerilcan, chumgechi inchin perdonaquebiin ta in pu huerileteu; lelmoquilin ta in huerilcanoam; huera meu montulmoin. Amen.

Ave Maria.

577 ufchieimi MARIA, DIOS ni gracia meu opuleimi, senor DIOS eimi eguta mlei, pu domu meu iod cumeimi, ta mi pue meu geuyeluchi JESUS cad cumei cai. A santa MARIA DIOS ta ni Nuque, inchin ta in huerilcavoe chegen ufchindugunmamoin ta DIOS veula, ape lalin cai. Amen.

Credo.

578. Mupiltun ta DIOS, Chao meu vill pepilvoe, huenu vemvoe, Tue vemvoe cai. Ta in Apo senor JESU Christo meu cai, Vei ta ni mtn votm; Espiritu santo meu chegeluyelu; Virgen santa MARIA meu geuyelu; Poncio Pilato ta ni dugu meu cùtantulgeuyelu, Cruz meu clavos tùculgeyelu, lauyelu, rgalgeuyelu cai; minu Tue meu naûuyelu, cùlan antú meu laluchi pu che meu mogetuuyelu, prauyelu Huenu meu; villpepilvoe DIOS Chao ta ni man meu anúlelu; vei meu ramtupaialu mogeluchi che, laluchi che cai. Espiritu santo meu mupiltun; Santa Iglesia Catholica; pu santo ta ni comunion; pu huerilcan ta ni entugequen; mogetual ta ni anca; moll ta in mogeal cai. Amen.

Decalogus.

579. DIOS ni toquielchi dgu marii: Cùla uneleluchi dugu quidu DIOS ta ni raquigeam; relüe huelumai vill pu che ta ni cùmeleam. Une dugu pii: vill dgu meu iod aiúabimi ta DIOS Epu dugu pii: jurapralaiaimi. Cùla dugu pii: Domingo antú meu, Fiesta meu cai urcutuaimi ta mi ûfchiabium ta Dios. Meli dugu pii: Raquiabimi ta mi Chao, ta mi Nuque cai. Quechu dugu pii: lagmchelaiaimi. Cayu dugu pii: nua-laiaimi.

laiaimi. Relûe dugu pii : hueñelaiaimi. Pura dugu pii: coilla dgu pilelpralaiaimi. Ailla dugu pii: ca che ni pinom cùlmeien-malaibimi. Mari dugu pii: ca che ni cu-lin cùlmeienmalaibimi. Vachi mari dugu epu dugu meu tauleign: vill dgu meu iod aiùabimi ta Dios , aiùabimi cai vill puche , chumgechi quidu aiùuqueimi. 656. 603.

Quinque Præcepta Ecclesiæ.

580. Ta in nuque Santa Iglesia ta ni to-quielchi dgu quechui. Une dugu pii: lli-tugen meu allcùaimi ta Missa Domingo antù Fiesta meu cai; huechun pouai ta mi allcú-biel. Epu dugu pii : Tipantu meu quine-chi confessiaiami; ape lalmi confessatuaimi; cupa comulgalmi cai. Cùla dugu pii: qui-nechi tipantu meu comulgaiami. Meli du-gu pii: Santa Iglesia ta ni toquielchi ayunan antù ayunaiaimi. Quechu dugu pii: Diez-mos, primitias cai eluculliaimi.

Septem Sacramenta.

581. Ta in Nuque Santa Iglesia ta ni Sa-cramento relûei Unelelu Bautismo Epu-lelu Confirmacion. Cùlalelu Penitencia. Melilelu Comunion. Quechulelu Extrema uncion. Cayulelu Orden Sacerdotal. Re-lûelelu Matrimonio.

Actus Contritionis.

582. Ta in Apo senor JESU Christo,
L 1 3 mu-

mupin Dios, mupin Che cai, ta in Vemvoe, Montulvoe cai! villchi dgu meu iod aiùeimi ta mi venten cùmegen meu: vei ni vla Dios ema, Chao ema, Montulvoe ema, inche aldún cutanduamn vill ta ni piuque meu ta ni pu huerilcan ni vla: huerilcahuellaian, huerilcahuellaian! perdonaen ta Dios, perdonaen senor JESU Christo, eluaen ta mi gracia ta ni huerilcatunoam. Amen. 662.

Salve Regina.

583. úfchieimi Reyna cutanievoechi Nuque; inchin ta in mogén, ta in cochugen, ta in úgelgen cai úfchitueimi. Inchin Eva ta ni pu pnén ta in giuntugeel mtmeimi; Eimi meu pratulihuein eyutun meu gùmanquechi vachi gùmageluchi lof meu. Ta in úfchindugunmaeteu mai, mi cutanievoechi ge inche meu unolpage; pelelmoin cai JE-SUS bendito mi pue meu geuyelu, deuma rupale tva ta in numqueiauqueel. Bureniove ema, Cutanievoe ema, quimhuentunoluchi ullcha ema, Dios ta ni Santa Ñuque Dios ta dugunmamoinca. Amen. 666.

Interrogatiunculæ.

584. 1. gei cam ta Dios? mai Padre. Quiñe Dios gei villpepilvoe, vill quimlu, vill mapu mo mlelu cai.

2. Inei cam ta Dios? Huenu mapu, Tue mapu, vill caque dgu Vemvoe, Eltuquelu Toquiqueelu cai; Dios pigei. 3.

3. Antù, cùyen, huagln, armco, talca, pillan Dios cam ve? mu P.e. vill vachi dgu Dios gelai, huelu Dios ni elel, Dios ni vemele ta ni cùmeleam vill pu Che.

4. Mivui cam ta Dios? Quine Dios mtn.

5. Mivui Persona? cùla Persona. Unelelu Persona Dios Chao pígei; epulelu Dios votm; cùlalelu Dios Espíritu santo pigelu: moll quine Persona ca Persona gei, huelu ca Dios no: Quine Dios mtn.

6. Veichi cùla Persona meu chuchi Persona Chegepauyei inchin ni vla? Epulelu Persona Dios votm Virgen MARIA ni pue meu chegetui.

7. Inei pígei veichi Dios votm deuma ta ni chegeuyeum? Señor JESU Christo.

8. Santa Maria chem ni vla cam Virgen pígei? San Joseph ta ni pinom mo rume, peancagelai: Virgen santa Maria Espíritu santo ni gracia mo contribui.

9. Lai cam Señor JESU Christo quine cruz meu inchin ni vla? mai P.e. ta ni ancaem lai señor JESU Christo; ta ni plí, ta ni Diosgen cai pepi lalai.

10. Chem ni vla cam lai señor JESU Christo? inchin ta in perdonageam ta in pu huerilcan; ta in pounoam cai ktal mapu meu.

11. Mogetui cam ta señor JESU Christo? mai P.e. cùlan antú meu mogetui señor JESU Christo; veimo pratui Huenu mapu meu,

avle vachi mapu ramtupaialu vill pu che ni
pu huerilcan.

12. Lale ta cume que che ta ni anca, cheu
cam poualu ni pllù egn? Dios ni mapu meu,
abnoalu ta ni túuún; ta ni tepen; ta ni cù-
melen egn cai.

13. Lale huera que che ni anca; cheu
cam poualu ni pllù egn; alhue ni ktal ma-
pu meu, avnoalu ta ni ptegen, ta ni alim-
gen, ta ni hueralen egn cai.

14. Lai cam inchin ta in pllù? mu P.e.
lalai inchin ta in pllù cahuellu ta ni pllù
vemgelu; ta in laluchi anca cai afle vachi
mapu, mogetualu.

15. Ragi Missa mo pramgele Santa Ho-
ftia, Caliz cai; inei cam veimo mlei? senor
JESU Christo ta ni anca, ta ni mollbun, ta
ni pllù, vill ta ni Chegen, Diosgen cai
veimo mlei.

16. Vill vachi dgu mupiltubimn cam?
mai P.e. vill quimlu, vill pepilvoe, pepi coi-
llatunolu cai Dios ta ni pin mo.

17. Chumgechi quimimn ta pielgen tva
ta Dios? vamgechi gnelin mo ta Santa Ig-
lesia Catholica.

18. Chem cam ta Santa Iglesia Catholica?
vill pu Christianogeluchi Che ta ni tauclen,
nielu ta ni unen Apo senor JESU Christo;
ta ni inan Apo Roma Cara meu mlequelu-
chi santo sumo Pontifice.

Niei cam santa Iglesia Catholica cume que ampin inchin ta in pliu ni ampigeam? mai P.e. Relue Sacramento.

20. Inei elpabilu veichi Relue Sacramento? Senor JEsu Christo.

21. Chumal? Dituam Dios ni gracia.

22. Chumai chei quine Christiano che ta ni perdonageam ni pu huerilcan; ta ni pounoam cai ktal mapu meu? Missan Patiru meu confessaialu vill ni pu huerilcan; huerilcahuelaian pialu Dios ni vla ni duam.

23. Chumai chei genolu Patiru ta ni confessiam? Re aiubiel mo ta Dios ni Diogen ni vla; udebipe vill ta ni pu huerilcan.
659. 660. 661. 662. 663. 664.

585. CAPUT II.

*Tres Sermones, quibus dictae Interrogationes
cula acclarantur.*

SERMO PRIMUS,

Quo explicantur tres primæ Quæstiunculæ.

586. Mari mari pu Ulmen, pu Cona, vill pu malluen cai mari mari! Aldun dgu nieabun ta mn nutamtubiel; huelu munan antu gei mtn ta mn pepidugubiel; vei ni vla muchai centuquelleeimn; chumal chei cupan ta mn mapu meu. Re eimn ta mn cumeleam, ta mn mollmogeam, cume peumageam cai. Dituam mai tva ta mn pibiel,

nutamtuaeimn quine dgu doi cùmelu chei, tepegelu chei quimlan; quimaimn mai, inei mo, chuml, chumal, chumgechi cai elgei vachi mapu Huenu Tue mapu mai: Quimbium vachi mu Vuta Apo vill tva vemvoe, Eltuquelu, Toquiquelu cai; ta mn raquia-bium, inaituabium cai vill ta ni piel tvei. Dituli tva inche eimn mo; moll cùmeleaimn, cùme peuma geaimn cai: Ta ni cullin, ta ni manumn mo cai veichi mu Vuta Apo ta ni serviqueel, inaitulu cai ta ni piel, ca mogén mo moll maialuchi tepen meu. Ta ni iod quimgeam ta dugu, ramtuyecuúmean, Cúme allcùtumn mai; cùme mlemn, duguquilmn; inche dugupeli, inei rume duguquile.

587. Inei chei eli vill vachi mapu? Dios entubi chem meu no. Chumtn tipantu gepei ta ni elgen cútú? Cayu huaranca, ailla pataca, relûe mari, quine tipantu cai (usque ad hunc 1772 juxta Martyrologium Roman. 25. Decembris) Chumtn antù mo eli? cayu antú mo elbi, muchai pepi vemuyeabui ru-me. Chemchi dgu vemi unelelu antù meu? Doi Huenuleluchi mapu, pu Angel, Tue mapu, co, pelon cai. Chumi epulelu antu meu? pu huagln ta ni mlequeum. Chemchei vemi cùlalelu meu? co huente Tue mapu mo mlebulu, ta ni piel mo ta Dios coni

coni pu rgan meu: veimo tipaign ta pu mahuida, pu lafquen, veimo cai ta Tue mapu lletui pu mamll, vill pu lahuem cai. Chumi chei melilelu, quechulelu, cayulelu meu? melilelu meu eli antú, cuyen, cage-luchi pu huagln. Quechulelu mo pu Challa, pù ûnm cai. Cayulelu meu pu cahuellu, pu huaca, pu vilu, caque vamgeluchi animal llavacha cai: Veimo ta pu Che Huentu mai, Domo che cai.

588. Tva ta mn pibiel mo quimaimn, quinemel Huenu mapu, Tue mapu, vill caque dgu cai, chem rume gelabuign. El-tubilu vill tvei Dios pipei. Vachi mu Vúta Apo moll gebui vill vemquelu, huelu inei mo rume quidu vemgenolu. Ado ramtu-moan, chumal cam eli Dios vill vachi mapu?

589. Deuma quimilmn, chumtn mapu gei; veimo pian: Chumtn mapu gei mai? gei Huenu mapu; gei Tue mapu cai. Veichi Huenu mapu epu geigu: Doi Huenuleluchi mapu mai, pu huagln ni mlequeum cai. Doi Huenuleluchi mapu chuchi mapu tvei? iod vutagelu, iod pelongelu, iod temogelu, iod cùmelu cai vill pu mapu meu. Chumal cam Dios eli vachi mapu? moll peumagelu ica ni mleam. Inei cam geign vachi pu peumagelu? pu Angel mai; pu Santo

Santo cai. Chemchi dgu gei cam Angel? Espiritu gei ta in plllu vemgelu, huelu anca nienolu. Vill pu Angel mlequeign cam Huenu mapu meu? mu. Vill pu Angel Huenu mapu ta ni llitugen meu elgelu ta Dios mo, cùlalelu chag pichi veimo getuign pu Pillan, utuventugeign cai mu minche Tue mapu meu. Chem ni vla cam? ta ni huerilcan egn ni vla. Vill pu cùmeque Angel uûauign cam? mu: udantugeign cùla Hierarquia meu; moll quine Hierarquia cai cùla orden meu. Chuchi pu Angel geign unelelu, doi raquivaluchi Hierarquia meu cai? allcùtumn ta ni pu Hierarquia egn, ta ni pu orden cai. Unelelu Hierarquia pu Serafim, pu Cherubim, pu Throno cai. Epulelu Hierarquia pu Virtud, pu Poteftad, pu Dominacion cai. Inalelu Hierarquia pu Principad, pu Arcangel, pu Angel cai. Chumgechi pu Orden meu udantugeign pu santo Huenu mapu mo mlelu? aldùn meu. Tva ta ni uì egn: pu Apostol, pu Patriarca, pu Profeta, pu Martyr, pu Confessor, pu Gnelvoe, pu Quimhuentunolu: gehuei pu Santo, pu Santa cai, ta ni mu Vuta Apo egn JESU Christo gei; mu Vuta Toquiquelu cai Virgen santa Maria. Inei chei Senor JESU Christo, inei cai Virgen santa Maria?

590. Ta ni aldùn dugunoam, ca coûau
meu

meu elcaniebin tafdugun vachi ramtun meu,
gehuei mtn dituam ta mn cumeleal raquibin,
aiùbin, inaitubin vachi Dios vill Vem-
voe, vill Eltuquelu, Toquiqueluchi mu Vu-
ta Apo ta ni piel: Vachi Dios mai elbilu pu
Angel Huenu mapu meu, inchin cai Tue
Mapu meu; chumgechi cullibi pu cume
Angel ta ni inaitubiel mo ta ni piel ta Dios:
utuventubi cai pu auca Angel Huenu mapu
cùtu, minche Tue ktal mapu mo; vamge-
chi cai pu Cumeque Che inaitulu ta ni piel
lloubi Huenu mapu meu: Huera que Che
utuventuabi veichi ktal mapu mo cai. Du-
amtumn veula, chumtn cùmelcai raquibin
ta Dios! inche gnatu ca dgu ni vla cupa-
lan vachi mapu meu venten lafquen mo,
venten pu Mahuida mo, venten kdau mo,
venten cuniun mo cai, dituam mtn ni ra-
quigeal vachi venten raquivaluchi DIOS;
eimn cai ta mn mogeam Huenu mapu meu:
Veimo ta mn moll culligeal elgeimn, mo-
gequeimn cai vachi Tue mapu meu. Ven-
teni.

591. SERMO SECUNDUS

*Super quartam, 5. 6. 7. 8. 9. 10 & 11. In-
terrogationes.*

Vachi epulelu Coûau meu tafdugupan
inalelu ramtun meu inei chei JESU Christo,
inei cai santa Maria. Vei piquelen ado.
JESU Christo mupin Dios mupin chegei
cai:

cai: Ta ni Diosgen ta in Vemvoe gei; ta ni Chegen ta in montulvoe gei. Ta ni Diosgen re Chao niei, Nuque no: Ta ni Chegen re Nuque niei Virgen santa Maria lle, huelu Chao no. Ta ni Diosgen pepi lalai; ta ni Chegen lai inchin ni vla Cruz meu. Vei pipei ado ta mn duam: JESU Christo Diosgelu, chumgechi pepi Chegei cai? Chegelu chumgechi pepi Dios gei? iom ramtumoaen chei: Jesu Christo ta ni Diosgen Chao niei; chem ni vla cam nielai Nuque cai? ta ni chegen Nuque nielu, chem ni vla cam nielai chao cai?

592. Ta mn cume quimam vill tva ta mn pibiel, duamtulaiaimn Huenu mapuchi dgu, Tue Mapuchi dgu vamgeign. Quimn mai: veichi mu Vuta Apo vill Vemvoe, vill Toquiquelu, vill dgu eltuqueluchi Dios, quine gen gei vill dgu mo iod cumelu, iod temogelu, moll gebulu, moll gealu cai. Tvei quine Dios gei, quine ta ni gen mo, huelu cula ta ni pu Persona mo. Unelelu Persona Dios Chao pigelu; epulelu DIOS votm; culalelu Persona Dios Espiritu santo pigequei. Moll quine Persona ca Persona gei, huelu ca Dios no: Quine Dios mtn.

593. Unelelu Persona Chao pigequei moll ta ni yallbiel mo ta ni requine votm!
Huelu

Huelu chumgechi yallbi? ado pian ta mn peknounoam yallbi Dios ta ni votm pu che vemgelu. Moll geum ta Dios vill dgu meu iod cùmelu, iod temogelu, iod raquivalu, pepi nutamtuvallai vill ta ni cùmegen, quidu quimui vill ta ni cùmegen! Vachi quimun Dios ta ni votm gei, Mupin Dios, epulelu Persona cai veichi cùla pu Persona meu. Vachi Dios ni votm deuma ni chegetun meu JEsu Christo pigei.

594. Chumgechi, chuml cai Chegetui, cùpa quimimn cam? allcùtumn mai: JE-SU Christo ta ni Diosgen mollgelu vemi Virgen Santa Maria ta ni mollbùn meu ta ni anca: veichi anca vamgechi mlgelu, conigei Virgen Santa Maria meu, moll Virgen, quimhuentunolu mleum Huaranca, relûe pataca, relûe mari, epu tipantu mo. *Qui est annus præsens 1772.*

595. Deuma allcuimn inei chei Dios Chao gei, inei cai Dios votm JEsu Christo, ado piaeimn cai inei cam cùlalelu Persona gei Espiritu Santo pigeli! Piquelen mai: Quidu quimuium Dios Chao, vachi quimun meu tipai quidu ta ni aiùun, ta ni quimgeelchi venten cùmegen ni vla: vachi aiùun Espiritu Santo gei, mupin Dios cùlalelu Persona cai

596. gei ape vamgeluchi dgu aldùn remo-

mogeluchi Che meu: Tvei peuim quime
espejo mo, co meu chei, huiriuei vei-
mo vill ta ni age, ta ni temogen mo tva,
quidu aiuuuei.

597. Afcùduamquilmn, cume quimnolmn
rume tva ta mn gnelbiel; poui yavugechi
mupiltubin ta ni piel mo ta Dios; Tvei
pepi coillatunon mo, moll mupiquei; ta
ni vill quimn mo, pepi gnencagelai; ta ni
vill pepilvoe gen mo iod pepi vemi ta in
duamtuel meu.

598. gehuei ta mn quimal, chem ni vla
Dios ni votm chegetui? Ta in montulgeal
mai ta in huerilcan original mo! Chemchei
vachi huerilcan original? cume allcutumn
cacha ado ta mn nutamtubiel. Deuma ta
ni elgeum Huenu Tue mapu cai, chum-
gelu allcúimn unelelu coúau meu; eli cai
ta Dios veimo vill caque dgu unelelu hu-
entu Adan pigelu, unelelu domo che cai
Eva pigelu. Veimo vachi epu che meu
muchai vei pibi: imu vill ta mi aiuel; re
quime vún mamll meu iliaaimu. Tva mtn
pibi egu. Inaitium vachi Dios ni piel, vei
egu vill ta ni pu yall cai, genoium ca kdau,
llouabuign Huenu mapu meu. Huelu ina-
itunoium tvei; vei pibi egu cai, mutu lai-
aimn eimu vill ta mu puyall cai Chumigu
chei. ehuem pu Cunùval inchin! gnенca-
gelu

gelu ta Pillan meu, igu vachi vún mamll meu. Vachi huerilcan ni vla deuma ta ni laium, utuventugeabuigu cai ktal mapu meu, chumgelu huema utuventugebuign vill pu Pillan ta ni huerilcan egn ni vla; inchin cai ta ni pu yall egu marichi no ru-me llougelaibuin Huenu mapu meu; hue-luquemai ta in burenieteteu meu ta Dios, Dios ni votm chegetui, lai cai inchin ni vla cruz meu ta in montulaeum. Cachentupeaimn ta ni chegetun ta Dios ta in montulgeam; huelu tva gei ta mn quimnon mo, chumtn huera gei ta huerilcan.

599. Inagechi ramtumoaen: Deuma ta ni laium senor JEsu Christo cruz meu inchin ni vla, vill perdonageign cam ta in huerilcan Original pigelu; pouain cai Huenu mapu meu? tafduguquen: mu ca. Ta in Bautizageal inchin cai pitui; ta in pepi montunon mo bautizagenolu. Duamturn ado, chumtn pnegei utucogen ta ni bautizageal; chem ni vla cai venten pu cupain inchin ta in Patirugen, ta mn utucoabiel uñielabiel cai.

600. Tva cai quimaimn, bautizagen re utucogen gei duamtuquilrn. mu mai. Ta ni utucogen mo quine che ta ni anca, Dios perdonaquebi ta Che bautizagelu huerilcan Original egu vill caque huerilcan bautiza-

Mm

ge-

genoium ula vemgelu, ta ni quine piuque mo afcuduamle vill ni pu huerilcan ni vla: Huente tva eluquebi ta Dios ta ni plìu gracia ta ni pepi mupiltual, yavúlual, aiùabiel cai ta Dios: culliabin cai deuma lale Huenu mapu meu huerilcatunole; pi ta Dios.

601. Uduamgequile, re quinechi pepi bautizagen quine che: epuchi bautizagen serviquelai, une mu vúta huerilcan gei.

602. Ta mn cúme duamtuam ta mn pibiel; munan nemel meu unopituquellen: gei mai quine Dios vill vemvoe; vachi Dios re quinei ta ni gen, huelu cùlai ta ni pu Persona: Dios Chao mai, Dios Votm, Dios Espíritu santo: Vachi cùla Persona meu Dios votm chegetui, lai cai ta in Montulaeteu cruz meu: Vei gele rume, inchin cai ta in bautizageel, inaitubin cai Dios ni piel; pitui. Venteni.

603. SERMO TERTIUS

*Super Interrogatiunculam duodecimam
& reliquas.*

Aldún cuniun geum, avisagenole ta quine che petu pepi montulu veimo; huera-gei piquelaimn cam? huelu avisagele ta quine che ta ni pepi petuam ta ni namelchi cullin; cumei piquelaimn cam cai? Vemgele ta dgu; cùme duam mo allcúaimn vuela ta mn gnelabiel vachi cùlalelu coúau meu.

604.

604. Deuma quimimn Dios inchin vill caque dgu ni Vemvoe gei; chem ni vla chei vemein mo. Ta ni serviablel vei, inchin cai ta in llougeam Huenu mapu meu ta ni serviuyebiel ni vla : Dios mai vill ta ni serviel tvei vachi mogen meu, llouabin pi deuma lale Huenu mapu meu: huelu ta ni servinobilu tvei, utuventuabin ktal mapu meu ta ni anca pllú egu, pi cai. Ta ni anca pllú egu piquen! moll quine inchin meu ta ni nien mo anca pllú cai. Vachi pllú pepi lalai, ta anca laquei ; huelu able vachi mapu mogetuai ta ni taugeam ta ni pllú egu. Vill ta mn pibiel mo chagalei ta cuniun ta mn poual ktal mapu meu, serviuyenobilmn ta Dios. Chem cam gei servibin ta Dios ? inaitubin gei Dios ni piel.

605. Chem piquei mai ta Dios ? Huerilcanoium ûla Adan Eva cai ta in unen pu Chao, requinebui Dios m piel; huelu deuma ta ni huerilcaium; ta ni vulknogen mo pu Che ni duam huerilcatuam; doi piel eli ta Dios: ado mai pian veichi doi pnegeel ta mn quimam; ta mn iod vulknogen mo ta ni inaitunoabiel egu.

606. Vei piquei ta Dios: Valiuquilmn, ramtuquibilmn, cùpa incagequilmn pu auca Angel meu pu pillan, pu alhue lle ve; ta ni pu serviqueel egn meu no cai, pu Calcu, pu Machi lle ve. Dios mo poulaimn, pu

Santos, santa Iglesia Catholica mo cai : ta mn pu cutan meu cùme que lahuen meu ampinimageaimn. Vei piquei cai ta Dios : raquibimn ca ta mn pu chao, pu nuque cai : hueraknabin, huitafcubin egnchei, vùta huerilcan gei. Iom piquei ta Dios : huenequilmn, huincuquilmn cai ca che ni cullin : Huaca, cahuellu, macun, ca vùta cullin chei huenen, vuta huerilcan gei : Mapuche Huinca chei gele, pivallei.

607. Ùuagequile, crùiauquile pu che, piquei cai ta Dios : ta ni yallam pu che, calli pinomtupe pu che, huelu quine mtn, ucallaiabi tvei lan cùtu : iod pu domo che gapitubilmn, munan antú meu petu mogequeimn, tepelcaiaabimn ta mnanca; huelu ca mogen meu moll antú ptecageaimn.

608. Doi piquei ta Dios : ial meu pútun meu cai venten mtn tugepe, chumtn cùmei yavùtuam; huelu cùme gollin, quimhuenole ula ta che, gollilcabin chei ca che, chumgelu vemqueign ta mn ulateu ta vinu, catùtubile rume tva Rey, Dios cai; vuta huerilcan gei.

609. Veichi pu Huinca ta mn ulateu ta vinu, veichi huera pu Toquiquelu cai licencia eluquelu, quimbubile ta Rey; peabuign ta Rey mo ta ni cauchu hueracaiabuteu egn, chumgelu mutu peaign Dios mo ta ni castigaiateu egn: hueluquemai vill mapu

mapu mo mlequelai ta Rey, cheu mlelai pepi quimlai chem chei vemgequei; Dios vill mapu mo mlelu, vill quimlu rume cai, vachi mogen mo ula ad nielai muchai castigiam; huelu vau mo castiganole; mutu castigaiai ca mogen meu.

610 Inagechi tvei piquei ta Dios: Hueracaquibilm̄i ca pu che, chgarcubium, lagmbium ve chei. Coilla dgu pramlaibimi cai, calcu che, huenevoe che, nua chei gei piqueum: une vill pu che meu cumelcaibimi.

611. Vill tva ta mn allcuel Dios piquei. Ta mn pouoam ktal mapu meu, praim cai Huenu mapu meu, vill tva opulabimn. Vei ni vla ado quimbimn ta cuniun ta mn pouam ktal mapu meu Huenu mapu mono, opulnobilm̄i chei vill vachi Dios ni piel: Vachi cuniun quimlcaeimn ta mn pepi petu montun veimo. Chumgechi chei montuaimn? cume confessan mo ta mn vemelchi pu huerilcan, huerilcahuelaian ta mn quine piuque meu pibilmn ta Dios.

612. Vemn ca mai vill tva: raquihuequilm̄i ca antu meu ta pillan, pu calcu no cai. Re Santa Cruz ta ni gnel meu pium quine Christianoche, venteni lepumam vill pu alhue: huelu raquibimn ta mn pu chao, ta mn nuque cai. Vemnolmn chei, perdon nillabimn, Unoltumn ta mn hueneel.

613. gapitulu aldùn pu domo che, tulipe quine ta ni doi aiuel, pinomtubipe inche ta ni vutalen meu ta mn mleam vei egu mtn lan cùtu: Deuma lale quine pinom huentu chei, domo chei, pepi pinomtui cagelu. Perdonaumn quine cagelu Dios ni vla, inautumn cai vill ca Dios ni piel.

614. Ca dgu duamtuquilmn! vill tva Toquiquelu Dios llechi: Dios pitulen, culliquelu Huenu mapu meu; hueracabilu cai ktal mapu mo pu huerilcavoe; inaituvalu tvei ta ni vill vemvoe gen mo, vill Toquiquevoe gen mo, ta ni venten vutagen, temogen, apogen, cùmegen mo cai; genobule rume Huenu mapu, ktal mapu cai. Lalaiaiñ cam quine antú vill inchin ta in chegen, ado, muchai cai, chumgelu venten ca pu che larumeign. Chumtnmoi mai vachi mogens! doi cùmelaiabui cam ado inaitubin vill Dios ni piel, veimo deuma lalin poun Huenu mapu meu moll tepeam, moll cùmeleam moll mogeam cai. Tva cùlmeien, vei ni vla inche cupan, vill caque pu Patiru cai. Venteni.

615. CAPUT III.

S E R M O Q U A R T U S

*super Interrogationes duodecimam, 13tam
& 14tam.*

Mari mari &c. 586. Deuma ca mita acunta

ta mn mapu meu, huelu chem quintupalu? Ta mn ial, ta mn cahuellu, ta mn huaca, ta mn ovicha, ca te, cullin chei quintupabin cam ve? mu ca. Vill tva ta ni ruca mo mlelai cam? inche vei quintupalan. Ta mn búreniebin meu conpan ta mn mapu meu, Dios ni dgu nutamtuupaquein! Vuta dgu llechi, vill pu che ta ni pllù ni mogepeium llechi, vei gneituluin. Cume mlemn, du-guquilmn, inche dugupeli, inei rume du-guquilepe.

616. Allcútumochi pu peni ema, pu lamüen cai! Inchin cahuellu no, tehua no, ovicha no: chem chei inchin? Che no cam? lale cahuellu, vill ta abi: namtui ni anca, ni pllù cai: quine vla abi vill ta ni cahuellu gen. Inchin vemgelain. Lale ta Che, ni anca lai, huelu ni pllù lalai! Laclolai ta in pllù ta in anca egu; namtulai ta ni pllù: pllù anca mo tipai mtn! udaigu anca pllú egu cai: huelu pepi lalai pllú Dios ni toquin meu: mogepe, moll antù mo mogepe ta pllù, piquei ta Dios. Ta in laluchi anca cai able vachi mapu, mogetualu. Mupin dugu tva! vei ta pu Huinca, pu Muruhuinca cai mupiltuquei.

617. Huelu ta in pllù lanole, tipale cai anca mo mtn; cheu uquei? Vei inche piuañ ado: Cume allcútumn cachá. Epui ta mapu ta in pu pllu ta ni poumequeum ti-

pale ta in anca meu. Quine mapu Huenu mapu llechi; ca mapu pu alhue mapu pigei. Huenu mapu vuri antù, vuri cùyen, vuri huagln mlei: alhue mapu mu minche Tue meu mlei cai. Quinelque pllù ni anca meu ta ni tipaum mo, Huenu mapu mo praquei; caque pllù cai alhue ta ni mapu mo pouquei cai.

618 Huenu mapu mo pralu, tuyùgechi prai pemebilu Dios ta ni age; Dios ni ruca meu ta ni mleam; Dios egü ta ni cùme mogeam vill antú, moll tipantu meu. Vill vachi pu pllù Huenu mapu mo poulu, Dios cùme dugubi, roblbi, quine Chao vemgelu aldún mari mari pillebi, cùme tafbi, aldún manumbi, aldún vutaque cullin elubilu cai. Venten ulmen gei ta Dios, aldún cùme piuque niei ta Dios, vei ni vla quine no rume cuñúvalgei Dios ni mapu meu: Vill ulmegeign, quine no rume hueñanmägei, quine no rume aretumogelu cai. Vill vachi cùme que pllú opuniei cullin, iodí ni cullin vill pu Ulmen vachi mapu meu mlequelu ni cullin mo. Cutan cai quimgelai Dios ni mapu meu; pichi afcúduamn rume allcúgelai: lucatun cai quimgelai; anùpiuque nieign, epungle tepeign; peni, lamûen chei piuign, aiùuign cai. Inei rume kúdaucavoe gelai Huenu mapu meu: Vill ni duamelchi cullin ni mogeam, ni yavutuam,

ni

ni tūúam cai, re mari mari Dios elubi.
Vemgei ni mogen, ni mlen, ni tepen vill
ta pu pllu Huenu mapu meu ditulu.

619. Huelu pu cunúval alhue mapu mo
deftugelu calei, calei ta ni mogen! alhue
pillan chei, Diablo ta in piqueel, inchin ta
in caine no cam? ta in udeeteu ni huera
piuquegen meu? Vei ni vla pu che alhue
ni mapu mo cunival gei. Vachi huera ma-
pu, alhue ni mapu lle, opui ktal; villple
meu lúbi. Quine challua leuvu mo, laf-
quen mo chei pelabimn? ni hueúún pelabimn
cam ve? Veichi villple meu cogei:
huentu mo ple, minche mo ple, minuple,
pun, mo ple, vuri mo ple cai rumei ta co:
Vemgei cai pu cunúval ta ni mlen alhue ta
ni mapu meu: vill ple meu areign; ni na-
mun, ni lonco, ni queuún, ni piuque, ni
pùta, ni ge vill ptequei. Vei ni vla vill
antú gúmaquelu egn, eyutulu egn cai. Vei
ni mlen pu cunúval pllu ktal mapu mo.

620. A cunúval inche! pile rume, raqui-
gelai: callí gúmape, pigei: deuma rupai
búrenien antù; afnoaluchi tipantu mlehue-
ai, pigei cai. Vachi huera que che alhue
mapu mo mlelu, cullin nielai rume; pichi
te rume nienolu egn; ial no, putual no, hua
no, poni no; pichi almorzan rume eluge-
lai. Uncon em! pile, aiegei: cúme ro-
quin aiùabuimi picatubi alhue, huelu cagei

ad mapu , pituquellebi cai. LLavacha , quirque , vilu mai ta mi iael! aren titi , vunapue cai elugeaimi : vei ta mi pútúal. Aiúlan pitule rume , chumgelu cumentuabin venten huera ial ; tva pitule ; allcùgelai. Aiúlmi , aiúnolmi , vill huera vilu rulmeaimi , pigei.

621. Mlehuei vill vachi cumúval pu plílu ta ni cutantulgepeium. Vill tva epunple ûdeuign : Cainetuuign , huera que tehua vamgelu ùnatuuulu egn ; pepi chagtuugebule egn , vemabuign ; moll quine cai pepi lagmubule , lagmuabui , quine vla abam ni huera cutantulgeal : huelu pepi lallai : cutantulgeai , huera mogeai afnochi antù , avnochí tipantu meu.

622. Mupin dgu vill tva pu peni ema , pu lamúen ema ! leû dgu mai : coillatupalan , coillatu caman pu Patiru no. Epu mapu gei vill ta che ni poupeium acule ni antù ! ado ramtumoaen : inei chei poualu Huenu mapu meu ; inei cai naúalu ktal mapu meu ? tva piuain ado :

623 Huera che gelu , huera piuque gelu , tecanobilu Dios ni toquin , inaitunolu Dios ni piel , alhue ruca mo tucugepe pi-gealu egn : pu hueñeyoe mai , huincubilu ca che ta ni te , ovicha mai , cahuellu mai , huaca mai , espuela mai , ca que vuta cullin , te chei ; venten huera mapu mo conpe , pi-gei.

gei. Veimo amulgealu cai ta nuamiauvoe, damentuvoe, mùvoe, mùgevoe cai: lagm-chebilu cai, chgarcùnbilu chei; vurentu-quebilu cai ca que che, alhue ta ni mapu meu conalu cai.

624. Mlehuei cai ca huera que che mutu poualu vachi huera mapu meu, vill, vill, huaranca gebule rume, huifcontualu ktal ruca mo. Inei chei tvei? aldùn cure geluchi pu huentu, epu chei, iom chei nielu, Dios ta ni mupin toquin meu alhue ni ruca mo elmegealu egn. Ado mai vachi hue-raque che munan antù meu, petu moge-queign, tepelcaign ta ni anca; huelu ca mogen meu moll antù, vill tipantu meu ptecageaign. Veichi huera pu che acule ni laial, avle ni lihuen; abai cai ni tepen, ni nuamogen, epu curetun; epu, cùla, iom chei gapitun afalu cai. Ventenpe mtn vachi huera huentu ta ni nuagen; afpe ni aldùn cure egu ni mletun pialu ta Dios! afnoluchi tipantu meu aldùn cure egu mle-abui cam ve? mu mai. Vuta Ulmen gele rume; raquigebule rume vill mapu mo, aldùn cullin rume, aldùn te rume niebule; llúcagebule rume ca pu ulmen meu, pivallei tva: iod vuta Ulmen gei ta Dios! ul-mengen ni vla, aldùn cullin nien mo, con-quile alhue mapu mo piai' cam ta Dios? Veichi cad mupin Toquiqueluchi mu Vuta,
Re

Re Apo cai? mu ca. Vill epu cure gelu, iom gelu chei, huera peuma elugeai, acule ni lan antù.

625. Huelu gelai vachi dgu pimoaen chei? aldùn cure nielain: quinei ta in unen domo, ca que mallüen mlele rume ta in ruca mo, cure gelai: Ta in Criadas, ta in Servieteu llechi: Ta pu Huinca cai aldùn criadas gelai cam? huelu nehue gelai ta mn piel. Vachi pu mallüen egu, criadas ta mn piqueel, quine gtantu meu umautulaimn cam? chumgelu mai cure gelaign pituimn. Pu Huinca vembrai, vembule cai; alhue ktal ruca mo pouai cai. Vill huera que che aldún domo che egu umautulu, nuamiaulu cai, Huinca gele chei, rechegele rume; vachi ktal mapu mo poualu: ni Huincagen meu calli conpaquile pigelai: Re Chegen meu cai, deftugequile huera meu, pigelaiai cai. Vill, vill nuamiaulu aldún cure meu, afnochi tipantu meu lúbai ktalchi ruca mo.

626. DIOS ni piel tva, pepi catàtugelai Dios ni toquielchi dugu, pepi unotulai Dios ni nemel: Vemgepe pile ta Dios, mutu vemgeai mai. Vei ni vla nehuegechi ta pu Patiru cùme que Huerquen vemgelu vei pitubi ta pu Huinca, vill ca que pu che cai: Ta mn pounoam Alhue ktal ruca meu, quine mtn pinomtumn; iom cure tuquilmn.

627. Huerculmn eimn quine Hue che,
mutu entubige vill ta in piqueel, piquelaimn
cam? entunolu vill ta mn piqueel; huera
Huerquen pigei tva: Inchin pu Patirugeu
Dios ni Huerquen no cam cai? entuam vill
pu che meu Chumgelu aiñbi ta Dios vill
pu che ta ni poual Huenu mapu mo ta ni
moll cùmeleam, moll mogeam egn; ma-
gelbi cai vill egn veimo: huelu cùme que
che mtn, mupiltubilu Dios ni piel, opul-
bilu cai Dios ni dugu; vei mtn llouabin pi
ta Dios Huenu mapu meu: Huera que che,
raquinobilu ta Dios, inaitunolu ni piel tvei;
alhue ktal mapu mo pouaign.

628. Huelu ape lalin, udaiaiñ ta in inan
cura mo, pimoaen; lleculele ni lan antúi,
laduamli cai; quine cure mtn pinomtuan.
Huelu raquivallai ta mn piel tva: aldùn ull-
cuquei ta Dios venten huera piel mo. Ta
mn piuque utintulai Dios cam ve? Dios ni
vla cùpa ucallabimn ta mn inan cure; quidu
ta mn toquiun mo, ta mn piuque ni aiñun
mo vemain, pituimn. Quimbimn cam ve,
chumgelu, chuml, cheu chei laiaimn?

629. Vei ni vla pu peni ema! gapitulu
aldùn pu domo che, tulipe quine ta ni iod
aiñel; pinomtubipe cai Patiru ta ni vutalen
meu ta ni mleam vei egü mtn lan cùtu. Tva
Toquiquelu Dios llechi, veichi mu vuta
Apo ta in Vemvoe, ta in Montulvoe, Cu-
lliquelu

Ilique lu ta cùme que che huenu mapu meu; hueracabilu cai ktal mapu mo pu huerilcavoe: Dios pitulen inaituvalu ta ni venten càmegen, aiúgen, vutagen, temogen, Apogen, quine Dio gen cùla pu Persona mo ni vla; genobule rume Huenu mapu, ktal mapu cai. Venteni.

630. CAPUT IV.

Praxis administrandi Indis Chilenibus Matrimonium.

E X A M E N.

Mari mari votm! cùpa pinomquebimi vachi domo che chumgelu toquiquei ta Dios Santa Iglesia mo? cùmelcaeimi. Monmahuelabimi? deuma Christianogeimi? inei utulcoelimu v. bautizaeimu? inei pigeimi ta mi Christiano, ta mi mapu uñi cai? chuchi mapu mo conigeimi? inei ta mi chao. ta mi nuque cai? soltero eimi v. llündimi cam? chuchi ta mi epu quimquelu, testigo chei ta mi llündgen v. solterogen meu? qui-mimi Dios ni dgu, rezan cai quimimi cam? cùme allcùtubimi? Mari mari nahue! Eimi cai cùpa pinomquebimi vachi huentu, chumgelu toquiquei &c.

631. *De Proclamationibus.*

Fulano Santa Fe è mapuche, Sempronio ta

ta ni votm, Berta ta ni coni, cùpa pinomquei chumgelu toquiquei ta Dios Santa Iglesia mo, Caya san Christoval mapu Che, Titio ta ni nahue, çutana ta ni coni cai; gele chei dgu catútualu ta ni pinomnoal, nùtamturean ta ni quimam. Unelelu, epulelu, cùlalelu avisar tva. *Vel:*

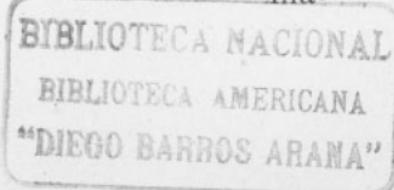
631. Fulano vau mlelu cùpa pinombi, chumgelu toquiquei ta Dios Santa Iglesia mo Zutana vau mlelu cai; gele chei dgu catútualu ta ni pinomnoal, nùtamturean ta ni quimam. Unelelu, epulelu, cùlalelu avisar tva. *Confessio ac deinde Matrimonium sic:*

633. Cupape veichi pinomalu egu ta ni pu Padrino egu: Novio manple vutallei. Fulano vachi domo che vau mo vutallelu, ado pinomquebimi cam chumgelu toquiquei ta Dios Santa Iglesia Catholica mo? cùme mogeaimi lan cùtu vei mtn egu? lloubimi mupin pinom vemgelu? Zutana vachi huentu vau mo vutallelu ado &c. Elubige ta mi mancuù *Et ego vos in Matrimonium conjungo in Nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen.*

634. CAPUT V.

De Sacramento Pœnitentie.

1. Chumtn dgu pitui ta ni cùme Confessiam? Quechu dgu pitui, Unelelu: ina-

inaduamtubin ta ni pu huerilcan. Epulelu: afcúduamn, lladcún cai. Cùlalelu: Huerilcahuelaian pin. Melilelu: entubin ni huerilcan ica. Quechulelu: opulbin ta ni pígeal Patiru meu.

2. Chumgechi inaduamtuabin vill ta ni pu huerilcan? une rezaquelu Inchin ta in Chao, nillan Dios ni gracia ta ni cume quimam ta ni pu huerilcan; mupigechi ta ni afcúduamam; vill entuam; cume Confessaiam cai. Veimo duamtun chuml chei inagechi entubin ni pu huerilcan; opulbin chei ni vemael Patiru ni piel mo; elcalbin chei quine huerilcan; inalelu Confassan mo cùtu chemchi huera dgu vembun. Vei ni vla iom duamtun chumgechi, chem cai ta ni ruca mo, Iglesia mo, rpu mo, caple chei; vachi veichi taun cahuin mo chei; lihuen, tavuia mo chei, quine antú meu hueraknoin ta Dios mo, pu che mo chei, pu nemel mo, pu vemel, pu duamtuel, ucaln mo chei huerilcan.

3. Chuman ta ni afcuduamam vill ta ni piuque mo ni huerilcan ni vla? yavúgechi mupiltun ni quimbiel ta Dios vill ni huerilcan; vill duamtuel, vemel, nemel, ucaln cai quidu ta ni ge meu ta ni utintubiel. Iom mupiltun ta ni mu aldùn cutantulcabel pu che huerilcan ni vla. Duamtun chuchi yovugei

yovugei calli duam mo Dios ni ullcun mo mletun, vei ni cuù mo mleum ni anca, ni plù, vill ta ni cùme peuma cai. Duamtun cai ta ni cauchu manumnon JESU Christo meu, vei ta ni connoam ktal mapu meu, praim cai Huenu mapu meu, utuntubi vill ta ni mollbún lalu cruz meu. Hueluquemai iod duamtun chumtn aiúvali, raquivali, inaituvali cai ta Dios ta ni venten cùmegen, temogen, apogen, Diosgen ni vla. Inagechi mupiltun Dios ta ni cùpa perdonabiel vill ta ni huerilcan cùme Confessan mo, ta ni magelbiel vill pu che tva mo, ta ni aldún cùpa peumacabiel cai. Vill vachi dgu duamtubilu, mupiltubilu cai piquen: Ta in Apo &c. 582. Ca ascduamlluchi rezan, úlcatun chei. 659. 662.

4. Chumzelu huerilcahuelaian pian mu-pigechi, vill ta ni piuque mo cai? cùpa u-calbilu vill ta ni rupaluchi huerilcan, vill caque dgu ta ni yeeteu veimo. Doi cùpa unoltubilu ca che ta ni raquin, ni te, ni cùllin, hueracabili chei quine che ta ni raquigen mo, ni cullin mo chei. Inagechi ta ni pu caine meu quine piuque mo perdonabilu.

5. Chem piqueimi Confessaqueum mo poulu? deuma taflu Bendicion vei piquen: Ta in Apo &c. 582. v. Inche Huerilcavoe

N n

con-

confessabin vill pepilvoe Dios meu, moll Virgen santa Maria cai, vill pu Santo meu, eimi mo Patiru Dios ni vla mlelu, ta ni alduchi huerilcauyen duamtuels, nemel, vemelel mo cai. Veimo piquen chuml imagechi confassauyen, cume entubin cai vill ta ni pu huerilcan petu cume entunobiel; chumgechi, chumtn mita cai huerilcabun.

6. Chumqueimi deuma confessalu? manumbin ta Dios ta ni perdonagen: veimo opulbin ni vemimi pigeel Patiru mo.

7. Pepi entubi cam ta Patiru ta ni confessamom che ni huerilcan? mu ca. Ca que che rume allcuyuelu Confessalu quine che ni huerilcan, caple pepi entulaign. Vei ni vla hueragei aldun inaulen ta Confessaquem mo.

635. Ratio interrogandi accendentem Indum Chilensem ad Poenitentiæ Tribunal.

1. Chumtn antu, cuyen, tipantu mo Confessalaimi?

2. Opulbimi cam ta mi pigen Patiru mo?

3. Pillan, antu, cuyen, ca que dgu chei ufchibimi cam Dios vemgelu?

4. Machituimi, machitugeimi chei?

5. Coilla dgu jurapraimi cam?

6. Domingo antu meu, fiesta mo cai pepi allcuyuelu ta Missa, allcubimi cam? mi-vuchi allculaimi chovum ta mi duam? 7.

7. Ayunan antú mo ayunaimi cam ve?
8. Raquibimi cam ta mi chao, mi nuque,
ca pu Toquiquelu cai? ta mi rucatuche cù-
me glambimi cam?
9. Lagmlaimi ta quine che, chigarcùlai-
mi ta quine che? laiabui veichi che pibui
ta mi duam vill ta mi piuque mo?
10. Huera duamtuel niebuimi cam pu
Mallûen mo, pu huentu mo? mivuchi ve-
mabun pibui ta mi duam? yehue genoche-
chi maldùtubimi cam ve tepen mo? Huer-
rilcaimi cam huentu egu, mallûen egu chei?
chumtn mita? pinomgelu egu cam ve?
monmahue gelu egu cam ve? chem gebi-
mi veichi huentu, veichi mallûen? eimi cai
pinomgebuimi, pinomlabuimi chei? quidu
eimi maldùtuuimi tepelcaiam ta mi anca?
tipanmaimi cam ve? nudotuimi cam? ibum
egu che gebule vemgelu, huerilcaimi cam?
11. Hueneimi cam? hueneabun pibui ta
mi duam? unoltubimi ta mi hueneel? al-
dùn mobui?
12. gollimi cam? quimhuelabuimi cam?
huerilcaimi cam ta mi gollin mo? gehuei
cam ta mi confessaial?

636. CAPUT VI.

DE Ssmo EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

§. I.

*De Communione Infirmorum seu sacro
Viatico.*

*Pax huic domui &c. V. Rituale Romanum vel
Mexicanum.*

Mari mari votm, chao, papai, nahue! Ta mi cùme llouam ta in Apo senor JESU Christo ta in vemvoe, montulvoe cai, vau ta mi eluupaeceu yavúgechi mupiltuaimi vill ta mupiltuel santa Iglesia Catholica R. mupiltun *Hic inseritur Catechismus*: gei cam ta Dios? &c. 584. *Deinde Sacerdos prosequitur*: Tva ta mi mupiltubiel mo, üfchibige vachi santa Cruz, muchatubige cai: üfchieimi senor JESU Christo, cùme ulmeeimi cai, ta mi lauyen mo inchin ni vla cruz meu.

637. Allcùaen votm! nahue! Vachi santa Hostia ado ta mi eluabiel, Ta in Apo senor JESU Christo gei, mupin Dios, mupin Che cai: mupiltubimi cam ve? R. mupiltun. Cúpa lloubimi cam ta mi cùmeleam ta mi pllù, ta mianca cai? R. cúpa lloubin. Vamgechi ta mi cùmeleam, vill ta mi huerileteu perdonaiabimi? R. perdonabin. Perdonaechi mo piaimi cai, vill ta mi huerilcael.

cael. R. perdonaechi mo mai. Inagechi
vei pige: Ta ni senor JESU Christo ema!
ta ni pu huerilcan ni vla llouvalnolu ta ni
piuque meu: re ta ni Büreniebiel mo llou-
eimi: vemgepe mai ta ni perdoniam ta ni
pu huerilcan, ta ni moll mogeam, cùme-
leam cai.

638. §. 2. *De Sacramento Extremæ
Unctionis.*

Allcùtuge Votm, nahue ema! gehuei ca
Sacramento Extrema Uncion pigelu. Va-
chi Sacramento ampinmaquebianca ni cu-
tan, cùmele chei ta mi praiam Huenu ma-
pu meu; ampinmanole ta anca, ampinma-
bi pllú, yayùlulbi cai ta ni cùme duam mo
laiam. Cùpa lloubimi mai vei ni vla vachi Sa-
cramento? R. Cùpa lloubin. *Reliqua v. in
Rituali.*

§. 639. § 3. *Doctrina de Ssmo Euchari-
stie Sacramento.*

Præparatio ad sacram Communionem.

1. Chem llouin sagrada Comunion meu?
mupin anca senor JEsu Christo ta ni moll-
vún cai, mupigechi mlelu pu minu cofque
ni vemgen mo.

2. gehuei chei cofque Santa Hostia meu?
mu ca. Missan Patiru santo nemel huente
cofque deuma ta ni pin mo, veichi chem
no getui.

3 Petu pegelai cam ta cofque? Cofque pegelai, ni vemgen mtn, vei mtn pegei.

4 Cheu mletui mai ta cofque? señor Je-su Christo ni mogeluchi anca getui.

5. Vill vachi dgu mupiltubimn cam? mai Padre vill quimlu, vill pepilvoe, pepi coi-llatunolu cai Dios ta ni pin mo.

6. Tva ta in mupiltubiel mo lucutuge-chi piain.

640. Oratio ante sacram Communionem.

A señor JEsu Christo aiuelchi Montulvoe em! mupiltubin ta mi mupigechi mlequeel santa Comunion meu, cofque vemgele rume. A aiuelchi Chao em! chumtn cùtu aiûgean eimi meu! Quine huerilcan nienolu rume, ta mi anca ulbimi venten cutantulgeam inche ni vla; ta ni aiúbiel mo utuntubimi vill ta mi mollbùn; imagechi pltegelu cruz meu laimi inche ni vla, ta ni dituam vill ta ni pu huerilcan ni perdon; ta ni montuam ktal mapu meu; ta ni dituam afnoalu tuyûal Huenu mapu mo: ado petu vachi ni aiúbiel mo magelen llouam ta mi anca ta mi Diosgen egu, cùpa eluutuen ta ni iael. Chumgelu manumabin tva inche! pequebin A pequebin aiuelchi montulvoe em! ta mi venten cùmegen! vei ni vla villchi dgu meu iod aiueimi, údebilu re ta mi aiúbiel mo, vill ta ni huerilcan, hue-rilca-

rilcahuelaialu marichi no rume eimi meu
aiñelchi Montulvoe em! vachi duam mo
cùpa llouaeimi: Cunapage mai, cunapage
aiñelchi Chao em! eluaen ta mi anca egú ta
mi gracia ta ni huerilcatunoam; ta mi piel
inaituam vill ni mogen meu. Amen.

7. Tavogele chei Santa Hostia? Petu
mlehuei senor JESU Christo moll quine
chag mo, tavogenolu mo vemgelu: vill ca
pu Hostia mo cai. Vei ni vla iom tavlai epu
Hostia, quine chei, llaû chei taflu.

8. Chem mlei malhue meu pu comulga-
lu ni pútùqueum mo? Re co gei ùrcimam
santa Hostia.

9. Chem pnegei cùme comulgaam? cù-
me quimai quine che ta mupiltun, ca que
Dios ni dgu cai. 2. Lifgeai huerilcan mai.
3. Re lihueleai ragi pun cùtu.

10. Chumgechi lifgeai quine che hueril-
can meu? cùme confessan mo. Vuta hue-
rilcan mo Comulgalu hue vuta huerilcan
vemquei.

11. Vill uûau gracia tavign santa Co-
munion meu? mu Iod cùme piuque mo
aculu vachi Ssmo Sacramento mo, iod al-
dùlu gracia tafquei; ta ni pllù iod temolgei
Dios ni age meu; yavìlgei cai huerilcatu-
noam.

12. Chumai quine che Comunion mo.
1. Lucutuai. 2. Comulgan panu huenuabi

uún ple. 3. ni lonco huenutuabi, negúmlaiabi cai. 4. Elupale Patiru santa Hostia, nùlaiai ta ni uùn, entuai cai pichi ta ni queuùn. 5. Deuma ta ni lloun santa Comunion, tuai pichi malhue meu ta ni mlenoam chem rume uún mo. 6 Vei mo lucutugechi úfchiabi mu aldún úfchivaluchi Sacramento, caqlcleluchi pu cuú meu, naúcleluchi ge meu cai, ta ni mlequeum mo utuai.

13. Chumam deuma ni comulgaum? manumabin, úfchiabin cai inche mo mleluchi Dios vachi rezan mo, ca ta ni quimelchi rezan mo chei. Vei mo túfculaiaiñ muchai.

641 *Gratiarum actio post sacram Communionem.*

A Señor JESU Christo inche meu mlelu aiúelchi montulvoe em! Chumgelu manumaeimi, chumgelu ulmeaeimi ta mi venten cùmelcauyeel ni vla; deuma ptegeabun ktal mapu meu ni aldùn huerilcan ni vla; huelu eimi ni bùrenievoechi Chao em! aiúlabimi tva. Ta mi aldùn valiqueluchi mollvùn ni vla, ta mi lan ni vla conlan petu ktal mapu meu: Hueluquemai aldùn peumægelu lloueimi vachi antù ta ni iael. Lucutueimi mai venten cùmelqueluchi chao vill pu santo Angel egü: quine dgu mtn nillaeiu ta mi quechu chgarcùn meu, eluaen ta mi gracia ta ni marichi no rume huerilcatunoam. Eimi cutanievoechi Nuque Virgen santa Maria em! dituaen

tuaen tva eimi ta mi santo Coni meu: vachi duam mo mari mari úfchitueimi piquelu vill ta ni piuque mo santo Gabriel egu: úfchi-eimi Maria. 577. 583. 666.

14. Mivuchi comulgaiabun? Santa Iglesia quinechi comulgape quine tipantu mo, toquiquei; huelu aldùn cùmei aldùn mita comulgan, santa Comunion ni venten cùmelgeum.

642. §. 4. *De sacro sancto Missæ Sacrificio.*

1. Chemgei ta Missa? Cofque ni, Vinu cai ni vemgen mo mlelu señor JESU Christo ta ni eluutuel, mogeluchi che laluchi che cai ni cùmeleam; ta ni inaduamtugeam cai ni aldún cutantulgen cruz meu.

2. Chumquei mai Patiru ta ni Missan mo? Missan Patiru santo nemel huente cofque, vinu chei ta ni pin mo dullibi señor JESU Christo ta ni mogeluchi anca: vei mo señor JESU Christo chumgelu cuivi eluui Santa Cruz meu, vamgelu Missa mo eluutuquei ni cùmeleam vill pu che,

3. Aldùn cùmei cam allcumissan? gelai dgu iod cùmelu iod aiùgelu cai Dios mo: Ta Missa mo aldún raquibain ta Dios, cama-ricucabium vei ta JESU Christo ta ni ra-quivalnoelchi cùme vemel egu.

4. Chumgelu cùme allcùain Missa? Reza-quechi utintuain Missaquelu Patiru mtn.

643. *De sanctissimo Rosario.*

V. Raquigepe Dios Chao, Dios Votm,
Dios Espiritu Santo! R. Chumgelu cuivi
gebui, adogei, gealu cai moll antú meu.

úfchieimi Maria Dios Chao ni nahue em!
úfchieimi Maria Dios votm ni nuque em!
úfchieimi Maria Dios Espiritu Santo ni ai-
uelchi Esposa em!

úfchieimi Maria quimhuentunolu ta mi
conium ula, ta mi conibuum, deuma ta mi
conium.

644. CAPUT VII.

De Sacramento Baptismi.

1. Chuchi unelelu gei, iod pnegeelchi
Sacramento cai? Bautismo gei.
2. Chem ni vla unelelu gei? Ta in Christianogetun mo Bautismo meu, veimo cai
ta in pepi lloun ca Santo Sacramento ica.
3. Chem ni vla Bautismo iod pnegeelchi
Sacramento gei? ta ni pepi pranon mo Hu-
enu mapu mo bautizagenolu.
4. Chemchi huera dgu mo montuin Bau-
tismo ni vla? Ta in unen pu chao ni huerilcan meu, huerilcan Original pigelu: qui-
du inchin ta in pu huerilcan mo cai, ta in
vemel utucogenoium uìielgenoium ula cai.
5. Chemchi huerilcan gei ta in unen pu
Chao ni huerilcan? V. 598.
6. Vill pu Che Adan ni huerilcan nielu
che-

chegetuign cam ? mai: Senor JESU Christo, vei ta ni santa Nuque Virgen cai santa Maria cai mtn no. V. *Dedicatoriam latinam.*

7. Chemchi co pitui cùme Bautizageam quine che ? re co; maun, leuvu, lafquen co vengelu: vamgei cai lleumgele ta pire, chapad chei, mülven cai.

8. Cheouple utuntugeai co ? utuntugealu ta ni tampal anca meu; huente lonco pepi utuntucogele tvei.

9. Chuchign pu nemel pigealu mupin bautizageam? Inche Bautizaeimi Dios Chao, votm cai, Espiritu santo cai ta ni uùi meu. Amen.

10. Tom pepi pigelai chem no rume? mu ca.

11. Pepi ucalgelai cai chem no rume? Chem no rume.

12. Chuml chei pigeaign vachi nemel ica? petu utulcogei uùigealu.

13. Inei chei huente uùigealu utintuai co ? piquelu ta nemel quidu tvei utuntuquei co, cagelu vembule; mupilabui Bautismo.

14. Inei chei utuntuquelu co ? Missan Patiru, diacono chei; huelu genolu tvei; moll quine quimluchi che pepi utulcoi cai.

15. Chuchi pu Persona monmahue getuign vei ni vla ni pepi piñomcagenoal quine

ne cagelu mo? une utulcoquelu utucogelu cai. 2. Veimo utulcoquelu utulcogeluchi pu Chao cai. 3. Huichatuquelu Padrino utulcogelu ni nuque cai; Madrina utulcogelu ni chao cai. 4. Inagechi Padrino utulcogeluchi domo che. cai; Madrina utulcogeluchi huentu cai.

645 Interroganda ante Baptismum juxta Rituale Mexican.

1. Chem nillaqueimi Santa Iglesia mo? Mupiltun.
2. Chem dituaimi Mupiltun mo? ni mollmogen.
3. Aiúlaimi ta pillan? aiúlabin.* Vei ta ni vemel aiúlaimi cai? aiúlabin. Alhue ta ni gnencan, huera glam chei, aiúlaimi camve? aiúlabin cai.
4. Cùpa utulcogeimi bautizageam? mai Padre.
5. Cùpa Bautizageimi? cùpa Bautizagen,

646. CAPUT VIII.

De Confirmationis Sacramento.

1. Chem gei Confirmacion? Sacramento gei, vei mo Christiano che yavúlgei ta ni yavúgechi mupiltuam vill Dios ni piel.
2. Chem pnegei cúme llouam ta santo Sacramento Confirmacion pigelu? lifai hue-rilcan meu.

3. Chumgechi lifai quine Christiano che huerilcan meu? cùme Confessan mo. 634.

647. *De Sacramento Ordinis sacri.*

Chem cam Orden pigei? Eimn molai vachi dugu pu Vochm: Vei mtn piaeimn ta mn quimabiel: Tubilu vachi Sacramento, Missan Patiru getui; vei mo cai pepi Confessali; pepi perdonaquebi cai cùme Confessalu ni huerilcan ica. Vei ni vla mu raquivali ta Missan Patiru; datuvalgelai; cochimvalgelai cai ca che vam̄ḡelu: Pu Huinca, pu Apo, Ta Rey ple lucutuquei Patiru meu, yehuequebi cai. Duamtumn ado, chumtn yehueabimn, chumtn raquiabimn pu Patiru eimn ta mn Chegen.

648. CAPUT IX.

De Actibus Fidei, Spei, & Charitatis.
Actus Fidei.

A Huenu Tue Vemvoe senor Dios! inche yavūḡəchi mupiltun eimi ta mi quine Diosgen cùla pu Persona meu Dios Chao, Dios Votm, Dios Espiritu santo cai. Mupiltun cai Dios Votm ta ni Chegeltuel moll Virgen Santa Maria ni pue mo; ta ni lau-yeel cruz meu inchin ni vla. Mupiltun cai A Senor Dios! ta mi cullibiel vill cùme que che Huenu mapu mo; ta mi cutantulcabel cai huera que che ktal mapu meu.

Vill

Vill tva, ca que Santa Iglesia Catholica ni
mupiltuelchi dgu mupiltubin vill, Eimi qui-
du Villpepilvoe, vill quimlu, pepi coilla-
tunolu senor Dios Santa Iglesia mo elvalge-
luchi ta pin mo.

649. *Actus Spei.*

Vuta huerilcavoe rume inche, huelu Ei-
mi ta mi venten Bürenyen ni vla senor Dios;
senor JEsu Christo ta ni mollbún, ta ni lan
ni vla cai, yavuluquelu eimi meu senor
Dios, ugelson cume confessan mo ni di-
tuael vill ni huerilcan ni perdon, ta ni pou-
ael cai Huenu mapu meu, Eimi moll mu-
piquelu, vill pepilquelu Dios ni Bürenye-
voechi Chao cai ta mi pin mo.

*Actus Charitatis habentur tum in prosa,
tum in verfu 582. 659. 660. 661. 662. 663.
664. 665.*

650. CAPUT X.

Catechismus in Versu
úlcatuam.

I *Credo:*

Vill pu Che allcútumn
Dios ni dgu, Dios ni piel:
Quine piunque mo mugeltumn,
Inaitumn cai ta ni glamel.

651. (a) 2.

Quine Dios gei vill pepilvoe,
Vill mapu Toquiquelu cai:
Vill dgu ta vei quimvoe,
Vill mapu mo mlelu cai.

3.

Pillan, antù Dios gelai,
Talca, armco, cýyen no cai:
Dios ni elel, Dios ni vemel,
Vill che ni cûme mogeam tvei.

4.

Quinelu Dios, mai Dios Chao,
Dios ni votm Dios gei cai:
Dios gei cai Espiritu santo;
Huelu cûla Dios gelai.

652. (b) 5.

Dios ni Votm JESU Christo
Mupin Dios, mupin Che gei,
Virgen Maria ni pue mo
Chegetui inchin mo tvei.

6.

Ta Virgen santa Maria
San Joseph egü pinombui,
Huelu Tva pelai ni anca;
Dios ni gracia mo contibui.

(a) Canitur in Missa ad Credo. Sonus : Verbum

supernum prodiens.

(b) Creator alme siderum : Ad Gloria.

7.

JESU Christo Cruz meu lai
 Ta ni anca, ni Chegen mai:
 Ta ni pllù pepi lalai,
 Ta ni Diosgen tvei no cai.

8.

Cùlan antú mo mogetulu
 Pratulai Huenu mapu cam?
 Avle mapu tva ramtupaialu
 Vill pu Che ta ni huerilcan.

653. (c) 9.

Cúme que che ni anca lale,
 Huenu mapu mo ni pllù prai:
 Veimo vachi mapu able rume,
 Moll antú mo tepeai.

10.

Huera que Che ni anca lale,
 Ta ni pllù ktal mo pouai:
 Cauchu rume veimo gúmale,
 Vill antú mo ptegeai.

11.

Ta pu Che ni pllú egn
 Cahuellu vemgelu laquelai:
 Lale rume ta ni anca egn,
 Afle mapu tva mogetuai.

654. (d) 12.

Ragi Missa mo huenutugeum
 Santa Hostia Caliz cai,

JESU

(c) Jesu meæ deliciæ. In Missa Defunctorum.

(d) O Koska Lux Poloniæ.

JESU Christo ni Chegen mleum
Vei mo ni Diosgen mlei cai.

13.

Christianoche ta Montualu
Huerilcan mo ktal mo cai
Patiru mo Confessaialu
Herilcahuelaian pialu cai.

14.

Genolu Chei Missan Patiru
Ta mi pepi Confessiam;
Dios mi re aiùbiel mo
ùdebin ni huerin! pipe ta mi duam.

Pater noster.

655. (e) 15.

Dios Chao Huenu mo mlelu,
Ufchigepe ta mi uì;
Vill ta mi piel opulquelu,
Huenu mapu mo prachi.

16.

Ta in ial elumamoinca;
Ta in vuta que huerilcan
Inchin perdonanmamoinca,
Chumgechi inchin ta in perdonan.

17.

Marichi lelmoquieli
Ta ni cupa huerilnoam,
Quine antù chei elugeli
Pillan ta ni huera glam.

O o .

18.

(e) Sonus: JEsu dulcis memoria.

18.

Huera dgu mo montulleen
 Ado, ta ni lan antú cai:
 Eimi mo mtn yavuluquen
 Ñi piuque cai tva manumai.

Decalogus.

656. (f) 19.

Vill dgu mo iod aiúabimi
 Dios ni venten cùmegen,
 Vill cullin mo iód raquiabimi
 Mu Vuta ta ni Apogen.

20.

Coilla dgu jurapraquilmi ;
 Christo votaquilmi rume ;
 Missamen mo chovùquilmi ,
 Domingo Fiesta antú gele.

21.

Vill pu Apo ni toquel
 Cúme duam mo opulbige ;
 Ta mi Chao cai ta ni piel
 Mandagelmi ; Vembige.

22.

Quine che rume ùdequilmi ,
 Huelu mi caine aiúaimi :
 Ùuaquechi rume mogequilmi ;
 Quine mtn , lan cùtu piñomaimi.

23.

Huera dgu ta huenen ;
 Huera cai ta golliman ;

Mu-

(f) Sonus: O Deus ego amo te. Quandoque per annum.

Munaquechi ilmn , pùtùlmn ,
Vei mo gelai ta huerilcan.

Ad Ssmam Eucharistiam & simul de Immaculata B.V.M. Conceptione. Sono Paraguayensi. ad Sstæ Hostie elevationem.

657. Ufchigepe santissimo Sacramento
Altar mo mlelu : Virgen santa Maria cai
Dios ta ni Santa Ñuque , une ta ni Chegen
mo cùtu , huerilcan quimnolu . Amen JE-
SUS , MARIA , JOSEPH !

Scitu necessaria necessitate medii : Quia DEUS est ,
& Credentibus in se Remunerator est . Sonus
militaris . Ad Credo in festis solemnioribus .

658. I.

Quine Dios gei vill pepilvoe ,
Vill mapu Toquiquelu ,
Vill dgu ta vei quimvoe ,
Vill mapu mo mlelu ;
Culliquebilu ta cùme que che
Huenu mapu meu ,
Hueracabilu ktal mapu mo
Pu Huerilcaluchi che .

2.

Duamtumn veula pu peni em
Chumtn cúmelcaquei
Raquibin ta Dios , aiúbin ta Dios
Opuln ni pibiel :

O o 2

A .

A cùme quimquelu
Vill cùme que che!
Quimnolu, reñmalu
Vill huerilcaluchi che.

Varii Actus Charitatis.

Sonus Prussianus.

659. I.

Aiüeimi ta señor Dios :l:
Aldún cùme geimi,
Aldún aiúgeimi,
Aldúi mi Apogen,
Aldúi mi Temogen,
Ventengelu mi Quineluchi Diosgen.

Sonus: Cur mundus militat.

I.

Duamtumn vill pu che
Dios ni cùmegen,
Dios ni aiúgen,
Ni venten vutagen,
Ni quine Diosgen!
Ni venten vutagen,
Dios ni aiúgen,
Dios ni cùmegen,
Duamtumn vill pu che.

Actus Contritionis.

Sonus: Joannes magna Lux Bohemiæ , Pragensis
clara fax Ecclesiæ.

660. I.

Ventenlu ta Dios ni cùmegen!

Ven-

Ventenlu ta Dios ni Apogen!

Chumgelu mai inche

Vei vemgenobule,

Eapilan?

Deuma afcúduamquen,

Perdonaiuen piquen,

A ni Dios em!

Actus Charitatis & Contritionis.

Sonus militaris Austriacus: Eugeni &c.

661.

I.

Duamtumn Vill pu che

Dios ni cùmegen,

Dios ni temogen,

Ni venten Apogen,

Quine Diósgen!

Vill duamtubilu tvei,

Tva ta mn pibiel:

Veicu údequebin

Vill ta ni huerin

A ni Dios em!

Idem.

Sonus: O Anima par cælo Spiritus.

662.

I.

A Senor Dios

Huenu vemvoe,

Ta Tue vemvoe,

Montulvoe!

O o 3

Ta

Ta mi cùmegen,
 Ta mi Vùtagen,
 Ta mi Diosgen ni vla
 Villchi dgu mo catcha
 Iod aiñeimi !

2.

údequebin
 Vill ta ni piuque mo,
 Villchi huera dgu mo
 Vill ta ni huerin :
 Dios ema !
 Chao ema !
 Perdon nillaeiu :
 Huerilcahuelaian
 Une laian.

Actus Contritionis & Attritionis.

Sonus : Horrenda mors Tremenda fors.

663.

I.

Ktal mapu mo ptegealu
 Inaitunolu Dios ni piel ;
 Huenu mapu mo pranoalu
 Ucalnobilu ni huera vemel ;
 Huelu doi údequebin
 Huerilcan ta ni hueragen ,
 Huerilcalu úllculcabin
 Dios ! mi venten vùtagen.

Alius.

Alius.

Sonus Austriacus.

664.

I.

Huera que che ktal mo pouai;
Huenu mapu mo rume pralaiai;
Huelu ni huerin iod ñidequebin,
Huerilcalu ni Dios em ñllcùlcabin.

*Cantio R. P. Ludivici Baldivia de puero
JESULO.*

665.

I.

JESUS pellebichi, pi ta ni duam,
JESUS pellebichi, deuma ni laam,
Chem mo cùpa peabun
Antù lumlumquelu;
Chem mo ta quintuabun
Cùyen purilelu;
Iod cùmei JEsus em ta ni pegeal:
JEsus pellebichi, pi ta ni duam,
JEsus pellebichi deuma ni laiam.

2.

Antù tipapeium
Inaquei ta pun;
Aflu ni alelpeium
Tipalu yepun:
JESUS quimpunlai,
Afnoalu ni alen.

O o 4

3.

3.

Caque che pebipe
 Cùmei ta unelvoe,
 Pillan quintubipe;
 JEfus ta in Montulvoe
 Vei duamtubin,
 Iod ni alabam.

4.

Huagln pelongelu,
 Ta raquivalnolu,
 Doi Temogelu
 Nutantuvalnolu
 JEfus mi alequen
 In alelgeam.

Hualug ni cupaium
 ùnm tepelquelu,
 Raûún ni tipaium
 Cùme numuquelu;
 Iod hualug, iod raûún
 Ta JEfus no cam?

De Ssmo JESU Nomine.

Sonus : Rhatgeberi.

I.

JESUS cad cùme uùi
 In Montulvoe ni uùi
 Ufchiqueeimi,
 Pramlqueeimi

Ñi aiñelchi ñûi :l:
Vei vill ni mogen mo,
Vei ni lan antù mo,
Vill ni piuque mo,
Opuelchi ni uñn mo
Pituabin:
JESUS cad cùme uñi,
In Montulvoe ni ñûi,
ñfchiqueeimi,
Pramlqueeimi
Ñi aiñelchi uñi!

Salve Regina.

Sonus: Salve Regina cælitum.

666. I.

Ufchiqueeimi Reyna A MARIA!
Cutanievoechi Ñuque A Maria!
Inchin ta in mogen em!
Inchin ta in cochìgen!
Inchin ta in ñgelgen!
ñfchitu - ñfchitu-
ñfchituppeimi !

2.

Inchin Eva ta ni pu pñen A Maria!
Ta in giuntugeel A Maria!
Eimi mo mtmeimi,
Eimi mo prákulihuein
Eyutun meu

O o 5

gù-

gùmanquechi, gùmanquechi
Tva gùmageluchi lof meu.

3.

Ta in ñfchindugunmaqueeteu mai A Maria!
Mi cutanyevoechi ge A Maria!
Inchin mo unolpage,
Pelelmoín cai JESus
Mi pue mo geuyelu,
Deuma rupale, deuma rupale
Tva ta in numqueiauqueel.

4.

Bürenyevoe ema A Maria!
Cutanyevoe ema A Maria!
Virgen Santa Maria ema!
Dios ta ni Nuque ema!
Dios ta dugunmamoinca!
Amen, Amen, Amen JESUS, Maria,
Joseph.

Omni die dic Mariæ.

667.

I.

Aiùbige Dios ni Nuque
Villchi Christianoche ;
Duamtubipe, quintubipe
Vill antú ta mi piuque.

2.

Venten címe vachi Nuque

Inchin

Inchin Bùreniemaeteu,
Huenu meu , Dios ni age meu
Ta in dugunmaeteu.

3.

Huerilcauyebulmi , mtmbige
Huerilcan mo tipaiam ;
Dios meu , ta mi chao meu
Ca mita unotuam.

Quinte duam san Coze mo.

Sonus : Xaveri rumpe moras, ad Indias i.

668.

I.

Mari mari vill pieimu A san Joseph !
Vill piuque mo mtmeimu : san Joseph du-
gunmamoinca.

2.

Aldùn pepilqueimi ,
Vill Dios mo dituqueimi :

3.

Dios ni Ñuque ni Virgen Pinom
Pequelu in Huerilcaknon

4.

Cùme mogeam , cùme laiam
Vei mtn piquei ta in duam :

Ad

Ad sanctum Angelum Custodem.

Sonus: Defensor noster aspice. ad Sanctus. ter.

669.

I.

Santo Angel em ni Quintunieteu !
 Vill antù quintunmaiaen !
 Vill ni mogen mo toquinmaiaen !
 Ta ni pouam Dios ni mapu meu.

670 Pie Jesu Domine dona eis Requiem.

Ad memento def.

JESU Christo Bürenyevoe em !
 Duamtubige ta in pu peni em !
 Veichi pu lalu em !
 Veichi cutangelu em !

Aliter.

Sonus de S. Joanne Nepomuc.

671.

I.

Cad Bürenyeve senor JEsu Christo em !
 Mu Cutanyeve inchin ta in Chao em !
 Petu cutantulgei , petu hueralei
 Ta in pulalu em !

Modus mane surgendi & de bona Intentione.

Sonus Hilpanus.

672.

I.

Lihuen mo Vutalmi ,

Quine

Quine Puelche vemgequilmi ;
Dios uduamquilmi ,
Vamgeluchi pialmi :
 Villchi ni nemel ,
 Vill ni kdauquen ,
 Vill duamtuel
 Dios mo eluquen !
Tva Rezan deuma pibilu
Pibige ca Rezan ,
Dios duamtubilu
Vemquilmi huerilcan .

*Cantanda in Adventu Principis, Episcopi,
R. P. Provincialis. &c.*

673.

I.

Acui ta in Mapu mo
Vachi Reyno ni Apo (pu Patiru ni Apo)
 Veimo tepequein ,
 Vill piuque mo piquein :
 Viva , viva , viva
 Ni Excellencia !
 Ni IllustriSSima !
 Ni Reverencia !
Ni cupan mo túuuin
Doi mita pituin :
 Viva , viva , viva
 Ni Excellencia !
 Ni IllustriSSima !
 Ni Reverencia !

2.

2.

Cúme piuque niepei
 Inchin ta in Chao tvei:
 Veimo tepequein &c.

3.

Tva Camaricu em !
 Cúme Chao cùme Apo em !
 Aldún tepequein,
 Vill piuque mo piquein
 Viva, viva, viva
 Ni Excellencia !
 Mi cupan mo tùûuin &c.

v.

Acui ta in ruca mo &c.

*In Comitiis Generalibus seu
 Hueupin.*

675.

I.

Vau mlei, vau mlei pu Mapu Che,
 Venten yavún Ulmen !
 Mlei cai pu Huinca Che,
 Quimgei ni Conagen :
 Mlei señor Presidente,
 Aldún vúta Apo no cam ?
 Pu Patiru mlei huente,
 Anûlei ta ni duam.

2.

2.

Veimo ado yavulmn
Ta in pu peni em!
Gele; cùme entumn
Vill ta mn duguquen:
Rey venten quintuquelu
Ta mn aldùn cùmelen,
Gecai aculquelu
Pùtùn, iquen, ptem.

3.

Vemgei vemgei deuma venteni,
Abi ta Hueupin;
Chumtn Rey ta venteni
Dios duamtubin!
Dios Rey ni Rey no cam ve?
Dios Re Apo mtn!
Gelai Rey, Dios elunobile
Gen, temn, mogequen.

Versus latini habentur sparsim, plures
junctim dabit qui ad calcem annefitur ap-
pendix: *Lachrymæ salutares*, etiam sepa-
tim, quando petitur, vendendus.

PRO-

PROTESTATIO AUTHORIS.

Omnia sub Censura Dilectissimæ Matris
meæ Romanæ Ecclesiæ, quam solam esse
unam, sanctam, Catholicam atque Apo-
stolicam, proinde veram, confiteor certissimus
& oculatus testis. 574. in domo & arce *
nostra Geistana 7. Octobris 1772.

* Idcirco R. P. Collart, qui anno 1744 ibidem pie
obiit, sic canebat:
Clara dies Claræ Geistanam vexit ad Arcem,
Clarior in cælum me vehet inde dies.

CHILIDÚGU

PARS QUARTA.

Voces Indicæ ordine alphabetico, adjectisque Numeris, ubi singulæ plenius & copiosius explicantur.

NB. 1. Ignoscat benevolus Lector, quod in toto hoc libro, maxime a Nro. 676. sūb alio plurē, pauciores sub alio Numero voces comprehendantur: cum enim duodecim & amplius annis huic operi infudaverim, & arbitror duodecies denuo laborem sim exorsus jam addendo, jam mutando; fieri aliter non poterat, quin illa aliaque ejusmodi succederent: at parum refert; supplet enim Ordo alphabeticus, qui in singulis vocibus servatur. 2. Literā C, a N. 705. Ordinem alphabeticum non nihil esse turbatum, ut monet *

676.

A.

A. nota Vocabuli. 6. communiter præponitur huic dictiōni: *pu huen*. E. g. *A pu huen*, pro *pu huentu*, O viri! 14. 640.

Abn, *afn*, *afcūn*, finiri, destrui, absumi, consumi, ad nihilum redigi. 532. 349.

Ab - v. *afcūduam*, luctus, afflictio, tristitia. 486.

Pp

Af-

Afcúduamn, affligi, dolere, conteri: afflictionem pati. 487. 488

Achahuall, *achaval*, gallina. 386.

Achircún, acerbitas, acor, nausea: nau-seam pati. 535.

Acun, venio. 452. 453. 494. 673.

Ad, vultus, facies, frons, os oris. 461. 465. 516 Item. Mos, usus, confuetudo. 525. 527.

Adcan, præferre: a fronte, ex adverso portare. *ibid.*

Adelcan, culpam aut crimen in aliquem conferre, derivare, conjicere, transcribere: noxam alicui attribuere: criminari, falso accusare 526

Adien, *adyen*, alicui similem esse: aliquem vultu, incessu, &c. referre. 464

Adln, assuefcere: morem ac modum in-venire. 567.

Adman, resistere, se opponere. 193.

Adn, usum habere, congruere, conve-nire. 468.

Adquintun, ex adverso, e regione vide-re, aspicere. 440.

Adtun, assuefcere; se opponere. 440.

Ado, nunc, mox, statim. 540. 543.

Adochi, expecta paulisper. 540. 543.

Adoln, instare alicui; ut properet, ur-gere. 540. 543.

677. *Age*, facies, os habitusque, oris lineamenta. 461. 465. 500.

Ahue, cito, tam cito. *ahue cupatuabui?* tam cito veniret. 540. 543.

Ahuechei, jam dudum. 540. 543.

Ahueln, festino, propero. Item. Alium ut festinet, urgere. 540. 543.

Ahuin, prunæ. 352. 354.

Ahuircùn. deficere, fatiscere, linqui animo. 534. 538

Ahuùn, *ahuùcan*, ludere, nugari, animum laxare. 561. 564.

Ai, modus respondendi, quando vocantur. *aipin*, vocanti respondere. 266 267.

Ayarcún, stellas fulgere, micare astra.
333.

Ayarn, *ayargen*, caneo: canum esse. 497.

Aien, ridere, nugari. *aiecan*, irridere, cavillari. 443. 444. 516. 538.

Aihuìn, umbra corporis. *ahuintun*, imaginem suam in speculo intueri, contemplari 342.

Ailen, prunæ. 351.

Ailin, lapides qui in flumine aut ejus ripa sunt. 427. 428

Ailla, novem. 545.

Aipin, solem refulgere. 342. 559.

678. *Aibìn*, res pulchra: compta, ornata, elegans, bella. *aibinn*, esse comptum, &c. 515. P p 2 *Aiun*,

Aiün, amare, diligere. 486. 488.
Allca, *alca*, res robusta, fortis. 12. 514.
Aldù, *aldún*, multum, multos esse. 547.
 548. 549. 550.

Ale, lux Lunæ. *alen*, lunam fulgere, splendere. 342. 542

Alhue, mortuus. Item. Diabolus. *alhuei*, moritur, cum morte luqtatur. *alhuetui*, est mortuus. Etiam vivos appellant ignominiose *alhue*, *huera alhue*. 315. 537. 538 511. 612.

Alhuen, mori; a Diabolo possideri. Machi Diabolum invocantes dicere solent: *alhuegeaen*. oblige me, posside me: fac me rem vitæ v mundi alterius. 606. 612.

Alin, terram omnino siccum esse: omnia ardore solis flagrare. *alimn*, incendo, nimio igne, calore calefacio. *alim*, præcalidus. *alincun*, solis ardore, febri maligna æstuare, jaqtari, ardere, solvi, deficere, consumi. 534. 538. 352. 354.

679. *Allcún*, audio. *allcútun*, ausculto, 440. 441. 586. 595. 616. 650.

Allue, sensim, placide, paulatim. Item, semiplene: *allue cancaen veichi curam*: rede mihi hæc ova semicruda; semiplene v. semiplane cocta. *allue tipantu*, sesqui annus. 270. 541.

Alluen, *alluecan*, *alluetun*, lente. Item leniter, mansuete, placide procedere. 543.

Alihuen

Alihuen, arbor. item. Lignum altum erectum. 405. 404.

Allvùn, lædi vel corpus vulnere, plaga; vel vas iætu. Item. perdi, perire. *alvùln*, vulnus infligere; damnum inferre; detrimentum parere, perniciem comparare, *allvútun*, nocere fibi. 534.

Alpen, indurescere putamen. 409.

Alta, res mala, fôrdida, turpis, deformis. *alta huenti*, juvenis inutilis. *alta puanca*, intestina corrupta. 514. 515.

680. *Alúlún*, acriter dolere; acri dolore affici. 534.

Alun, *alon*, relucere, renitere, respondere. 418.

Am, spectrum, larva. 537.

Amchi, furfur. 477. 488. 458. 474

Ameln, non agnoscere, non dignoscere: aliud cum alio confundere. 464. 465.

Amon, eo, ambulo. *amocan*, iter facere. 452. 453. 493. 494

Amomarin. orare. vox a civitatibus antiquis relictâ, oriturque vel ab *amon* & *mari*: progredi decem; nempe decadem Rosarii absoivere: vel ab Ave Maria quod audientes Indi corruperunt *Amomarin*.

Ampeln, vix non consequi; pene, tantum non obtinere; fere adipisci. 526. 527.

Ampin, curatio, medicina, medela. Item.

medeor, medicor, medicinam facere, adhibere, *ampin caman*. Medicus: quamquam illi suos *Machi* vocent. 406. 410. 534.

Anca, corpus. Item. truncus arboris. Item. dimidium: *anca rpu*, viæ dimidium. *anca pūlli*, dimidia clivi pars. *pū anca*, intestina. 434. 435. 460. 494.

Anquen, siccus, aridus. 542.

Ancún, siccari, exsiccari, arefieri, arere, exarefescere. 349. 432.

681. *Antù*, sol, dies, tempus. Item. pensum. *mari antù entuan*, decem dierum pensum petam, absolvam. 334. 539.

Anchú malüen, solis amica, puella, virguncula. Hanc fingunt mederi plagis, vulneribus, morbis; quibus a magis affliguntur: & suos *Machi* (ita suos medicos appellant) eam secum habere; illamque consulere: aliqui dicunt illis Diabolum in figura hujus puellæ apparere. 534.

Antún, diem esse, quando idem significat quod aura, tempestas; addunt *cúme* vel *huera*. *antúcum*, *antuntun*, fudo. *antuntun*, solis calorem captare. 342. 560.

Anùn, sedeo. Item. navem in scopulis hærere, vadis illidi: *anui huampu*. Item. pax, a bellis quies: *anui mapu*, *anùn mapu tva*, terra summa pace fruitur, nullo bello turbatur. *anúln*, *anúmn*, sedem figere.

anú-

anùpai vachi mapu mo. 232. 234. 354. 45².
494. 518. 519.

Anúnùknoun, vereri, colere; honorem alicui habere, præcipua autem honoris exhibitio est, quando accedunt jam hoc jam alterum genu flectendo, uti solent, præfertim quando sunt ebrii, & plus vini peroptant, petuntque. 453.

Anapl, homo humili statura, pumilio, pygmeus, nanus. 463.

Ananai! interjectio 293.

Aneln, minari, minitari, minas intende-re; manum vel aliud instrumentum ad percutiendum attollere. 487. 488.

Anidun, *anidcùn*, siccum esse. 431.

Anül, stratum, quo tectum domûs ster-nunt, ut postea reliqua superimponant. E. g. paleam, &c. 517.

Ape, fere, prope, propemodum, pene, tantum non. *apeln*, fere pervenire, attinge-re. 286. 404.

682. *Apill*, *apin*, libido, cupedia, mala-cia. *apiln*, *apinn*, aliquid vehementius apete-re, concupiscere. 489. 491.

Apumn, finire, consumere, prodigere, dissipare 349. 53².

Apo, Superior, Præsul, Præpositus, Dux, Præfectus, Tribunus, Centurio, & qui-cunque alias, qui aliis præest, imperat,

præficitur: non utuntur autem hac voce Indi suorum sed tantum Hispanorum respe-ctu, tam Ecclesiasticorum, quam secularium: addunt adjectiva E. g. *pichi Apo*; *vuta Apo*; *iom vuta*, *iom pichi Apo*; *mu vuta Apo*. ut sic minorem vel majorem jurisdictionem, potestatemve significant. 498. 500.

Arquen, *arquenn*, aquam maris vel flumi-nis decrescere, minui, deprimi. Item. Lac in uberibus mulierum siccari. *arcùn*. id. *ar-quenco*. maris recessus. 457. 429.

Aren, calore nimio æstuare, languere, solvi, deficere, *arei antù*, *ptei antù*: *arei ta ni anca*. 538. 560.

Areln, mutuare, commodare, aliquid ut-tendum dare *aretun*, *areltun*, mutuum, commodatum petere, mutuo sumere; uten-dum aliquid accipere *aretu mogen*, com-modata vivere. 421. 422.

683. *Arofcùn*, fudo. 536.

Arol, statim, illico, e vestipio. *arol pege-abui peuma*, non tibi per ventos affa colum-ba venit. *aroln*, festino, propero. Item. ali-um ~~ut~~ acceleret, urgere. 540. 543.

Aron, esurio. sitio, siti, fame laboro. 476. 478.

Armco, *arùmco*, bufo grandissimus, quem fontibus præesse, & conservare aquas cre-dunt. 378.

Aremco.

Aremco, ademco, aqua calida. 428.

Atai, hermaphroditus. 514.

Aten, teri, tundi, contundi, debilitari, subigi, luxari membra, corpus. *atenn*, terere, &c. 534.

Atún, defatigari. *atún lonco*, caput habeo fessum, defatigatum. 534.

Atutui, interjectio a dolore. 293.

Aud, terra ad maicum seminandum aratro subacta. *audn*, terram aratro subigere. 413.

Auca, rebellis. Item res falsa, ficta, adulterina. *aucan*, *aucatun*. 483. 533.

Aucúnco, auquinco, echo. 561.

Auna, undæ, fluctus maris. 429.

684. *Avùn*, cibus bene coctus: poma, fructus maturari, mitescere. Item, maturescere apostema, ulcus, &c. *avuln*, *avumn*, coquere; ut maturescant efficere. 404. 476. 536.

685. B. V.

Va, tva, hic, istic: Ecce. 20. 23. 295:7.

Vachi, iste. 20. 23.

Vain. ferveo, effervesco. *vai ta ni mollbùn*, sanguis illi fervet. 459. *vaimn*, fervere facere.

Vainu, tenuis pluvia. 348.

Vaml, vamlque, sic, ita. *ule vaml antú*, cras hac hora. 540. 286.

Pp 5

Vam,

Vam, ita, sic. *vamaimi*, sic, ita facies. *vamgechi*, *vamgelu*, idem. *vamgen*, ita sum comparatus, constitutus. *vamtípan*, recedo, discedo; abscedo. *vamtípaln*, abstrahere, dimovere, sejungere. *vammn*, *vammtun*, separare, fecernere. 286. 488.

686. *Vanen*, pendo, appendo, pensito, trutino. Item, esse grave. *vanetun*, *vanevanen*, pensare æquilibrium, æquipondium, libramentum. 551. 553.

Vanten, tantum, tam magnum. *vantenn*; esse tantum. 551. 556.

Vatu, 402. carex.

Vdo, umbilicus. 451.

Vdù, *vùdù*, perdix. 386.

Ve, 295: 7.

Vei, *veichi*, ille, idem. *veii*, ille est. *veilai*, non est ille. *veipe*, sit ita. *vei*, *vantempe*, hucusque, non amplius, sufficit, satis est. *vei ca*, *vei lle*, &c. adverbia confirmativa. 20. 23. 479. 556. 288: 4.

Vem, ita, sic, illo modo. *vemn*, ita facere. *vemgechi*, *vemgelu*, sic, ita. *vemgen*, ita esse; esse similem; aliquem vultu, voce, incessu referre. *vei ni vemgen*, natura ita comparatus est; hæc ejus indoles, hic mos, hic stylus *vemel*, *vemlque*, sic. 481. 482. 567.

Venten, tantum. 551. 554.

Veula, nunc, modo, jam. 540.

Bi,

Bi, 175. 182.

Vilu, coluber, anguis; serpens. 376.

Vill, omnis, cunctus, universus, totus.
villn, *villtun*, totum absumere, comedere,
capere, sumere. 476. 548.

687. *Villa*, penuria, caritas, annonæ dif-
ficultas, *villan*, *villagen*, laborare penuria,
&c. 475. 476.

Villca, levir, glos. 504.

Villcún, parva lacerta. *mamll villcun*,
polipodium. *madi villcun* 376. 410. 412.

Virquen, alsum, subfrigidum *virquen antù*,
subfrigida tempestas *virquen co*, 475. 559.

Bitun, fumus, fumare. *bitunman*, fumum
contrahere, obolere. 352. 354. 443.

Biri, *Theatrina*, palea similis paleæ ave-
næ, sed inutilis & absque avena. 412.

Vochann, fugere. *ùlun*, solum de machis
intelligitur. 536.

Vla, propter 288 : 13.

Boiûe, *boye*, arbor, cinnamum, cinnamo-
mum; sed improprie. 399.

Voche, unda, fluctus. *vochen*. 429.

Vochen, canna, arundo maicii. 413.

Vochon, madeo, madide madeo. *vochomn*.
vocholn, madefacere, intingere, perfundere.
431.

Vonuan, tussire. 535.

Vora, *voru*, os offis, dens, *voro tehua*,
lucius,

lucius, piscis qui in quepe prenditur. Inde *Borohue*, Hispanis *Boroa*. *voro ptm*, paxilli tabaci. *voro challua*, spina piscis, aievoro, dentes anteriores. 392. 410. 442. 444.

688, *Votm*, filius. *votmn*, gignere. 496.
501.

Vot! interjectio. 293.

Vochai pro *chao*, pater.

Broquin. 412.

Vucheucan, nugari. 490.

Vùn, caro exos; pulpa, etiam pomorum. *vnn*, poma esse matura, comestibilia. Item arbores germinare, pullulare, fructicare. *vn*, *vnn*, esse densum, spissum. 397. 404 405. 455.

Vùl, res unita, conglutinata, copulata. *vùln*, jungi, copulari, cognoscere mulierem; & est modus loquendi modestus; quamvis in hac significatione plerunque addant tun: *vùltun*. Item. unam rem alteri v. ad alteram aptare, iucludere, immittere. Item. esse ad rem; ad rem pertinere, cum re cohaerere. cum *þa* significat succedere, sequi. *chuchi cùyen vùlpai*, quis mensis sequitur. *vùlun*, *vlun*, coacervatum esse. *vluln*, congero, aggero, cumulo, coacervo. 490. 515.

543.

Bucun, jecur, hepar. 455.

Vunan, putrefactio, corruptio. *vuna*, putre,

tre, putridum, tabidum. *vunapue*, virus, venenum. *vunapuen*, *vunapuetun*, venenum alicui dare, præbere, veneno tollere aliquem, occidere, necare. 476. 534. 536.

689. *Vuri*, tergum, dorsum, scapulæ. Item. retro, post, pone. 405. 451. 453.

Vuùn, nervus. 456.

Büren, esse amarum. *bûre*, amarum. 405. *Bûrepue*, animus aversus, abhorrens. *Bûrepuen*, *bûrepuetun*, ab aliquo abhorrere, erga aliquem male affectum esse. 487.

Bürenien, alicujus misereri, misericordia tangi, moveri: hujus me miseret; miseratione me tenet. *Bürentun*, expectationem aliquus decipere, frustrare, ludificare. Item. ludificari. 487.

Vûcha, senex, vetulus, grandævus: ætate grandis, proiectus. applicatur duntaxat viris. Item rebus inanimatis e. g. vestibus.

49.

Vûchen, ager demessus, restibilis. 413.

Vûl, vas. Item. radix olerum, herbarum 414.

Vûquin, prægnans, gravida, foeta. Item. prægnatio, graviditas. *vûquinn*, esse fœtam: dicitur etiam de animantibus. *vûquipra*, nothus, spurius. 496. 514.

690. *Vûta*, altus, magnus, grandis. *vûta rupalu*, *rumelu*, crassus. *vûtan*, esse grande. 554. 555. 556.

Vuù,

Vuú, filum, stramen. *buún*, neo. *tafm vuú*, filum contortum. *huinù*, simplex. 472. 473.

Vultan, os adustum habere; ore ægro esse. 444.

Bureu, *bucheu*, lepida narratio; festivum commentum: res risum movens. 515.

691, C. K.

Ca, particula. 192. Item adverbium confirmativum. 288: 4: 39.

Ca, adjectivum: alius. *ca epu*, alii duo. *ca quine*, alius. *cagelu*, alius *cagechi*, iterum, alia vice. *camel*, alio anno, elapso, vel futuro. 543. 548 549. *ca mita*, alia vice. *caque*, aliqui. *caque*, *caque*, alius post alium. De *ca* nomine formantur sequentia verba: *cagen*, esse alium. *calen*, aliter se habere. *caknon*, mutare, ponere alibi, *cakuotubi ta ni uui*, mutavit nomen suum. *cagetun*, in alium mutari. *cagenman*, vino madere, vacillare. *cagentun*, culpam aut crimen derivare, conjicere, transcribere in alium *cageln*, *cageltun*, distinguere, aliud ab alio secernere, separare, discernere, sejungere. *caduameln*, digredi a re proposita; ad alia divertere. Item. mente & animo vagari, divagari, aliud agere, cogitare. 464 548.

Cachan, pleuritis. *cachanlahuen*, centauria minor. 410. 535.

Ca-

Cachentun, non dignoscere, non agnoscerre. 464. 598.

Cachu, pastus, pascua. 412.

Cachú, amicus, notus, compotator. *ca-chún*, propinare alicui. 514. 516

Caçique, Caçiquius, Casiqueus: Toparcha apud Indos. 498 500.

Cad, multum. *cadn*, multos esse; abundare. 271.

Cadi, costa. 454. 535.

Caf, tabula, assis, asser. *cafñ*. 567.

Cafen, *caben*, *caven*, spinus, 399. 401.

692. *Cafcún*, aliquid in aurem loqui, insuffrare, suggerere alicui. 440. 526.

Cahuellu, *cahuallu*, equus. 365.

Cahue, remus. *cahuen*, *cahuetun*, remigare, remum impellere, remis incumbere, insurgere. 557. 558.

Cai, conjunctio &, atque, etiam. 293.

Cain, 93.

Cahuin, compotatio, epulum, convivium, ludi, spectacula Indorum. *Magentun*, epulum ob perceptos agrorum, arborum fructus. *malal cahuin*, ob cortem, ovile, ramale, sepem, domum fabricatam. *nuin cahuin*, ob tritaram. *nuin prun*, idem. nam triturant saltando & cantando; & semper noctu. *curú cahuin*, epulum funebre. *cunquin*, *calcutun cahuin*, cum certis cantiunculis,

culis, tripudiis, saltationibus, choreis. *cahuin*, dare convivium. *antù cahuin, cuyen cahuin*, sol, luna in centro circuli: forte quod in suis compotationibus fedendo rotam, orbitam, circumque describant. 475. 477. 479. 559.

Cahuitu, lectus 517.

Cal, lana. 363 472.

Calcu, veneficus, strix, lamia. Horrendum Indis nomen, & maxime formidatum. *calcutun, calcun*, veneficiis aliquem petere; maleficiis artibus afficere, carminibus devincere v. devincire. *calculn*, veneficum efficere, venefici crimen alicui attribuere. 483. 485. 536.

Calcha, pili interiores. 458.

693. *Calul*, caro humana. 455.

Calmin. 428.

Calgal, fungi, qui nascuntur in arboribus, præsertim in robore. 403.

Calpud'un, pilos, capillos, crines evellere.

Calla, palus, quo fodunt. 413.

Callhue, frutex. 403.

Calli, 193. 196.

Calvù, cæruleus. *calvù ge*, oculi cærulei. *calvùlafquen*, color marinus. 417.

Cam, interrogativum. 266. 267.

Caman, artifex, opifex. 483. 565.

Camaricu, munuscula e. g. ova, gallinæ, agnus,

agnus, & similia, quæ dant Hispanis & Patribus Missionariis, quando eos adeunt præfertim prima vice: & ægerrime ferrent, si quis ea, quæ offerunt, non admitteret; & est eorum modus petendi, & contractus in-nominatus do ut des: nam semper sperant & expectant plus quam dederint; nec unquam desinunt petere plura & plura; & si ultimum ipsis negetur, quamvis anteriora omnia eaque multa & abundanter acceperint; abeunt tristes, nec sunt contenti; qua-re expedit ex ipsis quærere, quid petant, quid cupiant, desiderent; & eo usque urgere, donec omnia dixerint. Quibus omnibus patienter auditis aliqua negare excusando; & aliqua concedere: at semper dare plus quam valuerit, id quod attulerunt & dono dederunt; & solum hac ratione discedunt læti & contenti; secus autem P. Mis-sionarius apud illos audit avarus, &c. 498.
642.

Camtù, avis, quæ fabis ac floribus dele-ctatur, vescitur. 387.

Cancan, assūm, torridum. 475.

Canin, in ludo *chueca* deesse, deficere, er-rare. *caniknon*, decussatis sedere cruribus, ut Indorum mos est. 452. 563.

Caniu, crista, jubæ 389.

Canquen, avis, ciconiæ non absimilis. 385.

Can, cantharus. 520. 521.

Canùn, fibræ roboris. 403.

Capi, leguminum folliculi. 413.

Capifcun, pungere, palpitate. 535.

Caputira, acus ex majoribus, & quæ foramen habeat satis grande: nam Indorum id fila reposcunt. 472.

Caql, *caquel*, transversum. *caqln*, transfingere. 492.

694. *Cara*, urbs, civitas, oppidum, pagus, castellum, & quilibet locus ædibus, domibus, & incolis frequens. *Carahue* civitatis, &c. dirutæ locus: nunc seges est ubi Troja fuit. *Entucaran*, urbem destruere, excindere, everttere, vastare, delere, diruere *caran*, urbem condere, fundare, stabiliere. 492. 494.

Carca, vas grande ad afferendum potum, vinum. 478.

Carcaren, *cascasen*, *cadcaden*, avis cuius modulatio ver annuntiat. 381.

Carcu, ex altera parte fluvii, maris. Item nominant *carcu v carculafquen* illum locum, quo post obitum animas migraturas dicunt; putantque esse Insulam *Mocha*. *Carcun*, flumen transire, trajicere. 288. 433. 538.

Carù, crudus. Item. color viridis. Item. nigror canis albicans. *carù ilon*, caro cruda. *carú dgoll*, olla cruda, necdum cocta. *cadù v. carù lan*, mors violenta; cultro, pugione, ferrea

ferrea sicca in corpore defixa. *Carù Patiru*, Religiosus S. Francisci Seraphici, ob sacræ vestis colorem. 417.

695. *Catan*, perforare, perfodere, pungere, terebrare, perterebrare. 567. 695.

Catùn, scindo, seco, cædo, abscindo, reseco, amputo. Item, impedio, obsto, officio, prohibeo. *catudgun*, contentiones, rixas, certamina impedire. *gelai catùdgualu catùduamn*, argumentum præcidere, præcludere, eludere. *catútun*, *catuntun*, intercipere, intercludere, interpellare. Item terram aratro decussare. 405. 413. 527. 567.

Caucau, avis. 384.

Cauchu, multus. *Cauchun*, esse multos. 271. 272. 548. 550.

Caûùl, conglobatum sputum. 457.

Caulin, *caupun*, faciem unguibus lacera-re, foedare: ungues imprimere. 368.

Caichùn, Diarrhæa, alvi profluvium, ventris fluxus, proluvies. Item ex Diarrhæa languere, fluxu ventris laborare. *Caichù moll-bùn* 535. 538.

Caimùtun, rumino, remando is. 363.

Caine, hostis. *Caineln*, *cainetun*, in hostium numero habere. 531. 575.

Cayu, sex. 545.

Cayumtoi, gigas. 463.

Cacha, *cha*. 295

Caûe, anas, anser. 384. NB. 705. *cdau* 706.
cdin.

Cha 295.

Chacha, ita viri salutant mulieres. 506.

Chachai, *chai*, *sai*, *tai*, sic mulieres viros.
506.

Chaf, *chafma*. V. *taf*.

Chacu *chacu*, *tacu* *tacu*, cerebri membra-
næ. 456.

Chadi, fal. *chaditun*, falio, fallo is: sale
condire. Item, este falsum, salitum. 423. 424.

Chadn, sponzionem facere, sponsione ali-
quem laceffere. 563.

696. *Chag*, pars, quadrans, quarta pars.
Chag rpu, junctura viarum, ubi viæ uniuntur,
concurrunt. *chagcùn*, in partes divide-
re, incidere, in frusta secare *chagtun*, *chagn-*
tun, id. *chagquin*, *chagquin leuvu*, fluvii
pars. 301. 364. 429. 434.

Chagll, instar diminutivi vocis *chag*. *chagll*
cuù, digiti. 448.

Chai, hodie, post breve temporis spa-
tium. 541. 543.

Chaihue, calathus, quasillus, quo metiuntur
res solidas; & duo modium efficiunt:
per eundem & liquores purgantur. *Chaihue-*
tun, *chaitun*, liquores purgare. 520. 521.

Chalin, *chalitun*, valedicere alicui: cum
bona alicujus gratia abire, discedere. 518.

452. Item, testari, testamentum condere, facere. Formula autem Testamenti, modus, inquam, testandi est hic: Quando Pater, Patruus aut aliquis ex majoribus natu est morti proximus; omnes consanguinei conveniunt, & moribundus illis valedicit assignando unicuique partem paucorum illorum bonorum, opum, rei familiaris, quæ forte superfunt. Si fratres contribuerint ad emendum ipsi uxores; pro rata & numero unusquisque sibi unam vel plures accipit: cætera cedunt liberis E. g. immobilia; & in horum defectu fratribus, aut aliis vicinioribus consanguineis. 537.

697. *Chale*, propinquus, affinis 501.

Challa, olla ex argilla. 520.

Challua, piscis *challuan*, *challuatun*, piscari, pisces capere, prehendere, trahere.

392. 395.

Chamall, stragulum, vestis. 469.

Chanan, in terram conjicere, projicere.

487.

Chanu, dorsuale stragulum. 469.

Chao, parens, pater. 501.

Chapad, cœnoscus lacus, locus. 428.

Chapadcùn, mano aut calci priore percutere. 449.

Chape, *chapen*, crinum post tergum collectio. *Chapecan*, capillos ita colligere, ligare.

458.

Q q 3

Chapi,

Chapi, miles, tiro. 531.

Chapud, depresso. *chapud lonco*, caput depresso. *chapud* subst. inaures argentei Indarum. 469.

Charahuilla, femoralia. 466.

Charam, 535. papulæ rubentes.

Charqui, caro salita, sale condita. 475.

Chau pro chao, pater. *chaun*, *chaumn*, gallinam ova incubare; ova incubando fovere, *chauentu*, vitricus. 390. 475. 504.

Chaud chaud, flos pallidi coloris. 415.

Chaura, frutex myrto similis. 412.

Chaù, æqualis, par. *chaùn*, æqualem, param esse. *chaúln*, æquare; æquum, planum facere; complanare. *chaúin*, pila: palus superius in duos ramos æqualiter definens. *chaúal*, quod solvendum, præstandum, agendum ex debito restat. 422. 515. 517. 543,

Chafdugun, *tafdugun*, coram loqui, respondere. 526.

698. *Chautun*, resistere, in faciem resistere, se opponere, os obvertere. 526.

Che, homo. *huentu*, *huentu che*, vir, mas. *domo*, *domoche*, foemina, mulier. *Huincache*, Hispanus. *Muruche*, Maurus, & reliqui aliarum nationum. *Reche*, Indus Chilensis; sive qui ad se invicem agnoscendos, vocandos, appellandos non indigent distinctivo. Item servus, famulus: *Cheieneu cam pu Huinca*,

num

num ego sum Hispanorum servus? *Cheln*, hominem facere, gignere, procreare. *chel*, terriculamentum, larva contra volucres, ne in agris creent damnum. 94. 199. *cheun*, omnes ejusdem familiae, generis, nationis. 434. 502.

Chedcan, pulmentum ex maicio tolto. 475.

Cheche, avus pater matris. Item. nepos. 501.

Chedcui, nepos, ex linea materna. 501.

Chedquen, avis. 383.

Chelûe, dentes anteriores. 442.

699. *Chem?* quid, *chemn*, aliquid facere. *chemimi?* quid agis. 266. 267.

Chei, *chemai*. 266. 267.

Chenchepl, *tentepl*, corporis vel manuum trepidatio ex morbo. 462.

Chenocún, 452 coxim insidere.

Chepidcún, tussire, quod potus ad epiglot-
tidem offendat. 446.

Chepica, gramen. 412.

Cheu, 266. 267.

Cheque, struthio. 385.

Cheurvoe, cometa 559.

Chi, 44. 84 194. 287 : 3. 295. 547.

Chgarn, *chgarçún*, vulnus, plaga. Item, ferio, vulnero, faucio,

Chicúmn, componere, construere. Item, tignis & trabibus domum rudem informare. 567.

Chidān, lutum, cœnum a fluminis inundatione relictum. *chidann*, alluvione fluvium ex crescere, præter ripas effluere; campos inundare, obruere. 428.

Chifn, *chifcan*, superfluere, redundare. *chipmn*, esse causa cur redundet. 478.

Chid, gelidus, gelu constrictus. *chidn*, gelo, glacio, congelatio, gelu con crescere, comprimi, astringi. 409.

700. *Chigan*, cibi vel potūs reliquias colligere. 478.

Chihuai, nebula. 347. *Chihuaiquiaun*, huc atque illuc ire. 452.

Chillca, liber, papyrus, epistola. Item, nomen herbæ medicinalis. Item ferrum, quo notam pecudi inurunt. *chilcan*, *chilcaln*, scribere. *dugulelen vachi chillca*, lege mihi hanc epistolam. *chillcatun*, legere, libris incumbere, studere. 421. 572. 573.

Chilla, vulpecula. 373.

Chili, *Chilli*, Chile, Regnum Chilense. *Chili Che*, *Chilliche*, Chilenus, Chilensis. *Chilidugu*, Lingua Indo-Chilensis, lingua Chilena; idioma Chilenum, Chilense. *Chilidugun*, loqui Chilene. *Chillhueque*, aries chilenus. 494. 698. *Chilidugu*, res Chilenses.

Chillcon, aquosum esse. 429.

Chillquen, aures ad inaures immittendos perforare. 470.

Chill-

Chillquin, manipulos spicarum colligere.
413.

Chima, lues venerea. *chiman*, ea laborare. 535.

Chincdn, *chincln*, non sustineo; tolerare nequeo; tenere me non possum, quin. 567.

Chincull. 478. manticæ ad portandum in equo cenophora.

Chintue, animalculum albo nigrum ejusdem cum sciuro formæ & magnitudinis; cuius urinæ graveolentia nimia est, diuturna, & vix ferenda. 373.

701. *Chinur*, Dominus. *Chinura*, Domina: a voce Hispana, *senor*, *senora*. 498.

China, ancilla. 498. 500.

Chicll, titillatio. *chiclln*, titillationem pati. *chicllmn*, titillationem alicui movere: attestatione corporis risum excitare. 452.

Chiquercùn, oculos volvere & pene in orbem versare. 440.

Chillimunn, pedes obdormire.

Chiquin, verbum dishonestum significans exercere copulam carnalem; vox nunquam usurpanda, sed ut intelligatur, & qui illa usus fuerit, reprehendatur. 490.

Chllbun, laxari, relaxari, solvi, dissolvi. 470. 567.

Chmebn, annuere, inclinare caput. 437.

Chocof, pars domûs posterior. 517.

Chocon, *tocon*, aqua, frigore pene enectus.
431.

Chod, color luteus, pallidus. *chodn*, palle-
re. *chod curam*, vitellus. *chodhue cura*, ter-
ra colori luteo efformando inserviens. 417.

475.

Chollcho, *tolto*, nomen herbae. 410.

Chollhua. 393.

702. *Chollof*, cavum, concavum tegulæ,
non orbiculare. *tolof mamll*, cortex, exte-
rior arboris crusta. *chollofn*, tegulas confi-
cere. 515. 517.

Chogn, extingui ignem, lucem. *chogmn*,
extinguere. *chogmvoe*, emundatorium. 354.

Chomn, *chumn*, Solis & Lunæ concursus.
chumi cuyen, *chum cuyen*, novilunium. 542.

543.

Chomecu, torris, titio extinctus. 353.

Chomllco, parvarum cochlearum genus.
393.

Choncún, caput parieti illidere; ad fornici-
cem offendere. 437.

Chone, stragulum, vestis Indarum. 469.

Choniun, patientiam expectando amitte-
re: mora mihi satietatem & fastidium affert.
486.

Chonodcuú, cubitus 448.

Choncaiaun, computando & quærendo,
a qua aberravit, viam, huc illuc ire. 452.

Chon-

Chonblcuù, qui habet tortuosas manus,
ut scaurus pedes. 449.

Chopilln, digitos frigore rigere. 449.

703. *Choqueln*, promere quantum capit
pugnus. 555.

Chocm, *chocún*, Sobrinus; ex sorore ne
pos. 501.

Chori, locusta. 388.

Chob, oculorum infirmitas. 535.

Chovú, segnis, negligens, focors, lan-
guidus, remissus, desidiosus, iners, piger.
chovún, sic esse. *chovugen*, pigritia, &c.
483. 485.

Choiún, *toiùn*, germinare, pullulare, fru-
cticare. *choiù*, germen. 409.

Chiquenn, invertere. 470. 476.

Chùquel, arma, ensis, gladius. 531. 533.

Chúf antú, die integro, toto die. *chúf-
tun*, accipere, sumere, auferre, edere, bi-
bere totum, omnia. 476.

Chúcau, *udud*, avis sylvestris. 387.

Chuchi. 266. 267.

Chuchin, centrum ligni, arboris. 403.

Chuchei? unde sciam. 267.

Chulun, fervet olla spumans; aqua fer-
vens diffunditur. 476.

Chumn, agere. *chumimi?* quid fecisti.
chumlan, nihil feci, egi. *chumgei chei mi
mogen*, ut vales? derivata sunt: *chumam*,
chumal, *chumgechi*, &c. 266. 267. 704.

704. *Chumtn?* quantum. *chumtn antù?*
qua hora, *vanten*, *venten*, hac, illa. 266. 267.
548.

Chumpi, fascia, cingulum. 469.

Chupin, *chupiqueimi?* quid ais, quomodo
dicis? non intelligo, quæ loqueris. *chupigei*,
quomodo vocatur. 266. 267.

Chuquin, furari. 484.

Chubg, gibber, gibberosus, gibbus, gib-
bo deformis. 462.

Chúca, remotus, longinquus, separatus,
disjunctus, dissipatus. *chúcan*, separare, se-
jungere, seponere, secernere, segregare,
removere. Item. discedere, abscedere, re-
cedere. 544.

Chúdcún, gutta, guttula, stilla. *chúdcunn*,
destillare, distillare. Item. stranguria, stilli-
cidium. 535.

Chùgoln, premi; multitudinis concursu,
pressura pene opprimi. 493.

Chùn, imbrem remittere, cessare. *chùi*,
jam imbrum vis remittit, cœlumque su-
dum & serenum redditur. *chùtun*, contra
pluviam perfugium quærere: in ¹ cum sic-
cum, sub tectum se recipere. 559. 347.

Chúln, prehendere: figere, tenere, li-
gare. *chúlhue*, acus, ligamenta, &c. quibus
prehendunt, ligant. *chíl*, fibula. *chùltun*,
infibulare, fibulam injicere. *chùl piuque*, ner-
vus quo cor astringitur, tenetur. *chùlqueu-
ún*, astrictio linguæ. 456. 470. Chùn-

Chúncon, *chumpoln*, convolvere, illigare. 470.

Chunai, fimbria. 466.

Chúnidn, farinario cribro succernere; farinam subcerniculis purgare, excutere. *chunidhue*, cribrum. 520. 521.

Churnan, implicitum, irretitum esse. 473.

705. *Ccl*, herba. 411.

Cúchan, lavo, abluo. *cúchacaial*, lavanda. *cúchacan*, lota. *tva cúchacan*, en lota omnia. 432. 433.

Cúchaltun, viso, inviso, visito. 518.

Cúchaun. mandere, cibum dentibus conficere. 443.

Cúcheú, malorum, pomorum terrestrium radices. 409.

Cúchiu, anus, podex. 451.

Cúchig, tinea, blatta. 378.

Cúchùn, *ctùn*, exprimere. 432.

Cúchan, madeo, madide madeo: torrentis instar fluere: aqua fluit undique rivis. 431. 432.

Cdau, *kdaau*, labor, opera, opus, negotium. *cl n kdaugeimi*, quid habes negotii; quo occuparis, cui infudas. *kdaun*, *kdaucan*, laborare, elaborare. 567. 569. 64.

Clen, cauda: quadrupedum, avium, serpentum. 389.

Clen clen, herb. 411.

Claun,

- Clgaun*, se invicem mordere. 370.
Clhuaknon, laqueo capere. 364.
Clihue, olla major. 520.
Cli cli, *cli uùn*, mandibula, maxilla. 442.
Clilque, falco. 380.
Clol col, faux, guttur, gula. 445.
Clon, arbor. 451. 398
Clofcún, sonare res liquidas dum portantur. 478.

706. *Clorin*, rhonchus. *Clorinn*, sterto; ronchos edere; ructuosos spiritus ingeminate. 437.

**Cùlche*, intestina. 456.
Clle, lacryma. *Cllen*, lacrymari, in fletum erumpere; lacrymas effundere, profundere; erumpentes lacrymas continere non posse. 458.

Cludun, solvi, aufugere, diffluere.
Cdin, *cùclin*, *ulin*, secundæ. 496.
*iCmpun, ligna secare, in frusta concidere. 404.

**Cnu*, naribus loquens. 462.
Clmunn, cadaver ferali linteo involvere; sindone insuere ad sepulturam. 537.

**Cmtùlün*, terram resonare, reboare, remugire. 360.

Clùn: in hoc aut illud latus incumbere, se vertere; in hanc vel illam partem inclinare.
Clùn antù, post meridiem. 539 552.

**Cùna*,

**Cùna*, palea. 402.

Co, aqua. *Cogei*, liquidum, fluidum esse. Item esse succosum, succo plenum: spissum non est. *Couùn*, saliva, sputum. *Con*, *coln*, aquam petere, haurire, afferre. 428.

Cochimn, resisto, obfisto, repugno, contradico, me oppono. *Cochimtun*, mimum agere; gestum alicujus, voces, mores ridicule effingere, exprimere, referre, imitari. 464. 490.

Cocoll, radix pro colore rubro. 417. 419. 708. *Cocll*.

Cochin, dulce, suave, 405.

Codcod, felis, catus ferus, sylvestris.

Codin, inguen, panus inguinis, adenes.

451. 534.

Codo, ventrosus pepo. 409.

Coel, hasta. 531.

707. *Cofque*, panis. *Cofquen*, panem coquere. 475. 476.

Cogi, fructuum perceptio. *Cogin*, *cogintun*, fructus colligere. 413. 414.

Coûau, comitia. *Coûautun*, sermocinari, colloqui. 531.

Coiam, robur arb. 399.

Coilla, mendaciorum architectus, fraudulentus, sycophanta: totus ex fraude & mendacio compositus. *Coillan*, *coillatun*, mentiri. *Coillatuln*, mendacium alicui obji-

jicere, exprobrare; mendacium in aliquem
retorquere. 483. 485.

Coinau, cancer. 393.

Coipo, *coipu*, lutra. 377.

Coyolln, relucere. 368.

Coyue, arb. 399.

Colcol, fustis. 528.

Colchau, *coltau*, insecta aquatica. *Colchau cutan*. 378. 535.

Colhuachu, crabro, oestrum, 388.

Coli coli, asilus. 388.

Colletun, semper fitire; undique ad bibendum colligere, mendicare. 478.

Collman, aviculæ nondum pennis ad volandum instructæ, implumes. 389. Item. stragulum, vestis stragula ex meris plumis contexta. 466.

Collolla, formica. 378.

Collbùdun, metu, timore, formidine, terrore turbari, obstupecere; vocem faucibus hærere. 787.

708. *Colpi*, fluvius prope *Puren*. aqua pennata, plumata. 466.

Colù, color heluus, ravus. 417.

Comallhue, ora, fimbria, limbus. 466.

Comufn, fura. *comúfnn*, nervorum rigor. 451. 535.

Común, *comùtun*, intentis oculis aliquem intueri; avide oculos in aliquo figere; fixos aut

aut intentos habere: alicujus conspectu delectari. 440.

Cona, miles, validus, fortis; viribus & animo præstans. 531. 533.

Conaln, graviter contra debitam reverentiam, urbanitatemque peccare. 484.

Concan, paleæ manipuli ad domum tegendam; tectum illi stramineum imponendum. 517.

Conculn, expirare, animam agere, exhalare; extreum spiritum reddere. 537.

Con, fidus amicus, & familiaris, qui illos faciat de omnibus certiores; & ad cujus domum, ubi id loci pervenerint, divertunt; & ipsius consilio omnia agunt. 489. 832.

Conn, intrare. *commn*, immittere. 503. 518. 519.

Coni, filius v. filia matris: in quo distinguitur a *votm*, qui patris est filius. *yall*, *yalln*, proles, procreare. *Conin*, parere. *Coniln*, gravidam efficere. *conintu*, privignus uxoris. *conilhue*, nidus v. locus ubi aves, gallinæ sua pariunt ova. *coni namun*. 501. 504. 535.

Conue, animal lactens: agnus. 363.

Concull, herb. 410.

**Cocll*, flos. 410.

Copahue, sulphur. 353. 423.

Copin, murices, tribuli, aculei, quos hostibus arcendis, offendendis huc illuc per

Rr viam

viam spargunt, disponunt. *copinn*, hos aculeos conficere. *copinclen*, infigi vel aculeum infixum esse. 531.

709. *Copin*, herb. 402.

Copún, pronus. Item. prnum aut plus quam dimidia corporis parte inclinata ex fluvio aquam haurire, aut instar canum, uti solent *Pehuenches*, bibere. 437.

Copullca, puls, pulmentum. 477.

Coretun, damnum compensare; amissa recuperare, recipere; paria facere. 563.

Corú, jus, juscolum, condimentum. *corún*; *corütun*, juscolum præparare. 475. 354.

Coyocho, napi, raparum radices.

710. *Cotúr*, *cotr*, torridum. *cotrn*, torrere. 476.

Cobr, *covúd*, genus testudinis seu domiporta. 373. 377.

Coven, maicum tostum, torridum. 475.

Coüll, herb. 402.

Creu, turdus, ficedula. 387.

Crí, *crùf*, ventus, aura, aer, tempesta. *crùf vemgei*, Euro, vento velocior. 343. 558.

560. NB. Hic multæ voces redigendæ in meliorem ordinem.

Cuchi, *cuti*, pudenda mulieris. 451.

Cucu, ava, matris mater.

Cudall *cudall*, renes. 455.

Cu-

Cudan, testes, testiculi. 451.

Cude, *cuye*, *cuse*, vetula, anus ūs. Vetulae ægre ferunt vocari *cude v. cuye*. sed placet *cuse cuse pllù*, decrepita.

NB. *Cuse* sumitur nonnunquam pro *cure*, nupta. *cuden*, *cusen*, mulierem senescere, consenescere *Cudeþra*, vetula quæ nec peperit, nec habuit maritum. 495. 496. 514.

Cuden, sponzionibus certare; sponzionem facere; sponsione aliquem laceſſere; tantundem si vicerit ſpondere. 563.

Cudi, lapis ſupra quem frumentum, ſal, &c. manu terunt, molunt. *num cudi*, lapis quem ambabus manibus tenentes, illique incubentes molunt, terunt, tundunt. 520.

Cudi voro, ſpina dorsi. 454.

Cudua. pifc. 392.

711. *Cudun*, cubo, cubitum ire. *cudmn*, *cudln*, cum aliquo cubare, cubitare. 521.

Cuchen, *cuten*, maicum torridum. 475.

Cue, poma, mala terreftria torrida. *cuen*, illa torrere. 475.

Cuel, limes, confinium, terminus. 555.

Cuellcuellien, aliquid desiderare, requirere.

Cuicui, pons. *cuicuipagi*, tergum tecti. 430. 517.

Culben, runcatio. *culvenn*, *culbentun*, runco, erunco, abrunco. *culvenhue*, runcina. 404.

Cuūum, cuim, arena. 430.

Cuūul, cuyul, carbo. *Cuyuln,* carbonarium negotium exercere. 353.

Cuivi, olim, antiquitūs, quondam, apud priscos, quodam tempore. 540.

Culai, dudum. 540.

Culle, herb. 410.

Cullcull, buccina, tuba cornea. 562.

Culluin, ventris fluxus, proluvies, dysenteria. *Culluinn,* ex dysenteria languere. 535.

Cpon, mortuorum corpora, ad videndum quo quis veneno vel beneficij genere fit mortuus, aperire. 537.

712. *Creu,* turdus. 387.

Crin, errare, delinquere. Item. Fornicari. *Cri domache,* impudica mulier, lasciva, libidinosa, vulgatae ac venalis pudicitiae. 484.

489. 493.

Ctal, ktal, ignis. *Ktaln, ktaltun,* ignem accendere. *Ktalhue,* focus. *Mivù ktalgeimi?* quot uxores habes. 349. 354.

Ctùn, cùchùn, exprimere, premere, comprimere, constringere: undique premere. Item caricis vel paleae manipulos ligare; ad domum tegendam constringere. 432.

517.

Culen, herb. 410.

Cullin, bona, divitiæ, opes, res familiares,

ris, & quidquid quis pleno jure possidet. Item solvere, satisfacere, damnum præstare. 421.

Culme, inops ab amicis; nullo potentium præsidio munitus; orphanus, egenus. Item avarus. *Culme Hninka*, Hispanus avarus, item qui quæstu ducitur; lucrum & compendium quærit; omnia ad suum commodum & lucrum vertit, refert, revocat. Item factiosus. *Huinca culme*, Indus adhærens Hispanis. *culmen*, esse inopem, &c. 531. 483. 484. 487. 488.

713. *Culpemn*, delirare, despere. 535.

Culpeu, vulpes major. 373.

Cultunca, tympanum. 562.

Cum, ruber, rubens. *cumn*, rubere. 417.

Cuniln, commiseratione tangi; misericordia moveri. 486.

Cunival, orbus, orbatus parentibus, pauper. 498.

Cuniun, periculum. 531. 533.

Cunafcùn, torrere herbas. 536.

Cunarquen. 474.

Cunquen, chorea, quam Indi ab Hispanis quondam didicerunt. 561.

Cupln, leviter amburere. 354.

Cupd, immundus, fordidus, spurcus, fœdatus, inquinatus. *cupdn*, *cupùdclen*, esse immundum, &c. 515.

Cupiln, tondere, decurtare 458.

Cura, lapis, saxum, petra. *curantu*, saxe-tum. *curatun*, lapidibus aliquem petere, appetere; lapides in illum jacere, conjicere. *Curaca*, ità olim appellabantur Caciquiorum filii, qui honeste ab Hispanis educati, bonisque moribus instructi, suis præficerentur.

425. 426. 427.

Curarì, coralium. 469.

Curalge, pupilla. *curalge cutan*, albugo. 439.

Curam, ovum. *curamn*, ovum parere. 390. 391. 474.

Cure, uxor. *curetun*, uxorem ducere. 504. Qui dicit uxorem, obligatur solvere consanguineis futuræ uxoris; & primo loco parentibus; deinde patruis & avunculis; demum fratribns, quamvis non semper statim, nec una solutione, nec in eodem genere mercis; sed aliquando permutatione; alias dando frena, calcaria, vestes, equos & hos nonnunquam ephippiatos, phaleratosque; & hoc solutionis genus vocatur *quegutun*: alias solvunt vaccas, oves, boves; atque hæc solutio nominatur *mavütun*. Contractus autem, quando uterque & vir & foemina consentit; appellatur *gapin*, *gapiln*, *gaptun*. Quandoque parentes contractum faciunt; nonnunquam vir foeminam consentientem occulte ac Parentibus insciis abduxit:

cit: vel parentes solum coacti dant consensum: nihilominus si pater absolute contradicat, obstet, repugnet; filia restituitur. 807.

Curencan, voluntari. 367.

Curi, urtica. 412.

Curtisia, pileus, pileum. *entuge mi curtisia*, depone pileum. 466. 468.

Curù, nigrum. *curù Patiru*, P. Missionarius v. Religiosus Societatis JESU propter vestem nigram. *curù cahuin*, epulum funebre. *curùn*, nigrum esse. *curùtun*, *curùln*, colore nigro tingere, imbuere: veste nigra indui. 417 419.

Cutafn, *cuchafn*. 474. *cochayuyum* tostum.

714 *Cutan*, æger, ægrotus, languidus: dolor, commiseratio. *cutann*, in morbum incidere; morbo corripi, teneri, affici, confici, afflictari, premi, opprimi; dolorem pati. *cutanien*, misericordia moveri; condolere; commiseratione tangi, 486. *cutanduamn*, angi, afflictari, dolore affici; in luctu esse; lugere, contristari; discruciaru animi dolore: pœnitet, piget. *cutancaun*, defatigatio, molestia, damnum emergens, quod quis passus est vel ipse in persona propria, aut re sua; vel ipsa res sua e. g. famulus, equus, &c. 487. 525. 534.

Cutu, *cottu*, nævus, nævicolus. 462.

Cuù, manus, brachium. 448.

Cubn, capere ex proprio vel alieno periculo documentum: fatigari, defatigari, lassari. 366.

Cubùn, res calida, seu calefacta ad ignem, ut aqua, vinum. *cubùnclen*, calefieri. *cubùnlñ*, calefacere. 428. 476.

Cubillcan, argillam coquere: incendere, inflammare ferrum, ut fiat ferrum candens & inflammatum. 567.

Cubùll, conchæ marinæ & quodcunque aliud marinum e. g. pisces, herbæ ut cocha-yuyum, luchium, &c. Item, omnis caro comestibilis. 393. 455.

Cubùlluinn, titubare, hæsitare, loci & sermonis insolentia moveri, perturbari, ideoque dicere quid pro quo. 484.

**Cunu*, terra humida. 430.

Cude, canna incensa, vel lignum ardens, aut titio incensus, quo tanquam lumine aut face illuminant. *cùdetun*, canna incensa illustrare; lumen præbere. 351.

715. *Cudemallin*, nitedula, cicindela, noctiluca, lampyris. 388. 351. 429.

Cùdehue, lapides virides Indorum uniones, gemmæ, margaritæ; quibus pro commisso homicidio solvunt, satisfaciunt. 426.

Cùga, genus, progenies, stirps, familia, gens. Item cognomen, quod mutuantur

tur a volucribus, quadrupedibus, serpentibus, piscibus, lapidibus, & quacunque re alia animata, inanimata. Hæc cognomina plerumque imponit pater hoc modo: primo attendit ad nomen seu cognomen suæ *Cùgæ* seu familiæ ac stirpis. e. g. habet quis pro *cùga* cognomen *Hueque*, aries Chile-nus; considerando igitur adjuncta, proprietates, &c. alium ex filiis vocat: *Liuhueque*, aries albus; alium *curùhueque*, aries niger; alium *necùlhueque*, aries currens; alium *llauvùlemu*, umbra sylvestris; quia aries præfertim aestivo tempore delectatur umbra arborum &c. Alter pro *cùga* habet *pagi*, Leo. Ergo ex filiis appellat alium *Vuta pagi*, Leo magnus; alium *Loncopagi*, caput leonis; alium *Huilipagi*, unguis leonis; alium *Huaiquipagi*, Leo hastatus; &c. Quando plura cognomina concurrunt; cognomen *cugæ* solet poni ultimo loco; quamvis non semper; sed colligendum est ex adjunctis. Cognomina mulierum plerumque sunt ridicula, hinc illa manifestare erubescunt. Etiam suis Patribus Missionariis imponunt cognomen alicujus stirpis; eumque stirps illa inter suos cognatos numerat, & veluti suæ stirpi insertum. Mihi imposuerunt *Huaiquilaſquen*. *Huaiqui*, lancea: est cognomen stirpis, & mihi datum quod sim procerioris staturæ. *laſquen*, mare; quia il-

lorum respectu sum ultramarinus. 496. 497.

513.

Cùgen, sordidæ conditionis homo; e vulgi fæce; terræ filius, abjectus, neglectus, inutilis. *cùgenn*, esse abjectum, inutilem. 498. 514.

Cùgon, tactu alperum, scabrum esse. 515.

Cùgercùn, refrigerare. 431.

Cùellun, mirifice conspectum alicujus desiderare; efferri studio videndi aliquid. 486.

Cuicai, perlucidum, pellucidum, perspicuum, diaphanum. 418.

Cùyen, luna, tempus. *acui ni cùyen*, jam venit ipsius tempus; nunc tempus est, ut ipse. item. jam obiit; jam finitum est ipsius vitæ tempus: venit suprema dies, hora ultima, finem vivendi fecit. 334. 542. 543.

Cùilu, res molesta, deformis, ingrata, displicens, inamoena. 515.

Cùimin, voces, gestus, actiones, cursitationes, gesticulationes *Machiorum* quando medicantur: & aut fingunt aut revera accedit eas (*machi* ordinarie sunt mulieres; *calcu* viri) a dœmone possideri. 536.

Cùimtun, cibo vel potu subvenire, succurrere; cibaria filiis, consanguineis, famulatui afferre; annonা aliquos sublevare. 476.

Cùla, tria. 545. item canna. 402.

716. *Cùlumn*, dormientem, somniantem loqui, obambulare, &c. 437.

Cùlbu, anas minor. 384.

Cùlco, quafillus. 520.

Cùlla, sodalis, contubernialis. 514.

Cùllai, arbor, cujus cortice utuntur ad lavandum. *cùllaitun*, hujus arboris corticem ad lavandum adhibere. 400 432.

Cùllcan, immergere. 432.

Cùlle, *cùllen*, lacrymæ. *cùllenn*, lacrymas fundere. 458. 706.

Cùllin, collineare, dirigere, intendere, sagittam mittere. item. Veneficiis aliquem petere, appetere. 484. 420. 422.

Cùllman, lambere. 370.

Cùlpaitun, supplantare aliquem; pede supposito ad terram impellere, dejicere.

497. 532.

Cùlpo, *cùllpu*, turtur. 386.

Cùlumn, faciem lavare. 432.

Cùlmedun, luxatum esse. 534.

Cùlui, phaseolus. 408.

Cùme, bonus, probus, honestus, præclarus, salvus, incolumis, integer. *cùmen*, esse bonum. *cùmelcan*, benefacere; beneficia, officia in aliquem conferre; aliquem honorifice excipere; liberaliter habere, tractare; omnibus officiis prosequi. *cùmentun*, cibum sapere; esse suavem, jucundum; magnam ex eo voluptatem percipere; cibi

cibi saporem gratissimum esse. 480.

482.

Cùmarca, pisc. 392

Cùmpall, capulus, manubrium. 564.

Cùmpem, stultus, fatuus, imprudens, stolidus, insipiens, inutilis, vecors. 483.

717. *Cùnchan*, par cum alio facere; cum pari componi; parem illi adjungere. 567.

Cùna, sectio, scissio, scissura. 534. 402.

Cùntün, cunten, secundo flumine navigare. 558.

Cùntan, *cùnchan*, jugum boum. *cùntaln*. 364.

Cùnatun, prendere, prensare, prehendere, tenere; manum manu, digitis digitos capere. 449.

Cùnal, rete. 395.

Cùnapan, aliquem ut adsit, veniat; vocare. Item, venire, praesto esse. *cùnapamn*, venite, adeste. 101. 452 453.

Cùne, gemellus, geminus. 501.

Cùni, pravus, distortus, pravis & corruptis moribus. 483.

Cuni, domus ex meris arborum ramis; quas extruunt ad excipiendum P. Missionarium; & ad sua comitia vel convivia celebranda. 517.

Cùntal, viscus. 568.

Cùnto, claudus. *cùnton*, claudicare. *cùnto*

to malal, seps, septum ex lignis transversis, quæ palis erectis sunt imposita. 413.

Cùpa. 56. 57. 453.

Cupan, venire. *cupaln*, afferre. 94. 366. 452 453.

Cúpl, tigna & trabes domus inter se commissa. *cúpln*, tignis & trabibus domum rudem informare. *cúphue*, certum cunarum genus, in quibus mater prolem; ipsas autem cunas fasciæ beneficio ex capite post tergum pendentes portat. 517. 520.

Cùquирн, sonare, audiri, stridere. 421.

Cùtu. 290: 23.

Cúrun, soror uxoris. 504.

Cùunn, *cùumen*, pergere, prosequi, incepta persequi; inchoata peragere. 260.

* *Cúli*, hamus. *cúlin*, hamo piscari. 395.

718. D.

Dafcan, clava, fuste contundere. 528.

Dahue, quinua. 407. 414.

Dahuell, fæx, sedimentum, sedimentum, crassamen, crassamentum. 429.

Dalca, linter. 557.

Dallian, gloriari de rebus turpibus, dishonestis, obscenis, flagitiosis. 490.

Dallquin, viam monstrare, docere.

Dallun, rumusculus, commentum, dolus, fraus. item, rumores ultro citroque deferre; rumusculos spargere. 483. 484.

Dam-

Damchun, *ramtun*, quærere, interroga-
re. 4. 526.

Damen, *damentun*, mœchari virum; ma-
trimonii fidem violare; ad alienum torum
impudice adrepere; adulterii flagitium ad-
mittere. 483. 490.

Dami, storea, teges. 520.

Damun, terram pala vel alio instrumento
attollere, levare, in altum tollere. 567.

Dane, nidus. *dansen*, *danetun*, nidifica-
re, nidum facere, fingere, construere. 390.

Dapin, liberaliter aut commode aliquem
habere, tractare: laute, magnifice, perhu-
maniter accipere, excipere; honorificentis-
fime appellare. 518.

719. *Dapilln*, carduos terra condere, te-
gere, obruere. 413.

Daqueln, aliquid alicui injungere, man-
dare, commendare, committere; onus im-
ponere; negotium aut Provinciam illi dare;
curam illi delegare, demandare. 421. 526.

527.

Daullu, cammarus. 393.

Dcon, *mcon*, 413. gluma.

Dchún, indicare. *dchuhue*, index. 448.
449.

Dea, filia, consanguinea, virgo nubilis,
viripotens, aut matura viro & nuptiis tem-
pestiva,

pestiva, cuius curam habet, suscepit, in se
recepit. 514.

Dechun, fores repagulis claudere, firma-
re, munire. item fulcire; sustentaculum,
fulturam apponere. 518.

Deftun, hominem capere, tenere, ap-
prehendere; manum illi injicere; in carce-
rem conjicere, mittere, ducere, condere.
528.

Degll, phaseolus. 413.

Deùm, dulce, suave ad gustum; gustatu-
jucundum; gratissimi saporis cibus, sapi-
dus. 405.

Deuù, mus. 373.

Deican, scarifico; cutem leviter incidere;
scarificatio 536

Dencho, herus, dominus. 498. 518.

Dencholen, rentolen, imminere, supra
caput esse: unum super aliud consistere.
452.

Denupran, spongiosum esse: in spongiæ
morem aliquid turgescere, intumescere.
413.

Deu, deuma 281. 287.

Deun, cum verbali idem est quod actum,
peractum est: acta, finita res est: finis.
deui tcun, tempus ferendi, seminandi præ-
teriit. *deui ni mögen*, animam egit; fabu-
lam vitae peregit; diem suum obiit; vita
functus est: at absque verbali significat con-
tra-

trarium. *deui ta in quetaial*, tempus est arandi. 543.

Deuman, absolvere, conficere, finire. *deuentun*, pensum absolvi, peregi; numerum dierum complevi.

Deuman significat etiam consumare copulam carnalem. 532 567. 569.

Devù, paulo plus; quod nonnihil excedit statum communem, vulgarem, usitatum, frequentem, quotidianum, item, auctarium, additamentum, supplementum, appendix. *devùn*, sic esse. 461. 551. 552. 554. 556.

Deuin, mons Ignivomus, flammivomus, item. Andes seu montium Chilensium series; ac longum perpetuumque horum montium saepe aequalium dorsum. 351.

Dgoll. olla. 520.

Dga dgamilla, Divina Divine! ludus qui luditur hoc modo: Indus deligit, feligit, excogitat quam vult vocem; hujusque vocis primam duntaxat syllabam manifestat, ut inde totam vocem conjiciant. Sic autem exorditur: *dga dgai milla inei ni quimal*: & mox dicit primam syllabam: illis qui errant respondet *quinsu*, illi qui assequitur tute. Licet autem illis qui conjectantur, interrogare, ubi locorum suae vocis significatum degat, idque hac phrasí: *cheu mlei?* respondetque *huenu*, si in cœlo; *lemu*, si in sylva;

fylva; leuvu, si in fluvio; *lafquen*, si in mar-
ri, &c. *cunen*, abesse, desiderari. 563.

720. *Dgu*, res, vox, sermo, negotium, circumstantia, novitas. 516. *dugun*, homines loqui; aves cantare; animantia quiritare, inanimata sonare. *dgu v. duguien*, grunire, ogganire, obtrectare. *dugupen*, *dugunman*, intercedere, commendare, loqui in favorem. *duguln*, loqui facere; pulsare campanas; canere fidibus; calatum, tibiam inflare; tuba canere, &c. *dgul*, *dgulu*, *dgulvoe*, benefici, vates, divini, harioli quos consultant de rebus perditis; quis damnum intulerit, mortem causaverit? 514.

Dichon, filum inferere. item. ictus punctim infligere; punctum ferire, percutere, confodere, transverberare. 473 532.

Dige, seorsum, separatim. *digen*, *digen*, remotum, separatum, disjunctum, dissitum esse. *digeln*, separare, sejungere, screnere, segregare, removere 482. 544.

Dihuen, socius, comes, commilito, collega, convictor, conservus, sodalis, contubernialis. *dihuenn*, comitari, esse solum, &c. 452.

dillu, fulcus. *dillun*, fulcare, lirare, fulcum imprimere 413.

Dimin, *dimitun*, aliquid percensere, percurrere. item, memoria aliquid repetere; in

memoriam revocare. 404.

Dinifn, *diniftun*, vindemiolam, &c. repetere; vindemiæ reliquias legere. 413.

Dille, cicada. 387.

Din, *ditun*, attingo, contingo, assequor, consequor: adipiscor, consequor, obtineo, nanciscor. 404.

Dicùmn, explorare, discutere, experiri, delibare, gustare. 526. 527.

Dio, manna. 347.

721. *DIOS*, vox Hispana accentu in ultima, latine *DEUS*, ubi NB. 1.) omnes voices, quæ non sunt meræ Chilenses vel Indo-Chilenses; esse vel Linguæ Quichuæ seu Peruvianæ; vel Hispanicæ; quia hactenus cum his tantummodo nationibus habuerunt commercium: adeoque quod sint Hispanicæ, more Hispano pronuntiandas esse; ac idem est de litteris *ch*, *ll*, *c*, &c. quæ ut apud Hispanos pronunciari debent, ut alibi dictum n. 1. & sequentibus. 2.) Indos Chilenses non habere vocem, quæ teneat, comprehendatve totum significatum vocis *DEUS*. Habent quidem nomina aliquarum causarum universalium in uno vel altero genere; sed non causæ universalissimæ & in omni genere, & quidem causæ solius & unicæ, præterea dicunt esse vel fuisse meros homines; aut alia quædam seu animata

mata seu inanimata. E. g. *gen Huenu*, qui moderetur ac gubernet aërem, nubes, pluvias. *gen piru*, qui in vermes potestatem habeat: *gen co*, qui fontes conservet, &c. Vocant etiam *Pillan*, cui attribuunt majora & insolita. E. g. fulmina, tonitrua, Terræ motus, inundationes, &c. At vocem quæ omnino respondeat voci DEUS nullam habent, ideoque hac semper utendum erit. 498. 500. 584. 585. 651. 658.

Diuca, avis. 383.

Dllif, assulæ, schidia orum. *dllifn*, assulas colligere, conficere. 403.

Dmn, *rmn*, mergi, demergi, submergi. item, subsido, subsideo. 431.

Dqmn. 526. 527.

Dollcùn, nuces frangere, enucleare; legumina e putamine extrahere. 408.

Dto, *dcho*, 412. herba. *doi v. iod.* 756.

Domo, *domu*, fœmina, mulier. *domo cal*, bona lana. item. *uxor*. *ta ni domo tva*, hæc est mea uxor. 12. 504. 514.

Dclln, *dcùlln*, volutare; volvere se in aliam partem; in aliud latus. 452.

Duäm. 56. 57.

Duam, intellectus, memoria, voluntas, consensus, cogitatio, propositum, negotium, necessitas. *duamn*, egeo, indigeo, opus est mihi. *duamtun*, recordari, meminisse. *duamclen*, sum suspenfus, anceps,

S s 2 in-

incertus, solicitus. item esse cogitabundum, meditabundum, consideratum, prudentem, circumspectum. 480. 482. 522.

Duilln, *ruilln*, quatio, batuo, misceo, permisceo, confundo. 476.

Dullin, apes. *misqui dullin*, mel apum. 388.

Dullün, eligo, deligo, feligo. 532.

Dumitt, obscuritas, tenebræ, caligo. *duminn*, *duminctlen*, esse obscurum; noctem, caliginem offundere; obscuritatem afferre. 323 539.

Dupen, flagito, postulo, peto. item exactor oris. 526

**Demucan*, in capite pulices & pediculos expiscari, ad necem quærere. 378.

Duque, palmus major, fere dodrans. 555.

Düllui, lumbricus. 376. 378.

722.

E.

E. 119. 124. 150.

Ea, adverbium confirmativum, & exhortativum, cum *pin* est concedo, affirmo, confirmo, consentio, admitto: postulatis annuo; precibus cedo; permitto. 482. item. æstimo. *eapilaen*, me contemnis, despicias; jam tibi vilis sum. 286. 485 499. 660.

Echel, cibi reliquiæ, fragmenta. 475.

Echiun, sternuo, sternuto, sternutatio; sternutamentum. 443.

Ecull,

Ecull, vestis. *eculln*, vestem conficere. 466.

Ecun, interpellare; silentium alicui imponere; aliquem mutum & elinguem reddere. item. obturbari, hærere. 526.

Edm, gingiva. 442.

Eu! interj. 293.

Eie, teye, ille. *eieu*, illuc. 19. 23.

Eimi, tu. 13. 14.

Eiun, *eiütun*, *eyutun*, queror, conqueror, lamentor: questus edere, ciere; queras jacere, effundere; querimonias jactare. 487. 666.

Elcan, custodire, servare, conservare, abscondere, recondere, occultare, celare, abdere, tegere, condere, recondere. *elca-piuquen*, secretum servare, arcanum contineare. *elcagechi*, clam, secreto, remotis arbitris, occulte, ex occulto, furtim, clanculum, abdite, obscure, latenter. 421. 460. 491.

723. *Egu*. 7. 22. 23.

Egn. 8. 21.

Eimu, vos duo. 15. 16. 25.

Eimn, vos plures. 17. 25.

Elgircùn, flecti, inflecti, plicari, complicari. 404.

Ella ela, malum, vitiosum, foedatum, corruptum, vitiis affectum. *ellan*, esse ma-

lum; infortunium, fatale malum incurre. *ella hueni*, puer inutilis, parvæ expectationis. *ella dgu*, *ella que dgu*, miseria, ærumba, molestia, calamitas. *ella ellan*, mediocriter se habere; mediocritas: modice. *ella ellape*; *ella avùpe veichi curam*, mediocriter coque ista ova, nec nimis mollia, nec nimis dura. 476. 478. 497. 550.

Ellomn, *ellodn*, apparere; os suum ostendere; de fenestra prospicere. 440. 441.

Ellcùn, bona, res familiaris, hæreditas a majoribus relictæ. 537. 538.

Eln, ponere, locare, collocare; aliquid alteri committere, mandare, injungere, commendare: fide ac præsidio alicujus uti. *eimi elaeimi vachi dgu*, tibi hanc rem commendō. item. rata portio, pro rata parte, pro rata portione. *inche quechu elan*; *eimi meli*, ego ponam quinque, tu quatuor. *elvaln*, alicui aliquid custodiendum, servandum, reddendum, relinquere; aliquid apud aliquem deponere. *elval*, depositum. *eldgun*, mandata, facienda relinquere, injungere, committere. item. *eln*, sepelio, humo, tumulo; humo corpus condere; sepulturæ mandare; terræ reddere; sepultura afficere; in sepulchrum inferre, humo injecta tegere. *eltun*, tumulus, sepulchrum. *puüllil*, idem. a *puüllin*, & hoc a *puülli*, terra; quod quando aliquem sepeliunt; sanguini-

dapilæ terram injiciant. Solet autem sandapila esse linter vel una, vel duæ linteres, altera alteri superimposita; & in circuitu septum. Sandapilam Caciquii alicujus primarii non humo condunt omnino; nec prorsus terra injecta contegunt; sed aliquatenus foris relinquunt; & equarum, quas in solatium defuncti occidunt, earumque carnes, adipem, intestina inter funus prosequentes dividunt, pelles ita super transversas perticas ad utrumque latus collocant; ut eminus visæ, equi vivi videantur. 526. 527. 532. 537. *elun*, diversari, divertio. item hospitium, diversorium 493 494. *ellihuēn*, ventrem exonerare; recedere ad requisita naturæ; latrinam, foricas requiro. 458. *elmen*, consumare actum venereum. 496. *elpa*, genus, progenies, posteritas, stirps. 183. 526.

724. *Elun*, dare, præbere, largiri, donare, liberaliter erogare. *elupiuquen*, sua arcana, secreta manifestare, patefacere, detegere, aperire, prodere, edere, manifesta facere. *eludgun*, dare mandata alicui ad aliquem. item. mandata ferre, perferre, mandata exponere, referre; cum mandatis venire. *cùme nemel eluen*, monitum, admonitionem, consilium, sententiam vel quid ejusmodi me edoceas velim; in memoriam mihi revoca; aurem mihi vellas opto, per-

Ss 4

opto.

opto. 421. 443. 444. 460. 490.

Em, ema 293. 662. 671.

Empadn, empalln, incurvari, esse incurvum, incurvatum. empalcùn. 452.

Empeln, tollutari gressu equi; equo tollutim incedere. item. equo succusso, succussatore vehi. 366.

Entifn, pedum digitis insistere. 452.

Encon, encopran, encolpran, econ, scandere, ascendere, condescendere, subire uno saltu. item. quadrupedis in modum sursum repere; in altum prorepere; scandere in subrectum & manuum & pedum beneficio, subfido, auxilio. 452.

Entf, claudus; altero vel utroque pede captus, debilis. entfn, claudico 463.

Entin, fame deficere, perire; inedia cruciari; & cibi penuria confici, enecari. 476.

Entun, promo, depromo, expromo, produco, profero, educo, elicio, eruo: effodio; adimo, detraho, aufero, tollo, demo, extorqueo, evello, revello, refigo, extirpo, radicitus eruo, convello, exundo, furor, surripio, depeculor, expilo. item. pensum absolvere, peragere, conficere. entun ni kdaū, peragenda peregi. entumanum, satisfactio. entutun tani cullin, pignus redemi; ex ære alieno emersi; creditoribus satisfeci; debitum solvi. entuln, declaro,

ex-

explico, expono, explano, aperio, expimo, edisfero, interpretor: loco obscuro ac difficii lucem affero, adhibeo. 421. 422. 571.

725. *Enadtcun*, leviter amburere. 354.
475.

Enum, calidus. *enumn*, caleo. *enumln*, calefacere, fovere. 352. 354. 424.

Eonn, *concùn*, tussire. 535.

Epe, *ape*, pene, fere, prope, propemodum. 286 404.

Epeu, fabula anilis, commentum. *epeun*, ejusmodi narrare. 526.

Epu, duo. *epurple*, utrobique. *epunma*, bini. *epun*, esse duos; habere duo. *epui ta ni piuque*, est versutus, vafer, versipellis; astu, fraudibus agere solitus. 483. 545. 550.

Eùn, *eùmn*, *enumtun*, do, vendo, vendundo, alieno, distraho, mancipo. 421.

Eucalihue, tristitia, mœror, mœstitia propter bonum absens. *eucalihuuen*, mœrere, tristitia affici; dare animum mœrori propter dilecti absentiam. 586.

Etncùn, *etntun*, infirmum, ægrum, ægrotum, languidum queri, conqueri, lamentari; questus edere, ciere. 535.

Ehuin, fila decussato ligno convoluta. 472.

Etipu, Ittapes. 366.

726. G.

Ga 295.

gacan, cochlea, antlia haurire aquam, sentinam. 557.

gadu, radices comedibiles. 476.

gagarcùn, ramos ab arbore cum strepitu divelli; ramum ex arbore cum fragore detruncari. 403.

gahuin, hortum custodire, bestias avesque ne noceant, damnum inferant, abigere, in fugam agere, fugare. 413.

gahuenn, oculis medicinam adhibere. 536.

gaican, cinere fricare, defricare, purgare. 432.

gaigain, hinnire, rudere. 366. 372.

gam, *gamn*. 204.

gamno, parvi, flocci. *gamno huentu*, homo inutilis, abjectus, neglectus. *gamnocullin*, res exigui momenti, valoris, pretii.

gamno quintun, frustra quærere. *gamno elun*, prodigere, bona dissipare. *gamno pin*, verba inania fundere, nulla subiecta sententia, *ta ni gamno*; *ta ni pichi que gamno*, meæ reculæ, mea curta supellex. 201.

ganuhue, canistrum. 520.

727. *gancon*, *gancoln*, subjicio, subdo; in suam potestatem redigere; judicio ac lite aliquid obtinere, evincere; aliquem ad munus infimi subsellii, minimique negotii abjicere, allegare, amandare: ad Provinciæ

late-

latebras relegare: in pistrinum aut angulum detrudere. 526.

gann, semino, sero: sementem facere; semina terræ spargere, mandare. 413.

gapin, gapitun, gapiln, uxorem more patriæ ducere; nubere more patriæ. cure, talis uxor præcipua. 713.

garcun, idem quod gagarcun. 726.

gavùln, navùln, ire visum sata, segetes. 413.

gaucu poni, Pleiades, vergiliae. 333.

gaun, lavare, abluere rem in aqua volvendo revolvendo. gaucùun, manus lavare. 432.

gaütun, naütun, Clysterem subjicere, supponere: clysterio se purgare. 536.

gchan, gchatun, gchahn, nchan, minas jactare; poscere aliquem ad pugnam; appellare aliquem de proditione, furto, mendacio, & provocare. 484.

gchinn, solum pavire, complanare, tundere. 567.

gdaln, importune aliquem urgere; importunis precibus obtundere, premere, vexare, oppugnare, occidere. 487.

gdùf, ndùf, ferere maicum, granum Turicum. gdùfn, fodere ligno acuto & in fossam semina projicere. 413.

gdin, tegere, operire, occludere, obturare. gdihue, operculum, obturamentum. 478. gdif-

*gdfcun, nùdfcùn, signis, nutibus clam
clanculum vocare, arcessere.* 490.

*gdon, naporum, raporum, raparum cau-
les.* 409.

gdotun, haustum, potum quærere. 478.

728. *ge, oculus, ocellus, lumina. meli-
ge, conspicilla. gemamll, nodus arboris,
igni. ge cachal, securis foramen.* 439. 441.
568.

*gbn, tegi, operiri, claudi, occludi,
obdi, evanescere, e conspectu se proripere,
ex oculis evolare. gùf, gùfantù, nùfquen an-
tù, lux dubia, crepusculum nocturnum.
gùfquenn, nùfquenn, nùfqueni, advesperascit,
nox appetit, ingruit, adventat, imminet.
nùfquen mo, ad vesperum, sub crepuscu-
lum, imminentem jam nocte. gbi rpu, adi-
tus est præclusus, obstructus, interclusus:
nullus patet aditus; nullus exitus relictus
est: aditu prohibemur; tenemur undique:
omnes viarum aditus sunt obstructi. gfhuill-
üen, lotii, urinæ detentio, suppressio.* 494.

535. 539. 542. 543.

*gben, nùven, pacem inter dissidentes con-
stituere; discordias sedare; dissidentium ani-
mos placare; ad concordiam inducere;
discordiarum incendium extinguere, restin-
guere. item, despumare, spumam detrahe-
re, auferre.* 476. 481.

gbon,

ḡbon, esse aqua, liquore imbutum 432.
gebun, corylus. item. nux avellana. 398.
gechi. 287. 433.

gechūn, nitor, enitor, conor. item al-
vum exonerare 458.

gedin, supercilium. 439.

gedun, *geduntun*, radicitus evellere, erue-
re, convellere, excindere, extirpare. 413.

geicūn, tremere, contremiscere. *geicū-*
rehue, machiorum curationibus suis prælud-
entium, ac ludicris saltationibus se exer-
centium conventus; ubi una agit personam
infirmi; reliquæ autem omnes illas exercent
gesticulationes, &c. quas in suis curationibus
adhibere affolent. 483.

geūumel, *neyumel*, aliquoties, nonnun-
quam, ex intervallo. 546.

729. *gen*, esse, stare, facere, tenere;
habere, nasci. *gemen*, *gemetun*, ire. *gepan*,
venire. *geln*, dare esse, &c. *getun*, ad eun-
dem statum redire, reviviscere, a mortuis
surgere, resurgere, ad vitam reverti, re-
migrare. *getui cùyen*, Novilunium, luna
nova. *getui cachu*, herbæ revirescunt. *crf*
getui, illico evanuit. *Patiru getui*, Religio-
fæ militiæ nomen dedit; in religionem est
ingressus; Religiosam vitam inicit, est am-
plexus. *getulai ptm?* nihilne supereft tabaci?
inche getui vachi d̄gu, hoc ad me attinet,
per-

pertinet, spectat: hujus rei cura mihi delegata, demandata est. 496. 452. 414. 500. 527. 538.

gen, nom. Dominus, ad quem res spectat. *gen huerin*, qui facinus aut maleficium commisit, scelus perpetravit, totaque ejus familia, consanguinei, affines, cognati, agnatique omnes. *gen ladcùn*, *gen gúman*, scelere offensus & omnis ejusdem cognatio. 285. 503. 527.

geni, festinanter, celeriter, propere, præpopere. *geniln*, festino, proprio, accelero: advolare, celeritatem adhibere. item instare alicui, urgere aliquem. 540.

genmanien, exspecto, opperior, præstolor. 540.

gicùn, venam incidere, secare, sanguinem venis detrahere, minuere: sanguinem ex brachio, pede mittere. *gicùhue*, scalpelus, phlebotomum. 536.

gil. 415.

gilan, vadare, pedibus, equo amnem trahicere; vadum transire, superare. *gilaln*, vadum invenire; flumen vadosum esse. 431. *gilapan*, huc ex vadis evadere. *gilahue*, vadum. *pragilahue*, vadum superius, adverso flumine. *naúgilahue*, vadum inferius, secundo flumine. 430. 433.

730. *gillan*, *nillan*, *gillacan*, emo, mercur,

cor, comparo, nundinor. *gillaun*, fide ac præsidio alicujus uti. *gillatun*, repetere, iterum petere. *gillatun*, *gillatucan*, superstitionis genus inter Indos Chilenses frequens: Tabaci quippe exusto in concha folio, fumum per fistulam afflatu attrahentes, quotiescumque illum in os exceptum emitunt, inclamat nomen vel cognomen alicujus Herois vel celebris clarique ex suis majoribus viri, ac multa alia nomina ridicula & superstitiosa, addendo singulis *pom.*
811. 823. 421. 422.

gillan, consanguinitas, communio sanguinis, agnatio, cognatio, affinitas, affinitatis conjunctio. 501.

gillütun, quando vir male accipit, vexat, exagitat uxorem. 505.

gnibn, *gnifn*, naribus sorbere, exsorberre, absorbere. 443.

gingincùn, vehementer spirare, respirare, spiritum ducere, halitum efflare. 460.

gintan, pecus, armentum herbas, fermentem proterere, obterere, pesundare, conculcare 413.

gion, *gionn*, refercire, replere, infarcire, inculcare. 476.

giünn, intestina mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, nares emungere. 456.

giuln, ducere, ducem alicui se præbere.
493. *giun-*

giuntun, exilio multare, in exilium mittere, exigere, ejicere; nobilem virum relegare, proscribere, amandare, deportare. 529.

glam, monitum, admonitio, consilium, reprehensio, objurgatio. *glamn*, moneo, admoneo, commoneo, reprehendo, objurgo, increpo: aliquem officii commovere; verbis aliquem castigare; male verbis accipere. *glam gei*, cùme *glamei vachi Patiru*: hic Pater optime concionatur; salutis æternæ viam populo ostendit; consiliis salutaribus concionem instruit; salutis æternæ incuriam tragicē lamentatur; novissimorum memoriam in auditorum animis defigit; mortis improvisæ metu peccatores a vitiis deterret; extremi judicii angustias in memoriam revocat; poenas Inferni æternas cum voluptatis brevitate componit. *glam gehuelai mapu mo*, non reperitur nunc inter Indos, qui bene monere; qui dare consilium sciat. *glamuge*, ne indigeas monitore ipse tibi monitor sis. 480. 481. 482. 497. 526. 527.

731. *gln*, convenire, confluere, concurrere. *glmn*, congregare. 390. 391.

- *glgi*, delumbis, elumbis, delumbatus. 463.

glen, punctim ferire, percutere. 532.

glir-

- glircùn*, lapide molere, terere, tundere.
521.
- glorn*, maicio folia detrahere; illud foliis
nudare, exuere, spoliare. *glor cùyen*, Mar-
tius. 542.
- globn*, calco, conculco, pedibus obtero,
protero, premo. 532.
- gladcùn*, *glladcùn*, opprimo. 532.
- glliu*, nucleus pineus. *gllihue*, nux pinea.
398. 405.
- gllon*, manu attingere, scrutari, exami-
nare. 398. 449.
- glludcùn*, manu premere, comprimere,
constringere, arctare. 449.
- gllùn*, flecti, inflecti. 404.
- glùn*, manibus atterere, refricare. 432.
- gùman*, planctus, plangor, ejulatus, plo-
ratus, ululatus. item. plangere, lamentari.
gùman gei vachi dgu, res sanguineis lacry-
mis deploranda. 440. 441. 448.
- gnan*, immaturum obire, immatura mor-
te præripi. *gnamn*, perdere, corrumpere.
421.
- gncun*, frico, defrico, refrico 432.
- gnel*, signum, vexillum, insigne, indi-
cium, argumentum, significatio, specimen.
gneln, annunciare, docere, instruere. 531.
572. 575.
- gnen*, astus, calliditas, sagacitas, astutia,
versutia, strategema. item. frauds, dolus,

fallacia, fraudatio, circumventio, præstigia: nam sumitur & in bonam & in malam partem. *gnen*, *gnecan*, gubernare, administrare, instruere, docere, cavere, circumspicere, caute agere. 480. 481. 483.

732. *gnentun*, imparatum excipere, incautum occupare; insidias struere. *gnencan*, decipio, fallo, deludo: imponere alicui, verba facere: in errorem, fraudem illicere, deducere, inducere, impellere; circumvenire aliquem; astu capere. *gnetun*, experi-ri, gustare, examinare. *gneitun*, discere, addiscere. *gneun*, decipere. *gneknon*, machinatione uti; machinamentum adhibere; astu aliquid petere; insidias moliri, struere; machinari necem. 476. 484. 572.

gnùfn; *gnùftun*, sub axilla abscondere, portare. 449.

gnifn, *ginican*, gestire, gesticulari. 452.
gnof, ruga. *gnofn*, in rugas contrahi: corrugari; rugosum esse. 462.

gno, ventriculus. 389.

gnomn. 536. clystere ventrem purgare.

gnùn, *gùnùn*, fames, fame laborare, esurire. 476.

goigoin, murmur, admurmuratio: murmur audiri. 561.

goiman, *goipun*, titubare, hæsitare; per inconsiderantiam verba commutare; ambi-gua

gua verbi significatione decipi; defectum, mendum incurrere, admittere. *goimaln*, *goipuln*, turbare, obturbare, perturbare. 484.

goicùn, oblivisci. *gnouiürumen*, de potestate mentis abire; furore corripi. 487.

gpin, in aliquam rem incumbere; rem instaurare, reficere, reparare, notare, observare. 481.

gpemn, beneficio alicui loquela adimere. 487.

gcùmn, loquela amittere vel nimio somno, vel alicujus affectus violentia 487.

733. *gren*, *guren*, texo, contexo. *grehue*, textrina, jugum, &c. 449. 481.

greucùn, cubitis inniti. item. spem suam in aliquo ponere, reponere, figere, collocare, constituere; repositam, collocatam habere. 449.

grinn, *gromn*, farcio, infarcio, refercio. 413. 456.

grù, vulpes. 373.

gtan, gramen, sagmen. *gtantun*, gramen, herbasque evellere, colligere pro lecto sternendo: sternere lectum. *gtantu*, lectus, lectulus, stratum. 412. 520.

gtain, ligna minutim frangere. 403.

gtarn, *gtarcùn*, apprehendere, manu tenere veluti luxata membra compositurus. 536.

**gtun*, arripiro, corripiro, apprehendo: unguibus, unco tenere. item. suffoco, elido, strangulo, spiritum intercludo. 528.

gtifcùn, strepitus arborum; fragor lignorum. 403. item. illum causare. 403.

gtidn, pediculos utroque pollice, ungue interficere, perimere, necare. 449.

gton, tæniola, vitta. 458.

gtù, gibber, gibberosus, gibbo deformis 462.

gtunn, *gcurùn*, strideo, strido. 487.

gcun, amitti. *gcumn*, amittere. 421.

734. *gullchenmaihue*, campi Elysii; seu locus quo post obitum mortuorum animas migrare existimant, nempe occidentem versus, ubi sol occumbit in Insula *Mocha*. 538.

gullantù, occidente sole. 539.

gullüe, occidens. *gullhue*, *gullque crùf*, ventus occidentalis. 554.

ḡpun, flecto, inflecto, plico, complico. 404.

gcùn, mulgere. 432.

grun, *gdun*, subigere, mollire.

735.

H.

Huaca, vacca. 364

Huachi, tendicula, decipulum, decipula: machina irretiendis aviculis aut bestiis capiendis comparata. *huachin*, tendicula fallere. 531.

Hua-

Huada, cucurbita. *huadahue*, locus ubi crescunt, abundant. *huadahuelafquen*, Baldivia. *huadalahuen*, flos. 409. 415.
huadcün, ferveo, effervesco. 476.
Huaglen, *huagln*, stella, astrum. 320.

736. *Huachif*, flexus viæ. *huaichifn*, circuire. *huachiftun*, redire, regredi, reverti. *huaiduf*, idem. 493.

Huaichin, ora, fimbria, limbus. 466.

Huaihuen, ventus meridionalis *huaihuenn*, Austrum, Notum spirare, flare, aspirare. *carùhuaihuen*, Ventus meridionalis ad Occidentem: *curùhuaihuen*, ad Orientem inclinans. 558.

Huaiqui, lancea. *huaiquitun*, lancea percutere, confodere. 531. 532. 533.

Huaiun, sentis, spina, vepres. 401.

Huala, anas minor. 384.

Hualhualun, strepitus aquæ, intestinorum, &c. item. *gargarizatio*, *gargarizatus*, *gargarizo*.

Huall, in orbem, in gyrum. *hualln*, circumago. *huallman*, sepio, vallo, cingo, circumdo, obfideo: corona claudere, tene-re undique. 493. 532.

Hualtata, equorum pabulum. 410.

Hualon, animalia præliari. 532.

Hualùg, autumnus: tempus quo fructus colliguntur. 539.

Hualun, nasci, oriri nuces, semina. 405.

737. *Huanpen*, *huanpelen*, vigilare, expergisci, somno solvi, experrectum esse. 532.

Huampu, linter, navis, navigium. *huamputun*, navigare; navem, lintrem construere. 431. 557.

Huanque, struthio. 385.

Huancùn, latrare. 370.

Huapi, collis. 429.

Huaquen, multorum vociferatio, voces inconditæ; clamor. *huaquenn*, illa audiri. 563.

Huaiquin, pellis ad dormiendum. 520.

Huaranca, mille. 545.

Huarùn, vociferari, quiritare, ejulare. 532.

Huauiun, sanguinis e naribus fluxus, fluxio. item. sanguinem e naribus profluere. 535.

Huaùl, *huaùlhuaùl*, guttur. 445.

Huaùn, aquam e tecto stillare; tectum perforatum esse. 518.

Huabùn, dens columellaris, caninus. 372.

Huata, alvus, venter. 456.

Hue, novus, recens. *hue ecull*, vestis nova. *hue gei vachi ilon*, est caro recens. *hue che*, juvenis. *hue domo che*, adolescentula, puella. *hue ula*, nuper, nuperrime. *hue acui*, venit nunc primum, jam jam. *huelihuen*, mul-

multo mane; valde mane; ante primam lucem. *hueln*, *huelcan*, renovare. 89. 202. 287.

738. *Huechun*, mucro, cuspis, extremum, finis, exitus, calx, culmen, vertex cacumen. item. ad extremum culmen, &c. pertingere. *huechuntun*, finire. 360. 492. 549. 580.

Huecu, avunculus. matris frater. 501.

Huecubu, causa immediata omnium morborum tam hominis, quam animantium. item. beneficium unde morbi generentur, illudque solet esse vel scrupulus, vel frustulum ligni aut dentis, vel ossis, vel quid hujusmodi: nam machii aliquid ejusmodi vel in ore, vel inter digitos aut alibi abscondunt; dumque partem corporis dolore affectam fugunt, lambunt; illa frustula ostendunt; ut persuadeant morbum cessaturum eoquod beneficium fugendo, lambendo extraxerint. *Huecubu* dicuntur etiam monstra & res novae ac inauditae quæ metum atque terrorem incutiunt. 392. 538.

Hueda, *huera*, malum. *huedan*, *hueran*, obsolefcere, marcessere, obscurari, deteri. *hueraln*, obscuro, decoloro, deterius aliquid facio. *hueracan*, aliquem injuriose & indigne tractare, vexare, exagitare. *hueralen*, non recte valere; valetudine incommoda, tenui, infirma uti. *huera mogen*, te-

nui victu aut tristi mendicitate vitam trahe-re, exigere, producere, tolerare. *huera conin*, abortum facere; foetum immaturum edere. 467. 483. 484. 485. 537.

Huedhued, amens, demens, insanus; qui de potestate mentis abiit, desipit, insanit, debachatur.

Huedan, edere, bibere ad satietatem. *hue dai*, est distentus & madens. 476. 477.

739. *Huefcùnatun*, munus alicui deferre, offerre, donare, largiri: dona dare; donis aliquem afficere, at NB. in malum finem, timeo Danaos vel dona ferentes 490.

Huedque, restis, funis ex intortis equorum crinibus. 366.

Huedon, caput lapide aut virga percute-re, contundere. 532.

Huegan, ventoruui vim remittere; cœli faciem torvam & procellosam in serenam & tranquillam abire. 559.

Huegor, dentibus carens, spoliatus. *hue-gorn*, *huegornclen*, dentibus carere. 462.

Huebn, transfossum, trajectum, transfixum, transverberatum esse. item. signum, indicium, vestigium apparere. 532.

Huehuin, fulmen: fulmina decidere. *hue-hui píllan*, Jupiter mittit, jacit, jaculatur fulmina: Vulcanus fulmina cudit. 345. 348,

Hueico, coenum, limus. 428. 430.

Huei-

Hueicon, potus tenuis ex maicio, grano Turcico confectus. 477.

Hueichan, dimico, prælier; collato pede pugnare; summis utrinque viribus decertare; impetum in hostem facere; cum hoste manus conserere; armis, acie decerne-re. 532

Huecharn, *huecharcùn*, apertum, reclusum esse; patere. 413.

Hueigon, uvæ acinos exsolvere; spicarum grana excludere, exterere. 413.

Hueiln, *hueieln*, no, nato. *lefhueieln*. 431.

Hueiun, effluere, fundi, effundi, diffundi, dissipari, dispergi. 478.

Hueibùn, siccum, subsiccum. 432.

Hueiù, *hueie*, præpostera libido, sodomia. *hueiùn*, *hueietun*. 485.

740. *Huele*, inversum, præpostere collocatum. *huele dugun*, ad ineptias abire; quæ ad rem non pertinent; aliena loqui, afferre a re proposita. *huele cùù*, manus si-nistra. *huele peuma*, Fortunæ adversitas. *huelen*, contra accidit atque opinabar: for-tuna mihi adversatur; dura & contraria mihi est; fortuna utor adversa & iniqua; con-filiis meis fortuna obstat, conatus meos elu-dit, jactor adversis fortunæ fluctibus. 203.

Huelgirn, offa luxari. 534.

Huelte, diversus, dissimilis, longe alias.

huelten. 549.

Huelu, at, sed, verum, item, mutare.
huelu pran, funalem equum ducere, infilire; equum mutare, item, præpostere aliquid facere; contra atque oportet facere.
huelu dugun, contraria aut diversa loqui.
huelu duguquilmi, non commutes quæ tibi sunt dicta.
huelun, mutari.
hueluln, permutare: non dignoscere, non agnoscere.
hueluntun, *hueluntcun*, commuto, permuto.
 209 297. 366. 411. 493. 532. 533.

Huell, impar numerus.
huellque, *huellntu*, quidam, aliqui.
huellhuell, altera vice sic, altera contra, aliter, alternatim, jam sic jam aliter, alternis vicibus; alteruter. item, semper aliquid interjiciendo, interponendo, interstinguendo. 545. 546. 556.

741. *Huellin*, vacuitas, vacuum, esse inane.
huellin gelai, an datur locus pro me.
huelliln, *huellintun*, *huellitun*, evacuo, depleo, exhaudio, vacuum facio.
huellintcun, expedire viam; ut decedant, abscedant, recedant procurare, efficere. 343. 478. 479.

519.

Huellon, germen, stolo, caulis, scapus. 403.
Huemallüen, adolescentula, puella.
hue-mallüen entun, virginitatem, virginalem integritatem vitiare, corrumpere, auferre.
 206. 490. 495.

Hue-

Huema, primus, prior. *huema conilu*, primipara. *huema bùn huema bn*, primitiae, primi fructus. *huemaln*, primus aggredior; ego incipio, initium pono, inchoo: a me res initium duxit; exordium sumpfit. 295. 516. 549.

Huemun, sequi, subsequi. 544.

Huentu, *huenchu*, *huentu*, Vir, mas. 12, item. animosus, alacer, fervidus, audens, impiger, impavidus. item. ja^ctabundus, gloriose loquax; rerum a se gestarum buccinator egregius, ventosus prædicator. *huentun*, esse animosum, &c. *huentuln*, animos alicui addere, facere; animum dare, adjicere: hominem in spem erigere; spem ejus alere, excitare, oratione sua confirmare; languentem excitare; timidum roborare; jacentem erigere. 480. 532.

Huente, supra, supet. *huenten*, *huenchon*, stare supra: obedientiae se subtrahere, elabi, evadere, effugere, erumpere, evolare: ex alicujus manibus se proripere. *huenteln*, superponere. 532. 288.

742. *Huenu*, supra. item Cælum, Cælum, Cæli. item aër. *huenun*, stare supra. *huenuntun*, attollere, sublevare, tollere. *huenuln*, in altum attollere; supra collocare. 290. item laudo, laudibus extollere, efferre, in cælum ferre, exaltare. 310. 555.

Hue-

Huenu, magister. 565. 290: 20.

Huenùi, *hueni*, amicus, familiaris. *huenùiun*, amicitia, benevolentia. item. amicitiam cum aliquo contrahere, inire, instituere. *huenùihuen*, familiaritas inter duos. 480. 481. 514.

Huentamcùn, desiderium rem amatam videndi 486.

Huenen, furari. 484.

Hueni, puer, famulus, a servitio. item. applicatur senibus: sic filii de patre dicunt *ta ni vùcha hueni*. item. amicus. *hueniun*, sum amicus v. hic *huenùi*. 495. 497.

Huenimn, pecus agere. 364.

Huepll, arcus. item. iris. 348. 531.

Hueque, aries Chilenus. *hueqae pilun*, plantago. 410. 363.

Huera v. *hueda*. 738.

Huerin, crimen, delictum, peccatum, noxa, erratum, culpa, scelus, flagitium, maleficium. item. peccare, delinquere, facinus committere, &c.

Huerinien, reatus; poena, multa: multam dictam irrogatam esse. *hueritun*, aliquem exacerbare, offendere. item. subirasci. *huerinpen*, fastidire aliquem, aspernari, despicer, contemnere. 421. 483. 484. 487.

743. *Huerilcan*, peccatum, peccare, offendere, fastidire. 483. 484.

Huer-

Huerquen, nuncius, tabellarius. 498.

Huercùn, nuntium, mandatum, donum
mittere *huercùln*, id. 499.

Huetafcùn, alapam, colaphum impinge-
re, infringere, infligere: os alicujus depal-
mare; palmis faciem percutere, genas ver-
berare. 532.

Huetod, foramen, apertura. *huetodn*, *hue-
todtcun*, perfodere, perforare. 413 567.

Hueton, aliquid frangere, confringere,
infringere. item. *frangi*, &c. 567.

Hueun, in ludo, sponsione vincere. item.
quærere, sciscitari, edoceri de aliqua re.
hueubin ta ni hueneeteu, jam investigavi, in-
dagavi, subodoror quis furtum mihi intule-
rit. 526 564.

Hueullu, pala. 568.

Hueupin, Comitia generalia. 531. 675.

Huichan, *huitan*, *huichatun*, lego, col-
ligo, carpo, decerpo, percipio, intercip-
io, capio. item. Auspex qui baptizatum
fuscipit; fuscceptor, qui infantem tenet dum
lustrali aqua abluitur. *huitantun*, domo, lo-
co aliquem extrahere. *huichaun*, equum,
jumentum, &c alicubi alligatum, alibi alli-
gare. 366. 449. 505. 518. 528.

Huichob, inhabilis ad generandum; im-
potens. 514.

Huichùlln, torrentis instar fluere: sudor
fluit undique rivis; sanguine perpluens. 478.

744. *Huichun*, seorsum, separatim. *hui-chuntun*, seligo, sepono. 544.

Huidù, fictilia vasa; urceolus, fidelia, &c. *huidùn*, illa conficere. *huidùvoe*, vascularius, figulus. 567.

Huidn, *huidhuidn*, guttatum, plus quam guttatum decidere, cadere. 478.

Huidpùn, effundere dispergere. 478.

Huif, recta, directe, directo, recte: porticus, ordo, series; continuus & longus parietis tractus. *huifn*, ordine stare, duci, procedere. item. rem alteri vel ad alteram aptare; ad præscriptum agere; pacta servare, exequi; exigere disciplinam; æQUITATIS amantem esse; ad legem & regulam res componere; cogitationes omnes, opera & verba omnia ad DEUM intendere, dirigere; res domesticas recte disponere, constituere. *huivi dgu*, *huivi ta ni duam*: recte processit negotium; peracta res est; quod volebam obtinui, teneo, sum assecutus. *huifdngun*, dicere quod ad rem pertinet; ita loqui, ut nihil magis ad rem accommodatum; nihil magis apposite; nihil magis in loco dici possit. 492. 493. 526. 554.

Huifcùn, mendico, emendico; victum ostiatim quærere, cogere, corrogare; precario victitare; precarium spiritum tristi mendicitate producere. 476.

Huigdn, traho, rapto, serpo, prorepo, sol-

solum verro. 528.

Huihuen, sibilus, sibulum. *huihuenn*, sibili-
bilo. 443.

Huiuùn, fitire; fitim pati; siti pœne ene-
ctum esse. *huiuùi*, *Biobio* fluvius Chilensis
præcipuus ac celeberrimus. 478.

Huilal, corbis. 520.

Huilan, luto aliquid linire, contegere,
delutare. 517.

Huiladcùn, ad solum, parietem *v.* parie-
ti, solo aliquid allidere, illidere. item. libe-
re superiori contradicere, adversari. 487.

Huilefcùn, curtatus, diminutus. *huilef*,
diminutio aciei in cultro, ense, orificio.
huilefn, aciem gladii, vasis labrum diminui,
curtari. 521.

745. *Huillhua*, poples. 451.

Huilpadn *v.* *huilan*, delutare. 517.

Huilpan, filum calculis inferere; filo cal-
culturum, margaritarum lineam ducere. item.
linea margaritarum, &c. 473.

Huili, unguis, unguiculus. *huili por*, un-
guis fordes. 458.

Huilquern, ore hiare. 443.

Huilquen, fila mellis, sacchari liquidi
igne decocti. *huilquenn*, illa fila formari 476.

Huilqui, ficedula. 386.

Huillhuill, carnis salitæ vel non salitæ fru-
sta. *huillhuilln*, illa efficere. item. aliquid
discer-

discerpo, lacero, dilacero: laniare, dilanire. 423. 467.

Huilli, septum arundineum intra domum, ubi frumentum, fructus, &c. adservant. 517.

Huillmen, garrulus, loquaculus, loquax, dicax, blatero, rabula, Architæ crepitaculum. 483.

Huillin, lutra. 377.

Huilon, *huilolen*, intus intra tubum, tubulum, cutim esse. 431.

Huilliün, vesica, urina, lotium, mejere; urinam facere, reddere, mittere, fundare: reddere lotium. *acui huilliün*, adest tempus tingendi; imbuendi colore lanam; scilicet ver. 458.

Huilteu, parvulus, pufio. item. puer inquietus, levis, turbulentus. 495.

Huilüfcün, fulgurare, coruscare; crebris micat ignibus æther. 345.

746. *Huillù*, *huilù*, Regni Chilensis pars Australis quam vocant *Huillù mapu*: & incolæ vocantur *Huillùche*, *Huiliche*, ubi NB. quod Regni Chilensis pars quæ trans *Biobio* in longum versus Austrum protenditur; dividatur in *Picumapu*, quod est magis septentrionale & dicto *Biobio* vicinum: & *Huillù mapu*, quod est magis Australe, & *Picumapu* versus septentrionem confine. Quænam

nam vero sint utriusque & *Picu mapu* & *Huillu mapu* vera confinia; sub Judice lis est. Alii aiunt *Huillu mapu* primum incipere trans fluvium *Tolten*, & quod est citra illum usque ad *Biobio* esse *Picu mapu*: alii contra pro limite volunt flumen *Quepe* in Territorio *Boroa*: alii amnem *Rgaico* in *Rpucura*: alii demum fluvium *Colpi* in *Puren*. 492.

Huim, solitus, assuetus, domesticus, miti lenique natura: cicur, domesticum animal. *Huimn*, affuesco, confuesco, infuesco: dare se in consuetudinem. *huimtun*, mansuefacio: feras cicurare; mansuetas reddere, manui assuefacere. *huimtulabin vachi mapu*, hujus loci natura cum mea non convenit; cælum hoc grave mihi est, & incommodum; quæcunque hic video, ingrata mihi sunt :)(: at ego bene me habeo; jucundeque hic habito: cælum hoc & gentis genius cum ingenio meo bene convenit. 480. 492. 493. 494.

747. *Huimll*, virgula, pertica. *huimlln*, *huimlltun*, virgulas, perticas colligere; virgulis perticisque aliquid obstruere.

Huinan, *huinalen*, tensum, extensem effe. 452.

Huinamn, veho, adveho, inveho, adporto, importo: merces ultro citroque ve-
U u ctare.

ctare. *huinamtun*, alio migrare, commigrare: sedem aut domicilium mutare. 404.
452.

Huinca, Hispanus. Item Herus, Dominus. 498. 500.

Huincha, tæniola, vitta, crinales fasciolæ. 466. 469.

748. *Huincul*, collis perpetuus, clivus. Item, contusio, tumor ex contusione, tuber. 360. 534.

Huincùn; furari; pecora, armentum, jumenta surripere; furto auferre. 484,

Huincùltnn, tergum igni, foco obverte-re. 354.

Huinoln, *huinuln*, quadrupedis in modum ambulare: esse ætatis puerilis; in infantia. *vengebui*, *inche huinoltubun*, puer eram cum hæc fierent: nondum ad rationis usum per-veneram. Sumitur etiam in malam partem. 452. 496. 497.

Huinu, culter. 453. 520. 522.

Huinùlin, fila educere, extrahere, retexere: retexta fila, seu linamentum faniei ebibendæ, fugendæ. 473.

749. *Huinùn*, *huinùtun*, *huinùtucan*, se tendere, extendere. 452.

Huipdn, *huipdclen*, ordinatim alium post alium, aut retro, post tergum, a tergo alterius stare, confistere, ambulare. 555.

Huir-

Huircurl, rumpere, scindere, discindere, deterere. 467.

Huiran. scindere, findere. 567.

Huirarcùn, strideo. 487.

Huirca, macula, lentigo. *huircan cahue-*
llu, equus stella in fronte clarus, insignis.
469. 365.

Huirin, pingo, depingo, delineo, lineas duco. *huifin can*, cantharus pictus. *huirin macun*, vestis stragula virgata, variata, polymita. *huiriun*, faciem coloribus pingere. Item. Signo sanctae Crucis se munire; signum crucis dextræ pollice in fronte, ore & pectore formare. 466. 469. 751.

Huirun, pellem alicui detrahere; excoriare pecus. 363.

Huitan, *huichan*, trahere, adducere, contrahere. *huitahue*, fibula. *huita huita*; *huicha huichan*, palpitare, palpitatio vehementis. 469. 528. 535.

Huitafcùn, *huirafcùn*, *huirraftcun*. V. *hue-tafcùn*. 743.

Huitdn, *huigdn*, traho, rapto. 528.

Huitern, rem plenam rumpi; vesicam, &c. 478.

Huitu, cochlear, cochleare. 520.

Huitorcùn, vehementius aliquid appetere.
489. 535.

Huitucan, funda lapidem excutere, jacerre, emittere. *huituhue*, *huitucurahue*, funda.

531. U u 2

750.

BIBLIOTECA NACIONAL
BIBLIOTECA AMERICANA
“DIEGO BARROS ARANA”

750. *Huitun*, fluvius, fluxio, profluens, alveus. item. fluvere, profluvere, effundere. 429.

Huivùln, scutica, baculo percutere; scuticæ ictus. 528.

Huivolen, collis perpetuus exiguis montibus interruptus. 492.

Huiuùn, sitis. 477. 479.

751. I. Y.

I, *Y*. 53. 54. 73. 81.

Iag, arb. 400.

Iael, *ial*, cibus, esca, daps, prandium, coena, jentaculum, merenda, antecœnium, pomeridiana gustatio, vinctus. 475.

Yahuilma, psittacus. 383.

yaiùn, furere, irasci, infanire more machiorum aut Venefici. 484.

Ialalcùn, strepitus rei quæ decidit aut alte cadit. 529.

Yali, musca. 388.

Yaima, incile, aquæ derivatio. *yaiman*, aquam derivare. 413. 429.

Yall, proles, seu quidquid mas aut masculus rationalis vel irrationalis gignit, generat, procreat.

Yalln, gignere. *yallquechi cahuellu*, *busicu*, equus, asinus, admissarius. 365. 372. 496.

752 *Yamn*, timeo, metuo, formido, terror;

reor; magno metu afficior; gravis solicitude instat; vehemens impendentis mali, casus horror me occupat; genua mihi labant, mens vacillat, totusque torpidus ac pene elinguis efficior. *iamln*, metum, terrorem aliqui injicere, incutere, afferre. 487.

yana, *yanacona*, famulus, servus. 498.

yanchin, *tanchin*, horrore, rigore concuti, febri corripi. 534.

yapau, mantica, crumena, 520.

yapen, *yapepüllin*, tripudiare. ad v. extra numerum saltare; choros exercere, agitare. item. plaudere alicui, applaudere, plausum dare, tribuere: uti solent præsertim illis qui rem fortiter contra hostem gesserunt, aut aliud facinus egregium ediderunt: item. Quoties victoriam reportant, aut se ad pugnandum accingunt: nam tunc cantantes quasdam cantiunculas, quæ res a suis Heroibus gestas sine arte aut numero continent; una omnes solum fortiter ac crebris vicibus calcant pulsantque. 561. 564.

Yab, *yaf*, *yav*, res ab aliis separata. *yavn*, *yafelen*, stare seorsum, separatim; separatum esse. *yaventun*, rejicere, repudiare: respuo, asperno, fastidio. 544. 550.

Yarquen, noctua, nicticorax. 382.

Yatehue, pisc. 392.

Yavu, fortis, validus, valens, robustus, lacertofus. *yavun*, robore corporis & fir-

mitate præstare: corporis viribus præcelle-re; prævalidum esse. *yavùtun*, refici, re-creari, vires recuperare. *yavùln*, animos alicui addere, facere; animum dare, adji-cere; consolari aliquem; consolationem ali-cui adhibere; solatium præbere, afferre, præstare; dolorem verbis levare, mitigare, lenire, abstergere. item. spe erigi; confido, spero, spem collocō. 480. 481. 482. 532.

Ivl, mala, poma terrestria. *ivln*, *ivùln*, illa terra condere, tegere, obruere. 409 413.

753. *Ivùm*, quædam parvæ quadru-pe-des bestiæ. *ivùm coni*, partus animalis. item. monstrum. *Ivùmche*, homo-bestia. Fama est inter Indos; veneficos suos in quadam specu nutrire hominum genus, quibus adhuc la-tentibus oculos, os, anumque consuunt, ita ut crescentes in aliam figuram speciemque degenerent; atque hos esse iporum Consiliarios ac Consultores, quorum consilium in suis antris, quæ *renu* vocantur, conve-nientes exquirant. 824. 374 500.

Ibùn, cresco, tumesco, intumesco, tur-gesco. 496.

Ifcùn, rado, radula deterere. 475. 476.

Ica. 8. 343.

Icol, cete, cœtus, balena, pistrix. 392.

Icùlla, *iquella*, vestis Indarum. 469.

Ida, cos. *Idan*, gladium, cultrum acue-re;

re; aciem ad cotem ducere. 520. 521.

Idm, avic. 387.

Yecu, corvus. 381.

Yecuūmen, 231. incipio 527.

Yehuen, pudor, verecundia. Item. verecundia impediri, pudore teneri, præ pudore non audere. Item. pudenda, verenda, obscoena. *yehuelcan*, ignominia aliquem afficere, ignominiam illi inferre. *genoyehuen*, absque pudore, verecundia. *genoyehuei*, nihil pudet; nescit erubescere, depuduit, dedidicit pudorem; perfriuit frontem; pudorem abjecit; pudorem ultiro despondit, depositus. 483.

Yen, fero, porto. *huitayen*, traho. *yetaun*, eo acceptum, accipere. *yecupan*, affero, adveho, adporto. Item. accipio, aufero, *yecupamn*, venite & accipite. *yevaln*, mitto. 521. 522.

Yene, balena. *me yene*, balenæ excrementum; sperma ceti; ambra. 392. 395.

Yerclen, dentes monstrare. 443.

Ige, *dige*, seorfum, separatim. *igeln*, sejunctum, separatum esse. *igentun*, separo, sejungo, fecerno, segrego, removeo. 544.

754. *Ihuai*, serpens. 376.

Ihuin, adeps, sebum, sevum, pinguedo. *ihuintun*, sebare, sevare, inungere. 455.

Ilcoin, lævigo, polio. 567.

- Ilelcan*, *ileln*, cibum, potum dare. 476.
Ile, tumor, tuber, inflatio. 534.
Illaf, planus, æquus. 515.
Illamn, contemno, negligo, sperno, despicio. 487.
Illgn, aspernor, fastidio, nauseo, respuo, 486.
Ilon, caro bubula, porcina, aprugna, vitulina, salita, fumo vel sole durata, jurlenta, cocta, elixa, affa, tosta, comedibilis. Item, illam comedere, edere, prandere, cœnare, &c. *Ilotun*, carnem crudam comedere animalia, volucres. *Iloche*, Barbari qui carne humana vescuntur. 385. 455. 476.
Ilu, lac mulieris. 457.

755. *Iluluquen*, medulla. 455.
Ilùn, *ilùtun*, *ilùdtun*, se extendere instar avis, dum in aere alas immotas extendit. 449.
Imln, e loco præcipiti devolvi, rotari, delabi, prolabi. *imlcaun*, *imlun*, voluntari. 370.
Impoln, *chùmpoln*, involvo, implico. 467.
In, cibus; esca, potus. Item. edere, bibere. *incan*, coquere, cibum conficere. *ingen*, vino madere, vacillare. 467. 477. 479.
Incan, auxilior, opitulor, adjuvo: auxilium, opem ferre, afferre, præstare: se adjutorem alicui præbere, exhibere, ab illo stare, facere. 553. 552.
Ina, ad, prope, juxta, circa. *inan*, sequor,

quor, subsequor, insequor. Item. simul esse. ambulare. *inalen*, stare secundo loco, primum a primo. *inaltu*, ora, margo, ripa, littus. *inautun*, redire simul, una, pariter. *inapran*, equo cursim sequi, insequi. *inadgùn*, inquirere, indagare, explorare, examinare, excutere, discutere. *inaduamn*, animadverto, noto, observo. *inagnen*, explorare. *inaien*, imitor, æmulor: aliorum vestigiis insisto. *inagion*, aliquod negotium urgere, fuscitare, excitare, alere. *inau*, *inau inau*, paulatim, sensim, pedetentim. *inau inau putùbin*, non uno haustu, sed paulatim absumpsi, pitissavi. Omnes filii excepto Primogenito, vel natumajore vocantur *inan votm*. Ita uxores præter primam seu præcipuam *inan domo*. *ina uuia*, tempus vespertinum, vesper, vesperus, vespera. 481. 516. 528.

756. *Inamn*, *inamtun*, comitor, prosequor, subsequor, affector: comitem se alicui dare, exhibere. 532.

Inche, ego. *inchiu*, nos duo, uterque, ambo. *inchin*, nos plures. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Inei? quis? *Chem*, quid? 266. 267.

In, noster. 24. 27. 30.

Iod, magis, plus. *iodn*, plus esse; aliis v. alios antecellere, excellere, præire, antecedere. *iom*, amplius, ultra. *iomn*, addere, augere, aggregare. 269. 270. 527. 544.

U u 5

Ioltan,

Ioltan, *roltan*, impellere, repellere. 53².
yocùrcùn, obnitor, obluctor. 481. 482.
yovùn, audere. 481. 482.

Ipùn, verro: scopis pavimentum purgare. *ipùhue*, scopæ. 518. 520.

Iron, rancidus. Item. fœtor, graveolentia. rancor subalaris; virus alarum 448 455.

Itofn, oculos propter pulverulentiam plorare; a pulvere lacrymantes oculos habere. 440

Ihualln, sarcire: vesti stragulæ fimbriam affuere 473.

Iu. 15. 24 34.

Iuln, se in orbem contrahere, complicare, in gyrum colligere; in spiras se convolvvere. 376. 473.

757 *yune*, *une*, primus. *iunen*, primum esse. 516.

yupe, echinus, herinaceus marinus. 393.

yupi, humerus. 445.

yulḡm, flamma. 352.

K vide C.

758. L.

L. 94. 95. 55..

La part. 105. 106. 107. 104. 116. 148.

La, mortuus, defunctus: qui vita functus est; qui excessit e vita. 537.

Labn, *lafn*, esse extensum; undique & undique apertum. *lafquen*, mare. 433. 473.

Lacu,

Lacu, duo ejusdem nominis aut cognominis. Item. *Avus* & *nepos* a patre. 504. 505. Ejusdem esse nominis est inter Indos quædam affinitatis species, quam vocant *lacutun*, *lacugen*: & se invicem appellant *lacu*: & quotiescumque concurrunt, ut affines se salutant, venerantur ac domum suam invitant, nec licet divertere aut diversari apud alium; Hospesque tenetur in gratiam hospitis ovem occidere, cujus cor utriusque *Lacu* assūm apponitur: appellaturque hæc cæremonia *tantuln*: ejusdem secum Nominis suis tectis, domo, ædibus, uti par est, excipere. 835.

Ladcùn, mœrore, tristitia affici, dare animum mœrori. Item. male secum actum putare; injuriam se accepisse, injuria affectum existimare. *ladculn*, facere, inferre alicui injuriam: aliquem lædere; injuria afficere. Item. moestitiam alicui afferre; contristare aliquem, tristem facere. 486. 488.

Lafquen, mare, pontus, pelagus. *lafquenn*, *lafquentun*, piscor, expiscor in mari: pisces, conchas, aut aliud quodcumque comedibile capio, prehendo, traho. *lafquentu*, omne quod in mari prehenditur. *gùllun*, *gnun*, *gion* *lafquen*, sinus maris. 395. 429. 430.

759. *Lahual*. 399.

Lahuen, herba in genere. *calvù lahuen*, vitrio-

vitriolum. *melico lahuen*, herbæ salutares.
411. 414. 423.

Lalùn, aranea parva. 378.

Lamüen, foror. 501.

Lame, lupus marinus. 392.

Lar, rudera, ruina: dirutum, eversum, deletum, destructum. *laru*, labefactari, dirui, everti, deleri. item segetes sterni, prosterni. *larln*, demolior. 515. 518.

Lan, morior, emorior; vita v. de vita decedo: e vita cedere, discedere, excedere, migrare; obire, extreum vitæ spiritum edere; spiritum Deo reddere. *La*, mortuus, defunctus. *lan*, *la*, mors, obitus, supremus dies hominis. *lahue*, partes vitales, quæ vitiatae generant mortem. *lahue cuse*, mensis Augustus, quod occidat vetulas: nam istæ hoc mense, ut calefiant, calorem captent; se solent solis radiis exponere; cumque illud tempus sit variabile; vel a suborto repente vento frigido, vel a pluvia necantur. *laduam*, mortis articulus, maximum vitæ periculum ac extreum discrimen. *lan*, metaphorice Ecclipsis, Solis aut Luna defectio, deliquium. *lai antù*, interjectu Lunæ, solis lumen languere nobis & hebescerre videtur. *lai cùyen*, Luna Terræ interpolitu laborat, deficit, obscuratur. *lai ni cuù*; *lai ni queùn*, usum manūs, linguæ amisi v. amisit. *laln*, *lalcan*, vitam tollere. *laeln*, *la yeln*,

yeln, propinquum, consanguineum, agnatum, cognatum aut affinem mori. *lantun*, maritum conjugē orbari. *lanpen*, uxorem viduari. *lantu*, orbatus conjugē. *lanpel*, *lanpen*, *lanpe*, vidua orbata marito. 535. 537. 538.

760. *Lagmn*, neco, occido, obtrunco, perimo, interimo, interficio, trucido, contrucido: usuram hujus lucis eripere; vitam adimere, necem afferre; vita privare, exuere; morte afficere, de medio tollere. 532.

Lapmn, extendo, protendo, diffundo, amplio, amplifico, dilato, explicō. 567.

Larumen, repentina, insperata, improvisa, subita, subitanea morte de vita decedere. 246.

Laun, capillos alicui defluere. *laumn*, vello; pilos, plumas evello: glabro, deglabro. 476.

Lbu, *lvo*, rumex 410.

Lco, pani radix. 534.

Laulau, *llauallau*, fructus coihue arboris. 399.

Len mamll, ligni cortex. 403.

Lef, quine *lef*, cito, celeriter, quam citiousime, quam celerrime; velociter. *lefntun*, volare, velociter currere. *lefentun*, evolare, elabi, evadere, effugere, erumpere: ex alicujus manibus se proripere; imminenti periculo se eximere, eripere, subtrahere. *leftun*, invado, adorior, aggredior: con-

cur-

currere, configere, irruere, incurrere, involare in aliquem; in hostes prorumpere; in aciem procurrere. item. velociter incedere. 390. 528.

Legleg, testa capitis, calvaria, cranium.

Lel. 206.

Leln, *lelcùmn*, *lelcùmn*, solvere: vinculis exsolvere, exuere, liberare, eximere, expedire; e carcere emittere, dimittere. 528.

761. *Leli*, vigilans, attentus, experrectus. *lelin*, *lelilen*, vigilare, experrectum esse: immotis oculis intueri; attente aspicere; oculos in aliquid defigere. 440.

Lelvun, campus, vallis, planities. 360.

Leva, calvus. item. verticis sacerdotalis tonsura. 436. 463.

Llemn, pondus attollere; in altum tollere, levare, sublevare. *lemtunien*, pondus sustinere, æquilibrare. 404. 405. 533. 552. 569. Quando Indi ob mortem cujusdam consanguinei sibi petunt satisfieri vel ab interfectore vel a beneficis; solent uti his verbis: *lemlgechi ta ni lonco*: & tunc necesse est solvere vel in re aut ære; vel vita & in cute. Quoties autem ipsi unum vel plures ex iis, quos putant fuisse authores mortis cujusdam sui caciquii vel consanguinei, interfecerunt, solent dicere: *quine*, *epu*, *cùla* &c. *loncoiei*: significando numerum illorum quos

quos in vindictam vel suspendio, vel ligatis manibus pedibusque in fluvium vel puteum conjiciendo, vel per avia & devia raptando trucidarunt.

Lecai, hirudo, sanguisuga 378.

Lemu, *lemuntu*, sylva, arboretum, arbutum: locus arboribus consitus. 360. 397.

212.

Len, cupressus, cyparissus. 399.

Lepmn, pecora abigere, avertere. 413.

Lepun, verrere, mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, abstergere, fricare, defricare. *lepuntu*, fordés, purgamenta. *lepuhue*, scopæ. 476. 520.

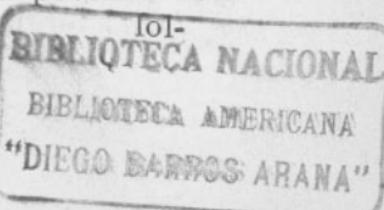
Lepùn, atrium, atrium, impluvium. *quine lepun*, tractus, plaga, regio. 517. 531.

Leuvu, flumen, fluvius, amnis. 429. 430.

Leupe, lanx, catinus; patina figuræ ovalis & manibus lavandis præcipue destinata. 520.

Leù, profecto, sane, certe, hercle, me hercle. *leù dgu*, ita me hercle gesta res est; ita est profecto. 480. 533.

Lif, mundus, laetus, purus, defæcatus, purgatus, lotus, limpidus. *lif mapu*, terra, locus domibus & incolis carens. *lifn*, esse mundum, laetum &c. *lifeln*, *lifelcan*, mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, abstergere. *lifletuai ta mi pllù*, ab omni delicto mundaberis; a peccatis ab-

solveris; ab omni culpa liberaberis. 480.
482.

762. *Lican*, lapis albus, quem Machii magni aestimant, ac inde solent cognomen mutuare. E.g. *Quintulican*, *Huentelican*, &c. 520. 425.

Lichi, lac. 457.

Lien, *liün*, argentum. 420.

Lihue, vita, spiritus, anima, halitus, alacritas, vigor animi. *lihue gei*, est animosus, alacer, fervidus, audens, impiger, impavidus. *relihue*, jejonus, integrum famem ad ovum afferens. item. uti nunc sum; me videtis. *relihue montun*, evasi uti nunc sum. *lihuetun*, animum laxare, spirare, respirare, recreari, refici. item eleemosynam petere, rogare, corrogare. 343. 480. 482. 498 533.

Lilco, petra salis omnino pellucida ac dia-phana. 423.

Lihuen, mane, diluculum. 539.

Lil, *lile*, saxum, rupes, scopulus, cautes, petra. 360.

Lila, atrium. 517.

Lilpu, vitrium, speculum, schistus in tenuissimas bracteas fissilis. 425.

Lime, ricinus, ricinum. 378.

Lipag, humerus. 445.

Lin, palea. 402.

Lipm, falar, tructa. 392. 396.

Lira, tergum. 454.

763.

763. *Liû*, albus, candidus. *liû Patiru*, Religiosus B. V. MARIÆ de mercede Redemptionis captivorum. *liûhuen*, claritas, perspicuitas, evidentia. *liûhuenco*, aqua clara. *liûhuenn*, esse clarum, manifestum, evidens. *liùn*, esse album, candidum. *liâln*, dealbo: album colorem inducere; album aliquid facere, reddere. *liû curam*, ovi albumen. 417 418. 428 475. 539.

Lof, populus vel plures familiæ eidem Domino vel Caciquio subjectæ. item. ovium grex. item. vallis. 360. 363. 531.

Loco, species conchæ. 393.

Lofn, *llofn*, dirui, everti, deleri, destrui domos, ædificia, civitates item. exercitum fundi; milites, hostium copias profligari. 532.

Lolcanhua, maicæ folia. 413.

Lolma, pruina ascendens, causa nubium ac frigoris. 347.

Lod, madidus, humidus *lodn*, humidum, madidum esse. *lodmn*, madefacio, humecto, humore aspergo, perfundo. 428.

Lologn, faucibus digitum immittere. 446.

Lolodcùn, cancro occupari. 534.

Lonco, caput. 436 437 438. 761.

Louloun, luxuriare agros præ ubertate & frugum copia; agrorum feracitatem luxuria laborare; luxuriosam esse: luxuriat campus herbis: luxuriat carduis & spinis incultus ager. 413.

Lmùn, lmùntun, voro, devoro, helluor, deglutio. 476.

764. *Lpi*, pluma, penna, calamus. 389.

Lpùn, pronus. lpln, lpùln, pronus collo-care. 443. 470.

Luan, Guanacus, cameli non gibbosí species. luan cura, besarum. 373. 425.

Lucan, lucatun, contentionem aut rixam movere, excitare, suscitare: cum aliquo de aliqua re rixari: inter se jurgare, digladiari, jurgio contendere. 484.

Luche, herba marina bona & comedibilis.

475.

Lugllin, ischias, ischiacus dolor, coxendicis morbus. lugllinn, ischiacum esse; ex coxis laborare. 535.

Luf, flamma. lufn, ardeo, flagro, exardeo. luglfuflfn, fulgurare, coruscare, micare, nitere, albescere. item formicare. item, fraga maturescere, maturari. 352. 354. 418. 534. 535.

Lucu, genu. lucutun, genua flectere, summittere: poplitibus se excipere: genu nixus, genibus advolutus, provolutus. 451. 452.

Lugbù, cochayuyi radices. 475.

Lùbr, pisc. 392

Lùli, squama. 394.

Lululun, strepere, obstrepere; strepitum edere. item. resonare, reboare, remugire. 531. 561.

Luma

Luma, arbor, cujus ligna sunt oppido gravia & dura. *lumatu*, lignum quo arant fulcumque imprimunt, partem obtusam ventri pelle vel corio obarmato opponendo: unde non paucis hernia. *lumatun* supradicto ligno ac modo arare, fulcum imprimere. Habent & aliud instrumentum *hueullu*, pala. 400.

413.

765. *Lpmn*, *lipumn*, incendere; ignem injicere; faces subdere, admoveare, adhibere. 354.

Lutumn, par cum alio facere; compari componi; parem sibi adjungere, æquare, adæquare. 567.

llavan, crumena. 520.

llavacha, *llabata*, bufo: reptile, insectum. item. cavillatio & signum contemptūs. 362.

511.

llafquen, *llabquen*, sinciput. 436.

llaco, aqua tepida. *llacon*, esse tepidam.

428.

llahuen, fraga. 412.

llahui ge, palpebræ, genæ. *llahuitun*, claudere. *llahui*, clavis.

llainacmn, repudiare, renunciare. 421.

llalla, socrus. 504.

llallin, macer, gracilis, exilis, macie confectus. *strigofum pecus*. *llallin*, macrum esse; vix ossibus hæret. 455.

llame, forores. *llamecan*, cantus Indarum

molentium 501. 564.

llann, *llancùn*, cadere, labi, excidere, effluere, corruere, collabi, concidere, perdere, amittere. *llancùln*, perdo, disperdo, evertō, destruo, corrumpo, deformo, dissipō, profundo. 42².

llancùn, ab uberibus, a mamma, a lacte remotum, disjunctum, depulsum esse. 446.

llami, *llapin*, storea, teges. 520.

766. *llanca*, lapilli virides durissimi, qui perforati rotundique sunt maximi inter Indos pretii; hisque homicidia redimunt, emuntque necessaria. Perdunt hi lapilli quandoque suum nativum colorem, tuncque quod pretium amittant, dicuntur defuncti esse: *lai ni llanca*. Mirum autem, complures ejusmodi lapillos inveniri; at unde sint; aut ubi locorum reperiantur; aut quis primus eos attulerit; penitus nesciri. *llancatun*, *llancalun*, his lapidibus solutionem facere. *llancatu*, monile, murenula. *llanca voro*, gula.

425. 445. 469.

llaqui, gener.

llaumun, dolorem mitigari, levari, leniri, extenuari, minui, remittere: sensum acerbitatis consopiri. 537

llaufen, *llaubùen*, *llavù*, umbra. *llauvùtu*, umbraculum. *llauvùtun*, locum opacum quærere; opacitate frui, gaudere. 342. 517.

llaû,

llaū, dimidium, dimidia pars. *llaūn*, di-
vido, partior, seco: ex æquo dividere, par-
titionem aut partes facere. item. idem est
quod *catun*, alicui propinare. Atque in his
duabus propinationibus non est illicitum da-
re alteri, quod sibi est propinatum, quam-
vis semper primum gustare, degustare, præ-
gustare aut delibare oporteat: at in propina-
tione *p̄sam* nullatenus licet id quod propin-
atum est dare alteri, & nihil illis adeo dis-
plicet, nihilque ægrius ferunt, quam non
admitti aut non perlubenter recipi, quod
dant. *llaūpaeimi*, propino; præbibo tibi;
dimidiā partem tuæ sanitati libo. 418. 479.
544. 545. 822.

767. *llaquetun*, participo: commune ali-
quid cum aliquo habere; partem rei capere;
in sortem aut partem admitti: distinguitur a
llaūn, *llaūpan*, quod hoc de potabilibus;
llaquetun, de comestilibus intelligatur.
Est in more positum inter Indos, ut quoties
casu accedunt, ubi vacca vel simile quid ad
comedendum occiditur, carnis frusto do-
nentur: nam alias male secum actum putant;
ac gravi injuria se affectos existimant, fru-
stum autem hoc carnis *llaquetu* vocatur.
476. 478.

llūcan, *llcan*, timor, metus, formido, pa-
vor, trepidatio. item. observantia, reve-

rentia, verecundia, pudor. item. timeo, metuo, trepido, formido, pavesco, exhorresco: expavesco, perhorresco; observo, colo, vereor, revereor, veneror, erubesco, *llùcantun*, *llucantuln*, terrere, terrorem aliqui afferre, injicere; timorem incutere; in metum adducere, metu afficere, perturbare. 486 488.

llcante, splen. 455.

llecu, ad, prope, juxta, circa. *llecun*, propinquum, vicinum, proximum, finitimum, confine esse. 288.

lleun, liquefco, liquefio, liquor. *lleumn*, liquo, liquefacio. 476.

llepin, formica. 378.

llepu, canistrum, calathus instar magni disci. 472. 520.

lleùn, nasci. intelligitur de animatis & inanimatis e. g. herbis, &c. 496.

lli, principium, initium, primordium, caput, fons, origo. *llitu*, id. *llitun*, incipio, exordior; dicendi initium facio; dicere aggredior, initium capio, sumo, duco. *llin mapu*, mayores unde descendunt vel quorum sunt posteritas, posteri, minores. *huente lli*, uropygium, coxa. 389. 545. 550.

768. *llid*, tomentum. *llidn*, finire, fæces ad fundum descendere; ad extremum, finem, exitum, calcem pervenire. 477. 478.

llihua,

llihua, inventor, auctor, vates, divinus.
llihuān, *llihuātun*, invenio, excogito, inge-
niōse aliquid comminisci; divino, præsa-
gio, præsentio, conjicio, vaticinor. 570. 571.

lliūn, catarrhacta. 429.

lligoin, rafilis, abrasus. 467.

llidyen, socium, commilitonem, colle-
gam, convictorem, conservum, comitem,
contubernalem esse. *llidmeyen*, egeo, indi-
geo, opus mihi est. 487.

llimen, *llimencura*, cos. *llimenhuecubu*,
morbus unde nascitur membrana instar ve-
sicæ cæruleæ prope jecur costis adhærens;
quem morbum Indi beneficium existimant.
llimentun, prædictis maleficis artibus affice-
re. item. acuere, aciem ad cotem ducere 538.

llipi, panni segmentum. 469.

lliū, fabæ ad ludendum: derivatur a *liū*,
albus. *lliūcan*, fabis ludere. 563.

lligqui, *llinqui*, rana. 378.

769. *llmllmn*, mico, niteo; collucere,
albescere. *llmepilun*, auriculas vel aures
valde parvas habens *llumpapilun*, habens
aures prægrandes. 418. 441.

llochof, zonâ vel cingulo præcinctus. *llo-
chofn*, cingulo se præcingere: proprie quan-
do vestiti veste stragula, huic zonam vel
cingulum superponunt. 466.

lloncotu, mala terrestria ad fementem fa-
ciendam reservata. 409.

llopidn, *lleupidn*, ignem tranquillum esse.

354.

llolle, rete, reticulum arundineum, ex cannis confectum. 395.

llopu, Avunculus. item Consobrinus: atque haec consanguinitas est, quæ inter Indos Chilenes majoris aestimatur; eo quod Avunculus teneatur dare suas filias consobrinis suis in uxores: & vicissim consobrini teneantur Avunculo in omnibus succurre, eumque adjuvare. 501.

lloun, accipere, excipere, recipere. 518.

llpan, gallina glotitans. *llpan*, gallinam, aves ova incubare; ova incubando fovere. 386.

llpan, *llpalen*, *lloyùn*, instar cati, felis, paratum, promptum, accinctum, instrutum, præparatum opperiri, præstolari. 368.

528.

llepef, palpebrae, cilia. *llepefn*, *llepefcùn*, nicto. *llpefnolu*, immotis oculis. 439.

770. *lluchu*, laxum, prolixum: laxi funes. *lluchun*, laxum, dissolutum, remissum esse. 470.

llud, cælebs, liber, solitus, innupta. *lludhua*, maicum purum absque foliis. *lludn*, laqueis se explicare, expedire; elabi, evadere, effugere, erumpere, evolare. item. læve, levigatum, lubricum esse. *lludun*, capsillos

pillos defluere, glabrari, deglabrari, deteri; pilos, plumas amittere. *lludu*, molle, suave, lene, blandum. *lludpnem*, infans recens natus. 498. 514. 413 495. 515. 529. 530.

lludcùn, abortum facere; fœtum intempestive ejicere; fœtum immaturum edere. *lludcùmn*, abortum procurare; partum medicamentis abigere, abjicere. 496.

lluin; liqueficio, liquor. *lluimn*, liquefacio, liquo. 476.

llum, res occulta, abdita, obstrusa, secreta. *llumquechi*, clam, clanculum, furtim. *llumn*, abdere se in aliquem locum; latebris se occultare; se in latebras conjicere; se in locum abditum detrudere; alicubi delitescere. *llumln*, occulto, celo, abdo, tego, condo, abscondo, recondo. *llumn*, *llumun*, evanescere. *llumui*, evanuit; e conspectu se proripuit; ex oculis evolavit. 525. 526. 527. 529.

llumùd, cœcus, captus oculis, cassus luminibus, oculis orbatus. *llumùdn*, caligare, cœcutire. 463. 464. 465.

llupug, olla. 520.

llubu, torrens. *lluvùn*, flumen magnum, profundum, rapidum esse. 429.

**Luan*, 373. 374.

771.

M.

M. 94. 95.

X x 5

Ma.

Ma. 211.

Macha, concha. 393.

Machi, Indorum medici viri ac mulieres; plerumque tamen mulieres, quarum officium est, partem dolore affectam fugere vel lambere; ut ita *huecubu* beneficium extrahant: Hi nunquam medentur absque ramis cinnamomi *rehue*; quos in domo infirmi otdinatim disponunt vel terræ infigunt. *machitun*, dicto modo curare, curari. 483. 485. 532. 538.

Macun, vestis stragula, in medio scissuram habens, ubi caput immittitur. *macunn*, talem vestem conficere. *macuntun*, tali veste se induere. 466. 467.

Madom, torris, titio. *madomn*, *madomtun*, ignem urgere, excitare. 351.

Magen, *magetun*, Potationes adire; compotationibus interesse. *mageln*, ad compotandum invitare, provocare. *magenn*, ad occidendum Caciquium vel alium virum nobilem compotationes parare, instituere. 476. 478.

Magin, *magitun*, alluvies, alluvio; fluminis inundatio. item. ita alluvione fluvium ex crescere, ut præter ripas effluens campos inundet, obruat. 429.

Magu, secale, filigo, typha. *magu cofque*, panis fecalicius, filigineus. 407.

Madi, semen unde oleum cibarium conficitur, exprimitur. 407. 772.

772. *Mallüen*, virgo, puella, fœmina, mulier. *mallüentun*, virginem violare, vitiare, corrumpere; pudicitiam illi eripere; vim & stuprum inferre. *mallüen pin*, blanditiis aut pulchritudine aliquam ad sui amorem allicere, trahere, excitare: lenociniis sibi amorem alicujus conciliare. item. capi alicujus amore, alici, incendi, flagrare. *hue mallüen*, virginitas. 490. 495. 514.

Mahuentu, concharum siccaram linea. 393.

Mahuida, mons. 360.

Mai. 288: 3. 293.

Maiaín, *mayaintun*, aliquid carni infixum esse, hærere. item. instrumento carnem penetrare ad illud quod infixum est, tollendum. 536.

Maicon, turtur. 386.

Maichún, *maichùtun*, philtro, poculo a-matorio mentem alicui eripere. 490.

Maichun, manu alicui ad illum vocandum annuere. *maichuhue*, securis species ad ligna elaboranda, formam manus annuentis referens. 449. 568.

Mayen, nego, abnego, denego, inficiar, inficias eo: abnuere, renuere. 526.

Maipill, lignum, quo ignem urgent, ex-citant, scalpunt, cavant. 354.

Maipun, terram subigere, proscindere, arare. 413.

Malal, sepes, seps, septum, sepimentum li-

ligneum. *malaln*, *malaltun*, septo ligneo cingere, circumdare, munire, claudere, vallare, sepire. 363. 413. 531.

773. *Maldùn*, *maldùtun*, tango, attingo, palpo; manibus, manu attrecto, teneo, verso, tracto, contrecto. Item. experior, tento, periclitior; periculum alicujus rei facere; usū aliquid discere, percipere, cognoscere, experimento probare, comprobare. *maldùtubichi*, videam, probem, experiar quid, quale sit. item. oculis lustrare aliquid; inspicio, recognosco, scrutor, lego. *maldùlelen vachi chillca*, lege mihi istam chartam, schedam, schedulam, epistolam. 422. 449. 573. 635.

Malhue, vas ligneum ad bibendum. 520.

Malcu; intervallum a nona matutina usque ad undecimam. 539.

Malin, lapilli subnigri, transparentes durissimi acutissimique, qui etiam *queupu* vocantur: his bacillo fisso insertis, & ne fallant, fortiter ligatis, ac pollice medioque digito, seu talitro percussis, venam incidunt ac veluti scalpello seu phlebotomo secant. *malintun*, venam dicto modo incidere, secare. 425. 536.

Malmal, os ossis. *malmaln*, *malmaltun*, ofsa extrahere, nudare, coquere. 454.

Malon, *malocan*, bellum, item bellum conflare,

flare, apparare, fuscipere, adornare, inferre, gerere; bello persequi, premere, urgere, oppugnare. 531.

Malla, mala terrestria inculta. *mallan*, illa colligere. item. perdices persequi, insequi. 413.

Mallche, pifc. 392.

Malla, patruus: patris frater. item. patruelis 501.

Mallehua, maicum verficolor. 413.

774 *Mallin*, lacuna, palus udis. 429.

Mallo, terra alba. item. malorum terrestrium conditio, conditura, condimentum. *mallon*, illa condire. 475.

Malun, lignum siccum, quod ex fluvio extrahitur, vel in fluvio reperitur, hæret. 430

Mamll, lignum, stipes, truncus, fustis, palus, fudes, baculus, arbor. *mamll, mamll-tun*, lignari, lignatum petere, ire: fustibus aliquem cädere, percutere, debilitare. 403.

404

Man, latus dextrum. *mancuù*, manus dextera. *mann*, optatis fortunam responde-re: cœptis DEUS adest, superique favent: res felicem sortitur exitum: Deus rem promovet; Superique fortunant. 448. 481.

Mancuù uln, juramentum reale; non tam conceptis verbis, quam opere & sequenti-bus

bus jurare cæremoniis: dum scilicet uterque in manum suam dexteram exspuit, ac sic consputam alter alteri porrigit. Atque hoc juramentum præstant imo quando volunt cum aliquo inire amicitiam. 2do. quando aliquem commendant, traduntque alteri qui eum comitetur, ut hic eadem cæremonia ac in eodem statu, quo illum acceperat, tradat alteri, & hic alteri, donec ad destinatum locum, ac intra definitum tempus pervenerit: & hoc juramentum est simul contractus & pactum: verum quando fit Personæ commendatae traditio; nemo exspuit; sed apprehendentes duntaxat manum ejus dexteram, illam dant uni vel pluribus, quibus commendatur, vel si sunt valde multi, unus aut alter apprehendit manum, at reliqui eam solum obiter tangunt. 3to. fit dictum juramentum, quando solutionibus suis satisfaciunt. Conveniunt nempe utrinque consanguinei ac reus dat in manus deprecatori vel Intercessori strophiolum vel quid simile; & Intercessor illud offert omnibus, ut singuli illud tangant, vel ad illud tangendum accedant: atque hac ratione non solum satisfaciunt omnino; sed simul promittitur acceptam injuriam penitus oblivione delendam, deleri, aut deletam esse. 288:5. 510.

Mancùn, calcibus petere, percutere, conculcare. 372. *Man-*

Mancha, mancha mancha, mancha quechi,
fensim, placide, paulatim, pedetentim. *mancha huentu*, tardus, lentus; qui intente ac
pedetentim agit. *manchan, manchacan*, pau-
latim procedere. 239. 482. 540.

Manahue, capitium scorteum; cudo. 466.

Manum, gratia, gratus animus, memoria
beneficii. *manumn*, gratificor; habeo gra-
tiam quod meum negotium tibi cordi sit;
sedulitatem tibi gratificor: amo te multum
de cura & diligentia: grata mihi erit sem-
per tanti beneficij recordatio: vestri memo-
riam beneficij perpetuo colam: nunquam
vestri in me beneficij memoria consenescet:
curæ mihi semper erit, ne quæ præstari a
me possit gratia, a vobis unquam desidere-
tur, requiratur, exigatur. 480 481.

Manpuùn, manu blandiri, demulcere:
popysmis & plausu equo blandiri, dorsum
demulcere. 449.

Manque, milvus, vultur. 380.

Mansun, bos. 364.

Malquiuman, alteratio carnis, 457.

775. *Mapu*, terra, tellus, regio, provin-
cia, civitas. *huenu mapu*, cælum, cœli, cæ-
lestis patria; regiones aeris. *Vachi mapu*,
Tue mapu, Humus, & quæcunque hujus
mundi Regna aut Provinciæ. *Vill mapu*,
mundus universus. *Huinca mapu*, *Huinca*

ni mapu, Hispania. *muru Huinca ni mapu*, Mauritania, & alia Regio quæcunque. *Lafquen mapu*, ora maritima; loca mari adjacentia. *ad mapu*, mos, consuetudo, usus Patriæ: de more, ex consuetudine, ut mos est, ut moris est. *Tolten mapu*, Reductio Toltensis. *Cautiun mapu*, Conversio Imperialis. *Santa Feè mapu*, Missio sanctæ Fidei, quinte, epu, &c. *mapu*, unus ager, arvum: duo agri, &c. *mapun*, loco assuefcere: v. *huimn*. *Ca maputun*, alio migrare, commigrare; sedem aut domicilium mutare; solum vertere. *gen mapu*, Terræ dominus. 301. 492 493.

Mareupu antù, ranulæ quas superftitiose colunt. 378. 545.

Marichi. 272. 288: 17. 547. 550.

Mari mari, formula salutandi, &c. *mari marin*, salutare, ave dicere; salutem alicui dicere, impertire. item valedicere, agere gratias, &c. 289. 506.

Mari mari, caro qua costæ teguntur: caro costas tegens, operiens, obvolvens. 455.

Marmor, masmas, pappus, lanugo, villos. 458.

Matu, festinanter, celeriter, propere, præpropere. *matuln*, festino, propero, accelerò: advolare, celeritatem adhibere item. instare alicui, urgere aliquem. 540.

776. *Matican*, animal matre orbatum, orbum. 372.

Mavùln, amplector, complector, amplexor: suo aliquem complexu recipere; in alicujus complexum ire, incurrere; diu illum complexu suo tenere: in alicujus collum invadere, illumque amantissime complecti. item salutem suam mittere: *mavùlen*, illum meis verbis humanissime saluta; meoque nomine amplectere. 449. 450.

Maucaltu, *malcantu*, ferta. *maucaltun*, ferta texere, contexere 469.

Mavùn, *mavùtun*, solutiones, quas propter uxores debent consanguineis cibo, potu, carne, piscibus, esculentis solvere. Nam qui habet uxorem, obligatur toto tempore, quo uxor vivit, ejus patri & consanguineis, quoties opus est, succurrere: imo quando uxor moritur, debent aliquas præstare solutiones, & multo plures si probetur aut credatur eam mariti culpa mortuam esse. 506.

Maùtún, *maiten*, arb. 400.

Mau, restis, funis sparteus. *maun*, restes contorquere. 566.

Maun, *maunn*, pluvia, imber copiosus, largus, densissimus. item. pluo. *aldùn mauquei*, copiosa pluvia decidit; maxima est imbrium vis: assiduos imbres habemus; assidue & copiose pluit. *Pichi maun*, tenuiter

Y y plue-

pluere. *maual*, pluviae prognosticon. 347.
348.

Maùn, muscas abigere, pellere, excutere. 372. 378.

Mclai, lignum helui coloris. 400.

Mchan, complicatum esse. *mchamn*, plicare, complicare. 449. 470.

Mchùihue, torris, titio. *mchütun*, *mchùln*, ignem urgere, excitare. 351. 354.

Mchu, uxoris forores. 504.

Mcùfn, paleæ manipulos subter perticas cannasve immisos fortiter ad tectum conficiendum astringere. 517.

Mcu, *mcùr*, naporum radices. 409.

Mcheg, calcar ligneum loco orbiculi vel rotulæ clavum aut ferrum acutum, quo equum stimulent, urgeant, incitent, habens. 366.

777. *Mda*, farina aquâ cocta; puls, pulmentum. 475.

Me, 77. 79.

Me, stercus, fimus, excrementum. *me panilhue*, ferrago, rubigo. *men*, *mecan*, alvum, ventrem exonerare; ad requisita naturæ recedere. *mecahue*, latrina, foricæ. 420. 458.

Meguen, in loco publico vel coram aliis ventrem exonerare. 458.

Medan, offerre, gratis dare; gratuito. item, offerre, dare alteri suam fororem spe fore,

fore, ut ille suam vicissim det, offerat. 421.
49.

Medcun, molo, tero, tundo. 413.

Medun, dormitantis nutatio: inter dormitandum caput demittere. 437.

Mel, additum numeralibus vices indicat, item tempus. *va mel*, jam nunc: mox. 288: 17: 18: 19: 547.

Meli, quatuor. *melin*, quatuor esse, habere. *melichi*, quatuor vicibus. 545. 547.

Mellmell, ripa fluminis; cujuscunque rei extimum, extremum, extremitas. 430.

Melvuùn, *melbuùn*, labium, labellum, labrum. 442.

Mencun, onus, fascis, sarcina, item, humeris tollere, portare: ergo aliquid excipere, sustinere. *menculn*, onus alicui impone. *mencuhue*, vas majus, in quo vinum, aliumque potum asservant, transportant. cœnophorum. 418. 552.

Meru, avis. 387.

Merun, mucus, mucofus, pituita e nafo pendens. 458.

778. *Meseg*, vas minus vino asservando. parvum *mencuhue*. V. *mencun* 520.

Metan, *metatun*, ulnis gerere; inter manus afferre, gestare. item, suscipere baptizatum. *metahue*, cantharus, amphora. 449. 504. 520.

Metl, mtlhue, cervical quod solet esse frustum ligni vel quid simile.

Metu, muliebria, verenda mulieris. 451.

Meu, mo, 6. 290: 1.

Meulen, turbo, vorago. 558.

Meblan, morsus: morsu carnem trahere, avellere. 370.

Mbùrn, mbùrcùn, veste ignem fovere, excitare, vel modo extinctum accendere. 354.

Mgen, mgenchi, semper, perpetuo, nunquam non. item in perpetuum, in æternum, in sempiternum. 540.

mi. 13. 25. 66.

miaun, ambulo, gradior, ingredior, gradum facere: procedo, incedo, peregrinor, peragro: vagari, divagari, oberrare. *nua miaun*, lustrari, scortari. *goiman miaun v. iaun*, erro, deerro, aberro: a via deflectere, declinare. *miauln*, adducere, portare, manus sustinere. 452. 490. 491.

michi, felis, catus, ælurus. 368.

milla, aurum *millan*, aurum, aureum esse. *millatum*, inaurare, auro tegere. *millantun*, aurum colligere, effodere. *millantuhue*, aurifodina. *milla ecull*; compedes. *millaeculln*, compedibus hominem vincire. 420. 528.

779. *Minche*, infra. *minche leuvu*, secundo flumine: infra fluvium. *minche ecull*, sub veste. *minchen*, *minchelen*, inferus, infernus, infernas: inferne. 555. 556.

Minu,

Minu, intra, intro, intus. *minun*, *minulen*, intus esse. *minulei*, intus est; intro se abdidit, se conjecit. 518.

misqui, mel, dulce. *misqui mançana*, malum dulce. *misqui gei*, dulce, suave est: melita edulia; poma faccharo condita, bellaria, cupediæ. 388. 405.

mita, vices. 288: 17. 547.

miticun, aufugere, fugere, fugam arripare, capessere: se in fugam conjicere; fugæ se v. in fugam dare; fuga sibi consulere. 532. 533.

mivù, quot. *mivùchi*, quoties. *mivui*, quot sunt. 548. 550

mlan, maicum conterere, contundere. comminuere. item. liba inde confecta. 476.

mlcayun, labor, delabor: lapsus, prolapsio. 452.

mllco, morum. 410.

mlen, esse, existere. *mlehue*, habitatio, domicilium. 421. 517. 518.

mlmlùn, tremere, contremere, tremori obnoxium esse. 462.

mln, facio, efficio, fingo, effingo, formo. 567.

mlo, foemina sterilis. 514.

mllo, cerebrum, medulla cerebri. 455.

mlpùntun, projicio, excutio, abigo, pello; finem facio, concludo. 372. 526.

780. *Mltun*, frumentum, triticum coctum, tritumque. 475.

mùlven, ros. 347.

mllcogcun, caput illidere: arietare. 363.

mlell, omne lignum quod corrupti non potest, vel non facile corruptitur. 403.

mlpun, fuligo, fuliginosum esse. 352.

mlu, massa ex corylis, nuce avellana aut lini semine tosto. 475.

mlum, ros. *mlumn*, rorari, irrorari, aspergi. 348.

mn. 17. 24. 66.

mgu, *cochayuyum*, herba marina, bona, comedibilis zonæ, fasciæ, cinguli subviridis figuram referens. 475.

mnumn, *mnun*, involvo, implico: involutum, obvolutum, implicitum velut in sacco portare. *mnul*, involucrum, integumentum. *mnuln*, alicui quo se tegat, involvatur. 470.

mnan, spe falli, decipi, deludi, frustrari: omnes spes meæ penitus conciderunt, evanuerunt; de spe conatusque depulsus sum; longe aliter atque sperabam, accidit, evenit. item. aliquid corrupti, vitiari, putrefieri. item. *mnan*, *mùnatun* vocantur omnia vasæ quæ prius plena, modo sunt vacua. *mnatubige veichi ralli*, agedum, quid moraris? datum tibi ferculum comedere diutius n'tardes. *mnaln*, prolongare funem. item. *moras*

moras trahere, nectere; rem prorogare, procrastinare: omnes moras interponere; rem usque & usque differre. 421, 476.

781. *Mnen*, *mnetun*, in balneis, flumine lavari. 431.

mnum, restituo, reddo. 421.

mo. 290.

mogen, vita, salus, usura hujus lucis; humanæ vitæ curriculum, cursus, periodus, usus. item. valetudo, sanitas; valere; commoda & firma satis valetudine uti. item. vivo, vitam agere, degere, colere; vitam & spiritum ducere. *mogetun*, convalescere, reviviscere, a mortuis surgere, resurgere: ad vitam redire, reverti, remigrare. *mogetuaun*, aliena misericordia vivere, tristi mendicitate vitam trahere, producere; emendicata stipe vitam degere, tolerare. *mogeln*, vitam tribuere, dare; saluti esse; vitam, salutem afferre. item. alo, pasco, sustineo, sustento. 461. 465. 499.

moyu, mamma, mamilla, uber. *moyun*, *moyutun*, fugo: lac ex mammis ore elicere, hauirre. *moyolu*, *moyulu*, lactens. *moyuln*, infantem lactare; uberibus admovere. 445. 446. 447.

mol, herbæ species quam equus appetit. 412
moll, semper. item. nudus, omni veste vacuus. *mollgen*, nudum esse; semper esse.

moll antù mo, in omne ævum. *moll quine*, unusquisque, quisque, singuli. *moll quine antù*, quotidie. *mollknon*, nudo, denudo; veste aliquem exuere, spoliare. 467 468. 540.

molle, arbor pomumque, unde potum conficiunt. 398.

mollbiùn, *molvùn*, sanguis, cruor. item. sanguinem emittere, sanguine perfundi. *mollvùntun*, *molvùln*, cruento; sanguine inficere, aspergere, maculare. 457. 503. 536.

mom 221.

mon, necessitas: opus est. adhibetur absque Transitione. 92. 93. *inche molaimi*, mea opera non indiges. *eimi molan*, non opus est mihi tuo auxilio, consilio, &c. te convenio. item. valeo. *Chumtn mobui*, quanti indicarunt? item. mereor, promereor, dignum esse aliqua re. *tpunmui ta mi nuiaiun*, dignus es qui vapules. *glamnmullei ta mi yavuduamgen*, tua pervicacia, pertinacia, naturæ asperitas meretur reprehensionem, vituperationem, objurgationem. 4. 522. 527.

mon, fertilis, fœcundus, ferax, uber. *mon tipantu*, annus fertilis, fœcundus, in quo magna agrorum ubertas. 413.

montun, elabor, evado, effugio, erumpo, evolo. ex alicujus manibus se prorpere: imminenti periculo se eximere, eripere, subtrahere; laqueis se exuere. *montuln*, periculo aliquem liberare, laqueis illum explicare,

care, expedire; ex periculo eripere; a vi & hoste incolumem præstare. 529. 598 662.

moncol, integrum, cui nihil abest; nihil est imminutum. 436. 555.

782. *Monmahue*, ejusdem gentis, familiæ, nominis: est mihi cum illo jus cognitionis: cognitione mihi conjunctus est: communione sanguinis devincti sumus. 758 501. 502.

m̄pu, ala, penna. *m̄pun*, alas movere, agitare, exagitare. 389. 39.

mrin, ita in angustiis hærere, ut nec progredi, nec regredi possit. item: qui respicrandi difficultate laborat; suspiriosus, asthmaticus, anhelator 490. 535.

mr̄uln, grunnio, grunnitus. 372.

mr̄uncūhue, pectus quadrupedis. 445.

mta, *mtag*, cornu. *mtatun*, cornu petere, pugnare, ferire. 364.

mtann, *mtancùn*, fustem alicui vehementer impingere: fustibus aliquem cädere, percutere, debilitare. 528.

mtn, solum, tantum, tantummodo; duntaxat. *mtenn*, *mtntun*, eo pervenire ut attingat; sed non ut terminos aut limites ullatenus transeat, excedat. *vei ni mtentubiel*, accepi hoc & nihil amplius. 286. 545. 550.

783. *Mta*, bardum, solox, crassum. *mtabuù*, filum crassum; minime tenue aut subtile.

472. *mtatun*, lascivire, vitulascere; se invicem attractare; petulanter colludere. 490.

Mtnquel, vacerra, palus, vallus. *mtnquen*, *mtncùn*, vacerram figere, infigere. *mtnqueln*, *mtncùln*, vallare. *mtncùhue*, malleus ligneus.

531. 554.

Mteun, *mteulagmn*; insidiose, perfidiose, per insidias occidere: perfidum, fœdifragum esse; insidias struere; insidiis petere; necem alicui machinari: ex insidiis interire. a tergo adoriri. 484.

Mtoun, quatio, concutio, decutio, excutio. *mtocuùtun*, manibus plaudere. 404. 449.

Mtoln, repulsam dare. *mtol*, repulsa 499.

Mtm, *mtùm*, vocatio. *mtmn*, *voco*, arcesso, accio, inclamo. *mtmvaln*, arcesso; cogere, convocare. 532. 533.

Mturn, *mtùrcùn*, *mtorn*, *mtorcùn*, offendendo, cespito: in limine offendere; in lapidem incidere, incurrere; ad lapidem offendere. *mtorùln*, offendiculum ponere. 452. 485.

Mu. 116. 271. 272. 288: 2.

Muchan, osculum, suavium, basium. item. oscular, deoscular; oscula figere, imprimere: suaviari, basiari, 443.

Mudai, *murai*, potus hordeaceus. 477.

784. *Mudin*, periculum præcavere, evitare; providere ne quid fiat. 532.

Mui,

Mui, panus, tuber, tumor, inflatio. *mu-in*, tumere, turgere; tumidum, turgidum, inflatum, tumesactum esse. 534.

muien, cibum, potumve novum delibare; summis labris attingere; primoribus labris gustare, degustare. 478.

Mum, mom, 221. 781.

Muna, mediocriter, modice, satis, affatim. *munan*, sufficere, satis esse: satis multa possideo; his contentus sum. *munape*, sufficit, satis est. *muna amon*, modice procedere, quantum satis est. *munahue*, paucis dies, menses, anni sunt, cum . . . *muna pu*, non longe abest. *muna huentu*, staturæ mediocris: mediocriter doctus, efficax. 461.

514. 519. 540. 543.

munu, mox ut. *munan*, capio; tantam hominum frequentiam Templum non capit. 478.

munun, *munuln*, paleam in manipulos ad vaticinandum colligere. 485.

musca, potus pinguis ex maicio. 477.

muti, motte; triticum, maicum coctum. 475.

mütircùn, labiorum dum fugunt vel contrahuntur, sonus. 443.

mütun, acidum, acerbum esse; habere acrimoniam, acorem: aceffere.

785. *Mì*, mu, 116. 271. 272.

muchai,

muchai, mutai, statim, continuo, illico, e vestigio. actutum, confestim. 540.

mùchi, grana unde Puelches potum conficiunt. 479.

mùdencùn, auro vel argento aliquid includere. 469.

mùgel, profecto, fane, certe, hercle, me hercle. mùgeltun, credo, pro certo habeo: in animum induco; mihi persuadeo ita esse: adducor ut credam. 480.

mùn, fornicari. mùgevoe, impudica mulier, lasciva, libidinosa. 489. 490.

mùmln, orno, exorno, excolo; se ad speciem comparare, comere, componere. 470.

mùnchùn, quatio, concutio, decutio, pulverem excutere. 470.

mùntun, rapio, arripiro, abripiro, præripiro. 484.

mupin; veritas, verum, vere; verum dicere. mupiltun, mupitun, credo. v. mugel, mugeltun. hic supra.

mùr, par turturum, perdicum: jugum boum. mùrln, mùrknon, æquare, adæquare, æquiparare. quine mur huaca, yugum boum. mùrhuen, amicorum summa conjunctio qui nec animo nec loco separantur. 364.

514 548. 567.

mùri, sic se appellant invicem mulieres vel a mùrn esse pares, æquales; vel a mùrin. 487. 502.

mùrin,

mùrin, mùritun, zelotypia uxoris; zelotypam esse. 487.

murque, farina tosta. murquen, farinam torrere. murqueln, torrere curare. 474.

mutai, muchai, statim, quamprimum, illico, actutum; momento temporis; nunc modo. muchaiguechi, continuo, omni momento. quine mutai mo, hoc momento, nunc jam. 540.

786. *Mutu, utique: non committam, ut desim.* item supra, intus. 519. 526.

mullin, a principio, ab origine, a stipite, lineâ rectâ. 502. 526.

muquù, cervix, collum. 445.

787. N.

Nahue, nahue, nau, Patris filia. 501.

Nahuel, tigris. 375.

Nañun, nayùn, irascor, succenso, sum proclivis ad iram. 365. 486.

Nal. 288.

Naln, invado, adorior, aggredior: prœlium committere; signa conferre; manus cum hoste conferre, concurrere, configere. 532.

Naltun, vinculis hominem vel se solve-re, exsolve-re, exuere, liberare, eximere, expedire. 366. item. equum solvere, dissol-vere; vel dissolvi seu se dissolvere.

Namun, pes, crus. namuntun, pedibus iter

iter facere. *namuntuche*, pedes, pedes iens.
epu namun, Indus miles. 451. 452. 453.

Napùmn, *napmn*, aquâ aliquid madefacere, macerare. *nafn*, aqua aliquid mollescere, lentescere, madefieri. 432.

788. *Nancan*. 369. 489. *nancan tehua*, canis, catella ad venerem concitata. *nancan huerguen*, speculator, explorator, emissarius. 501.

nape, cancer piscibus hamo capiendis inserviens. 395.

napùd, *llapd*, grando. *napùdi*, grando de cœlo ruit, delabitur, præcipitat; præceps cadit horrida grando. 347.

nanùn, *nanùg*, socrus, nurus. 504.

Naiqui, *nasqui*, *naiqui*, felis, catus, ælurus. 368.

Naû, *nau*, infra: descensus, descensio: facilis descensus averni; at revocare gradum hoc opus, hic labor est. *naûn*, descendō, demitto: cessare, minui. *naûi ni ûllcun*, jam furor cessat; ira defervuit; refedit iræ impetus, remisit, quievit. *naû llanca*, duodecim solutiones integræ, multa imposita illi qui Caciuum occidit. *naûal*, descensus.

naûùmn, *nacmn*. *nacmñ v. nacùmn* significat imo. descendō, demitto. 2do. hominem dejicere, deturbare, prosternere, præcipitem in terram dare. *muchai nacmaeimi*. 3tio. opus

opus facere, perficere, finire. *inei ni nac-mel tva*, hoc opus cuius est. 4to. fornicari, modeste & metaphorice. De reliquo *nacmn* non est æquivocum. 482. 1. 360. 433. 488. 521. 569.

Necùl, cursus, curriculum. *necùln*, curro, curfo, cursito. *neculln*, equos, mulos ad cursum v. currendum urgere, excitare. 370. 372.

Negrn, moveri, agitari. *negmn*, moveo, agito. *negmlabin*, ne attigi quidem. 320. 450.

Nehuen, vires, fortitudo, vis, violentia. *nehuen gei*, corporis viribus præcellit: prævalidus est; tam robore corporis, quam animi firmitate præstat. *nehuentun*, *nehueln*, *ne-hueltun*, vim alicui adhibere: aliquem invadere, adoriri, aggredi. 461. 465. 530.

789. *Neyùn*, spiro, respiro. *neyùn*, *neùùn*, spiritum ducere. 446.

Nemel, verbum, sensus, sensum, sententia, judicium, opinio, documentum. item. mandatum, nuncius. 443. 444.

Nepen, vigilare, experrectum esse. *ne-peln*, expurgiscor; somnum excutere; somno solvi; e somno v. de somno excitari. 437. 534.

Nerm, pulex. 378.

Negrn, *ngn*, linqui animo; deliquum animi pati; metu examinari. 534. 535.

Nien,

Nien, habeo, teneo. *nieln*, dare; ut alius habeat efficere. item rem alterius depositam servare. *nielduamn*, rei pulchritudine capi, allici, affici, teneri. item. nimio studio in aliquem inclinare; studiose alicui favere; plus justo illi tribueré; plus quam par est, illi deferre; præter modum alicui studere; omnia illius causa velle. *meta nien*, ulnis gerere; inter manus afferre, gestare. *quintu nien*, inspectare; coram & in conspectu habere: præsentem & spectantem esse. item curare; curam alicui rei impendere, adhibere. *nieun*, sibi temperare; continere se; abstineo, parco. 421. 489.

Nigai, fastidium, satietas, tædium. *nigai puetun*, fastidio esse alicui; offendere alicujus animum; fastidium illi afferre; ingratum esse & putidum: stomachum movere; offendri quorundam aspectu, quæ oculi ferre non possunt.

Niütun, sanguinem, lacrymas fistere. 457.

Nma. 211. 287.

No. 116. 117. 272. 288: 1: 2.

Nogin, segetes, sementem obnubi. 413.

Notn, fortis durus & extensus. *notmn*, extendendo rectum facere, dirigere. 452.

Notu, prunus. 398.

No. 271. 272.

Nopinn, *nopin*, vinco, convinco, coar-guo, supero: paucissimis verbis hominem
con-

conficiam; nullo negotio convincam; gladio illum plumbeo jugulabo. *nopingen*, adducis me, ut tibi assentiar. 482. 526. 532. 533.

notun, flumen trajicere, traducere, transire: rate aut plaustro transvehi: scopulos prætervehi: aditum, montis jugum superare, transgredi, transire, transcendere. item. sponzionem facere; sponzioñ aliquem laceſſere. *notulefn*, sponzionem facere quis currat citius. *notucullin*, auctio, auctionem facere: pro bonis subhaftatis, hastæ subjectis, sub hasta aut præconis voce venire jussis; plus cæteris offerre. *notucan*, protero, obtero, pefundo, conculco. Nihil illi obſtitit, quo minus destinata perageret; omnia libidini poſthabuit; nihil penſi habuit, dum vinceret. item. contendo, decerto, altercor: contra torrentem niti: contentionis funem trahere: duriorrem ſe præbere. 484 563.

790. *non*, *nontun*, fluvium trajicere. *nontun*, illuc transire. *noſan*, huc transire. *noln*, alium transportare, transvehere. *noltun*, eō, illuc transportare. *nolpan*, *nolpatun*, huc transportare, transvehere. *nontuhue*, portus. *nome*, ultra, trans. 431. 433. 533.

Nor, rectus, directus. *norn*, rectum, directum esse. *noln*, *normn*, rectum facere, dirigere. 555.

Nucu, bubo. 382.

Numun, numun, oleo, redoleo, suboleo: odorem emittere: *odoror, olfacio:* odorem percipio. item *odoratus; odoris, odorandi sensus.* *numuln, odorum, odoratum, odoriferum esse.* *nùmuln, jento, jentaculum sumere.* 443.

Nùfcù, ulna. *nùfcùtun, ulnâ metior, di-*
metior. 555.

Nudo, nudo, nùdo, extremum: pars inferior, posterior; exterior pars fundi. item clunes, nates. *ndo mamll, palî, ligni pars crassior, inferior.* *nùdo huampu, puppis.* *nùdo ruca, domûs pars posterior.* 404. 451. 517.

557

Nùdol, dux, princeps exercitus, factionis, militiae. *nùdolen, esse ducem &c.* 498.

Nùhuircùn, nùhuirclen, collum instar ciconiae distendere, producere. 445.

791. *Nùyù, schupones:* plantæ quarum succum fugunt, ore extrahunt. *nùyùhue, locus schuponibus abundans.* *nùùùn, nùyùtun, schupones legere, colligere, extrahere.* 409.

Nùùùn, terræ motus. *nùùùquei, terra tremit, contremiscit.* 360.

Nùyefcùn, gestio, gesticulor. 452.

Nùlan, aperio, recludo, patefacio, reiero. *nùlai, porta patet.* *nùlabin ni piuque, omnia mea consilia, animi sensa, latebras, recessus intimos ipsi patefeci, aperui.* *nlaln, aperiri,*
reclu-

recludi, patere; alteri patefacere. 518. 519.

Nùlcùtun, aciculis prehendere, figere, tenere, infibulare, fibulam injicere. 473.

Nùn, pugno capio, sumo, accipio, *quine nún*, quantum pugnus capit. 449. 450.

Ncrún, cingo. *ncrúhue*, zona, cingulum. 469.

Npdnþd, herb. 410.

Nùpu, *còull*, funes sylvestres. 402.

Nùrin, incanto, excanto: carminibus aut canticis aliquem ligare, in aliam formam mutare. *núrúfn*, clausum esse. *núrúftun*, includere, concludere; portas claudere; fores, portas, januam obdere, occludere, oppilare: pessulum ostio obdere: repagulis valvas munire, firmare: epistolas complicare, obsignare. 484. 518.

Nútam, fabella, narratio, apodus, lepida narratio, festivum commentum *nútamn*, *nútamcan*, narro, memoro, reperio. item cum aliquo familiariter agere, familiares sermones conferre. 562.

Nútaun, clamor, vociferor, clamito, inconditas voces, clamorem edere. 486.

namcu, aquila minor. 380.

792. *namn*, mori, vitam finire, mortaliatem explere; perire: vita functus est; cefit e vita; vitae fabulam peregit; corporis vinculis exsolitus est; stadium vitae decurrit,

evanuit, contabuit. *namln*, perdo; disperdere, evertre, destruere, dissipare, profundere. 364. 532.

namcúln, caput alicujus palo, hastæ, lanceæ infigere. 532.

napen, homo pacificus. *napenn*, pacifcum esse. 480.

Núcum, *ncm*, locus apricus. *ncmtun*, apricor: apricatione calefcere: quærere quo se protegat; quo frigoris vim propellat; quo se muniat contra frigoris vim & inclemenciam. 559.

nedquen, arrogans, insolens, elatus: qui nimium sibi sumit & arrogat. item. audax: projectæ audaciæ homo. *nedquenn*, esse.&c. 483.

nehuen, rete, cassis: sagena. *nehuentun*, retia mittere, tendere, laxare. 395.

Neghue, fructus roboris. 398.

Neún, a lachrymis cessare, tacere, silere. 440.

nifn, ad auras excitari; liberiore aura, aere frui: areo, exaresco. *nipmn*, liberiori aeri, vento exponere; ficco, exficco, arefacio. 431.

nicúfcún, nicto, conniveo. 440.

nidhuen, suspendo; suspendio neco. 528.

nampiln, deambulo, inambulo, spatiō, ambulationem facere. 452.

nene, consobrini. 501.

nillhue, herb. 410.

nocha, herba ex qua funes, corbesque conficiunt. 412.

nodún, vello: pilos, plumas evellere: glabro, deglabro. 458.

nom, taciturnus, pacificus, honestus. *nomclen*, esse taciturnum, &c. 480. 514.

nonque, vellus seu pellis arietis culcitæ v. culcitræ laneæ vicem supplens. 520.

793. *non*, tædet ista toties audire: sæpe repetita satietatem afferunt; fastidium pariunt. 476.

nono, confocer. 504.

naiqui, *narqui*, *nasqui*, felis, catus, ælurus. 368.

nua, vafer, veterator, callidus, subdolus, versipellis, sceleratus, nebulo. *nua domo*, impudica mulier, lasciva, libidinosa, vulgatae ac venalis pudicitiae, omnium prostituta libidini. *nuan*, lustrari, scortari, pergræcari. *nualcan*, ad luxuriam, lasciviam, libidinem provocare. 489. 490.

nuin, aberrare a via; a recto tramite deflectere. item. *tero*, *trituro*: grana ex spicis in area excutere. *nuin prun*, tripodium, saltatio, chorea trituranum: nam Indi ipsi Indæque saltando cantandoque grana ex spicis noctu in area excutiunt. 413. 493. 564

nulln, fugere, aufugere: abdere se in ali-

quem locum; latebris se occultare, se in lathebras conjicere, se in locum abditum detrudere: alicubi delitescere. *nullvoe domo*, publica meretrix, prostituta; vulgare scor-tum. 489. 490.

numcudi, lapis quo utraque manu supra alium lapidem terunt, molunt. 520.

nuque, mater, matertera. *nuquentu*, no-verca. 501. 504.

Núcofcún, labiorum nimia compressio; labia nimis comprimere. 443.

Núdúfn, *núdúfcan*, suo, consuo, assuo: resarcio. 473.

nullutun, pilos emittere, renovare, pelle-lem mutare 366. 376.

núincùin, farinario cribro succernere; fa-rinam subcerniculis purgare, excutere. item. panem in micas friare; digitis comminuere. 476.

númun, narro, accuso, criminor. 526.

númitun, dispersa, prolapsa in terram, so-lum, pavimentum colligere, attollere, sustol-ler. 421. 476.

794.

O.

Ollan, carnem bene coctam esse. 476.

Ollon, ambitus, circuitus, anfractus. item. ampio; circumdo, cingo, circumeo, per cir-cuitum iter facere: præstat per dispendium ire, quam compendio perire. *olloln*, *olloltun*, urbem

urbem obsidere, obsidione cingere, obfessam tenere: coronâ urbem claudere; sepire militum copiis: hominem circumdare, circumstare, circumfistere, tenere undique. *Ollol*, ambitus: in orbem, in gyrum. 493. 532.

Ononn, *ononclen*, sub alicujus præsidio, patrocinio, tutela esse. 342.

Onoimi, coetus, balena, cete. 392.

Opun, plenum esse. item. res perfecta, cui nihil abest, deest; ad unguem facta; omnibus numeris absoluta. *opun pirina*, frænum una cum habenis, capistro, &c. *opuntu*, redundantia, affluentia, cibi reliquiæ, & quidquid superfluit, supereft, redundat. *opuln*, impleo, expleo, repleo, compleo. 475. 478. 567. 569.

Orcún, medicinam ad vomendum, vomitandum sumere. 536.

Ofcún, sorbere, delibare, gustare, experiri res liquidas. 476

Oún, *huaún*, domum perplui, perpluere. 429. 518.

Ovicha, ovis, bidens: pecus ovinum. *alca*, *vúta ovisa*, aries. *entucudan ovisa*, vervex. *pichi alca ovisa*, agnus. *domo ovisa*, ovis. *úllcha ovisa*, ovis horna, quæ nondum peperit. 12. 363

Ovúlln, sorbere, delibare, summis labris aliquid attingere; primoribus labris gustare, degustare. item. arcanum, secretum con-

tinere, tegere, abscondere. 476. 479.

795. P.

Pa. 76. 79. 213. 287.

Pabdcon, *pavudcun*, vesica. 456.

Pab, *paf*, *pav*, tumor, tuber, vomica, apostema, suppuratio. *pafn*, vomica dirupta est; vomicæ sanies erupit. *pabln*, *papmn*, rumpere, dirumpere. 535.

Pacarua, bufo. 378.

Pacacha, Indorum poculum majus, seu machina lignea ex altera parte angustior, cui Indus os applicat; ex altera vero parte amplissima, ubi potum liberaliter infundunt; ut per canalem in os Indi delapsus arentem ipsius animam pascat, recreet, refocillet. 479.

796. *Pachiún*, panis micas, farinam, fili-
quas pugno dispergere. 386.

Padal, integumentum quod tecto impo-
nunt. *padaln*, *padaltun*, domum tegere, ob-
tegere. 517.

Padún, onus humeris portare, tollere.
446.

Pagi, leo, leæna. *pichi pagi*, leonis ca-
tulus. *pagi namun*, herb. 375. 410.

Pahua, hernia, ramex, enterocéle. *Pa-
huan*, *pahuatun*, enterocelicus, herniosus
sum. 535.

Pai, *papai*, ita filiæ matrem appellant. 506.
item, ita puellæ vetulas in signum reveren-
tiæ.

Paicha,

Paicha, grana vitrea veneta filo inserta, collecta, colligata. *paichan*, *paichaln*, *pai-chaltun*, filum calculis inferere: filo calculorum lineam ducere. item. implico, irretio. item. ferere discordias; alterum alteri criminarri atque omnes inter se committere. 469. 473. 484.

Paigo, *gamno*, frustra. 201.

Paillan, *pai^{ll}alen*, supinum jacere. item. tranquillum, quietum, pacatum esse: nullo bello turbari, summa pace frui. item. manifestum, clarum, perspicuum, apertum, minime obscurum esse. *pai^{ll}aln*, *pai^{ll}aknon*, supinum collocare. item. rixam, turbam, discordias sedare, componere; dissidentes aut tumultuantes in concordiam adducere: ut redeant in gratiam efficere. 452. 480.

797. *Paine*, cæruleum, cyaneum: cæruleo colore tinctum, fusum. 417.

Paūun, barba. *paūunn*, barbam habere, alere, nutrire. *payuntun*, barbam abradere. 458.

Pal, crux sidus Australe. 333.

Pal, lignum quo terram fodiunt, aperiunt foramina. *paln*, hoc ligno sic uti. 568.

Pala, pedes instar anferis depresso. 462.

Palin, harpasto ludere. *palitun*, idem. *pal*, globulus ligneus, quem ad metam vel alter impellunt. *uño*, *uno*, harpastum: seu

baculus qui inferius in figuram sphæricam ita definit, ac si quidam globus vel globulus ipsius extremitati adhæreret. Est hic ludus inter Indos Chilenes perfrequens, & ad eum undequaque concurrentes, vestes, equos, frēnum, calcaria, &c. si aut nî Titius vice rit, spondent. 563.

Palu, amita. item. amitinus. 501. 769.

Palm, lacertus, lacerta. 376.

Pana, *pana*, jecur, hepar. 455.

Panun, *panunn*, farinam tostam vel quid simile, siccām, incoctām edere. 476.

Papaf, loquax, dicax, garrulus, blatero, rabula, Architae crepitaculum. 483.

Pataca, centum, centuria. *patacan*, esse centum. 545. 547.

Pataran, plicare, complicare. 470.

798. *Patiru*, *pachiru*, *pachiso*; *Parde*, *padrè*, *paye*, Pater, Religiosus, Clericus. 498.

Pchù, *pichi*, parvus, pusillus, exiguus, modicus. *pchùn*, *pichin*, parum, paulum, paululum, pauxillum, nihil admodum. *pchùln*, minuere, diminuere, præcidere, decurtare, aliqua omittere, præterire, prætermitttere. *pchùnman*, parum morari, cunctari. *pchùnma*, *pichinma*, exiguo tempore, parvo intervallo. 461. 543.

Pchon, *pchonn*; fumo: fumum emittere: ignem tectis adjicere, subjicere, admovere; faces ad urbis incendium immittere, conjicerre, jactare. 352.

Pcon,

Pcon, brachia infantibus, uti solent, adurere vel ut liberentur aut præserventur a scabie; vel ut hunc anticipatum calorem, quando illis post obitum mare erit trajiciendum, secum, ut aiunt, asportent. 354.

Pd, densus, spissus, condensus *pdn*, densum, spissum, condensum esse. 554.

Pdhuin, hirudo, sanguisuga. 364. 378.

Pe. 214.

Pchagn, *pchancun*, remotum, separatum, disjunctum esse. *pchagmn pchagtun*, separare, sejungere, removere, abstrahere: solum, remotum sine arbitrис deprehendere. 532.

Pechunn, infidias alicui parare, comparare, opponere, instruere, moliri, machinari, pone-re, tendere, collocare: infidiis aliquem petere, appetere: infidior. item. vigilias, excubias agere; in speculis esse. 532.

799. *Pecotun*, resarcio. 473.

Pedan, *pedantun*, invenio, reperio. 421.

Pegen, appareo. *pegelai*, nusquam apparet homo ille. *pegei*, jam tandem apparuit, repertus, inventus est. *Cheu pegei veichi dgu*, ubi istud accidit; unde illud scitur. *pegeln*, ostendo, monstruo, demonstro, indico. *Tvat mi pegelbin*, formula propinandi: En hoc tibi monstruo: scilicet ut vinum, potum ore, canthari fundum oculis hauriat, percipiat. 421. 479. 528. 571.

Pegellen, verruca. 462.

Pe-

Pehuen, pinus. *Pehuenche*, Indi qui montes Andes incolunt. 398. 492.

Pel, faux, guttur. *quinepel*, tot grana virea filo inserta ut pro monili sufficient: monile, murenula. *cume pel*, suavis, plena, dulcis, clara, canora, sonora vox. *peltun*, plane & aperite loqui. 445. 447.

Pelcu, privignus. item. vitricus. *pelcu votm*, privignus. *pelcu nahue*, privigna. *pelcu chao*, vitricus. 504.

Pele, *pelle*, *pede*, lutum. 428.

Peleva, frontis anguli. 436.

Pelon, lux, lumen, splendor. item. lumen oculorum, visus. *pelolen*, vigilare, experientum esse. *peloln*, lumen, facem alicui præferre: a sole omnia collucent & illustrantur: lumen oculorum restituere, illuminare. 459.

800. *Pellùm*, *pelùm*, hospes. *pelùmn pelùmtun*, hospitio aliquem accipere; suis tectis, domo, ædibus excipere. item. diversari, divertere apud aliquem. Est inter illos superstitione vel delirium, ut quando ignis multas spargit scintillas; aut *Loica* ad januam cantat; credant adventuros esse hospites. 518. 519.

Pellad, pruina. 348.

Pellpelln, metu contremiscere, terrore concuti. 486.

Pellu, concha. item. muliebria. 393.

Pen, *peel*, lucrum, quæstus: bona labore parta; laboris & industriæ fructus. item. video,

deo, cerno, aspicio, oculis percipio; acquiro, invenio, reperio. *chuchi mi pemon tvei*, ubi id invenisti, lucri fecisti, comparasti, acquisivisti, lucratus es? *pehuentun*, virum cognoscere. *pehuentunolu*, virgo. *peleln*, ostendere, monstrare. *pelelduam*, documentum ex proprio vel alieno damno. *pelelduamn*, dare ex proprio vel alieno periculo documentum, alieno malo, damno, periculo sapere, doceri. *petun*, recupero, recipio, invenio. *peye peyequen*, *peye peyequebin ta ni huerilcan*, iniquitatem meam ego cognosco; & peccatum meum contra me est semper. *peknon*, animo aut mente fingere, concipere; imaginari; aliquid cogitatione moliri. *peknouquebin ta ni laial*, imaginor me moritum. *pecùyenn*, *pecùyenaimi*, veniet, veniet illud tempus: erit, aderit, illucefset aliquando dies illa; cum... *pecùyeni veichi domo*, menstrua. *muchai peaimi v. penmauaimi v. pemoaimi v. penmuuaimi*, mox videbis tuo damno, experieris &c. 421. 422. 440. 481. 482.

801. *Penchu*, ante. *penchun*, *penchulen*, antecedere, præcedere, priorem locum occupare. *penchuln*, anticipo, antecapio, præverto. 544. 546. 563.

Penca, cucurbitæ species. 409.

Penn, *penùn*, marcesco, languesco. 416.

Peni, frater. item. patruelis, consobrinus. *penihuen*, frater consanguineus; uterinus frater,

ter *peniun*, omnes fratres collective sumpti. item. amore geminos esse; amicitiam cum aliquo conjungere, contrahere, inire, instituere: in alicujus amicitiam recipi. 501 502.
503

Pepi, 60. 61. *pepin*, possum: frequentius est negativum quando solum. *pepilan*, non possum. *pepiln*, compono, apto, orno, apparo, instruo, concinno, dispono, venusto, excolo, exorno. *pepilun*, cultus, elegantia, ornatus, concinnitas: cerussa, pigmentum, purpurissum; medicamenta candoris: capillos arte medicari, tingere, venustare; ad speciem decoris promittere; frangere in gradus: faciem fuco & pigmentis illinire: naturalemoris colorem fucato nitore ementiri. item. accingere se, se præparare, expedire, comparare ad iter, munus obeundum, *pepium*, cultus, habitus, vestis, luxus. 60. 466. 470.

802. *Pequen*, Afio. 383.

Percan, muscus, mucor. *percann*, *percan-tun*, mucesco, mucorem contrahere; musco affici, infici; mucidum fieri. 420. 476.

Perimon, *perimol*, *perimontu*, res mira, mirabilis, prodigio similis: miraculum. *perimoln*, *perimontun*, edi miracula, prodigia. 515. 343.

Perper, fæx. *perpern*, fæces dari. 477.

Perquin, crista, jubæ. *perquinhua*. 389. 413.

Percùn, pedo: ventosa efflatio; crepat a tergo sonus. 458.

Petu,

Petu, etiam nunc, adhuc. *petuln*, persevero, persto, duro, permaneo, persisto. *petu magi leuvu?* *petuli*, an persistit, adhuc durat fluminis inundatio? durat, persistit. 433.

Peucu, accipiter. 380.

Peuma, somnium, insomnium, visum somnii. item, felicitas, fortuna prospera, secunda. *gen peuma*, felix, faustus, fortunatus. *uto peuma*, infortunium, fortuna adversa, infelicitas. *peuman*, somnio, per quietem aliquid videre. *peumabin*, per quietem mihi visus est; dormienti objecta mihi est ejus imago. *peumagen*, fortuna secunda uti: omnia illi peropportune cadunt; ex sententia cedunt. 437. 438. 482. 480.

803. *Peun*, *peutun*, vereor, suspicor, subvereor. 486.

Peul, vorago, vortex. *peuln*, aquam circumagi: equum circumducere, circumagere. 429.

Peuca, *peucachi*, opportune, tempestive, in tempore. 540.

Peùn, *peùn cùyen*, *peùl*, *peùgen*, ver, vernum tempus: folia erumpere, arbores revirescere, germinare, pullulare; foliis, floribus vestiri. 404. 539.

Piann, *piancùn*, albescere, refulgere. 418.

Pivun, *pivun*, putris, tabidus, putridus, cariosus. *pivunn*, exedi, confici, contabescere: putrefisco, tabefisco, tabeo. 476.

Pichun,

Pichun, pluma, plumula. *pichunn*, plumesco, plumo. 389.

Picur, *picr*, solea, lingulaca. 392.

Pichüln, *pichülcān*, frumentum ventilare; ventilabro excernere, purgare. 558.

Picu, polus arcticus, septentrio, Borealis pars. *picun*, ad septentrionem vergere: ventum septentrionalem esse. 558.

Pidcu, phaseoli & maicum simul cocta. 475.

Piden, *pisen*, avis. 381.

804. *Pidll*, domus pars superior. 517.

Pidcun, figuræ pyramidalis. 516.

Piçda, avicula valde parva & multo pulcherrima, tum ob plumulas versicolores pulcherrimas, tum præcipue ob volatum, qui in dupli motu consistit; altero quo aliud spatiū quamvis per exiguum acquirit; altero, quo circa proprium centrum instar globuli se versat: tota hyeme rostro parieti aut arbori infixo ibi sine cibo, sine potu suspensa hærens permanensque; verno tempore revivit volatque miraculum naturæ, & mirabilis in omnibus Dei O. M. Providentiæ. 383.

Pidcun, refrico, attero. 567.

Pila pila, *pilla pilla*, pisc. 392.

Pilcadn, mutilo, detrunco: truncam arborem reddere; cornua truncare; scapum a botro divellere; ramum ex arbore detrunicare. 404. 364.

Pilco,

Pilco, internodium, angustior fistula: guttur, gula. *pilcotun*, internodio, fistula bibere. 404. 445. 536.

Pihuichen, coluber, anguis, serpens volatilis, quem qui videt, vel audit sibilare, moritur: addo & qui non videt; uti visus est nemini. 376.

Pilin, *pilin*, pruina, glacies. *pilinn*, gelo, glacio, congelatio. *piluntu cahuellu*, equus fubalbus. *pilintun*, *pilinman*, gelasco, congelasco, conglacio. Vinearum gemmæ frigore obriguerunt; segetes uredine exaruerunt; arborum, vinearum fructus in spe pruina decoxit. 347. 348, 413.

Pilol, cavus, inanis. *pilol voro*, dentes scabri, rubiginosi, putridi. *piloln*, vacuum, inane esse. *pilol cura*. 404. 427.

Pilquern, in orbem complicare. 404.

Piltann, *piltancùn*, mutilo, detrunco. V, *pilcadn* hic supra. 404. 364.

805. *Pilu*, surdus. *pilun*, surdum esse. 463. 465.

Pilun, auris, auricula. *pilunn*, aures habere. *pilunhueque*, plantago. 410. 439. 441.

Pillan, causa prima, cui varios effectus naturæ E g Tonitrua, fulgura, fulmina, aliaque ejusmodi attribuunt. *pillann*, tono, in tono, detono, fulgurat, coruscat: crebris micat ignibus æther: fulmina erumpere, decidere. 315. 345. 348. 720.

A a a

Pilluai,

Pillúai, sandapila, feretrum. *pillúain*, *pillúaitun*, feretrum conficere: portare. 537.

Pillma, pila lusoria. *pillmatun*, pila ludere; pilam reciprocare; ultro citroque jace-re 563.

Pillmaiuen, hirundo. 387.

Pillu, ardea, ardeola, ciconia. 381. 385.

Pimun, *pimon*, *pimotun*, spiro, flo, inflo: afflat, aspirat ventus: flatu lucernam extingue-re, ignem accendere, excitare. *pilmocahue*, follis 354. 558.

Pimurcún, Harpaustum tabaco suffire, V. *palin*. 797. Nam quoties harpasto ludunt, illud prius suffiunt tabaco; & sanguine agni, cujus caro inter collusores distribuitur, ungunt, perungunt. 563. 797.

806. *Pin*, dicere, jubere, certiorem facere, &c. V. a Nr. 234. usque ad 260. *pileln*, *pilleln*, dico, moneo, admoneo, certiorem facio, reddo. *pilelpran*, falsum alicui affinge-re; falso illum criminari: calumnior. *pilelentun*, callide aliquid quærere, elicere, expri-mere, extorquere. *pillelcuse*, mensis Septem-bris. *pitun*, repeto, replico: oportet, necesse est, opus est *pitui*. *pivaln*, mittere ad dicendum, dictum: & quando est negativum *pivallan*: non interest, non refert; nihil ad rem, item. nolo, non consentio. *pinmaln*, *pinacmn*, irridere. gen *pin*, Vates, Poeta. *piamdgu*, *piam piam*, rumusculi, rumor, fabella. *piknon*,

piknon, dictum, mandatum relinquere. 58.
59. 443. 444. 481. 484. 486. 542. 559.

Pilbù, funis sylvestris. 402.

Pipigen, *pihiyen*, strepitus, tumultus, obstrepo: ultiro citroque de aliis murmurare. 57² 573. 484.

Pina, certe; profecto, absque dubio. item, præterea. *pinalen*, manifestum, clarum, perspicuum, apertum, compertum, minime obscurum, certis indiciis, signis, argumentis comprobatum esse. 224. 526.

Pinu, paleæ minutæ. 402.

Pinu, pulmo. 455.

807. *Pinu pinu*, flocci nivis: cœlestis aquæ spuma, tacitarum vellus aquarum. 347.

Pinunu, *pinono*, pumex. 428.

Pincún, stylo perforare. *pincúhue*, stylus acutus. *pincúllhue*, fistula, tibia. 562. 567.

Pinom, uxoratus, nupta, conjux. *mupin pinom*, quos sacro ritu Parochus matrimonio devinxit, rite conjunxit: qui matrimonii vinculo tenentur, & jugali vinculo adjuncti. *pinomhuen*, maritus & uxor. Indorum infidelium, & eorum, qui olim baptizati, postea morem Patriæ sunt secuti, matrimonia non esse verum ac sacramentalem contractum matrimonii inde satis constat, quod desit indissolubilitas: nam mos Patriæ est, ut maritus uxorem repudiet, vendat, aut plures sibi conjugat. Ipsa etiam uxor maritum nonnun-

quam deserit, & vel nubit alteri vel domum suam revertitur. Si nubat alteri; solutiones datas a priori, sequens maritus restituit: si revertatur domum, & Consanguinei illam recipient, admittant: hi solutiones restituunt, easdem vel æquivalentes, quæ ipsis fuerunt persolutæ: si maritus solutiones has acceptet, admittat, recipiat; debet etiam liberos matri restituere, præsertim si nullas vel paucas solutiones, quando illam duxit, persolvit. 713.

504.

Pinuque, pinique, vespertilio. 382.

Pirca, paries. 517.

Pire, nix, grando. *pire mapu, pire mahuida*, Andes, Montes Chili, & qui totam Americam saltem meridionalem ab Austro septentrionem versus continua serie pervadunt, semper nivosi, Altissimique, & non pauci ignivomi & flammivomi. *piren, piden, ningō*: nix duos pedes alta jacuit; nivosæ rupes candent, nivalis dies; grandinat, grando de cœlo ruit, delabitur: præceps cadit horrida grando. 347. 348. 492.

Pirina, frænum. 366. 367.

Piru, vermis, pestis. *piru cutan*, dolor dentium. *gen piru*, qui habent supremum dominium in vermes, pestem. anilis superstitione: non enim Deum aut Sanctos vel medicos intelligunt: sed omnino alia sibi fingunt, imaginantur: unusquisque ad libitum. *pirun, piru-*

pirutun, vermiculus, verminor: vermiculis scatere. item, pestem grassari, fævire; per multos pestilentia decedere, infici, invadere, inficere. *apmpiru*, *apmpirun*, cœtus, con ventus; conventum agere, habere, convoca re ad vermes depellendos, expellendos; ad pestem comprimendam, extinguendam. 376. 531. 535.

Pisima, *pifiman*, *notu pisiman*, ludus a granis maicii, quibus ludunt, nomen trahens. 563.

Pispisn, pipio. 386.

808. *Pita*, *pitau*, callum. 458.

Pitu, vitiligo. *allhue pitu*, impetigo, sca bies. 534.

Pitucan, canere fistula, inflare tibiam. *pitucahue*, fistula. 562.

Pivaln. 227. 806.

Piutún, pendo. *piutiúln*, suspendo. V. *pultun*. 809 470.

Pivúlca, fistula bellica, tibia. *pivúlcan*, il lam inflare. 562.

Piviúln, sibilus, sibilum, machiorum dum curant, medicantur, sibilandi modus. 562.

Piuln, neo: pensa carpere, trahere quo filum deducas. *piulu*, filum, stamen, 473.

Piuque, cor, voluntas. item, arcanum, se cretum. *elcapiuquen*, secretum servare, ab scondere, *elupiuquen*, revelare. arcanum ego

continere non valeo; plenus sum rimarum, hac & istac perfluo: jam prurit animus & ge
stis secretum foras mittere. 199. 455. 460.
480. 491.

Piur, conchæ species. *piurn*, illas legere,
colligere. 393.

Pibn, *pivln*, *pipmn*, fordes, excrements
per anum fordide ejicere. 458.

Piùn, scalpo, scabo: prurigo, pruritus.
378 449.

Piaun, in gyrum se versare; convolvi; gy-
ros agere, ducere. item. multa pati; multis
miseriis & ærumnis premitur, opprimitur;
malis & calamitatibus obruitur; jactatur ma-
lorum fluctibus; versatur in magnis miseriis;
gravissimam malorum tempestatem sustinet;
fortuna utitur infensa & iniquissima *calli piau-
pe*, abeat in malam crucem, malumque cru-
ciatum. *piauln*, in gyrum versare; aliquem
in tricas conjicere; in litium contentionem
incidere 487. 488.

Plai. 402.

Plcaùùn, labor, delabor, lapsus, prolapsio.
532.

809. *Pulcha plcha*, ruga. *pùlchan*, *plcha-
len*, rugosum esse, *plchalcn*, in rugas contrahi,
corrugari: frontem contrahere, caperare.
402. 470.

Plpl, frutex, virgultum. *plpln*, *plplcan*, se
foliorum hujus fruticis seu virgulti succo per-
unge

ungere, uti solent Indæ, ut amentur. Idem faciunt Indi qui *gen huenu*, Domini pluviae vocantur; quod putent in ipsorum esse potestate aquas cælestes; & ut pluat efficere. Hi enim ut pluviae quantum satis est, aut velint, de cælo detrahant; prædicta folia una cum aqua lapidibusque intra vas ligneum versant, volvunt, revolvunt: unde Indi ut exprimant instare pluviam copiosam, magnam imbrivium; dicunt suos *gen huenu* rem strenue agere; lacertos movere, lapides exagitare. 348.

412

Ple, versus; coram; &, etiam. *eimi ple*, coram te. 216. 619 290: 22.

Plginn, officulum vel spinam piscis intra fauces aut guttur hærere. 446.

Plmi, crabro, asilus, œstrum; musca venenosa, virulenta. 388.

Plol, achores, tinea capitis; manantia capitis ulcera, capitis ulcusculis horridus 535.

Plqui, sagitta, spiculum. *plqui huecubu*, beneficium, maleficium. *plquitun*, arcum adducere, intendere. Quoties Indi contra Hispanos conjurant, est qui clanculum & incredibili secreto, omnibus ac singulis monstrat parvam sagittam vel os tibiamve cujusdam ab ipsis quondam trucidati Hispani, tanquam certissimum conjurationis signum. 531. 538. 813.

Pltayen, porto, importo. 552.

Púltun, pendeo. *pltúln*, suspendo. V. *piutun*. 808. 528. 530.

810. *Plu*, musca. 388.

Plul, cavum, inane, obliquum, tortuosum, deflexum. *pluln*, sic esse. 404.

Pllcuma, *púlcuma*, sinus. 445.

Pllcon 478. lutamentum.

Pllú, anima, mens immortalis. 434. 519.

Plu, arbor qua florescente dicunt ferendi tempus esse. 400.

Pnarn, *pnarcún*, *pnadn*, *pnadcun*, hæreo, adhæreo, inhæreo. *pnal villcun*, polipodium. *pnad*, spica, aristæ. 404. 410.

Pnern, *pnercún*, amburere, ustulare. 354.

Pnon, vestigium. *inapnon*, investigare, indagare, odorari, illius vestigia persecutus est; illum diligentissime pervestigavit; vestigiis in illum incidit. *pnontun*, *pnoncún*, calco, conculco; pedibus obterere, proterere, premere. 373.

Pnùn, virilia, pudenda viri. *pnùnman*, alteratio carnalis viri. 451 457.

Pnen, egeo, indigeo, opus est mihi. 421.

811. *Pnen*, parvulus, pusio, infans, puer, puerulus, pupus. *pnenn*, pario, enitor; foetum in lucem edere; gignere, procreare. *epupneni*, geminos enixa est; uno nisu edit, effudit. item, nugari, nugas agere; puerorum modo colludere. *pnencaun*, pueros imitari: effici sicut parvulus. *tva ta ni pnencau*,

caun, quine gei ta ni *pnenaun*, habeo quæ petam pauca nec difficilia. 495. 497.

Pna, fructus roboris; glans. 398.

pnu, pestis. 535.

Poco, bufo. 378.

Poeln, *pueln*, frustra aliquem habere; expectationem alicujus decipere, frustrare, ludificare; ludificari: illa quæ offert non admittere. 421. 766. 693.

Poftun, neo, torqueo, contorqueo. *pof-tun cahuellu*, equus nobilis, generosus, Bæticus, Chilensis. 365. 473.

Poin, tumeo, turgeo; sum tumidus, turgidus, inflatus, tumefactus. *poi*, tumor, tuber, inflatio. 534.

Poipoi, dyspepsia, cruditas. *poi poin*, cruditate laborare; ex facilis satiari. 535.

Pollcú, tæniola, vitta; crinales fasciolæ. 465

Pom, vox non significativa, quam adhibent; quando invocant Majorum suorum a liaque superstitionis nomina, nam exusto in concha folio tabaci, fumum per fistulam attrahentes, post singula nomina, dum fumum in os acceptum emitunt, inclamat *pom*; idque toties repetunt, dum Litanias suas absolverint: nomina autem superstitionis magis usitata sunt: *pu llacu*, *putem*, *pu vilu*, anchù *lamüen*, *epunamun*, *mareupu antu*. 413.

Ponon, *pana*, jecur, hepar. 455.

812. *Ponpon*, villi. *ponponn*, pannum

defricare, ut villos excites atque erigas. 473.

Ponuenn, *poncun*, *ponquin*. idem quod *poin*. V 811.

Poncho, vestis stragula. V. *macun*. 466.

Ponorn, *ponorclen*, incurvesco; incurvum, incurvatum esse. 45².

Ponù, *poni*, mala, poma terrestria. *ponùl-hue*, locus ubi dantur. *allhue v. alhue ponì*, hæc mala sylvestria. 409.

Popofn, *popofcùn*, repullulo, repullulasco, regermino. vibex: vibices superesse, exstare. 404. 528.

Por, immunditia, fordes, illuvies, purgamenta, omne quod maculat. *porñ*, sum immundus, folidus, teter, spurcus. *porln*, fœdere, inquinare, commaculare, inficere, polluere, contaminare aliquid: maculo, coinquno: labe vel macula afficere, aspergere. *porclei*, coquinatum, infectum, pollutum est; maculam fuscepit, concepit, contraxit: macula lavari, deleri, elui debet. *por lonco*, porrigo, furfures capitisi. 458.

Poto, sedes, anus. 451.

Pque, fungi species non comedibilis. 412.

Pra. 233. 234.

Pran, scando, ascendo, inscendo, confundo, subeo. *pramn*, attollere, in altum tollere; levare, sublevare, erigere, evehere, extollere, efferre, promovere. *pramun*, arrogantia, confidentia. Nimium sibi sumere,

tri-

tribuere, confidere, arrogare. *pralihuēn, pratalihuēn*, suspiro, suspirium edere, emittere, ab imo trahere: suspiria ab imo pectore ducere, solvere, laxare; in aliquem suspirare. 365. 480. 482. 483. 485. 487. 488.

813. *Prn, purn*, hæreo, adhæreo, inhæreo: equitandi peritum esse; stapedibus uti brevioribus. callide equum agitat, strenueque versat. 366.

Pron, pronn, nodus; nodum vel nodos nectere; innodo, in nodum ligare. item funiculus nodis implicitus, qui sagittæ V. *plqui 809.* adjungitur; & quot nodos habet, tot desunt usque ad conjurationem dies. Item. quando sunt conducti ad laborandum, affervant ad juvandam memoriam duos funiculos; alterum qui tot nodos habet; quot diebus ipsi est laborandum; alterum, in quo singulis diebus quibus laboravit, novum nodum innectit; donec sit alteri funiculo nodorum numero æqualis. item. quando aliquis aliquem occidit, Consanguinei istius occisi mittunt ad homicidam funiculum tot implicitum nodis, quot ipsi solutiones sunt solvendæ: Quod si funiculus fuerit coloris rubri, signum est sub pœna mortis solutiones solvendas esse, quod explicant hac phraſi: *quelu buū lagmabin piquei. pronnienolu, enodis. pronmamll, centrum. pronculiu, geniculum.* 473. 474.

Prun, tripudium, saltatio, chorea. *pru loncon,*

loncon, victoriæ causa vel nomine publice plaudere: Io, io triumphus conclamare, ingeminare: nam quoties reportant victoriam cantant & choreas ducunt coram aliquo hostili capite hastæ vel lanceæ infixo. 561. 692. 793.

Pta, arbusc. 401.

Ptafcùn, talitrum imprimere, impingere. 449.

Ptar, pediculus. *ptarn*, pediculis scatere. item. pediculos expiscari, ad necem quærere. 378.

814. *Pten*, *pùten*, ardeo, conflagro: domus nostra incendio flagrat! item. calore nimio æstuare, languere, solvi, deficere. item. uro. *ptei antù*, omnia solis ardore flagrant, fatiscunt. *ptemn*, *ptetun*, comburo, exuro; cremo, concremo, inflammo, incendo. 349.

Ptem, tabacum. *ptemtun*, pulvisculum patulâ nare excipere, exforbere: exusto in concha tabaci folio fumum per fistulam afflatu attrahere; & in os exceptum emittere. 409.

ptefcùn, aspergo: salientibus guttis prætereuntes aspergere, irrorare. item. hinc inde carpere, libare; nunc hæc nunc illa tangere. 432.

Pton, *pùchon*, *ptonn*, *pùchonn*, *ptoln*, *pcholn*, fumare, fumum emittere. item. ignem tectis adjicere, subjecere, admovere: faces ad urbis incendium immittere: conjicere, jaqtare.

Ptùn, abundantia, copia, ubertas, affluentia: abundo; affluere frumento, divitiis. 378.

Ptùm, tintura, coloris infectio. *quinc* *ptùm*, quod uni tinturæ sufficit: sic duæ unciae seu sextans glasti pro una tintura coloris cœrulei satis est. *ptúmn*, tingo: imbuere colore lanam, &c. 418. 419.

Pu. 8. 219.

Puchun, supero, suppeto; superesse, superfluere, satis superque habere. *puchu*, quod superat, superflua, reliquiæ. 478.

Pual, deliramentum, delirium. *pualn*, *pualgen*, deliro, desipio. *pualgeimi cam?* quæ te dementia cepit? quis te tantus furor invasit? quo furore correptus, oestrove insaniæ percitus es? 535.

Pucuchu, clyster. 536.

Pue, alvus, venter, uterus. *vurepuen*, odium, livor: odio aliquem habere. *cùpápuen*, amor, studium, cupiditas, voluntas, benevolentia: bene erga aliquem affectum esse, aliquem impensius diligere; alicui studere; in aliquem esse propensiorem. *pueln*, fastidio esse alicui; offendere alicujus animum; fastidium illi afferre. *puel*, quod satietatem affert; ingratum est & putidum. *Puelches*, qui trans Andes Chilenses habitant. *puel crf*, ventus Orientalis, Eous. *puel cura*, lapis quo colorem croceum imitantur. 418. 445. 486. 493. 558. 815.

815. *Pufcùn, puvcùn*, ore aspergere. 43².

Puie, pisces parvuli. 392.

Pulai cuù, vola, palma. pulai namun, planta. 448. 451.

Pulihuen, multo mane, valde mane, ante primam lucem. 539.

Puminu, intus, intro. 518. 519.

Pun, poun, paun, accedo, devenio, pervenio: attingo, contingo: sufficere, satis esse. *pui*, hucusque, satis, affatim: jam pervernit; haec tenus de jocis; satis jocorum est; affatim jocati sumus. *pulai*, nondum, adhuc non pervernit; desideratur. *puln*, adveho, deporto, deduco. *chumtn pu*, quo usque. *venten pu*, usque eo, usque illuc. *pichi pu*, parum distans. *aldù pu*, valde longinquum. *muna pu*, mediocriter distans. 551. 554. 556.

Punculn, augeri, ampliari, crescere. 413.

Punchuln, falsum alicui affingere, falso illum criminari: calumnior. 484.

Pun, nox. *punn*, advesperascit: nox appetit, ingruit, adventat, imminet. *epu pun v. epu puni*, duo dies sunt, cum . . . *epu punai, epu punal, epu pun mo*, post duos dies. 539. 541.

Punun, valde intro se abduxit, conjecit. interius, valte altum, profundum. 554.

816. *Pun*, intus, intro *punclen*, intus esse, hærere, abscondi. *punlal*, pannus subdititius: pannus, quo vestis interius munitur. 469.

Pun-

Punpuia, axilla. 448.

Puque, exta, intestina. 456.

Puquem, hyems, hybernum tempus. puquemn, hyemem esse. puquenman, hyemo, hyberno: milites in hyberna dimittere.

Pura, octo. 545.

Pùta, venter, alvus. aldùn pùtai, est ventrosus, prominenti alvo. pùta yene, cœnoscens lacus, locus. 428. 445.

Putauquilquil, fungi mali nec comedibiles. 412.

Putem, Majores, ante nati viri ac mulieres. 495.

Puto, casa ex ramis: ramalia, ubi ad bibendum convenient. 517.

Puúdu, puyu, cervus, caprea, dorcas, capreolus. 373.

Puùllau, musculi, femur, femen. 451.

Puùlli, solum, terra, humus, pavimentum. Puùllil, cœmenterium. catu puùlli, incile, aquæ derivatio.anca puùlli, clivus depresso. 360. 413. 517. 537.

Pùv, tensus, contentus: rigidus, fortis, durus. pùvn, pùvclem, contentum arcum habere: arcus tensus. 473.

Puvùll, fusus. 472.

Pùdn, serpo: serpit quotidie malum, longe lateque diffunditur. 534.

Puyellcún, scintillo. 333.

Púinmo, socer, nurus. 504.

817. Pùllcu, *pulcu*, potus. *curù v. quelu pùlcu*, vinum. *pùlcun*, potum ex pomis contusis, hordeo, &c. conficere. 478.

Pùltantun, auferentem aliquid; illudque sub axilla portantem aufugere. 449.

Purn, plenilunium esse. *purcúyen*, solis & lunæ oppositio. 542.

Pùtun, potus, potatio. item. *bibo*, adbibbo: *poto*, compoto; in orbem bibere. *pùtuln*, propino. *putulen*, da mihi bibere. *pùtulcobige v. pùtucolbige cahuellu*, da equo bibere; duc equum ad fluvium, aquam; ubi bibat. 367. 378.

Pìuya. 401.

Pìuche, *pùuto*, fungi comestibiles. 412.

Pùlln, rem recte exequi; eleganti opere, affabre facere. Pùllbige *veichi ovifa*, pellem sine vitio ovi huic detrahe; bene excoria hoc pecus. item. pharmaco cathartico noxios humores ejicere; salubri potionē corpus eluere. 536. 567.

818.

Q.

Que. 10. 220. 295:5.

Que, stomachus, ventriculus. *que mamll*, arboris medulla, cor, matrix. *que uún*, lingua. 442. 403. 455.

Quebunn, pannis obsitus; centonibus male tectus, pannosus. *quebun*, vestis obsoleta & lacera: centunculus. 467.

Quechan,

Quechan, grex. *quechan ovísa*, ovium grex. *quechan cahuellu*, equorum. item. facere, ut ordine ac recta via procedant: recte, recta ducere, propellere. 364.

Quechu, quinque. item. ludus. *quechucan*, hunc ludum ludere. 545. 563.

Quedecan, uni pedi insistere; uno pede subfilire, saltare. 452.

Quedinn, *quedintun*, tondeo. *quine quedin*, vellus. *milla quedin*, vellus aureum. 364.

Quegun, consanguineis uxoris vestibus, panno satisfacere. 505 713.

Quehuan, *quehuatun*, contentionem, rixam movere, excitare, suscitare: in hominum pugnandi cupidorum insanias incidere. 484.

Quehuenún, vociferor, quirito, ejulo. 484.

Queipúlln, salientibus guttis prætereuntes aspergere, irrorare: aspergo. 432.

Quecún, tero, molo. item aliquem fatigare, defatigare; molestum esse alicui; negotium ei faceſſere, exhibere. 413. 486

Queipun, pedibus scalpere, excavare terram; unguibus circumcirca scalpurire, scalpturire. 390.

819. *Queñún*, paleâ lædi, se lædere. 404.

Quelui, galloavis: avis tristissima, gallo-pavo similis. 385.

Quelpu, vari, subtileſ tumores; vitiligo. 535.

B b b

Quelu,

Quelù, ruber, purpureus, rubens, rubicundus. *quelù achahuall*, crista; cristula: avis cristata. item. vibex. *quelún*, rubrum esse. *quelùln*, *quelùlcan*, rubro colore imbuere, tingere. 417, 389.

Quelle, sandalium, solea. item. solea ferrea. *quellletun*, soleas ferreas jumento affigere; ferreis soleis ungulas munire. 469. 567. 568.

Quele, lippitudo. *quelen*, lippire; esse lipsum, lippitudine laborare. 462.

Quellúen, fraga culta. 410.

Quellun, auxilior, opitulor, adjuvo; auxilium, opem ferre, auferre, præstare: se adjutorem alicui præbere, exhibere; ab illo stare, facere: facere omnia amici, amicitiæ causa; nihil ejus causa recusare. 480.

Quemchol, frontis apex: surrecti in fronte crines. *quemcholn*, *quemcholclen*. 436.

Qnemchu, terra rubra. 426.

Queme, galea, cassis, lorica, torax coraceus, ferreus. *queme cona*, galeatus, galea tectus, loricatus, lorica indutus. *quemetun*, virtutem alicujus experiri: periculum de eo facere. 531.

Quenan, errore quodam aliud cum alio commutare, permutare: per inconsiderantiam verba commutare; vel ambigua verbi significatione decipi. 484.

Quepu, ficer, gener, levir. 504.

Quepe,

Quepe, gleba. 412.

Quencurn, aliquid singulis de portione detrahere, decerpere: vel de toto servata proportione, habita ratione aliquid reponere, reservare. 476.

820. *Quenparn*, *quenparclen*, capillos solutos, turbatos habere: incompta mulier, passis crinibus, soluta aut turbata comā. 469.

Quepun, ager v. aliquid agri nondum cultum sed colendum. 413.

Quetadpun, protero, obtero, pefundo, conculco. 532.

Quetan, aratio: serendi tempus. item aratro terram subigere, proscindere: fulcum imprimere: fulcum altius imprime, ut mesfis tibi uberior proveniat. 413.

Quete: mentum. 442.

Queto, balbus, blæsus, mutilus, mutilatus. *queton*, balbutio, titubo, hæsito: hæsistantibus verbis loqui. item, mutilo, detrunco.

Queuli, arb. 398.

Queum, 89.

Queuùn, lingua. V. *que*. 818.

Queupu, lapis quo venam incident., V *malin*, 773. 425.

Quidu, solus, item egomet, ipse. *quidulen*, esse solum. *quiduduamn*, ipse mihi sufficio: non est opus mihi: sum mei arbitrii; arbitrio suo duci; arbitratu suo res gerere;

jure suo vivere; pro libidine agere. 29. 32.
538.

Quilca, chillca, papyrus, charta, epistola, liber. 57².

Quimn, scio, cognosco: non ignoro, non me fugit, non me fallit, non me latet. *mutu quimbin,* certe, certo scio, compertum mihi est, compertum habeo, exploratum mihi est, exploratum habeo. item. *Sapio,* sapientem esse; sapientiā, doctrina, eruditione vigere, florere, præstare, prædictum esse, excellere. item. *sentio:* sensu aliquid percipio. *quimlai espuela vachi cahuellu,* hic equus calcaria non sentit. *quimln,* doceo, edoceo, erudio, instruo. *quimln Dios ni dgu,* Christianæ fidei rudimenta tradere; fidei mysteria rudibus exponere; pro eorum captu explicare. 367. 480. 481. 482.

Qui. 105. 148. 149.

Quintun, quæro, scrutor, perscrutor, investigo: aspicio, intueor, specio; oculos in aliquem conjicio, intendo. *quintudgun,* contentiosum, pugnacem esse. *quintudgu,* pueri domi inservientes, juvenes, famuli domestici. *quintunien,* ob oculos habeo, custodio, servo, conservo, attendo, tueor, tutor. *cùme quintuniebige ta ovisá,* oves custodi, tuere, conserva diligenter. 421. 446. 487. 498. 528.

821. *Quine*, unus. *quinechi*, semel. *quine vla*, simul & semel; una. *quinetu*, hora prima. *quine quine*, alias post alium. *quinelque*, aliqui. *quinte mollbun*, ejusdem stirpis, generis, cognitionis: propinquus, consanguinei. *quinentcun*, hauustum sumere. *quine rumen*; *quine adn*, *quinentrn*, similiter, eodem modo, ejusmodi, ejusdem generis, speciei, furfuris. *quinen*: esse unum; primum. *quineln*, dare, facere unum. *quinenple*, ex una parte. 405. 540. 545. 546. 547. 548. 550.

Quiqui, 373. comadrecha.

Quiquircùu, strideo, stridor. 561.

Quirque, bufo. 373.

822. R.

Ragi, dimidium, dimidia pars, medius. *ragi antù*, meridies, meridianum tempus, duodecima. *ragi pun*, duodecima noctis, media nox. *ragin*, in medio mari: in medio mundo terra sita est; in medios hostes irruere: medium agmen perrumpere: medium confixit, trajecit: medius, digitus medius. *raginche*, *raginche meu*, *ragin pu ulmen*, medius inter Caciquios, medius inter homines. item. mediocris, modicus. *ragin huentu*, mediocris ætatis homo. *raginn*, intercedo: do dimidium, dimidiā partem: propinandi formula. *raginn*, *saginn*, ita ut uterque, seu unusquisque illo-

rum duorum bibat partem dimidiā. *ragin*
raginn, aliquid interjicere, interponere, in-
terstinguere. 478. 495. 545. 550. 766.

Rauú, flos. *rauùn*, *rauùhuenn*, floreo,
floresco: flores emitto. 415. 416.

Ralli, catus ligneus. *ralli lonco*, calva-
ria, cranium, testa hostilis capitīs, ex quo
bibunt. 479. 520. 522.

Ramtun, rogo, interrogo, quæro, scis-
citor, percunctor: exigere rationem de vil-
lificatione, &c. *ramtudgu*, interrogatio:
rogatio reprehendi non debet, nisi si inepta sit.
525. 526

Ran, depositum vel sponsio in ludo facta.
rann, spondere v. sponsonem in ludo de-
ponere. item juro. jure jurando aliquid fir-
mare; juramento se obstringere, obligare.
item se in discrimen dare, vitamque suam
in aleam casus committere. 532. 563.

Rangl, carex. *ranqln*, *ranqueltun*, cari-
cem legere, colligere 402.

823. *Rapa*, creta. *rapa gilahue*, vadum
cretosum. 425.

Rapin, vomo, evomo. 478. 536.

Rapùn, arcum adducere, intendere; sa-
gittam, spiculum emittere. 532.

Racumn, claudio; fores, januam, portas
obdere, occludere, oppilare: pessulum ostio
obdere: repagulis valvas munire, firmare.
racùm, *racùmvoe*, sera. 518. *Ra*

Raqui, avis. 387.

Raquin, æstimo: honoro: aliquem observare, colere, vereri, honore afficere, prosequi; honorem alicui habere, præstare, tribuere: magni facere, multum deferre. item numeros ad rationem supputare. item, virum bonum & integrum aliquem habere, esse censere.

reche raquieneu, inter Indos me numerat. *raquiun*, *raquiupran*, æstimatio propria; superbia. item. superbire: nimium tibi places; immodicus tuî æstimator es; multum tibi arrogas; nimium tibi tribuis, sumis, asfumis; nimium te effers, magnus plane & felix tibi es. *raquiduam*, *tristitia*, *raquiduamn*, mœstum, tristem esse; *tristitia*, mœrore affici; dare animum mœrori; jacere in mœrore, & lacrymis. 484. 486. 531.

Raquidgun, conciliabulum: num alter alteri bellum, damnum inferat. 438 480. 482.

Raqui coûau, Coetus, conventus, in quo hosti trucidando dant in manus manipulum bacillorum, quos in caveam in areæ medio paratam projiciat: mox imperant, ut alta voce dicat Heroum suorum nomina: & quoties aliquem nominat, debet unum ex bacillis in prædictam caveam projicere: omnibus ac singulis ea ratione projectis, jubetur illos denuo colligere: dumque se ad illos colligendos toto corpore inclinat; iictum

collo seu cervicis nodo impingunt; caput amputant, cor involant, extrahunt; extracti sanguinem fugunt; eodemque lanceas ungunt; ac tandem caput lanceæ infixum inter cantus & tripudia circumferunt. 532.
811 730.

Rarin, dadin, virgulta. 412.

Rau, creta. rauco, aqua cretosa. Inde *Arauco:* nam Hispani interroganti quo vadis? respondebant hispanice *a Rauco.* 425.

Rùcafçún, calcanti pedi aliquid infigi: pedem calcantem eo, quod calcat; lædi, vulnerari. 535.

Rùcu, rcù, pectus viri. *rculn,* admoveo pectori: recubo, recumbo. 445 446.

Rcu, miser, deparcus, illiberalis, strictus, parcus, tenax, avarus, folidus: folidida parsimonia. *rcún,* esse avarum, &c. *rcuun,* nolle esse complicem. 483. 484.

824. *Rcúl,* ventriculus avium. 389.

Revùn, vas in quo cibos reservant. 520.

Recan, decan, torreo: versare ad ignem infixas veru carnes. assum, torridum. *recahue, veru.* 475.

Rehue, tractus, plaga, regio, novem. *Rehue* conficiunt Provinciam quæ *ailla Rehue,* novem *Rehue* vocatur: Regiones autem illæ minores vocantur singulæ suo proprio nomine e. g. *melirehue, quechurehue, &c.* *Rehuetun*

huetun est conciliabulum Machiorum, quod etiam *geicùrehue* appellatur. 411. 494. 399.

Re; rechi, solum, tantum. 222.

Rel, e regione, adversus, oppositus. *reln*, ex adverso stare: item. rem in eodem esse statu. item. spe niti, magnopere confidere. *renman*, se opponere: facie, ore, vultu excipere. 222.

Rehuin, fulcus. *rehuinn*, fulco. 413.

Reipun, mixtum, permixtum, promiscuum esse. *reipuln*, misceo, admisceo, permisceo. 478.

Relae, septem. 545.

Relmu, iris. 346.

Renù, antrum, spelunca, ubi aiunt congregari suos Veneficos. 492. 494. 753.

Repu, instrumentum & modus duobus bacillis eliciendi ignem. Assumunt nempe duos bacillos salicios; bacillumque alterum, qui propterea *domo* vocatur, facta prius in medio parva concavitate, substernunt seu collocant horizontaliter; atque super hunc intra illam concavitatem ponunt perpendiculariter alterum bacillum *huentu* dictum: mox hunc *huentu* supra alium *domo* utraque vola quam citissime in orbem gyrumque versant, unde statim ignis concipiatur, qui ut sit copiosior; radunt primo utrumque bacillum, ponuntque rasamen in medio prope dictam caveolam. *repun*, *re-*

putun, ignem dicto modo elicere. 354.

825. *Rere*, avis. 387.

Rerm, rerum, crista. 389.

Retū, scipio, baculus. *retū poni*, semen-tis malorum terrestrium. *retūn*, scipionem, baculum conficere: mala terrestria ferere, feminare. *retū alhue*, fungi venenosī. 412. 413 464.

Reu, unda, fluctus. *reuquen*, fluctuosum esse. *reureun*, idem. item. *strepitum*, tumultum excitare: strepo, strepito. 429.

Reù, pars. *reútun*, divido, distribuo, partior, dispertior. *reútu*, portio, rata por-tio; pro rata parte, pro rata portione. 532.

Rgan, caveum, cavea, fossa: effodio, excavo, paſtino. *rgaln*, sepelio, humo, tu-mulo: humo corpus condere; sepulturæ mandare, terræ reddere; sepultura affice-re; in sepulchrum inferre, humo injecta te-gere: vivum in terram defodere; terra ob-ruere. *rgaco*, fons. Item duæ nubeculæ jux-ta viam laetteam. *rgatu*, *dgatu*, *dgachu*, 333. 412. 413. 429. 537. 538.

Rgen, esse crassum: habere marginem, oram, limbum. E. g. pannus crassus oram, limbum, fimbriam habens: fimbriata vestis. 554.

Rgo, farina cruda. *rgon*, *rgoln*, molo, tero, tundo: aliquid comminuere, conte-rere. 474

Rian,

Rian, *riatun*, scindere, findere ligna.
item. *scissa ligna*, *assulæ*. 404. 567.

826. *Rifcan*, vellico, carpo, carptim velle, *rifcatu*, pili evulsi. *cùme rifcabin*, ne pilus quidem aut vestigium relictum est. 458. 476.

Riglùn, punctim ferire, percutere. ictus punctim inflictedus: gladio illum confudit, transverbaveravit. 364.

Rimu, flos heluus, deliciæ perdicum. 415.

Rincún, vultu, voce aut corpore aliquem deridere; ejus mores aut gestus imitari, effingere, exprimere. item. *exfilio*, *infilio*, *transfilio*. 431. 487.

Rinún, in sylvam se abdere; sylvis se occultare. 464. 404.

Rita, fentis, spina, vepres.

Rito, rectè. *ritomn*, dirigo, compono, dispono, construo: res recte costruere. *ritolen*, ordinatim, ex ordine, ordinate, suo quemque loco, ordine & gradu procedere; ordine posita, disposita; ex ordine collocata esse. *ritodugun*, elegantissime loquitur, emendate, venuste: nihil dicit, quod ad rem non pertineat; nihil non apposite; omnia ad rem accommodata; singula in loco dicta, *huelu rito*, fidus. 333. 480. 493. 494. 480. 526.

Ritu, arbor.

Riu,

Riu, siu, carduelis, acanthis. 383.

Riuncuù, riunchag, lacertus. 448. 451.

Rivùln, intercus. 532.

Relbun, radices ad tingendum colore rubro. 411. 418.

Rûle, gravedo, coriza: rheuma, catharrus, destillatio, distillatio, defluxio. *rلن*, destillatione laborare. 535.

827. *Rlun*, mergere se in aquam: immergo, demergo, submergo. 431.

Rme, juncus, scirpus. 402.

Rmn, dmn, rûmn, dûmn, subideo, subido: navis fluctibus obruta, oppressa est: aqua navim absorbuit: mergi, demergi, submergi. 431.

Rncoi, talus, calx. 451.

Rnûncùn, debilitatum, fatigatum esse. 534.

Rnquenn, maturor. maturesco.

Robln, amplector, complector, amplexor. 449.

Robú, terra pro colore nigro. 418.

Roltan, yoltan, impello, repello. 532.

Rompù, crispus, crispulus. 458.

Ron, pelle~~m~~ alicui detrahere, excoriare; in partes dividere, incidere, secare. 364.

Roncal cahuellu, crines, jubæ. 366.

Ronican, vellico. V. *rifcan*. 826. 458.

Roù, rami, ramalia, ramus. *rouútun*, ramos colligere, abscindere; ramis explere.

403. 404. *Rþun*,

Rþun, ligna expolire. 567.

Rþuù, rìpu, via. *rþun*, tendere, pergere, contendere aliquo; equo, curru, rheda vehi. *rþutun*, viam ingredi, inire, suscipere: se in viam dare. 492. 494.

Rque. 223.

Rtan, rùtan, malleo percutere, tundere: ferrum, arma, enses, clypeos formare, informare, excudere. 567.

Rto, palea. 402.

Rten, rtelen, cogitabundus, cernuus: accessit demisso capite ac vultu. 437.

Ruca, domus, ædes, domicilium. *rucan, rucatun*, domum exstruere, construere, ædificare. *rucatuche*, familia, domestici. *enum ruca*, vocat gener futurus sacerum futurum. 28. 504. 517. 519.

Rugl, cannæ siccæ. 402.

828. *Ruiln, duiln*, aliquid volvere, revolvere, versare, miscere, permiscere. 476.

Ruili, arbor robori non absimilis. *reuli*, eadem. 400.

Rula, palmus, *rulan, rulatun*, palmis metior. 555.

Rulicún, averfa manu colaphum impingere, transverso ictu cädere, ferire. 487.

Rulon, rivus, rivulus. 429.

Rulmen, inofficium factum, inurbani-
tas, rusticitas, superbia, audacia, licentia,
im-

impudentia, defectus, error, mendum. item. esse inurbanum, &c. item. voro, devoro, helluor, deglutio. 476. 483.

Rulpan, traducere, transportare, alio adducere. 433.

Rulu, campus, locus madidus, humidus. 428.

Rume. 224.

Rumen, ambitus, circuitus, anfractus: ambio, circumeo; per circuitum iter facio. quando jungitur alteri verbo, significat repente, obiter. *larumei*, morte repentina obiit. *pegerumei*, apparuit at mox evanuit. *rume tipan*, charta literas transmittit, est bibula. *rume duamn*, obliviscor, dedisco: excidit mihi nomen. *rume quintun*, perlucidum, pellucidum, translucens, diaphanum. *rumeai llanca mo*. satisfaciet lapidibus pretiosis, margaritis, vitris venetis. 247. 484. 573.

Rumpeln, zelotypia, rivalitas, æmulatio viri contra mulierem; æmulatione accendi; rivali invidere; metum ab æmulo aut rivali, uxori, vel amicæ indicare, aperire, non celare. 487.

Ruen, *rueln*, scalpo, scabo. 378.

Runa, quantum pugnus capit. *runatun*, pugno sumere, extrahere, carpere. 555.

Runca, *rumca*, pecten. *runcan*, *rumcatun*, pecto: pectine crines explicare, extergere, discriminare. 520. 829.

829. *Rupan*, ante hac, olim, quondam, elapso anno, aliquot abhinc annis: abhinc annos v. annis decem. item. præterire, transire, prætergredi, prætervehi, transgredi. *rupai cùyen*, tempus plantandi, ferendi, &c. jam est elapsum, præteriit. *rupaln*, transportare, transvehere; permitto, patior, concedo, conniveo, fino. *rupalpi antù*, tempus loquendo fefellit: agere aliquid animi causa, item. obiit. 494. 540. 543.

• *Rupen*, rumpi, dirumpi. vomica dirupta est: vomicæ sanies erupit. 536.

Ruren, carmino. 473.

Rutan, ensem capulo apprehendere, tenere; sceptrum tenere, manu premere. *ruta nien*, frænare, infrænare, domare, compescere. 449. 532.

Rutin, vellico. item. lapides punc̄tim, pungendo, feriendo formare: lapides cundere, cædere. 449. 567.

Ruton, frutetum, dumetum, virgultum. 401.

Rutomn, propter pulverem oculos lacrymari. 440.

Rùbatun, spurcum. 372.

Rbuntun, fundere, defundere in vas: transfundere, infundere, affundere; elutriare. 478.

830.

T.

Ta. 295: 6.

Tabù,

Tabù, tavù, casa, domicilium. 517.

Tavùl, planities. 554.

Tacun, tego, operio, occludo, obturo.

476.

Tacm, tuquem, lapis pret. 425.

Taga taga, mandibula, maxilla. 442.

Tagi, ratis, schedia, navis trabica, e tribibus compacta. tagitun, rate vehi, navigare. 557.

Talca, sclopus, sclopetum. item tonitru. vùta talca, sclopus longior, major; tubus surcillis librari solitus. talca carita, tormenta bellica, militaria, ænea, currulia. talcan, talcatun, explodo, displodo: sclopis aliquem petere; pilis & sulphureo pulvere instructis tubis invadere, occidere. item. tono, intono: detonat. 533. 531. 532.

Tamn, animo frangi, debilitari, cadere, deficere. 366.

Tampal, nudus, omni veste vacuus. tampaln, tampalcen, nudum esse. tampalknon, nudo, denudo; veste aliquem exuere, spoliare. tampalknoun, vestem deponere; vestimenta abjicere. 467. 468.

Tancún, obedio, pareo, obtempero, obsecundo, obsequor, morigeror: morem gerro, dicto audiens sum. 481.

Tampadcún, manu aut calce priori percutere. 449.

Tampedcún, premo, prælo aliquid submittere, excudere, urgere. 567.

Tapl,

Tapl, folium, frons; frondes, folia decidua. *taplge*, palpebræ. *tapluín*, *tapuìn*, labrum, labium. *tapl púta*: *tacú púta*, caro quæ ventrem obtagit. 403.

Tavaico, captivus, captus. *tavaicoche*, *tavaicon*, capio: in servitutem redigere, dare, tradere, adducere, abripere. 498. 532. NB. v. infra *tavon*. N. 834. 837.

* *Tvon*, tussis. *tvonn*, tussio. 535.

Tvùl, obliquus, tortuosus, deflexus. *tvúltvùl*, crispus, crispulus. 404, 458.

831. *Tca*, secale, typha. *tca cofque*, panis fecalicius. 407.

Tcan, *tucao*, psittacus. 383.

Tco. 837.

Tcun, *tùcun*, immitto, intromitto. *tculn*, idem: item accuso. *tùculbin apo mo*, ad Prætoris tribunal nomen ejus detuli. *catuntcu*, pars domus separata, ubi aliqua aservantur. *tarintcu*, involucrum, integumentum, quæcunque res illigata, obligata. *tanantcun*, præcipitando intromittere. *tan-tuntcun*, disturbando, dejiciendo, proster-nendo intromittere, immittere. 470. 478.

517. 527.

Tùcun, *tcun*, sata, segetes: sero, semino: sementem facere; semina terræ spargere, mandare; planto. *tcuhue*, sementis. 413.

Tdcùn, stillare. 348.

Ccc

Te,

Te, res familiaris, bona, facultates, fortunæ, divitiæ, opes. *gen te*, rei dominus. *nītealu*, *tegeal*, *tegealu*, ut hæc res mea sit, ut ego illam possideam. 421. 422.

Teye, ille. *teyeu*, illuc. *teye nī mlen*, ecce illic. 19. 23. 555.

Tein, parietinam vetustate dilabi, diffluere, deficere. Item. cum aliquo de aliqua rixari; inter se jurgare; jurgio contendere. 484. 518.

Teivùn, everti, confundi, &c. *teivumn*, hostem fundere, profligare; cuncta disturbare, disjcere, evertere, confundere, dissipare. 532.

Teiúe, salix. 399.

Tellan, *dellan*, esse densum, spissum, condensum. 404.

Tica, lateres crudi, siccii. 517.

Titi, plumbum. item. interjectio. 293. 420. 497.

832. *Tlbun*, *chl bun*, mala administratio; imperitia in republ. gerenda. item. esse languidum, ægrum.

To, nervus major caput cum spina dorsi conjungens. item. capitis cum cervice commissura: cervicis nodus. *toto*, 293. 445. 456.

Tol, frons. 436.

Topel, cervix. *topeltun*. arieto, incurso. *topeli*, onus ad cervicem bestiæ prolabitur, inclinat. 445. 363. 553.

Toqui,

Toqui, supremus Belli Dux ac armorum militiæque Præfectus. item. securis lapidea, aut lapis securis figuram referens, quæ semper est penes dictum supremum militiæ Præfектum, ac propterea *Toqui*, gen *Toqui* appellatur. Hic tempore pacis illam asservat absconditam; at belli tempore eam profert in lucem; atque in comitiis illam sanguine tintætam ex paleato fune suspendi curat. 480. 482.

531. 533. 525. 527.

Tu. 28. 94. 226. 287: 6.

Tva. 20. 23.

Tvei, *vei*. 20. 23.

Tufcún, saliva, sputum: spuo, exspuo, conspuo, excreo: salivam regerere. 457.

Tue, terra. *tue mapu*, orbis terrarum, terra, humus, tellus. 309. 355.

Tulcuú, redivia, redivia. 458.

Tume, forte, casu; non consulto, sed casu factum est; forte evenit; fors & fortuna tulit. *tumechei*, si forte, nisi forte; nisi forte gravaris; nisi forte molestum sit. 28.

833. *Tun*, lego, colligo, carpo, decerpo, capio, percipio. Compositum cum verbis, ex neutris facit activa. 92. 404. 432.

Tupu, leuca; tria millaria, tria passuum millia, tertius lapis. *epu tupun*, duas leucas disto: ad sextum lapidem v. ad sextum miliarium absum. 555. 556.

Tupu, acus major, aut stylus ferreus præ-

acutus, habens annexam laminam argenteam rotundam; quo Indæ vestem prope pectus prehendere solent. 469.

Tute, opportune, tempestive, probe, scite, scienter, loco & tempore opportuno: ere nata, ex occasione. *tuten*, *tuteln*, recte conjicere; rem attingere; scopum tangere: rem tetigisti: scite medicinam facere; opportunum remedium adhibere)(neuter rem tangit; uterque procul a destinato; uterque a scopo aberrat: alius alio abit a re proposita, mediumque relinquunt. Tempestive advenit, tempori adfuit; in tempore venit. 480. 482.

tutu, *chuchu*, avia; nepos ex patre. 501.

Tutuca, tuba, tibia bellica: fit vel ex canna, vel ex tibia cuiusdam hostis ab ipsis truncidati. 562.

Tuun, abeo, discedo, egredior. 422. 493. 494.

Tülgfcùn, pede errare calcando aerem: vacuo eludi & solidi illidi. item. percussorem vires in ventum effundere. 452.

Tùn, pediculus. 378,

834. *tùtfùi*, interj. signum contemptū: ironice amoris. *chùchùigeimi*, næ tu es multum amabilis. *tutúican*, contemno, negligo, sperno, despicio: despiciatui aliquem ducere. 293.

*NB. Quod iterum a litera A incipiatur.

Tavon, frangi. item. frango, infringo, confringo.

fringo. *chavon, chavon loncon, morbus tabifucus, febris æstuans, pestilens.* 534.

Tab, taf, tav, unà, simul, ad, apud, juxta, propter, taf leuvu, prope fluvium. taf age, coram, tafcuú, ex una manu in aliam. tafcuùn, chaſcuùn, contractus commutationis, permutationis cedo, dabo. taſlonco, chaſlonco, chaſloncon, poena talionis: adeo ut si alter alterum occidat; Interfector, nisi solutionibus se redimat, ab occisi consanguineis eodem modo occidatur, & caput pro capite, dentem pro dente solvat: unde occitus lonco appellatur. meli lonco nacmeneu vachi huera calcu, quatuor capita mihi abstulit iste beneficus: & qui ab ipsis propter alterius necem occiduntur, etiam lonco vocantur. epu loncoyei, meli loncoiei. 525.

Tafn, convenire in unum locum, confluere, concurrere. item. participo, particeps fio; partem accipio. item. ad nummum solvere, in solidum satisfacere. chavi ni cuù, quod debbam, integre, omnino persolvi. taſln, cogere concilium, congregare: convoco. item facere participem. taſtu, coram, præſente Prætore; in conspectu, in oculis ejus. tafmen, concurrere, confluere, convenire. tafmen, taſmel leuvu, confluentia. tafmantúm, retributio, remuneratio, merces, præmium, compensatio. tafman, congregatio facta in gratiam, bonum alicujus infirmi, in qua fit ex-

hortatio ut vicem infirmi doleant, ei compantur, quoad possunt succurrant. *tafma*, *chafma*, parasitus, sine symbola cœnans; aliena quadra vivens, allecla mensarum, cupidicœnus. item. res vetus, quæ in annum sequentem servatur. *chafma tipantu*, legumina retstantia ab anno priore. item finis anni præcedentis ac novi initium, principium. *tafpeln*, raucesco, raucus fio. *tafdugun*, dialogus, colloquium. 414. 421. 422 494. 514. 525. 530. 536
835. *Taga*, avis. 387.

Tavuia, vesper, vespertinum tempus. *tavuia mo*, vesperi, vespere: flexo in vesperam die, ad vesperum. 539.

Tagon, frangere, frangi. *tagontcun*, *tavontcun*, dare repulsam, colaphos impingere. 487. 521.

Tahua, putamen, cutis. 403.

Taun, convenio. V *tafn*. 834. *tauln*, colligo, conGrego. 328 364.

Tauma, luscus, cocles. *tauman*, luscus fio. 463.

Taiüen, scatebra emicans; torrens, scaturogo. 429,

Tamtamcùn, impulsus, impulsio. aliquem pulsare, intrudere, impellere, expellere, extrudere. 532.

Tanana, cetra, pelta. *tananan*, cetra tegere, protegere. 531.

Tann, cado, labor. *tanmn*, *tanln*, tantun,
tan

tantuln, dejicio: hominem deturbare, prostertere, præcipitem in terram dare. *tantuln* significat etiam idem quod *lacutun* v. supra. *tanman*, calco, conculco, pessundo: pedibus obterere, protere, premere. item. deprimo, opprimo, obruo. *tanmaun*, alium supra alium jacere; prostratum, obrutum. *tan*, *tantu*, arbor excisa, vel quæ sponte aut vento in terram projecta est. *tantcu*, *tantuntcu*, arbor transversa viam impediens, occupans. *tanma*, *chanma*, res prostrata, subiecta, ab aliis obruta. *chanma conn*, superjicio, superinjicio, aliud super aliud intrare. 506. 532.

836 *Tanan*, contero, contundo, comminuo, jacio, conjicio, projicio, præcipito, dejicio. *tanatcun*, incrustare, trullifare. *tanacupuaun*, frustum carnis prunis impositum. 567. 475.

Tapi, piper rubrum, hispanum. *tapican*, hoc pipere aliquid aspergere, condire. *tapi-lahuen*, 490. 410. 475.

Tapel, funis, funiculus. *tapeln*, funibus ligare, constringere, vincire. 472.

Tapmn, jungo, conjungo, lenocinor, lenonem, lenam ago. *tapmn*, filum contortum. *tapmhue*, fusus *tapmtu*, nothus, spurius, ex damnato coitu. 472. 490.

Tar, pus, fanies *tarn*, *tarpen*, purulentum esse. 537.

Tarin, fascis, fasciculus. *quine tarin huaca*,
Ccc 4 ju-

jugum boum. 364. *quinte tarin anil*, fasciculus glasti, duæ unciæ five sextans. 419. item. ligo, obligo, fascio, fasciis ligare, vincire. 528. *tariln*, *tarilen*: *tarilei ni huaiqui*. 533. ferrum hastæ alligatum esse: lanceam in promptu esse. *tariknohue*, cingulum coriaceum. 465.

837. *Tatarua*, armus. 454.

Taultaul, rana. 378.

Taun, *tavn*, accipere aliquid; hospites excipere, recipere. 421. 422. 518.

tco, *tùco*, glomus. *tcon*, glomero, agglomeru, conglomero. item. pedibus debilem esse, debilitari: nervorum rigore affici: nervos contrahi. *tcoln*, idem. 472. 422. 518.

Tvn, spiritum ducere, respirare non posse: suspiriosum, astmaticum, anhelatorem esse. 535.

tefcùn, *teftefn*, *teftefcùn*, cor palpitare. *tepmn*, strepitum, tumultum excitare. 535.

Tecan, passus. lente procedere: passum producere; gradum grandiorem facere; gradum sistere, continere, sustinere: gradior. 555. *tecan cahuellu*, gradarius. 366. *tecana-un*, descendere; desilire ex equo, de rheda. 367. *tetanche*, advena, exterus. *tecatcun*, semina terræ mandare relicto semper unius passus intervallo. 555. 556.

Tegteg, montes in quibus aiunt, majores suos aquas diluvii evaluisse. 492.

Tehua,

Tehua, canis, catulus, catellus. 369.

Tehuanque, scorpius nepa. 378.

Tenvul, gleba. 426.

Telan, telalen, diductis cruribus astare 452.

Telolún, parietem scindi, divelli, dissolvi.

518.

Telpon, telton, equo succusso, succussatore vehi. *tenpol*, *teltol cahuellu*. 366.

Telún, ructo, eructo. 446.

Tem, senex, grandævus, ætate grandis, ætate proiectus. *temn*, educare, educari, crescere. 495. 496.

Templcahue, anus, vetula; de quibus fabulantur unam ex his *templcahue* post obitum apparere, ut defuncti animam in insulam *Mocha* quam *carculafquen* appellant, abducat 497

Temo, robustus, sanus, formosus, pulcher, decorus; formâ insignis, egregius; facie liberali. *temogen*, pulchritudo, species, decor, venustas, forma, suavitas oris. 461.

838. *Temu*, arbor. 400.

Tenca, calandra. 383.

Tencún, coagulo: lac coagulatum. 457.

Tenn, opportuno tempore ad prandium, coenam, jentaculum, merendam, potum, potationes venire. 478. 543.

tentepln, tremere, contremiscere, intremiscere. *tentepl*, tremor. item. vino madidus., vacillans. 462.

Tentican, grallis nixum incedere. 452.

Ccc 5

Te-

Tepen, lætari, gaudere, exhilarari, exultare, præ gaudio gestire, tripudiare. item. vino calefcere, incalefcere. item. vigilare, experrectum esse. *tepeln*, e somno aliquem excitare, fuscitare: expergefacio. item. aliquem exhilarare; hilarem lætumque reddere, efficere, risum alicui movere; lætitiam excitare. *tepeun*, consternari, exterreri, terrore concuti, percelli, commoveri, exhorrescere, metu perturbari. proprie autem dicitur de iis, qui ex incubo ac suppressione nocturna exterriti expurgiscuntur. 486. 535.

Tetin, caligo, cæcutio, allucinor. 464. 475.

Teun, esse maturum; mitia poma, matura. *teu v. tehu huentu*, homo maturi judicii; non acri festinatione, sed mature agens: qui quando opus est, rem prorogare, procrastinare novit; festinans lente. 404. 495.

Teúl, avis. 387.

Teùn, scintillas spargere, dispergere. item strepitus tum ab igne tum a rebus eo quod igne torreantur. 354. 476.

Teye, ille. 19. *Teyeu*. 290: 22.

Tgùr, *tgùd*, planum, rotundum. *tgùrn*, esse planum, rotundum. 360.

839. *Ticùl*, *ticl*, panis primarius, filigenus, butyro coctus. 475.

Tierclen, tortuose, oblique cubare. 521.

Tihue, laurus. 399.

tili, *chili*, avis. 387.

Tinti,

Tinti, gyrus, crispus, crispulus. 458.

Tinpin, tinnio. 440.

Tipan, exeo, egredior, excedo, prodio. se publico committere: efferre pedem. *tipamolbun*, sanguinem exire. *tipapitui*, appetet scabies. *tipangen*, erumpunt oculi. *tipaln*, elicio, educo, eruo, effodio, edo, profero, produco, expromo, expello, extraho, exprimo, eximo. *anútípan*, sellâ surgere, sedem relinquere. *tipantu*, annus. *tipantun*, esse annum elapsum, completum. *allue tipantu*, annus & amplius. *tipaco*, maris accessus. *tipanman*, pollutio, mollities, effusio semenis. 429. 457. 518. 539. 543.

Tirca, albugo, glaucoma. *tircan*, myops, cujus oculi hebescunt, sunt hebetiores. 463.

Titancen, indutus veste obsoleta, lacera, pannis obsitus; centonibus male tectus; pannosus. 467.

Tiuque, *chiuque*, avis. 387.

Tiún, scissura, concissura, divisura, rima, ruptio. *tiúmn*, *tiúln*, scindo, findo, rumpo. 518

840. *Tla*, ardea, ardeola. 381.

Tlef, fortis, durus. *tlefn*, fortiter ac viriliter resistere, repugnare. 461.

Tilque, cutis, pellis, corium. 364.

Tenifcún, concuti, contremere: timore perterritus contremuit: tonitru concussa domus. 486.

Tnofn, pedibus debilis, debilitari. 535.

Ten-

Tencùl, volumen. *tencùln*, involvere. *tencùl*, *tencl*, *tengl*, crudum, durum. *tencùlgen*, sic esse. 404. 405. 515.

Togn, compressum, obturatum, constitutum esse. *togmn*, stipo, constipo : tego, occludo, obturo. item. domum tegere, tectum illi strameneum imponere. 518.

Tnùn, paries terreus, formaceus. *tnúnn*, parietem terreum ducere, pariete terreo claudere, occludere. 517.

Ttgirn, *togin*, occursus rei quæ offendat, obstet, intercedat, impedimento sit; quo minus aliquid fiat. 452.

Togli, macer, gracilis, exilis, macie confectus, vix ossibus hærens; nihil præter pellem & ossa habens : strigofum pecus. 462.

Tovn, rumpi, dirumpi, explodi, displodi. *tofpai*, hucusque pervenit fragor, strepitus. *topmn*, rumpo, explodo. 354. 476. 532. 533.

Toi, commissura, junctura; articulus, punctum. *quinte toi*, unus articulus: primum punctum. *ca toi*: *epu toi*, secundum punctum, alter articulus, duo puncta. *vuta toi gei*, oblongis cruribus. 448. 450. 453. 550.

841. *Tolencún*, sibi iustum impingere, infligere. 534.

Tolof, cavum & longum : inde tegulæ vocantur, *tolof*, *chollof*. 515.

Tomircùn, corpus tremere. 535.

Tome, carex. 402.

Tompl,

Tompl, obliquum, tortuosum, deflexum.
tompln, sic esse. 464.

Tonco, catus ligneus. 520.

Toncùn, pulsare: quis pulsat fores, januam? 518.

Tonon, trama, subtegmen. *tononn*, texturam struere, comparare, adornare. *tononhue*, licium. 472.

Topan, multicolor, versicolor, discolor.
topatopan, *topatopalen*, esse multi coloris. 417.

Toquin, imperium, lex, mandatum, jurisdictio, præceptum, pensum, fors. *quine toquin anil*, uncia glasti. *toquin*, jubeo, præcipio, impero, edico, decerno: summo cum imperio præesse; rerum potiri; omnibus dominari; imperium in omnes tenere. item, censeo, habeo. *tehua toquieneu*, canem me censuit, habuit. *toquiln*, idem. *toquitu mapu*, territorium. *toquin*, *toquiln*, metior, pendo, appendo, trutino: pro pondere v. pro eo quantum in quibusque sit ponderis. *toquihue*, *toquiqueum*, ulna, decempeda, libra. 525. 527
554.

Tor, *torvan*, spuma. *torvann*, spumo: spumas agere. *entutorn*, despumo: spumam detrahere, auferre. 476. 542.

Torem, ventriculus avium. 389.

Tortorcùn, gannitus: fallax vulpecula gan-

nit. 373.

toto, gutturis nodus. 445.

Toùn,

Toùn, hio, dehisco. *toú*, hiatus, scissura: terra hiat æstu. 359. 413. 518.

Tepefcùn, consternari, exterreri, terrore concuti, percelli, commoveri: expavescere, exhorrescere, metu perturbari. item. aufugere, evolare, alta petere. *tepefcùln*, terrorem alicui afferre, injicere; timorem incutere. in metum adducere; terrere. 486.

Tpun, clavâ aut fuste contundere. item flagello, verbero; flagris, virgis cædo: funiculis, ferreis tribulis insertis, dorsum lacerare, cruentare: cave vapules. *tpuntun*, exilio multare; in exilium mittere, exigere, ejicere, alio relegate, proscribere, amandare, deportare. 528.

Tren, *tùren*, cani, senechtutis insignia, canities. *trenn*, ad canos perveni, ne unus quidem pilus in capite meo non albicat. 462.

842. *Tvùn*, turbidus, limosus, fœculentus. *tvùnn*, sic esse. 428. 431.

Tvùr, pulvis. *tvúrn*, pulverulentum esse. 428. 537.

Tufquen, cinis: *tufquenn*, cineres dari; cinere conspersum esse. 352.

Tuvn, cibum palato hærere ex satietate, aut præ dulcedine: non facit hoc ad palatum meum: satietatem mihi affert; non est hoc mei stomachi; fastidio mihi est. 476.

Tumau, acervus, cumulus, congeries. *tumauknon*, congero, aggero, cumulo, coacervo. 413.

tun-

tuntunca, tympanum Machiorum. 562.

Tùv, velox, pernix, celer, agilis, citus. *tú-vùn*, *tvún*, *tvn*, agilem, promptum, expeditum, paratum esse: ut fatagit & hac atque illac volitat; quam celeriter ulro, citroque recursat. *túftu*, velociter, celerrime. 480. 540.

Túcan, observo, colo, vereor, revereor, veneror. 480.

Tùgn, cessare, stare. *tùgmn*, continere, sistere: gradum sistere. 457.

Tùhuer, orbis, circulus. *tùhuern*, in orbem, circulum consistere. 492.

Tuilin, *tuilitun*, dare ut æquivalentia petat: qui est eorum modus petendi, mendicandi, acquirendi. 421.

Tùyau, albugo oculi. 439.

843. *Tùuùn*, *tùyùn*, lætitia gestire, gaudio exultare. *tùyùln*, lætitia afficere, celebrare; hospitis gratia ludicum agere; bene hospitem excipere. 486. 488. 519.

Túlirn, punctiones, cordis palpitationes sentire: cor affectione æstuat; vehementius palpitat: acriter dolor verminat, æstuat, fævit, urit. 535.

Tuncon, *chuncon*, *tumpoln*, convolvo, involvo, dispersa sibi colligere. 470.

Tùlùrcùn, *tlùrcùn*, *túlrcùn*, *tlrcùn*, casu ictu, occursu pellem aut cutim offendit, lædi. 532.

Tùna, quod utraque manu apprehenditur;

tur; aut ambabus volis colligitur. *tūnan*, utraque manu apprehendere, colligere. 555.

Tūnincùn, *clurcùn*, capillos alicui deflue-re. 485.

Tùnamun, cum metu dicere: dicturum pro concione subitus horror occupat: genua mihi labant; mens vacillat; totusque torpidus ac pene elinguis efficior. 486.

Tùntuncùn, frigore, metu contremiscere. 486.

Tùnfcùn, spasmus, spasma, nervorum ri-gor, contractio, convulsio. 535.

Tùgvùl, *tùvl*, *tv̄l*, incurvus, incurvatus. 462.

Túquerçùn, affectare gravitatem: valde jam lautus es, qui gravêre. 483.

Túr, æquum, bonum, exactum: ad regu-lam, legem compositum. *tùrn*, rem compo-sitam: pactis, juri, injuriæ satisfactum esse. *tùrmn*, *türkn̄n*, *tütüm̄n*, cum adversario pa-cisci, transfigere, pactionem facere: litem ex pacto & conuento dirimere. 494. 567.

Túun, frigesco, frigeo, algeo. 559.

844.

U.

U. 1. 174. 185. 186. 187. 190.

úchúr, obliquus, tortuosus, deflexus. *úchúrn*, sic esse *úchúrnamun*, scaurus. 462. 464.

Uchun, *utun*, fundi, effundi, diffundi. *u-tuln*, fundo, effunbo, diffundo. *utunman*, *uchun-*

uchunman, cæremonia effundendi potum supra mortuorum sepulchra. 432. 537. 644.

Udvù, portus vel quivis locus, ubi navis aut navicula ad terram appelli potest. 430.

Uduam, incuria, negligentia, indiligentia. *uduamgechi*, per incuriam, incuriose, negligentia: per incuriam sibi excidere simulavit; per simulatam incuriam effluere passus est; quasi incogitans effudit; quasi non id ageret, excussit, abjecit. *uduamn*, negotium negligere; negligentius agere; causæ indormire; parum de re cogitare, laborare; rem parum curare. *uduamtun*, me iucautum exceptit; nec opinantem, nec cogitantem, nec suspicantem opprescit. NB. *uduamn* derivatum a verbo *un*, eo, significat voluntatem eundi habere. 484.

ùfchin, observantia, reverentia: reverentiam alicui præstare, exhibere, honorem habere. item. cedere alicui; hostibus se dedere, subdere, submittere; ditionem facere; dare manus; herbam porrigere: præcipuum autem obsequii, ditionis, observantiæ ac reverentiæ signum est ad Personam, cui se quis submittit, flexis genibus in utroque poplite reverenter accedere. 523. 531. 577. 583. 657. 666.

845. *Ula*. 229

Ullgin, ostium, janua, porta, fores, valvæ. 517.

Ullvùn, caules emittere, producere. 413.

D d d

Ullon,

Ullon, linteum, membranam convolvere. 404. 473.

Ullpud, ulpu, potus ex aqua & farina tota. *ullpūdn*, hunc potum bibere. 877.

Ulcu, vestis. 466.

Uleuman, dormientem loqui. 437.

Ulmen, nobilis, dives, locuples, opulentus: Hæc autem omnia consistunt in his tribus: habere multas uxores; multos equos, vaccas, oves; & multum potum, quem propinent. 421. 422. 498, 500.

Uln, aliquid alienare, abalienare, vendere, venundare, distrahere *ulmeyen*, nundinorum item, comitor. *uln ta ni cuú*, per incuriam mihi e manibus effluxit. 421. 422. 296: 14.

Ulo, scapus cannæ. item. virilia. 402.

Ulùl, os popliti vicinus. 454.

Uyun, uúun, effluo: imbibi. *uúulonco*, vertex. 436. 478.

846. *Uyín*, vertiginem patior; vertigine afficio, corripior. *uúúln*, hominem stupefaccere, consernare. *uyi v. uúi ni lonco*, sum passus vertiginem, id est: eram vacillans ex potu; vino madidus. 486. 535. 538.

Uyen, obliviscor: excidit mihi nomen. 484.

Umau, somnus, quies, sopor. *acui ta ni umau*, somnus me complectitur; lectum cogito. item, tempora. *umaun, umautun*, dormio, obdormio: somnum capere, inire. *umau-tuqueum*, lectus; vel locus, ubi aliquis dormit. 436. 437. 438. 519.

Umer-

Umerclen, dormito, obdormisco. 440.
Umenn, seneftutis vitio despere, delirare.
umen, delirus senex. 483.

Un, eo. *ui ta ni cuù, uln ta ni cuú, ui ta ni lonco*, non scienter sed per incuriam factum est: non consulto sed forte evenit; fors & fortuna tulit: sic erat in fatis. *uln*, dimitto, expello. item. comitor. item. alieno. 45². 494. 512.

Uñ, uùn, os oris. 442.

Une, primus, prior, princeps. *unen*, primum esse. *unen votm, peni*, filius, frater natumajor; major natu. *unen domo*, princeps uxor; præstantior omnibus, cæteris prælata, reliquas antecedens. Quod hi Barbari maxime procurant, est ut habeant uxores quam plurimas, talesque quæ sint forores: inter has uxores semper una reliquias antecedit, præit, antecellit, ideoque vocatur *unen domo*: ac ordinarie est illa, quam primam duxerunt: ejusque primarium & fere unicum officium est procurare ne unquam defit, sed semper suppetet, abundetque, quod Maritus cum suis compotatoribus bibat: Maritus vero aliud, quod agat, non habet; nisi ut aret, & terram ad fermentem præparet: reliqua uxores curant, excepta tritura, quæ fit, ut dictum verbo *prun, nuin prun*: & sepibus; ad quæ quotquot volunt, concurrunt; quibus satisfit vino aut alio potu, Indorum merces magna nimis.

uneln, incipio, auspicor; primo loco ponere; facere initium. *uneltun*, idem. item terram ad sementem disponere, rumpere, præparare. *unen me*, Majores, Patres, Antecessores nostri.

495. 514. 516. 546. 550. 549.

Uno, harpastum. 531.

úno. 230.

847. *Unon*, *uotun*, redeo, revertor, reverto, remigro, remeo, repeto. *uno cutani*, *uno cutantui*, superiore morbo corripi, retentari: periculosior est morbi repetitio, recidivaque febris. *uno chillcai*, *uno chillcatui*, rescripsit, responsum dedit, reposuit. *unoln*, recuperо, vindico. *unoltun*, restituo, reddо: restitutio. 493. 494. 538.

Upen, obliviscor. 484.

Upl, inaures. *upl grù*, anfulæ. 469.

Uriul, anas. 384.

Ute, frigus. *uten*, frigeo, algeo: frigidum, algidum esse. *ute gen*, frigida tempestas est; frigus ingruit. *con uten*, frigore ex sudore torpere: sudore madentem frigus invalit: sudans frigore subito correptus est. item. frigore concuti, tremere. *uchegei*, subfrigida tempestas. 538. 558. 559. 560.

Utun, *uchun*, fundi, diffundi, dissipari. *utuntun*, idem. item fundo, effundo, diffundo, dissipо, dispergo. 436.

Utempe, piscis. 392.

Utùrn, *uchúrn*, obliquum, obtortum, tortuosum esse. 844.

Utùn,

Ufún, colligatio, collectio maicii in manipulos, ut sic colligatum affervetur suspensum.

413.

Uúa, hua, maicum, granum Turcicum. *cusum prhua*, maicum nigrum. *quelliú hua*, rubrum. *písima*, versicolor. *callquintu*, partim album, partim nigrum; albinigrum. 407.

Ucan, uìcan antú, antú cùyen, æstas, æstivum tempus. 539.

Uùf, uf, scaturigo, scatebræ. item quidquid sponte nascitur. *ufco*, fontis scaturigo. *uùfn*, nasci. *uúfn*, *uúpmn*, producere. 429.

848. *Uúdan*, dividi, partiri. item, divido, partio: ex equo dividere, partitionem aut partes facere. item, sejungi, discedo, abscedo: ægre abs te divellor: moleste fero a complexu tuo distrahi; perinquo animo patior a te digredi, disjungi, separari. *vau mo uúla uùdapabin*, hic primum ab eo divulsus sum. *uúdaln*, separo sejungo, removeo. *uúdalen*, esse remotum, separatum, disjunctum. *uúdan peni*, patruelis, consobrinus. *uúdan lamúen*, soror patruelis, consobrina. *uúdan tipantu*, solstitium; anni dimidium numerando ab utroque solstitio. *uúdan*, *uúdan*, aliqui. *uúdan mita*, aliquoties. 319. 494. 501. 544. 547.

Uùia, heri, hesterno die; pridie hujus diei. 541.

Uùle, ule, cras, dies crastinus. 541.

Uúlgorcùn, aliquod corporis membrum

D d d 3

lædi,

BIBLIOTECA NACIONAL
BIBLIOTECA AMERICANA
"DIEGO BARROS ARANA"

lædi, offendì, luxari. 534.

Uùmalcún, obstupesco: obstupui, steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. 486.

Uún, aurora, matuta: prima luce, summo mane; diluculo, illucente aurora, albescente die. *uúnn*, illuceo, illucesco: lucessit; dies appetit; lux adeſt; ſol exoritur, affulget, apparet: adventat dies. *cheu uúnmaimi*, ubi hac nocte ſomnum cepisti; ubi tibi ſol surrexit, ortus eſt. *quine uúnman*, iter unius diei & amplius. *uúntu*, res corrupta, depravata, vitia- ta, vetus, annosa. *uúnelvoe*, lucifer. 333.475.

494. 539.

849. *Vutan*, *vùtan*, ſto, ſurgo, affurgo: e lecto ſe proripere; e ſtrato ſurgere; affurgere ſeniori, prætantiori; pedibus inſiſtere. *vutaln*, gradum liſtere, continere; conſiſto; ſtare: texturam ordiri. item. excogito; ingenioſe aliquid comminifci. *vutalcoilladgun*, falſum alicui affingere; falſo illum criminari. calumniatus eſt me fugam meditari: calumniator. *vutalen*, pedibus inſiſtere; eſſe præſen- tem; teſtem eſſe. *eimi vutalebuimi*, teſtem te do, adhibeo, appello: vos qui adeſtiſ, atteſtor; vos appello teſtes. *mi vútalen mo*, te præſente. *pichi vutai*, parvus, puſillus. *vùta vutai*, procerus, excelsa ſtatura, prolixo corpore. *vutan*, ſtatura hominis. *cayu vutan*, *vutanche*, altus eſt puteus pedes ſex & trigin- ta. *vutann*, ſtatura. *chumtn vutani?* cujuſ ſta-

staturæ est? *vanten vutani*, hujus. 452. 473.
484. 520. 526. 527. 554 555. 556. 570.

850. *Uutan, utan*, iter facere: peregrinatio. *wútanche*, viator, peregrinus, hospes. *wútalcan*, alteratio sensualis viri. *wútan mapu*, terra hospitalis. Territorium Indorum Chilenium in quatuor *wútan*, *vutan*, *wúdan mapu*, id est hospitales, vastas, differentesque Provincias dividitur, quarum alia *Araucoi* incipiens, totam oram maritimam Baldiviam usque complectitur: alia initium sumens *santajuanæ* ac Purenum, Imperialemque se protendens, lambensque radices ignivomi montis Villarica; demum *cumcoum* petit: alia pro limite septentrionali habens *yumbel*, ex currensque per *Virquen, Maquehue, Chagll*; limitem Australem *Villaricam* statuit: demum alia principium a fluvio *Maule* captans, & Occidentem versus ambiens *Chillan*; versus Orientem Montes Andes seu *Cordilleram* transcendit. Hæ quatuor *Vutan mapu* tempore belli sibi invicem sunt sublido; servantque inter se Commercium, quod *caql vutan v. cacul utan mapu* vocatur. 457. 498.

Uruan, exhalo, vaporo. 429. 476.
úvn, comprimo, coangusto, contraho. item. sumptibus parcere, moderari, modum adhibere. 452.

ùvir, herba. *ùvircùn*, traho, attraho: plantæ ex terra succum trahunt, quo aluntur. 404. 446. 476. D d d 4 *ùcaf-*

úcafçún, includo, intromitto. quod semel apprehendit, ostrei in morem mordicus tenet: ubi gradum fixit, ægre inde dimoveas. 567.

Ucaipue, nausea, fastidium, horror. *ucai-puen*, aspernор, fastidio, nauseo, respuo: nau-seam mihi movet ejus aspectus: abhorret animus & oculi ab ejus aspectu. 486.

Ucaln, desino, cesso, omitto, supersedeo; desero, relinqu, intermitto: non desinam, donec perficiam: nisi perfecta re non desinam: animam relinquam potius quam illum deseram: a vitiis se avocare, abstinere. 526. 527. 634.

851. *ùchan*, vitupero, contemno, despicio: despicatui habere, parvi ducere, pro nihilo putare. 526. 437.

ùchann, frangere dentibus. 443.

ùchùfpun, decrepitus, senio confectus, qui ad summam senectutem pervenit. 496.

ùcun, alicubi morari, commorari, immorari, subsistere: cunctior, cunctantius ago; moras necto, interpono. 478.

ùcm, st', silentium, file, tace! nihil de Cæfare. *ùcmn*, ut caveat caute admonere. 443.

ùda, lepra, vitiligo. 535.

ùden, odi, detestor, execror, abominor: odio prosequi, habere: nemo est qui illum non oderit; oculis fugiat; auribus respuat; animo aspernetur. 486.

ùdhue, maris tranquillitas, malacia. *údhue*
antù,

antù, magna est a vento tranquillitas; nullo vento mare, aer concutitur; nullo flatu agitatur, commovetur; malacia naves detinentur. 558. 559.

ùdi, seps, sepes, septum, sepimentum. 288.
413.

ùgapun, oscito, oscitatio. 443.

ùgarcún, mando: cibum dentibus confidere; strepitum mandendo excitare; mansaque in ore videri, apparere. 443.

ùgechi, nimis, nimium, supra modum, immodice, immoderate, extra modum: plus æquo, plus satis, extra modum bene. 483. 488

ùgeln, expecto, opperior, præstolor, spero. *ùgelgen*, spes. spe decidi: boni hinc quod expe^ctes, nihil est. 480.

ùgen, *ùgentun*, excessus, excedere. modum in eo non servasti, tenuisti: immodicus tui æstimator es: nimium te suspicis; tibi arrogas; urbanitatis & pudoris fines transilisti. *ùgentu*, nimius, supervacaneus, supervacuus, superfluus: nimius & intemperans in eo visus es. 483. 488.

ùgeln, rodo, exedo, corrodo: me in conviviis carpit, rodit: mihi in circulis & compitis obtrectat. V. *úlgoitun*. 852. 373.

ùgerin, dentium stupor. *ugerimn*, stuporem dentium facere, caufare. 443.

852. *ùlcha*, *ùllcha*, omne fœmininum quod nondum concepit. *ulchatun*, cum virgine

rem habere. 495.

Ului, sputum ore defluens. *úluin*, *úluitun*, sputa mihi defluunt. 462.

úlenn, crambe bis cocta mors est; noli me hac de re amplius obtundere, fatisco. 486.

úlga, dens molaris. 442.

úlgoitun, rodo, corrodo. V. *ugeln*. 851.

úlin, coitus animalium. 363.

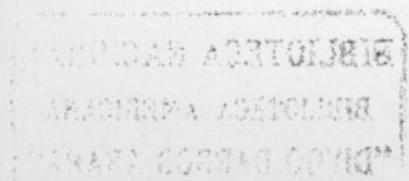
úllcun, ira, stomachus, iracundia: iram tenere, premere, sustinere, cohibere, comprimere non potui. item. irasci: facile subrascitur; bilis illi in promptu est; iram in promptu gerit; levi de causa excandescit; de nihilo iram concipit; ira corripitur; exardeat in iras, in furorem erumpit; æstuat ira. *úllculn*, stomachum alicui facere, movere; exacerbare aliquem; bilem illi movere; hominem ad iracundiam provocare. *úllcunpen*, aliquem objurgare, increpare, cum illo de re aliqua vehementer agere. 487.

úllgumn, deglutio, voro, devoro. 476.

úllgodn, *úlgorcun*, ossa luxari; horologii machinam solvi, dissolvi: delirat horologium, non sibi constat. 534.

úllùa, damnum, jaætura, incommodum, detrimentum. *úlluatun*, hanc tu calamitatem attulisti; hanc pestem importasti, invexisti; hoc illi vulnus inflixisti, imposuisti: hanc illi perniciem comparasti. 483.

Ullhuemtun, cibo uti moderate; modum in

in viētu tenere; a præscripta viētūs ratione non discedere: abstineo, parco, temperare sibi in re aliqua. 536. 538.

Ulmenn, ulmenuñ, Caciquii dignitatem, honorem, munus fuscipere, accipere, sibi sumere. *ulmeneln*, magnifico: aliquem observare, colere, vereri, honore afficere, prosequi: honorem alicui habere, præstare, tribuere. 498. 499. 500, 636 845.

854. *ulmeyen, huera ûlmeyen*, detrahere de absentibus: alicui v. de ejus fama detrahere. 487. v. hic infra: *ûl*.

Ulpuuùn, os, dentes, haustâ & regesta aqua colluere, mundare. 43².

ûlún, machios medentes fugere. 536.
ûl, carmen, versus, cantio, cantus, de quibus recte dixeris: cum bene potavi cantus & carmina fundo; at sine arte & absque omni Musa vel Minerva; adeoque meræ cantiunculæ: nihilominus his delectantur, sibique plaudunt; suntque ipsorum Annales, & libri historici, perpetuaque & continua Patrum filiis & a Majoribus posteris relicta traditio. *ûln, ulcan, ulcatun, cano, canto*: cantus edere, fundere. *ulmeyen, cûme ûlmeyen, laudo, collaudo*: omnes illum maxime commendant; laudibus ornant, afficiunt, cumulant, efferrunt, extollunt; in cœlum ferunt. 487. 480. 572. 636.

últamcon, se cibo ingurgitare: voro, devoro, helluor. 476. *úmi*,

BIBLIOTECA NACIONAL
BIBLIOTECA AMERICANA
“DIEGO BARROS ARANA”

úmi, palpebræ, cilia. item. arista. 413.

ùmircùn, prurigo, pruritus. item. pruritum habere; pruriginem sentire; prurigine vexari. 534.

úmtun, nomino: suo nomine aliquem appellare, vocare; nomen ejus enunciare; mentionem alicujus facere; de te in sermone minimus; in tui mentionem incidimus; de te sermonem intulimus; te in sermonem adduximus. 496.

úmun, utramque buccam inflare. 443.

úmùmun, quo se tegat, operiat, dare. 467.

úna, aranea venenosa. 378.

únan, morsus, mordeo, morsu apprehendo. ùnapue, ùnapiuque, inveterata invidia, odium, livor. ùnapuen, ùnapiuquen, laudi alicujus invidere; divitias & honorem alicui invidere; potentem & dignitate conspicuum æquis oculis videre non posse únanman, alteratio carnalis foeminæ. ùnatun, se invicem anillatim apprehendere. 370. 457. 486. 567.

855. únco, columna, fulcrum ac quilibet palus, seu quodvis lignum terræ ad sustentandum perpendiculariter infixum. item. præfidium, perfugium, patrocinium. ùncoln, ejus modi ligna ita infigere. ùncoyen, unconn, aliquem Mecœnatem, patronum, fautorem, &c. acclamare, suscipere, venerari. 499. 517.

ùni, cancer. item. esca: esca malorum voluptas, quod eâ non minus homines; quam hamo

hamo pisces capiantur. *únin*, *únitun*, pisces inescari, escam appetere, mordere, invadere. 393. 395. 396.

únvi, *únbi*, perversus, ingenio malo prævoque. *únvin*, sic esse *únviln*, alteri maledicere; male de aliis loqui; aliquem verbo lædere, ejusque famæ detrahere. 487.

únam, amicus in malam partem, item, amica, amasia. *únamtun*, concubinæ aut pellicis illecebris capi, teneri: concubinæ amore captum esse. *únantuiaun*, concubinarius, concubinatu infamis. *unamhuen*, concubinarius & concubina. 489.

856. *únm*, avis, ales, volatilia. *únmn*, cursum, obiter alicui cibum præbere. 379.

úneun, *uneun*, exacerbari, subirasci: vapidè me habeo. 486.

úþe, ferrumen, pix: navis commissuras ferruminare. *úpen*. 353.

úped, angusta viarum. 492.

úpl, ora, margo. 432.

úþifcún, pasco: dare pastum; ad pascua educere. 364.

úþin, *úpitun*, pediculos dentibus, uti solent, necare. 378.

úpmn, falsum alicui affingere; falso aliquem criminari: calumnior. 484.

úqueln, equum e collo ligare. 366.

Urcún, fatisco, deficio, defatigari: scribendo fessus, defessus sum: itineris labore lan-

langueo, deficio; lassus, fatigatus, defatigatus sum: fessus sum de via: non tenebo te pluribus. *ūrcutun*, quietesco, requiesco: cessare ab opere; labore superfedeo: in tuis oculis, in tuo ore, vultuque quiesco, conquiesco. *ūrculn*, aliquem fatigare, defatigare; molestum esse alii cui, negotium ei facefere, exhibere: multus & ineptus, qui premit, occidit; in quem incidit. 532.

857. *ūren*, esse madidum, intinctum: madide maledeo. *ūremn*, madefacio, tingo, perfundo. 432.

ūrin, lupus marinus. 392.

ūrin, submergi, fluītibus obrui. 431.

ūtafcun, interpono, interjicio, interfero: ne te ultro alienis rebus ingeras: noli te intrudere: non invitatae veniunt ad prandia muscæ. 404.

ūtan, pastus, pastio: pascere, pasci, pabulari, esse in pastu; mollia, larga, læta, luxuriosa, tristia pascua depascere: nullum hic impascitur pecus. *utaln*, pecus agere. item. equum de uno loco ad alium meliorem mustare, perducere, deducere. 364.

ūtar, nucleus. 403.

ūte, dolor dentium: dolores multos patior, sustineo; doloribus disrumpor. *ūten*, lens dis. 378.

ūtūfn, nihil temere feceris; nihil sine consilio suscipias; nihil inconsulte aggrediaris: in medios hostes irruit; in confertissimos hostes se dedit, immisit: praeceps in omne fiagitum ruit, se conjicit. *ūtūfentun*, jacio, conjicio, expello: abi in malam crucem: male verbis acceptum dimisit. 487. 532.

ūtir, invidia, livor. Summa petit livor; quos fortuna extollit, invidia deprimit: rumpatur quisquis rumpitur invidiâ! *ūtirn*, invidiae stimulis agitari: præstat invideri, quam invidere. 486.

ūtif, instrumentum, quo sibi barbam evellunt, consistitque vel in lamina ex metallo in forma rectanguli, duplicita; vel in concha duas valvas habente, quibus finz-

singulos barbæ pilos fortiter apprehendunt, prehensosque radicitus evellunt. 460.

ùtm, fel, in quo putant latere venenum a venefico vel quocunque alio propinatum: ideoque cuicunque defuncto fel extrahunt, coquunt, & si in felle quædam membrana appareat; id fieri absque veneficio non posse, sibi certo persuadent. 455.

Uñ, os oris. 442.

V. vide B. 1.

Y. vide I. 53. 54.

858. NB.

Voces quæ incipiunt a litera S omisimus, eoquod S initiale non est litera propria, sed vel R vel D, quarum aliquando locum occupat; multo magis X quæ est literæ S subalterna. 4. 223. 273. 202.

O. A. D. G.

Geistæ 27. Septembr. 1772.

ERRA-

ERRATA TOMI II.

Nr. 739. p. 673. l. 11. *lege*: exterere.
 Nr. 785. p. 725. l. 4. *lege*: torri.

IN APPENDICE:

- Pag. 9. lin. 3, *lege*: cœcarat.
- P. 11. l. 14. *lege*: tetrâ.
- P. 15. l. 11. *lege*: intus.
- P. 19. l. 19. *lege*: fastidire.
- P. 27. l. 14. *lege*: salutaris.
- P. 28. l. 14. *lege*: premant.
- P. 30. l. 6 *lege*: miserrime.
- P. 32. l. 29. *lege*: inter.
- P. 37. l. 10. *lege*: clementissima.
- P. 39. l. 16. *lege*: inimici.
- P. 43. l. 13. *lege*: tegis.
- P. 46. l. 17. *lege*: Translitoris.
- P. 47. l. 19. *lege*: voluptate.
- P. 57. l. 4. *lege*: densi,
- P. 61. l. 7. *lege*: te.
- l. 20. *lege*: frequentata.
- l. 32. *lege*: Quot.
- P. 65. l. 10. *lege*: mos.
- P. 76. l. 24. *lege*: firmamentum.

AMOR INCREATUS
in Creaturas effusus

B. Havestadt inc. cur.

Hier. strübel sc.

CHILIDÚGU

PARS QUINTA.

VOCES LATINÆ

EODEM ORDINE

ET

ADJECTIS NUMERIS.

TOMUS III.

Monasterii Westphaliæ Typis Aschendorfianis.

859. NOTANDUM.

1mo. Quod si ponantur verba; plerumque omittantur substantiva, adjectiva & adverbia: & quando ponitur masculinum; omittatur fœmininum ac neutrum: & vice versa: eoquod cognita fonte vel radice vocis, derivata in hoc Idiomate, nullo negotio formentur. V. Nr. 574.

2do. Brevitatis causa ponuntur solum voices magis obviæ, omissis finonymis minus notis; quæ tamen invenientur in eodem numero.

3to. Si aliqua vox hic non sit posita; illam vel finonymam invenies quærendo aliam vocem, cuius significatum sit ejusdem speciei; vel generis saltem: E. g. ut inveniatur arbor quæcunque v. g. Laurus; quæratur vel vox generica: arbor, vel Cupressus, populus, &c. Et quærendo vocem genericam aqua; in eodem numero invenies, aqua frigida, calida, &c. item mare, fluvius &c.

4to. Idem est intelligendum de verbis & phrasibus: nam in eodem numero ubi habetur equum e. g. adducere; etiam dicitur sternere, inscendere, &c. equum.

5to. Eodem modo, quærendo quamcunque præpositionem e. g. à, cum, pro, &c. vel quamcunque conjunctionem, particulam, interjectionem, &c. ubi una invenitur; in eodem numero vel secundum vel extra ordinem Alphabeticum; invenientur reliquæ: ut praxis facile docebit.

860.

A.

A. 290. 541. 543. 546. ab, abs. 290. 229. 288: 19. 290. abactor. 483. abalieno. 421. abavus. 501. abdo. 290: 15. 529. abeo. 452. 488. 519. 620. aberro. 452. 493. 563. abhinc. 229. 287: 4. 541. abhorreo. 486. 488. abigo. 372. 413. abjicio. 368. 485. 524. abjurro. 421. 645. ablaclto. 446. ablego. 532. abligurio. 422. abluo. 432. abnego. 526. abnuo. 499. abominor. 661. 662. abortus. 496. abripio. 484. 485. abscindo. 404. 521. 567. abscondo. 364. 482. 525. 529. absens. 486. 519. absimilis. 569. 616. abfolvo. 526. 634. 476. 480. 482. 527. 530. 546. 567. 569. absonus. 561. 564. absque. 290. 222. 290: 2. 598. abstineo. 536. 538. 477. 479. 480. abstracta. 285. 532. absum. 290: 13. 479. 485. 494. 497. 527. absumo. 460. 475. 479. absurdus. 514. abundo. 544. 212. 219. 378. 548. abutor. 421. abyssus. 554. 357. 550. ac. 291. accedo. 390: 13. 452. 453. 482. 519. accelero. 540. accendo. 354. 355. 824. accentus. 34. 298. accepto. 526. acerco. 443. 444. 526. accido. 484. 485. 516. 527. 619. accinctus. 552. accio. 526. accipio. 296: 19. 421. 478. 479. 518. 522. 639: 7: 11. accipiter. 380. accommodo. 492. accumulo. 404. 405. accurro. 606. 667. accuso. 526. 527. acer. 482. 535. acerbus. 405. 478. 515. achores. 534. acidus. 405. 478. acies. 521. 531. 532. acinaces

531. aconitum 535. 537. acquiesco 235:
 2. acriter 535. acrimonia 405. actus
 contritionis. 582. fidei, 648. spei, 649. cha-
 ritatis; 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665.
 actutum 488. aculeus 488. 708. acumen,
 521. acuo, 521. acus, 469. 472. 536. 693.
 acutus, 568. ad, 216. 227. 290. adamo,
 486. 491. Adamus, 598. adæquo, 567.
 adagium, 514. additamentum, 551. 553.
 556. addivino, 563. 719. addo. 270. 544.
 551. 644. adduco 367. adeò, 549.
 adeps, 353. 455. 474. adesdum, 453.
 adhæreo, 404. 491. 567. adhortatio, 481.
 532. adhuc, 215. 229. adjectiva, 31. 84.
 91. 275. 276. adjicio, 544. adimo, 544.
 adimpleo, 634. 635. adipiscor, 526. 618.
 aditus, 531. adjuvo, 196. 433. 532. 553.
 567. adlaboro, 567. administro, 499.
 admirabilis, 598. admiror, 481. 598.
 admisceo, 478. admissarius, 372. admit-
 to, 519. 598. admoneo, 481. 482. admo-
 veo, 354. 446. adolescens, 495. adoles-
 co, 413. 496. adorior, 532. adorno, 801.
 adoro, 635: 3 639: 12. 844. adscribo,
 526. adsum, 214. 518. 519. 533. 609.
 adveho, 368. 479. 521. advena, 498. 500.
 adventus, 452. 453. 488. 543. 550. ad-
 verbium, 286. 287. 288. 289. adversa,
 482. 487. 488. 516. adversarius, 740.
 adversus, 558. 559. advesperafcit, 539.
 adulor,

adulor, 484. adulter, 483. 489. adulterinus, 422. 514. adultus, 514. ad unguem, 567. advocatus, 666. 667. advo-co, 667. advolo, 540. aduro, 354. 443. 567. 798. ædes, 492. 517. ædifico, 517. 519. 538. æger, 205. 534. ægrefero, 488. 538. ænigma, 563. æqualis, 270. 288: 26. 323. 500. 515. 550. 554. 567. æquinoctium, 542. æquitas, 525. æqui-valens, 421. æquor, 429. æquus, 480. 515. 525. 527. 544. 554. aer, 343. æra, 413. ærugo, 423. ærumna, 486. 528. æs, 420. 421. 422. æs alienum, 421. æftas, 539. æftimo, 421. æftuarium, 430. ætas, 495. 496. æternus, 540. 543. 584. 592. 620. ævum, 540. Affabilis, 480. affabre, 569. affatim, 553. affecto, 483. 485. affectus, 292. 293. 294. 486. affe-ro, 367. 368. afficio, 192. affigo, 450. 515. 567. affinis, 501. 504. affirmo, 526. afflictio, 486. 534. 597. afflito, 504. 505. afflo, 558. affluo, 378. affluentia, 478. africus, 558. agaso, 363. 498. age, age-dum, 39. 405. ager, 413. aggredior, 527. 532. 533. agilis, 480. agito, 440. 452. 475. 482. 532. agmen, 531. 532. agnosco, 441. 485. 503. agnus, 362. ago 363. 497. 569. agonizo, 538. Ah! 200. 598. ajo, 234. 443. 526. 534. Ala, 389. 390. alacer, 480. 486. alapa, 487. 534.

Eee 3

alba-

albedo, 285. 419. albugo, 439. 463. 474.
 album, 417. 418. 419. album, 417. 418.
 419. alexipharmacon, 534. algeo, 535.
 554. aliàs, 288: 11. alienigena, 492. 493.
 498. 500. alimentum, 497. alioquin, 549
 aliquando, 485. aliquis, 288: 20. 295: 5.
 471. 540. 550. aliquoties, 288: 17. 547.
 aliter, 516. 548. 549. alias, 361. 464. 492.
 532. 533. 545. 546. 548. 549. 550. 619. 691.
 allido, 487. alligo, 367. 470. 528. 552.
 allium, 409. allucinor, 464. alluvies, 429.
 433. alnus, 399. alo, 461. 496. 526. 569.
 altare, 523. alter, 488. 533. 545. 547. 548.
 alteratio, 457. altercor, 484. 488. alter-
 natim, 547. alterno, 740. alteruter, 550.
 altitudo, 324. 337. altrix, 496. 497. al-
 tum, 554. 555. 556. alveus, 306. 563.
 alum, 423. alumnus, 497. alvus, 448.
 458. 535. amarus, 405. 478. amasia, 489.
 ambidexter, 288: 20. 516. 550. ambiguus,
 480. 481. 486. ambio, 493. 532. ambo, 7.
 33. 37. 40. 548. 550. ambulo, 452. 493.
 amburo, 354. 798. amens, 383. amica,
 489. 681. amicus, 479. 480. 488. 489. 497
 502. 514. amita, 501. amitto, 421. 563.
 603. amnis, 429. 433. amo, 482. 488.
 489. 595. 596. amor, 486. 491. 503. 628.
 amor DEI perfectus, 584. amphibium,
 361. amphora, 477. 479. 520. amplector,
 449. 450. amplitudo, 556. amplius, 202.

269. 270. 288: 25. 541. 544. 548. 550.
amputo, 404. 521. 567. an? 266. 267.
288: 6. 13. anas, 384. anchora, 557.
ancilla, 498. 625. andes, 556. 494. an-
fractus, 359. 493. angelus, 313. 314. 318.
590. Angelus Custos, 669. angiportus,
359. angor, 486. 534. anguis, 376.
angulus, 517. angustus, 468. 492. 554.
anhelitus, 535. 538. anima, 434. 480. 530.
548. 604. 615. 653. animadverto, 481.
animal, 361. animus, 480. 482. 532. 533.
annonia, 474. 475. annofus, 474. annuo,
235. 437. annus, 329. 414. 497. 539.
541. 543. 550. anfa, 449. anser, 384.
ante, 290: 3. 540. 543. 600. 644: 4.
antea, 288: 9. antecedo, 462. 544.
antecello, 482. anteeo, 544.
antehac, 200. 288: 6: 11. 540. 543.
antepono, 270. 524. antequam, 229. 299: 3
antiquus, 540. 543. Antistes, 498.
antrum, 492. anus, 495. 514. 537.
anxius, 634 apage, 488. aper, 373.
aperio, 413. 515. 518. 519. 536. 639: 12.
apis, 388. apium, 410.
apocha, 526. apologus, 526.
apophthegma, 514. 516. 482.
apoplexia, 535. appareo. 421. 440. 500.
532. 537. apparo, 500. 552.
appello, 497. 519. 527. appendo, 533. 551.
appeto, 202. 235. 486. 489. 535.
Eee 4 apporto,

- apporto, 519. apprehendo, 528. 536. 567.
 approbo, 235: 2. appropinquo, 452.
 apricor, 492. 558. Aprilis, 542.
 apto, 552. 553. apud, 290.
 aqua, 306. 413. 428. 429. 432. 433. 644.
 aquatile, 361. 379. aquila, 380.
 aquilo, 558. aquosus, 429.
 arabilis, 413. 414. aranea, 378.
 aratrum, 413. 414. 565. arbiter, 492.
 arbitrium, 500. arbitror, 482. 538.
 arbor, 397. 400. 403. 598.
 arboretum, 212. 219. 403.
 arbuscula, 397. arbustum, 397. 401. 403.
 arcanum, 460. 527.
 arceffo, 443. 444. 497. 532.
Archi - Episcopus, 498.
Architectus, 565. 570. arcticus, 492.
 arctus, 492. 554
 arcus, 346. 484. 531. 532. ardea, 381.
 ardeo, 342. 354. 516. 607. 619. 653.
 ardor, 352. 534. 538. arduus, 481. 482.
 area, 517. arefacio, 431.
 arena, 245. 428.
 argentum, 420. 421. 422. 469.
 argeltes, 558. argilla, 418. 425. 427.
 argumentum præcidere, 695.
 arguo, 526. aridus, 479. 620.
 aries, 362. arieto, 363. 437.
 aristा, 413. arithmeticā, 544.
 arma, 531. 533. armentum, 365.
 armilla,

- armilla, 469. aro, 413. 764.
arripi, 422. 449. 479. 528. 530.
arrogans, 483. 500. ars, 527. 565. 569.
articulus, 448. 450. 550.
artifex, 498. 565. 569. arundo, 402. 517.
arvum, 413. arx, 492.
ascendo, 359. 584. 599. 622.
ascia, 568. 569. asilus, 388. asinus, 372.
asio, 383. aspecto, 440. aspectus, 486.
asper, 485. 515. aspergo, 432.
aspernor, 484. 486. 488. aspicio, 440.
aspiro, 558. assentior, 235: 2.
assequor, 219. 481. 528. asser, 517. 519.
assevero, 526. afflito, 537. afo, 474.
assuesco, 468. 481. 493.
assula, 403. 404. 405. affuo, 473.
asthma, 535. astringo, 368. 456. 552.
astronomia, 539. astrum, 320.
astutia, 483. at, attamen, 291: 3: 6.
atavus, 501. athleta, 532. atque, 291.
atqui, 267. atramentum, 571.
attendo, 586. 616. 642. attero, 432. 567.
attestor, 527. attinet, 227. 527.
attingo, 219. 404. 440. 449.
attollo, 404. 484. 552. 567. 639: 12.
attonitus, 486. attrecto, 449. 490.
attribuo, 526. attritio, 634. 663. 664.
avarus, 483. 485. auceps, 379. 390.
auctarium, 270. 551. 553. 556.
auctor, 485. 497. 503. 570.

auctoritas, 482. 516. 553.
 audax, 224. 481. 483. 500. 646.
 audens, 480. 482. 533,
 audio, 62. 63. 440. 441. 485. 594. 595. 620.
 auditus, 459. 465. aveho, 364. 479. 494. 521.
 Ave MARIA, 577. avellana, 398. aveo, 486.
 averfors, 485 488. averfus, 486.
 aufero, 479. 488. aufugio, 364.
 augeo, 496. 538. Augustus, 542. 543. 759.
 avis, 379. 389. 390. 391. 413. 565. 665.
 aura, 296: 8. 347. 431. 543. 558. 560.
 aureus, 376. auricula, 439. aurifodina, 421.
 auriga, 565. auris, 370. 439. 440. 470. 527.
 aurum, 420. 421. 422. 469. ausculto, 440. 527.
 616. auspicio, 544. austero, 558. austerus, 514.
 aut, 291 : 2. Autumnus, 539. autumo, 538.
 avunculus, 501. avus, 501. auxilior, 532. 552.
 axilla, 448. 449. axioma. 514.

B.

Bacillus, 823. 824. baculus, 462. balæna, 392.
 baptismus, 497. 523. 599. 600. 601. 644.
 barba, 458. 851. barbarus, 598. basis, 517.
 batuo, 390. 475. beatus, 313. bellua, 361. 373.
 bellum, 531. bellus, 515. bene, 288 : 16. 481.
 482. 567. benedictio, 634 : 5. benefacio, 610.
 641. beneficium, 308. 538. 641. benevolus, 486.
 488. benignus, 480. 482. 538. Berta, 550.
 bibax, 477. 571. biblia, 571.
 bibo, 296 : 7. 367. 368. 443. 477. 478. 479. 608.
 biduum, 541. bifariam, 549. bilis, 457. 486.
 bini, 546. bis, 547. 550. 601. bitumen, 353.
 bivium, 492. blandior, 292. 449. 484. 496.
 blandus. 515. blitum, 409. boatus, 533.
 bolus, 370. bona fortuna, 420. 421. 422.
 boni homines, 590. 627. 653. bonitas, 285. 480.
 482.

482. bonus, 50. 71. 83. 480. 514. 515. 516.
boreas, 558. bos, 364. 365. brachium, 448. 449.
517. branchiæ, 394. breviarium, 571.
brevis, 554. bubo, 382. bucca, 443. 475.
buccea, 370. buccina, 562. bufo, 378. 683.
bulga, 520.

C.

- Caballus, 366. 367. 368. 376. Caciquius, 498.
caco, 458. cacodæmon, 315. 589. 590. 606.
cacumen, 492. cadaver, 537. cado, 368. 452. 479.
cadere causa, 527. caducus, 535. cadus, 520.
cæcias, 558. cæcus, 462. 465. cæcutio, 464.
cædes, 537. cædo, 487. 521 528. 532.
cælebs, 350. 417. cælestis, 350. 417. cælestis glo-
ria, 617. 618. Cælites, 313 589. cælum, 304.
310. 492. 550. 584. 588. 627. cæruleus, 417.
cærimoniae, 563. Cæfar, 498. calamitas, 486.
calamus, 571. calandra, 383. calathus, 520. 696.
calcar, 367. 368. calcitro, 372. calco, 532. 534.
calefacio, 349. 354. 355. 475. calidus, 354.
caligo, 440. 464. 539. calix, 636 : 8 : 12. 654.
calleo, 573. callide, 481. 483. callis, 492.
callum, 458 534. calor, 342. 352. 535.
calvaria, 454. calvus, 463. calumnia, 227. 484.
487. 526. calx, 492. camelus, 373 557.
campus, 359. 360. cancer, 371. 393. 395. 534.
candela, 351. candelabrum, 351. candeo, 418.
candidus, 417. 419. cani, 485. 462. 497.
canis, 294. 369. 370. 371. 511. canna, 395. 402.
canorus, 379. cantharus, 477. 479. 520.
cantilena, 411. 561. 564 571. 854. cantio, 571.
x de fide, 651. 658. x de spe, 655. x de Decalogo,
656. x de perfectionibus divinis, 659. 660. 661. 662
x de Ss. Eucharistia, 657. 654. x de pueru JESULO,
665. x de Ss. Nomine JESU, x de B. V. MARIA,

666. 667. 657. x de S. Josepho, 668. x ad S. Angelum Custodem, 669. x de animabus in purgatorio, 670. 671. x de recta intentione, modo surgendi, ac praesentia DEI 672. x in adventu Praefidis, Episcopi, R. P. Provincialis, &c. 673. 674. in comitiis, 675. Canto, 390. 446. 561. 564. 571. canus, 462. capax, 465. capero, 437. capillus, 458. 473. 697. capio, 219. 364. 374. 395. 78. 480. 528. 530. 597. capitium, 531. capo, 386. capra, 373. captivitas, 532. captivus, 498. 533. capto, 395. 478. capulum, 449. caput, 436. 437. 438. 532. 535. 550. carbo, 352. 353. carcer, 528. 530. carduus, 412. careo. 482. carex, 402. 405. caribdis, 355. 530. caries, 475. caritas, 475. carmen, 411. 484. 571. carmino, 473. caro, 455. 460. 474. 475. 478. 534. Opera carnis, 635 : 10. carpo, 449. carruca, 568. carrus, 568. cafa, 517. Casiquius, 498. 500. 723. cassis, 531. castellum, 492. castigo, 609. casus, 218. cataphractus, 531. cataplasma, 534. cataracta, 429. catarrhus, 535. Catechismus, 575. 584. 585. 630. 639 : 9. x in versu, 650. caterva, 544. Catholicus, 584. catinus, 520. 522. 556. catus, 369. 370. 373. cauda, 372. 389. 705. cavea, 413. caveo, 224. 482. 533. caverna, 306. 373. cavillor, 490. caulis, 402. 413. caupona, 479. caurus, 558. causa, 482. 485. 525. 526. 527. 530. 537. 538. 738. cautes, 525. cautus, 440. 480. 530. cavus, 403. 404. 515. cedo, 476. 550. celebro, 488. 543. celer, 325. 480. celeriter, 540. cella, 517. celo, 526. 529. centauria, 410. centesimus, 546. 548. centies, 288 : 17. 547. cento, 467. centum, 545. centurio, 498. cephalaea, 535. cerebrum, 455. cerno, 520. cernuus, 437. certamen, 531. certatim, 484. certe, 226. 272. 288 : 2 : 16. 295 : 3. Cer-

- Certiorem facio, 631. 708.
certus, 236. 480. 515. 616. 622.
cervical, 520. cervix, 445.
cespito, 452. 327. cesso, 526. 532. 550. 665.
cetus, 392. chalcanthum, 423. chalibis, 531.
character, 573. charitas, 480. 486.
charta, 563. 571. charta geographica, 557.
charus, 613. Chili, 494. 746. 850.
chorea, 561. Christianus, 482. 497. cibo, 475.
cibus, 474. 475. 536. 620. cicada, 388.
cicatrix, 536. ciconia, 385.
cicur, 361. 362. 480. 481. cilium, 439.
cinereus, 417. cingo, 469. 493. 532.
cingula, 364. 466. 467. 469.
cinis, 352. 355. 432. 475. cinnamomum, 399.
circa, 554. 556. 628.
circiter, 208. 296: 13. 543. 548.
circitus, 493. circulus, 493. 554.
circumago, 532. circumcurso, 478.
circundo, 493. 532. 619. circumvenio, 484.
cis, 213. 290: 4. 431. cisterna, 429.
cito, 287: 5. 288: 15. 480. 540.
civitas, 492. 493.
clam, 290: 4. 453. 490. 526. 529.
clamor, 443. 484. 561. 666. 668.
claritas, 440. 515. 526. 527. 539.
classis, 379. clathri, 517.
clava, 531. 532. claudio, 439. 518.
claudus, 463. clavus, 557.
clemens, 583. clerus, 798. cliens, 498.
clivus, 359. clunis, 451. clypeus, 531.
clyster, 536.
Coadjutor, 567. coagulo, 457.
coarctor, 534. coarguo, 526.
coccinus, 417. cochleare, 478. 520.
cocles, 463. cœcus, 440.

cœ-

- cœmenterium, 537. cœnum, 359. 428.
 cœtus, 513. 531.
 cogitationes malæ, 635: 10.
 cogito, 481. 482. 538. 591. 667.
 cognatio, 501. 502. 503. 644.
 cognomen, 513. 644. 715. cognosco, 481. 490. 628.
 cogor, 465. 488. cohibeo . 491.
 coitus, 364. 377.
 colaphus, 443. 487. 534. collega, 204.
 colligo, 363. 404. 405. 421. 478. 544.
 collineo, 532. collis, 359. 492.
 colloco, 452. 532. colloquium, 506. 508.
 collum, 445. 446. 447. 449.
 colo, 481. 500. 520. colobium, 531.
 color, 368. 417. 418. 419. columba, 386. 482.
 columna, 517. coma, 458.
 comedo, 450. 455. 460. 474. 475. 476. 598. 608.
 cometa, 346 comis, 480. 519.
 comitia, 513. 531. comitor, 452. 508.
 commendo, 227. 485. 498. 526.
 commercium, 494.
 comminuo, 370. 404. 475. 567.
 comminiscor, 571. commiferatio, 480.
 committo, 481. 484. 526. 527.
 commodo, 421. 422. 508. commodum, 211. 533. 540
 commoveo, 478. 489. communico, 494.
 Ss. Communio, 523. 636. 639. 640. 641.
 commuto, 421. como, 496. 471.
 compar, 567. comparativum, 269. 270. 288 : 25.
 comparo, 464. 482. 500. 550. 647.
 compater, 644. compello, 530.
 compenso, 422. 551. compertum, 515. 526. 527.
 compes, 421. 528. compesco, 532.
 complano, 567. complementum, 289. 453.
 compleo, 421. 543. 567. 611. complico, 470.
 compono, 526. 527. 536. 552. 553. 567.
com-

- compos, 491. 526. compotatio, 477. 478. 479. 692
compoto, 478. comprehendo, 481.
compressum, 554. comprimo, 413. 489. 532.
comptus, 458. 471. computo, 544.
concavus, 515. concedo, 499. 481.
concha, 393. 395. concido, 364. 518. 567.
concinno, 552. 553.
concio, 482. 585. 591. 603. 615. 730.
concito, 489. conclave, 517.
concordia, 481. 500. 527.
concubina, 485. 489. 491. concubitus, 490.
concubo, 521. conculco, 413. 452. 532.
concupiscentia, 489. concursus, 542.
concutio, 404. 486. 535. condemnatio, 482.
condimentum, 474. condio, 301. 424.
conditio, 627. conditor, 308. 492. 495. 500.
condo, 413. 492. condono, 530. 613. 634: 4.
condormio, 625. conduco, 482. confero, 464 526
confessio, 523. 634. 654. confessio sacra, 634.
conficio, 475. 485. 532. 567. 569.
confido, 296: 21. 482. confinis, 492. 746.
confirmo, 234: 3. 288: 3. confirmatio sacra, 646.
confiteor, 530. 543. 634: 5. configo, 531. 532.
confluo, 430. 433. confodio, 532.
conferto, 638. 639: 11. 646. confugio, 527.
confundo, 475. 478. conglomero, 472.
conglutino, 567. congrego, 363.
congregatio, 531. 536. conjecto, 339.
conjicio, 431. 526.
conjugatio, 32. 96. 104. 119. 150. 174. 175. 181.
185. 188. conjunctiones, 291.
conjungo, 364. 452. 486. 567.
conjuro, 532. 809. conjux, 504.
conniveo, 440. 481. conqueror, 486. 535.
conquiesco, 296: 3. 491.
confanguineus, 204. 501. 402. 503.

conz

- conscendo, 452. conscientia, 482.
 conscius, 482. consecratio, 524. 642.
 consecro, 524.
 consentio, 235: 2. 526. 635: 10.
 consequor, 526. 528. 645.
 conservo, 421. 533. conservus, 53.
 considero, 538. 599.
 consilium, 244. 481. 482. 488.
 consobrinus, 501. confoceri, 504.
 conspectus, 488. 494. 500.
 conspicillum, 439. 465. conspiro, 550.
 constans, 482. consternatio, 486.
 consterno, 486. constipo, 452. 554.
 constituo, 527. consto, 422. 527.
 constructio, 274. 567.
 consuetus, 220. 481. 493.
 consuetudo, 492. 494. 525. 527. 620.
 consulto, 193. 485. consummo, 496.
 consumo, 349. 422. 478. confuo, 473.
 contemno, 484. 486. 499. 620.
 contendeo, 484. 563.
 contentio, 464. 486. 488. contentus, 296.
 contero, 404. 475. 567.
 contineo, 450. 527. continentia, 450.
 contingo, 404. continuo, 202. 550. 554.
 contra, 290: 6. 603. 619.
 contractus, 421. 422. contradico, 490. 526.
 contraho, 437. 534.
 contrarius, 549. 550. 558. 559. 619.
 contremo, 450. 486. 535. 573.

con-

- Contribuo, 422.
 contritio, 582. 634. 654. 660. 661. 662.
 controversia, 525. contubernalis, 514.
 contumax, 484.
 contundo, 404. 475. 528. 534. 567.
 contus, 557. contusio, 534.
 convalesco, 461. 536. 538. convenientia, 533
 convenio, 468. 471. 486. 550.
 convenit, 638. conventus, 531.
 conversio, 491. 666. convinco, 526.
 convitior, 485. convivium, 477. 478. 692.
 convoco, 532. convolvo, 404. 470. 473.
 cooperio, 467. copia, 212. 219. 378.
 copulo, 365. copula, 490. coquina, 519
 coquo, 474. 475. coquus, 566.
 cor, 455. 460. 535. 641.
 coram, 225. 290: 7. 485.
 corbina, 392. 396. corium, 363. 520.
 cornu, 364. 373. 561. corona, 493.
 corpus, 434. 538. 594. 600. 604. 616 639.
 corpulentus, 556. (640.
 correctio, 480. corrigia, 466. 469.
 corrumpo, 421. 535. corruptus, 474.
 corruso, 518. cortex, 403. corvus, 381.
 cors, 517. cos, 520. costa, 454. 455. 535.
 coxa, 367. 368. 452. 454.
 cranium, 463. 478. cras, 287:4. 539. 541.
 craffus, 460. 554. 556. craticula, 475.
 creatio, 301. creator, 497. 500. 586. 602.
 creatura, 584. 588. 590. 651.

Fff

cre-

- crebro, 548. creditor, 421.
 credo, 480. 482. 578. 597. 584. 648.
 cremo, 349. 354. creo, 301. 585.
 crepo, 537. crepusculum, 539.
 cresco, 404. 413. 496. creta, 425.
 cribrum, 475. 520. crimen, 483.
 criminatio, 484. crinis, 436. 473.
 crispus, 554. crista, 389. 466.
 crucifixus. crucio, 528. 530.
 crudelis, 483. crudus, 455. 515. 535.
 crumena, 422. 470. 520. cruor, 457.
 crus, 451. 452. 453.
 crux, 575. 578. 584. 591. 599. per signum crucis, 575. 612.
 crystallus, 425.
 cubiculum, 517. cubitus, 448. 449.
 cubo, 521. 543. cucurbita, 409.
 culex, 388. culina, 519.
 culmen, 492. culpa, 483. 485. 530.
 culter, 520. 522
 cum, 22. 210. 290: i : 8. cum, 540.
 cumulus, 544. cunæ, 470. 520.
 cunctanter, 482. 543. cunctator, 482. 543.
 cuncti, 548. cuneus, 527.
 cupiditas, 484. cupio, 482. 486. 488. 614.
 cupressus, 399. cuprum, 422.
 cur? 266. 267. 268. 288: 13.
 cura, 367. 480. 482. 526. 527. 528.
 curia, 525. curo, 227. 363. 534. 536.
 curro, 325. 370. 371. 529. 533. 564.
currus,

currus, 568. curfor, 498. 540. 563. 571. 573.
cursus, 563. 564. curtus, 374.
curvus, 452. custodio, 421. 528. 598. 604.
Custos Angelus, 669.
cutis, 363. 403. 451. 532. 536.

D.

Damnatio, 482. damno, 528.
damnum, 211. 483. 484. 491. 525. 538. 634:
datum, 573. datur, 602. (4.
de, 290. dealbo, 418.
deambulo, 452. 453. debachor, 486.
debeo, 227. 500. 530. debilis, 534. 535.
debitor, 421. 422. 525. decalogus, 579.
decem, 545. 550. December, 542:
decempeda, 554. decem præcepta, 579.
decerpo, 449. 475. decet, 486. 488.
decido, 416. decies, 288: 17. 547.
decipio, 482. 484. 485. 597. 598.
decipula, 531. declaro, 572. declinatio, 6.
decorum, 486. decrepitus, 495.
decrefco, 209. 429. 433.
decumbo, 485. 538. decutio, 404. 405.
defectus, 340. defendo, 482. 526. 527.
deferveo, 486. 488. defessus, 532
deficio, 475. 532. 535. deflecto, 493. 494.
defleo, 441. 482. defluxio, 535.
deformis, 514. defunctus, 537.
deglutio, 620. 639: 8. dehisco, 518.
dehinc, deinceps, 202. 541. 550.

- dejicio, 367. 532. deinde, 549.
 delabor, 532. delecto, 486. 488. 564. 607.
 delego, 527. deleo, 492. 518.
 deliberate, 450. 485. delibo, 475. 478.
 delictum, 483. 525. delineo, 571.
 delinquo, 484. deliquium, 535.
 deliro, 484. 535. delitesco, 529.
 de longe, 599. deluto, 517.
 demens, 483. demergo, 395. 431.
 demeto, 413. demigro, 492.
 demitto, 404. 494. 521. 607.
 demolior, 532. demonstro, 572.
 demulceo, 449. demum, denique, 549. 599
 denego, 526
 dens, 372. 442. 443. 444. 462. 497. 535.
 densum, 404. 554. denudo, 467. 468.
 denuntio, 526. 527. denuo, 548. 550.
 deonero, 552. deorsum, 555.
 depilis, 458. depleo, 478. 521.
 deploro, 491. depono, 421. 478. 552. 563.
 depositum, 421. 526. deprecor, 526.
 deprehendo, 526. 527. deprimo, 436. 515.
 depromo, 724. depuduit, 484.
 derelictus, 422. derideo, 487.
 descendō, 359. 367. 368 390. 494. 622.
 desertum, 492. 494. defes, 483.
 desidero, 202. 235. 421. 482. 486. 488.
 614. 635 : 9. 668.
 desfilio, 367. desino, 422. 526. 616. 665.
 desipio, 482. 484. 485. 535.
 desisto,

- desisto, 526. 530. despicio, 482. 486.
despumo, 475. 476. destillatio, 535.
destruo, 421. 492. 518. 532. defuesco, 422.
defum, 202. 527. 553. detergo, 475.
detero, 467. 468. detecto, 661. 662.
detineo, 478. detondeo, 458.
detraho, 467. 475. 484. 486. 571.
detrimentum, 534. detrudo, 532.
detrunco, 364. 404. detumeo, 486. 536.
deturbo, 532. devincio, 308.
devito, 784. devium, 515.
devolvo, 425. 527. devoro, 475.
DEUS, 498. 500. 584. 585. 592. 651. 675.
dextra, 448. 633. 721.
diabolus, 315. 511. 590. 598. 606. 619.
diæta, 536. 538. dialogus, 584.
diaphanus, 418. diarrhoea, 535.
dico, 58. 231. 234. 443. 444. 480. 602. 627.
dictum, 514.
dies, 296: 5. 539. 541. 542. 543. 556.
differo, 323. 422. 543.
difficilis; 481. 482. 500. diffido, 482.
difflo, 478.
digitus, 413. 446. 448. 449. 450. 555. 556.
dignosco, 464.
dignus, 227. 308. 485. 500. 516. 614. 637.
digredior, 494. 544. diligens, 573.
diligo, 482. 488. dilorico, 496.
dilucefciit, 539. diluo, 417.
diluvium, 492. dimico, 531. 533.

dimidium, 438. 494. 545. 550. 556. 569. 822.
diminuo, 273. 292. 521.
diminutivum, 200.
dimitto, 528. 599. 634: 4.
directe, 554. dirigo, 526. 536.
dirimo, 527. dirumpor, 354 478.
diruo, 492. 518. 532.
discedo, 453. 488. 493 550.
discepto, 484. discerno, 464.
discindo, 449. 467. disciplina, 543.
discipulus, 573. disco, 572. 573.
discrimen, 500. 531. 538. discrucio, 528.
discus, 520. 522. disjungo, 494.
dispar, 550. dispergo, 390. 413.
dispersus, 363. 532. displiceo, 514.
displodo, 531. 532. dissentio, 482.
dissimilis, 549. dissipo, 363 421. 532.
dissolvo, 470. 534 567. diffuo, 467..
disto, 219 494. 519. 532. 538. 546. 554.
distractus, 544. distribuo, 532.
diu, 540. 573. divello, 404.
diversus, 492. 514. 549.
diverfor, 493. 494. 518. 519.
dives, 421. 624
divido, 327. 405. 493. 532. 544.
divinitus, 533. divino, 563. 719.
divitiæ, 420 421. 422.
diuturnum, 12. 405. 480. 516.
do, 421. 422 467. 478 490. 496. 550. 642.
doceo, 481. 493. 496. 497. 572. 573. 603. 615
doctus,

doctus, 480. documentum, 444. 480.
dogma, 645.
doleo, 486. 488. 491. 516. 538.
dolum, 520. dolo, 568. 569.
dolor, 486. 488. 534. 535. 600.
dolus, 290: 15. 645. domesticus, 361.
domicilium, 494. domina, 498.
dominus, 285. 422. 492. 498. 518.
dominica, 542. domo, 491.
domus, 492. 494. 517. 518. 519. 567.
donec, 219. 479. 541. 543.
dono, 421. 422. 490.
donum, 422. 499. 642.
dormio, 437. 438. 573. dormisco, 438.
dormito, 482. dormitorium, 438. 519.
dorsum, 450. 452. 454. draco, 376.
dubito, 213. 214. 223. 480. 481.
duco, 493. 554. 613.
dudum, 215. 287. 540. 541.
duellum, 484. dulcis, 404. 405. 583.
dum, 215. 229. duntaxat, 222. 224. 544.
duo, 545. 550.
duplex, 288: 20. 485. 549. 550. 617.
dupliciter, 288: 20. 550. duplico, 544.
duro, 515. 540. durus, 405. 425. 515. 516.
dux, 498. 531.
dysenteria, 535. 538. dyspepsia, 535.

E.

E, 270. 290.

ebrius, 477. 479. 608. 635: 12.

Fff 4 ebrio-

ebriosus, 477. 479. ecce, 23. 288: 14.
ecclesia, 580. 584. 648. echinus, 393.
echo, 561. eclipsis, 340. 341. 542. 759.
ecquis, 548. edisco, 572.
edo, 296: 7. 443. 475. educo, 496.
educatio, 485. 497. effervesco, 475.
efficio, 481. 497. 526. 567. effodio, 413.
effugio, 529. 532.
effundo, 432. 533. 640. 644. effutio, 485.
egenus, 421. 488. egeo, 235: 4. 421. 487. 521.
ego, 13. egredior, 493. 518.
egregius, 533. ejicio, 371. 528. 532.
ejulo, 532.
elabor, 479. 529. 532. 533. 541.
elatus, 483. 485. eleemosyna, 481. 499.
elegans, 515. 569. 571. elementum, 309.
elevo, 654. elicio, 421.
elido, 528. 534. 567.
eligo, 235: 3. 421. 532. 613.
elinguis, 486. elixus, 474. elumbis, 463.
eluо, 480. 536. eminus, 599.
emissarius, 531. emo, 421. 422.
empyrium, 304. 310. 311. emunctarium, 702
en, 23. 288: 14. enato, 431. eneco, 431.
enitor, 496. enixa, 514.
ensis, 422. 449. 531. enterocele, 534.
enucleo, 413. eò, 288: 12. 549.
eo, 77. 79. 209. 213. 452. 453. 494.
ephippium, 366. 367. 368.
epiglottis, 445. 446. Episcopus, 498.
epitola,

epistola, 299. 571. 573. epulum, 477. 692.
 equa, 12. 366. eques, 367. 368.
 equidem, 291: 5. equito, 367. 368.
 equus, 366. 367. 368. 376.
 eradico, 413. eregione, 222. 519 526.
 Eremita, 29. erga, 290.
 ergo, 261: 4 603. ergo, 421. 422.
 erratum, 483. erro, 482. 483. 484. 490. 563.
 erubesco, 481. 482. eruca, 378.
 eruco, 446. eruditus, 480. 481. 572.
 erumpo, 413. 496. 529. 532. ervum, 408.
 eruo, 413. esca, 395.
 erysipelas, 534. esurio, 475. 476.
 et, 204 291. etenim, 488.
 etiam, 216. 291. 482. Eva, 598.
 evacuo, 478. 521.
 evado, 529. 532. 533. 603. 611.
 evanesco, 538. evaporo, 478.
 Ss. Eucharistia, 636. 637. 639. 640. 641.
 eveho, 552. evello, 391. 413. 458. 475.
 everto, 492. 518. 432. evidens, 515.
 evito, 532. enuchus, 514.
 evolo, 529. 532. evomo, 458.
 ex, 208 270. 288: 19. 290.
 exacerbo, 486. exaggero, 288: 2.
 exagito, 528. examen, 630. 634. 635.
 exardesco, 354. excandesco, 486.
 excarnifco, 528. excello, 554.
 excello, 554. exceptio, 488. 290: 16.
 excessus, 218. 270. 272. exscindo, 413.

excipio, 488. 518. excito, 353. 367. 526. 532.
 excolo, 470. excorio, 363. 364. 365.
 excrementum, 458 excreo, 458. 639 : 13.
 excrucio, 528. excubiae, 531. 798.
 excudo, 567. excuso, 512. 614. 625.
 excutio, 368. 404. 413. 470. execrор, 511.
 exeo, 213. 363. 518. 519. 617. exequor, 611.
 exerceo, 569. exercitus, 531. 532. exefus, 475.
 exhauro, 478. 479. 521. exhibeo honorem, 681.
 exhilaro, 532. 543. 561. 564. 573. exhorreo, 486.
 exhortor, 481. 532. exicco, 431. exigo, 526.
 exiguuus, 554. exilis, 765. 455.
 exilium, 528. 583. 666. eximo, 528. 532.
 existo, 421. 496. exonero, 458. 552.
 exopto, 614 exordior, 532. 544. 546.
 exorior, 539. exorno, 468. 467. 470. 482.
 exosso, 454. expecto, 193. 540. 543. 573.
 expedit, 638. 482. 538. expeditus, 368. 528. 552.
 expello, 471. 532. expendo, 471.
 expensa, 422. expergiscor, 437. 535.
 expergefacio, 437. experior, 422. 478. 482. 509. 609.
 experientia, 480. 482. expio, 480.
 expiro, 537. expiscor, 526. explano, 526. 572.
 expleo, 551. explicо, 526. 572. explodo, 531. 532
 explorо, 422. 481. 526. 527. 573. expono, 490. 526
 expositius, 514. exprimo, 432.
 exprobo, 488. 530. expuo, 458. exquiro, 573.
 exsto, 532. exta, 456.
 extendo, 364. 429. 452. 470. 475. 567. 639 : 12.
 exter, 498. 500. exterior, 435. 436. 533.
 exterritus, 486. extinguo, 354. extirpo, 413.
 extollo, 552. extra, 226. 290 : 9 485. 518. 555.
 extraho, 518. Extrema Urtio, 638.
 extremus, 492. 549. extrudo, 532. exturbo, 532.
 exudo, 536. exulcero, 534. exulto, 486.
 exundatio, 429. 433. exuo, 467. exuro, 349.
Faba,

F.

- Faba, 408. Fabula, fabella, 516. 526.
faber, 522. 565. facesco, 371. facetus, 514.
facies, 222. 461. 465. 517. facile, 87. 88.
facinorofus, 485. facinus, 484.
facio, 192. 304. 481. 500. 526. 527. 569. 598.
facio certiorem, 632. factio, 498. 531.
facultas, 236. fax, 477. falco, 380. fallax, 483.
fallo, 484. 564. 597.
falsum, 484. 487. 516. 527. 610. 625.
fama, 58. 59. 260. 516. 527. 571. fames, 475.
familia, 21. 28. 496. 497. 499. 501. 502. 503. 513.
517. 531. 635 : 8. familiaris, 21. 497. 514.
famofus, 485. famulus, 498. 500. 514.
farcio, 456. farina, 474. 476. 477.
fascia, 469. fasciculus, 552.
faftidio, 421. 475. 484. fatigatus, 367. 438. 490. 535
fatigo, 532. fatuus, 345. favonius, 558.
faux, 445. 446. 447. 535. 537. fax, 351. 440.
febris, 535. Februarius, 542.
fel, 455. 457. felis, 369. 370. 373.
felix, 481. 482. 514. femoralia, 466. 467. 468.
femur, 451. fenestra, 517.
ferale amicum, 537. ferax, 413. 414.
ferculum, 476. fere, 404. 543.
feretrum, 537. ferialis, 543. ferio, 532.
ferme, 404. fero, 452. 486. 521.
ferox, 361. 486. ferrugo, 421.
ferrum, 420. 421. 422. 567. 571.
fertilis, 413. 414. serveo, 475. 428. 491.
fervesco, 475. servidus, 533. ferula, 532.
ferus, 486. fessus, 486.
festino, 283 : 15. 540. 543. festum, 542. 643.
fibula, 469. ficte, 484.
fides, 480. 485. 526. 527. 648. fido, 480.
figo, 440. 494. figulus, 425. 517.
figura,

- figura, 356. filia, 501.
 filius, 296: 23. 501. 503. 505. 538. 631.
 filum, 395. 472. 473. 475. 745.
 fimbria, 466. 704. fimus, 413. 458.
 fimetum, 458. 274. findo, 404. 567.
 fingo, 186. 227. 464. 526. 571.
 finio, 231. 288: 23. 543. 546. 567. 569.
 finis, 267. 359. 478. 479. 482. 493. 526. 549. 653.
 finis hominis, 590. 604. fio, 231. 600. 627. 644.
 firmamentum, 305. 310. 320. firmo, 532.
 firmus, 554 fissura, 518 fiscella, 472.
 fistula, 562. flagello, 528. 530.
 flagitium, 483. 489. 491. flagro, 354.
 flamma, 352. flavus, 417. 418.
 flecto, 404. 639: 12. fleo, 440. 441. 666.
 fletus, 440. flo, 354. 558. floccus, 807.
 floreo, 416. 695. flos, 415. 416. fluētuo, 429.
 flumen, 429. 433. fluo, 429. 432. 433. 478. 534.
 fluxus, 535. focus, 351. fodio, 413.
 fodina, 421. fœcundus, 413. fœdifragus, 783.
 fœdus, a, um, 514. 515. fœdus, eris, 550.
 fœmina, 12. 495. 514. 516. fœtus, 496. 514.
 folium, 403. 413. follico, 354. folliculi, 413.
 fons, 429. 433. foramen, 413. 439. 470. 568.
 foras, 518. 555. fores, 517. 518. 519.
 forfex, 568. forica, 518. foris, 226. 287: 6. 555.
 formica, 378. formico, 534. formido, 486.
 formo, 526. formosus, 596. formulæ, 506.
 fornax, 351. 354. 517. fornicari, 489. 491. 607. 625.
 forsitan, 214. 266. 267. 288: 6. fortis, 480. 533.
 fortuna, 453. 481. 482. 514. 528. 538.
 fossa, 359. fossilia, 423. foveo, 526.
 fraga, 409. 412. 414. fragor, 345. 355. 533.
 frango, 404. 443. 534. 567. 639: 7.
 frater, 501. 504. 801.
 fraus, 290: 15. 453. 483. 645.

frez

fremitus, 429. fremo, 486. frenum, 367. 368.
frequenter, 85. 76. 94. 95. 548. frico, 432. 567.
frigeo, 431. 535. 538. 558. 560.
fritillus, 563. frons, dis, 403. 404.
frons, tis, 436. 437. 517. fructifico, 404.
fructus, 397. 403. frugalis, 475. 480.
fruges, 406. 413. 482. frumentum, 406. 407.
frustra, 201. 218.
frustum, 364 404. 474. 567. 621. 745.
frutex, 401. fucus, 469. fuga, 490. 533.
fugax, 405. fugio, 490 529. 532. 533.
fugo, 532. 612. fulcio, 517. 520. fulgeo, 418.
fulgetrum, 345. fulgur, 345. fuligo, 352. 419.
fulmen, 345. 348 560. fulvus, 417.
fumus, 352. 354. 488. funda, 531.
fundamentum, 517. fundator, 492. 495.
fundo, 432. 644. fungus, 503. 414. 418.
funis, 367. 368. 402. 404. 472 552. 557.
fur, 483. 484. 485. furca, 471.
furcifer, 483. furfur, 458. 474.
furnus, 351. 354. furio, 484. 486.
furtim, 453.
furtum, 421. 422. 484. 485. 527. 606. 635: 11.
fustis, 404 528. fusus, 472.
futilis, 201. futurum, 33. 36. 497.

G.

Galea, 531. galerus, 466. 468.
gallina, 386. 391. gallus, 386. gangraena, 534.
gargarizo, 445. garrio, 564. 573.
gaudeo, 486. 499. 508. 516. 653.
gelo, 347. 538. gemellus, 501. 514.
gemma, 425. 426. 766. gemo, 486. 666.
gena, 439. 442. gener, 504.
generalis, 498. genero, 496.
generofus, 496. 497. 498. genista, 401.

geniti-

- genitivus, 6. 9. genius, 491. gens, 469. 53.
 genu, 451. 452. 453. genus, 12. 495. 496. 513.
 Geographia, 309. 492. 494.
 Geometria, 554. 555. 556. gero, 552.
 gestio, 449. gesto, 552. gestus, 536.
 gibbus, 442. 462. gigas, 463. igno, 496.
 gingiva, 442. glabro, 475. glacies, 347.
 gladius, 422. 449. 531. 533. glans, 398. 405.
 glastum, 419. glaucus, 417. gleba, 412.
 glis, 373. glisco, 496.
 globus, 356. 357. 554. 562. 563.
 glocto, 386. 390. glomus, 472.
 Gloria cælestis, 617. 618. Gloria Patri, 643.
 gloriosus, 532. glorior, 484. 485. 490.
 glos, 504. gluma, 413. gluten, 568.
 gracilis, 462. 765. gradior, 368. 452. 493.
 gradus, 357. 555. grallæ, 452. gramen, 412. 520.
 grandævus, 688. grandis, 347.
 grando, 347. granum, 406. 413. 474.
 graſſator, 483. 485.
 grates, 289. 480. 482. 634: 6. 640. 641.
 gratia, 600. 640. gratioſus, 639: 11.
 gratis, 222. 421. gravedo, 535.
 gravida, 496. 514. gravis, 538. 601. 639: 10.
 gregarius, 531. grex, 363. 364. grunnio, 372.
 gubernaculum, 557. gubernaror, 533. 651.
 guberno, 481. 499. 500. 527.
 gula, 445. gusto, 475. 478.
 gustus, 404. 459. 475. gutta, 347. 429. 478.
 guttur, 445. gyrus, 376.

H.

- Habena, 367. habeo, 421. 422. 488. 538. 573.
 habito, 641. habitus, 220.
 hac, 216. 288: 12. haſtenus, 541.
 hæreditas, 537. 538.

hæreo,

- Hæreo, 404. 444. 446. 490. 526. 534. 567.
hæres, 537. 538. hæsito, 484. 485.
hamus, 395. 396.
harpaftum, 531. 532. 563. 797. 805.
hafta, 531. 533. haftile, 568.
haurio, 432. 433. haustus, 477. 478. 479.
hebdomada, 542. 543. hecticus, 535.
hepar, 455. heu, 491.
hemina, 554. herba, 393. 402. 406. 410. 536.
heri, 287: 4. 541. 543.
hermaphroditus, 514. hernia, 634.
herus, 363. 498. 499. 500. heu, 200. 491.
hic, 20. 23. hic, 288: 12. 556.
hierarchia, 317. 318. hilaris, 482. 486.
hinnitus, 367. hio, 443. 515.
hirundo, 387.
Hispania, 492. 498. 606. 609. 625. 775.
historia, 526. hodie, 288: 10. 541. 543.
homicida, 483. 533. 623.
homo, 12. 434. 500. 514. 527. 591. 598. 602. 647.
homo, bestia, 753. (698.)
homines boni, 627. 590. 653. 658.
x perverſi, 623. 624. 627. 653. 658.
honestus, 480. honor, 371. 482. 488. 681.
honoro, 482. 523. 606. 635: 8. 647.
hora, 296: 4. 539. 541. 543.
hordeum, 406. horologium, 852.
horreo, 486. 535. hortor, 481. 532.
hospes, 493. 518. 800.
hospitium, 493. 494. 518. 519.
hospitor, 482. Ss. Hostia, 584. 637. 654.
huc, 216. 288: 12. 555. hucusque, 541.
humanitas, 480. 482.
humerus, 445. 446. 552.
humidus, 429. humilitas, 481. 482.
humo,

- humo, 537. humor, 457. 535.
 hyberno, 539. hydrie, 520.
 hydrops, 535. hyems, 539.
 hypocrita, 485. hypocaustum, 536.

I.

- Jaceo, 205. 452. 521. 532.
 jacio, 487. 532. jaēto, 484. 490.
 jaētura, 421. 483. Jacobopolis, 556. 494.
 jaculum, 531. jam, 288: 8. 18. 31. 540.
 janua, 517. 519.
 ibi, 23. 288: 12. 556.
 ictus, 449. 487. 528. 533.
 idcirco, ideo. 291: 4.
 idem, 196. 226. 549. 550.
 idioma, 570. idiotismus, 296.
 idololatria. 584: 3. idoneus, 559.
 jecur, 455. 535. jejunium, 635: 7. 580.
 jejunus, 296: 11. 475. 476. 639: 9.
 jento, 475.
 JEsus Christus, 319. 584. 591. 652.
 igitur, 291: 4. ignarus, 550. 573.
 igneus, 344. ignis, 349. 354. 355. 824.
 ignitabulum, 353. ignoro, 598.
 ilia, 451 illac, 216. 290. illaqueo, 532.
 ille, 19. 21. 23. 183. 184. 181.
 illic, 288: 12. 290. illicitum. 485.
 illico, 488 illido, 487. illucesco, 539.
 illumino, 665. illustro, 418.
 illuvies, 458.

ima-

- imaginor, 197. 464. 465. 592. 593. 597.
imbuo, 418. immaturus, 469. 534.
immenſus, 584. 609. 651.
immergo, 395. 431. immineo, 539.
imminuo, 209. immisceo, 213. 227. 296: 2.
immitis, 515. immitt̄o, 518 528. 536.
immodice, 483. immortalis, 604. 616. 653.
immundus, 515. imo, 216. 291: 6.
impar, 548. 550. 553. 567.
imparatus, 484. impatiens, 486.
impavidus, 480. 533.
impedimenta, 552. 553.
impedimentum matrimonii, 630. 631.
impedio, 518. 526. 626. 631.
impello, 473. 532. impendo, 422.
impensa, 422. Imperator, 498. 531. 533.
imperfectus, 438. 556. 567. 569.
imperitus, 573. impero, 500.
impersonalia, 101. 102. 103.
impertior, 475. impetro, 526. 640. 668.
impetigo, 534. impiger, 533.
impingo, 532. impleo, 478. 551. 611.
implico, 368. 467. 473. imploro, 532.
implumis, 390. impluvium, 517.
impono, 532. 555. importo, 550.
importunus, 487. 488.
impossibilis, 465. 553.
imposterum, 202. 288: 23. 541.
impotentia, 514. imprecor, 511.
improvise, 534. imprudens, 422. 485.

G g g im-

- impudens, 483.
impunis, 422. 479. 485. 488. 509.
in, 290. inæqualis, 567. inamœnum, 514.
inanis, 404. 515. inauris, 469. 471.
inauro, 421. incantatio, 484.
incapax consilii, &c. 483. 527.
Incarnationis mysterium, 591.
incassum, 218. 201. incautus, 484.
incedo, 500. 555. incendium, 352.
incendo, 354. 567. inchoo, 567.
incido, 452. 493. 530. incile, 413. 429.
incipio, 288 : 9. 527. 532. 544. 546. 563. 569.
incito, 371. 372.
inclino, 486. 489. 552. 553. 605
includo, 469 567. incolumis, 461.
incompetens, 527. inconsideratus, 484.
inconstans, 538. 550. (485.
incorrigibilis, 485. 491. incorruptibilis, 403
incrementum, 404. 413. increpo, 486.
incubo, 390. 535. 697.
incumbo, 452. 481. incunabula, 520.
incuria, 483. incurro, 452.
incurvo, 452. indago, 421. 528.
index, 448 449. indicium, 531.
indico, 422 449. 493. 631.
indiculus, 301. indigeo, 465. 487. 522.
indignatio, 486 488. indignus, 227.
indoles, 482 484. 486. induco, 527.
indulgeo, 475. induo, 467.
induresco, 679. indus, 494. 498. 606
inebrio,

- inebrio, 608. inedia, 475. ineptus, 514.
iners, 483. 485. inexspectatus, 518.
infamis, 485. infans, 449. 495. 497.
infarcio, 456. 475. infectus, 567.
infelix, 487.
infernus, 315. 530. 584. 619. 620. 621.
infero, 526. infibulo, 496 inficio, 418. 566.
inficiar, 526. infigo, 532 534.
infirmus, 534. 538. 606. inflecto, 404.
infligo, 296: 19. 528.
inflo, 354. 443. 534. 558. 561.
infortunium, 487. infra, 290: 10. 555.
infundo, 478. ingemisco, 486.
ingenium, 480. 482. 527. ingenuus, 528.
ingerō, 484. ingluvies, 389.
ingratitudo, 634: 3. ingratum, 514.
ingravesco, 538.
ingredior, 453. 493. 494. 505. 518. 519. 615.
ingruo, 539. 558. inguen, 451.
ingurgito, 475. inhæreo, 368. 515. 567.
injicio, 532.
inimicus, 482. 527. 531. 619. 637.
iniquum, 567.
initium, 523. 527. 531. 532. 544. 546.
injucundum, 514. injungo, 526. 527.
injuria, 488. 531.
injurior, 484. injussus, 530. innitor, 449.
innocens, 530. 605. innotesco. 405.
innumerabilis, 321. 332. innuo, 440.
innuptus, 514. inopia, 500. 421.

G g g 2 in-

inopinato, 518. inquam, 527.
 inquietus, 490. inquino, 515.
 inquiero, 525. 527. insania, 483. 484. 485.
 inscendo, 367. 368. inscius, 491. 550.
 insectum, 361. insequo, 528.
 infero, 745. insidiæ, 484 531. 532.
 insigne, 496. 531. insipiens, 658.
 insolens, 483. insomnis, 535.
 insperatus, 518. instar, 287: 5. 549. 371.
 instituo, 481. 584. insto, 526. 543.
 instrumentum, 22. 89. 90. 225. 568. 569.
 instruo, 481. 552. 572. insula, 429.
 insumo, 422. insuo, 473. 537.
 insuper, 556. 600. insufurro, 440. 526.
 integer, 476. 541. 543. 550. 554.
 intellectus, 480. 530.
 intelligo, 480. 592. 597. 630.
 intemperantia, 483. intempestive, 479.
 intentio, 640. 641. intentus, 516.
 inter, '90: 1 : 11. 405. intercalaris, 405.
 intercapedo, 405. intercedo, 526 666.
 intercludo, 531. intercus, 535.
 interdiu, 539. interdum, 541.
 intereo, 538. interest, 533.
 interficio, 484. 485 532 533.
 interjectio, 292. 341. 405. interim, 215.
 interior, 435. 454. 456. 482.
 interluco, 544. intermedins, 546.
 internodium, 403. 536. interpollo, 526.
 interpono, 341. 405. 546.

inter-

- interpreter, 526. 572.
interrogatio, 525. 584. 635.
interrogo, 526. 586. 591. 630.
intersum, 546. interstinctim, 546.
intervallum, 405. 419. intestina, 456. 535.
intimus, 514.
intra, 287: 6. 290: 12. 478. 555.
intro, 363. 518. 519. 615.
introduco, 518 introeo, 518.
intromitto, 290: 12. 518. 567.
intrudo, 526. 532. intueor, 440. 535.
intumesco, 296: 12. 413
intus, 219. 226. 287: 6. 288: 2. 290: 12. 518
invado, 532. (519.)
invalidus, 644: 13 invenio, 421. 422. 526.
inventio, 570. invertō, 470. 473.
investigo, 421. 478. 528. invicem, 621.
invictus, 482. invideo, 486.
invigilo, 532. inviso, 506. 509. 518.
invito, 478. 627. invitūs, 465. 530.
inundatio, 429. 433. invoco, 550.
involucrum, 470. involvo, 467. 470.
inurbanus, 483. 484. 485. inuro, 421.
inutilis, 218 465 514. 601.
jocor, 490. 561. S. Josephus, 652. 668.
ipse, 29. ira, 486. 491.
irascor, 486. 488. 511. 628. iris, 346. 348.
ironia, 294. irretio, 473. 532.
irrigo, 432. 520. irroro, 432.
irrumpo, 532. irruo, 431. 532.

is, 20. 31. 183. 184. 181.
 ischias, 535. isthac, 216.
 iste, 20 21. 23. istic, 555.
 ita, 207. 220 287: 5. 288: 3. 291: 14. 549.
 item, 549. iter, 493. 494. (619.
 itero, 226. 548.
 iterum, 226. 288: 11. 288: 17. 547. 550. 615
 itidem, 549. juba, 367. 389.
 jubeo, 227. 444. 500. 530.
 jucundus, 482. 486. 573.
 judex, 525. 527. 624.
 judicium, 479. 480. 525. 526.
 judico, 600. 599. 652. jugulum, 445.
 jugum, 364. 472. Julius, 542.
 juncus, 402. 403. jungo, 364.
 Junius, 542. juramentum, 510.
 jurgium, 532. jurgo, 484.
 jurisdictio, 498. 525. 527.
 juro, 288: 5. 482. 510. 635: 5.
 jus, 500. 528 550. 29. jusculum, 474.
 jusjurandum, 288: 5. 774. jussum, 306.
 justitia, 480. 525. juvenis, 495.
 juvo, 196. juxta, 219. 290: 13.

L.

Labor, V. 452. 484. 532.
 labor, S. 64. 422. 482. 519. 533. 567. 569.
 laboriosus, 422. labrum, 442. 443. 475.
 lac, 364. 457. 496. lacero, 467.
 lacerta, 376. lacertus, 376. 448.
 laceffo,

- lacefso , 533 564.
lacryma , 441. 458. 488. 491. 706.
lacrymo , 440. 441. 444 619. 620. (496.
lacteo , 363. 372. 446. 496. lacto , 363. 446. 447
lacunar , 517. 519. lacus , 429. lædo , 534.
læsus , 368 538. lætifico , 486.
lætitia , 285. 486. læva , 448. lambo , 370.
lamentor , 486. 535. 619. 620. 653.
lamia , 483. 692. lamina , 469.
lana , 363. 4'9. 566. lancea , 531. 532. 533.
lancino , 533. langueo , 416. 558.
languide , 483. languor , 534.
lanugo , 458. lanx , 551. lapideus , 276.
lapis , 425. 520. 531. 532. 567.
laqueor , 517. laqueus , 364.
largior , 421. 422 480. larva , 537.
lascivia , 452. lascivus , 489. lascivio , 490.
lassus , 529. latebra , 404. 489. 529
lateo , 529. 654. latet , 227.
later , 517. 519. 569. latrina , 518.
latro , V. 370. 371. latro , S. 483.
latrocinium , 485.
latrunculorum ludus , 563.
latus , S. 431. 452. 448. 549. 552.
latus , a. 558. laudo , 481. 488. 571.
lavo , 431. 432. 566. 600.. laurus , 399.
lauretum , 212. 219. laus , 532. 571.
laute , 500. laxo , 368. 470. laxus , 554.
lectus , 517. 520. 573. 625. legatio , 499.
legatus , 499. 626. 627. lego , as , 532.

G g g 4

lego,

- lego, is, 571. 573. lembus, 557.
lenis, 515. lenocinia, 484.
lens, dis, 378. lens, tis, 408.
lente, 288: 15. 482. 540. 555.
lentigo, 462. 749. lentus, 482. 838.
leo, 375. lepidus, 514. lepra, 534.
leuca, 555. 556. levigo, 567.
levir, 504. 505. levis, 515.
levo, 404. 405. 552. 567. lex, 525.
libenter, 488. 491. 603. 638.
liber, S. 571. 573. liber, a. 498. 528. 529.
liberalis, 480. liberator, 662
libero, 527. 528. 529. 598. 644: 4. 654.
libet, 235. 476. libido, 486. 489.
libitinarius, 537. libra, 554. libro, 551.
libum, 478. licentia, 236. 609.
licet, 50. 227. 236. 290. 519. 569.
licèt, 193. Lichas, 555.
licium, 472. lien, 455.
lignum, 353. 376. 403. 404. 413. 430. 567. 568.
lignor, 404. 405. (569.)
ligo, 470. 552. lily, 413. limax, 378.
limbus, 466. 468. 493. limen, 519.
limes, 359. 492. 555. limo, 567.
limpidus, 419. linea, 554. lingo, 370.
lingulaca, 392.
lingua, 442. 444. 484. 570. 639: 12.
linquo, 193. 197. 227. 368. 535.
lippus, 462. liquefacio, 421. 620.
liquefco, 347. 421. lira, 413.

- lis, 484. 525. 527. litera, 1. 2. 3. 4.
literæ, 571. 573. littus, 430. livor, 846.
lixivium, 352. 432. lixus, 474.
loco, 452. locuples, 421.
locus, 89. 90. 478. 479. 482. 485. 492. 499.
500 519. 532. 536. 537. 546. 615. 639:12.
locusta, 378. 414. lolium, 412.
longè, 272. 485. 554. 599.
longinquus, 546. 554. longus, 554. 556.
loquax, 483. 488. loquela, 484. 490.
loquor, 443 444. 446. 462. 465. 480. 484.
519. 527. 532. 571.
lorica, 533. lorum, 367. lotium, 458. 535
lotrix, 432. 566.
lubet, 232. 333. 342. 344. 539.
lubricum, 452. 515
luceo, 332. 333. 342. 344 539. lucerna, 351.
Lucifer, 315. 333 665.
lucius, 392. 687.
lucrum, 420. 421. 422. 563. 564.
luctatio, 532. 533 luctus, 488.
ludicrum, 519. ludus, 490 561. 563. 564.
lues, 534. lugeo, 441. lumbricus, 376.
lumbus, 451. lumen, 440.
luna, 335. 338. 339. 542.
lupus, 375. 392. 453. 497.
luscinia, 383. luscus, 287. 463.
lustror, 489. lutamentum, 478.
luteus, 417. 517. lutum, 428. 517. 359.
lutra, 377. lux, 342. 440.

luxor, 543.

luxuria, 413. 489. 607.

M.

- Macer, 455. 462. macero, 432.
machinor, 485. 570.
machius, 492. 536. 561. 728. 738. 762. 771.
macula, 419. 558. madefacio, 432.
madefio, 348. madidus, 429. 432.
magis, 269. 270. 288 : 25. 544. magister, 565.
magistratus, 499. magnanimus, 480. 482. 553.
magnates, 499. magnifico, 499.
magnitudo, 322. 323. 338. 357. 556.
magus, 483. major, 269. 270. mayores, 495.
majus, 542. mala, 442. malacia, 558.
mala terrefria, 409. 414. 474.
male, 288 : 16 534. maledicus, 484.
mali homines, 590. 623. malitia, 484.
malleolus, 451. 567. malluvium, 520.
malo, 270. 524. malum, S. 405. 409.
malum, a. 483. 515. 516. 530. malus, S. 405.
mamma, 445. 446. 447. mancipium, 498.
mandatum, 499. 525. 605.
mando, are, 227. 444. 500. 525. 614. 630.
mando, ere, 443. mane, 539.
maneo, 494. 519. 538 639 : 12.
manes, 485. 494. manifesto, 482. 526. 527.
manipulus, 405. 413. 517. manna, 347.
mansuefacio, 481. mansuetus, 480.
mantica, 478. 520. manuduco, 552.
manus, 296 : 14. 432. 448. 449. 450. 452. 465.
536. 555. 639 : 12.
mappa, 475. marcesco, 416.
mare, 429. 433. margarita, 417. margo, 430. 493.
S. MARIA, 319. 550. 584. 593. 641. 643. 652. 683.
maritus, 504. mars, 527. (666.
Martius, 542. marsupium, 520.
mas,

- mas, 12. 514. 516. mater, 501. 503.
materia, 267. 479. 569. matertera, 501.
matrimonium, 504. 505. 607. 613. 630. 644. 652. 807
maturefco, 404. 413. 536. maturus, 404.
maxilla, 442. maximus, 336.
mechanicus, 565. 567. 568. 569.
medeor, 411. 534. 536. 606. mediastinus, 498.
medicina, 496. 534. 536.
medicus, 406. 410. 411. 534. 538. 570. 606.
medimnus, 554. mediocris, 550. 556.
meditor, 481. 482. meditullium, 539.
medium, 516. 539. 544. 546. 549. 550. 822.
medulla, 403. 455. mejo, 458. mel, 347. 405.
melancholia, 488. melior, 269. 270. 614.
membrana, 456. 535. membrum, 538.
memini, 480. 482. memoria, 480. 484. 642.
memoro, 443. mendax, 483. 484. 527. 622.
mendico, 475. mendicus, 488. 497. 498. 500.
mendum, 567. mens, 480. 482. mensa, 476. 543.
mensis, 296 : 6. 539. 542. 543. menfor, 554.
menstrua, 457. 460. 542. mensura, 554. 556.
mentio, 296 : 20. mentior, 235 : 5.
mentum, 442. mercator, 565. mercor, 421. mereor, 227
meretrix, 489. mergo, 395. 431.
meridianus, 539. meridies, 492. 539.
merito, 62. 63. meritorius, 368. merus, 222.
messis, 413 414. metallum, 421. 422.
meteora, 343. 344. metior, 554. 556.
meto, 413 414. metuo, 486. meus, 24. 27.
mica, 475. mico, 333. 342. 418.
migro, 492. 493. 494. miles, 498. 531. 532. 533.
militia, 531. 532. 544. mille, 287 : 17. 545.
milliarium, 555. millium Indicum, 407. 413. 474.
milvus, 381. mimus, 464.
minime, 271. 288 : 2. 491. 544. 550. 615.
minitor, 487. 528. minor, 484. 509.
minus,

- minus, 269. 270. 544. 547. 556.
 minutal, 474. miror, 481. misceo, 478.
 miser, 483. 486. 528. 598.
 misereor, 482. 486. 488. 534. 615. 667.
 misericors, 480. 598. 620. 641. 649. 666.
 Missa, 296: 17. 482. 523. 524. 635: 6. 642. 654.
 missio, 492. 627. mitesco, 404. mitis, 480.
 mitto, 213. 227. 521. 532. 573.
 mixtus, 363. moderatio, 480. modernus, 543.
 modicus, 554. modo, 288: 7. 540.
 modulor, 446. 561. 571.
 modulus, 288: 20. 506. 549. 573.
 moechus, 483. 489. moestus, 486. 488.
 mola, 520. 521. molestus, 206. 487. 488. 611. 623.
 molior, 486. mollio, 367. 432. mollis, 515.
 mollities, 635: 10. molo, 413. 474. 476.
 momentum, 201. 303. 540. monachus, 29.
 moneo, 481. 527. 543. 603.
 moneta, 420. 421. 422. monile, 469. 471.
 monitum, 444. 482. 485. 488.
 mons, 356. 359. 492. mons ignivomus, 351.
 monstro, 493. 666. monstrum, 374. 376. 514.
 monumentum, 496. mora, 569.
 morbus, 534. 535. 538. mordeo, 370. 567. 621.
 mores, 497. moribundus, 527. 538. 628.
 morigerus, 480.
 morior, 296: 10. 363. 532. 533. 537. 538. 614.
 moror, 287. 494. 543. (628. 653.)
 morosus, 485. 486.
 mors, 476. 497. 534. 537. 538. 598.
 mortal is, 491. mos, 492. 494. 508. 525. 527.
 motiva fidei, 584. 597. 639. x spei, 649.
 x charitatis, 584: 24. 592.
 x attritionis & contritionis, 634: 3.
 x obedientiae, 614.
 motus, 266: 16. 326. 339. 804. moveo, 449.
 639: 12. mox,

mox , 230. 288 : 7 : 32. 518. 540. 543. 598.
muceo , 421. 458. mucor , 421. 474. 475.
mucus , 458. mula , 372. 376.
mulgeo , 364. 432. mulier , 495. 514. mulio , 498.
mullus , 392. 396. multa , 530. 788.
multangulus , 554. multi , 272. 288 : 2 : 11 : 24. 544
multicolor , 418. multifariam , 288 : 20. 549.
multiformis , 288 : 20. 549.
multiplico , 544. multitudo , 212. 219. 274. 544.
multoties , 547. 550. mulus , 372. 367.
munditia , 419. mundo , 475. 480.
mundus , 301. 480. 492. munero , 480.
munificus , 480. munio , 413. 532. 567.
munus , 460. 482 499. munuscum , 499. 693.
murmur , 531. 561. murmuro , 488.
murices , 531. murus , 531. mus , 373.
musca , 372. 388. muscipula , 531.
museum , 519. 573. musica , 561. 562. 563.
mutilo , 404. muto , 367. 452. 484. 488. 494.
mutuò , 185. 533. mutuor , 421. 422.
mutus , 463. 538. mutuus , 421. 42. myrtus , 399.

N.

Næ , 224. nævus , 462. 465.
nam , 488. nanciscor , 526.
nanus , 463. napus , 409.
naris , 414. 442. 443. 462. 534.
narratio , 526. 598. narro , 488. 526. 598.
naſcor , 363. 496. 497. 500 naſus , 442. 462.
nates , 451. natio , 494. 498. 513.
nato , 431. 619. 395. natu minor , 514.
natura , 471. 482. navicula , 557.
navigo , 431. 557. 559. navis , 557. 560.
naviter , 573. nauſea , 458. 475. 486. 536.
nautica , 557. 558. 559. 560.
né , 266. 267. 288 : 21. 291 : 7.

nebula ,

- nebula, 347. nebulo, 537. nebulosus, 323.
 nec, 224. 291 : 8.
 necessarius, 521. 526. 605. 634. 639 : 9. 644.
 necessitas, 488. neco, 484. 532. 533. 761.
 negligo, 483. 499.
 nego, 104. 235 : 6. 267. 288 : 17. 526.
 negotium, 482. 514. 519. 526. 527. 569.
 negotior, 489. 543. 565. nemo, 548.
 neo, 473. 523. nepos, 501. neptis, 501.
 nequam, 483. 485. 573.
 nequaquam, 288 : 2. 491. 550. 615.
 neque, 224. 291 : 8. nervus, 456. 534.
 nescio, 288 : 6. 444. 516. neuter, 23.
 neutrum, 94. neutiquam, 267. 288 : 2. 550.
 nex, 537. nicticorax, 382. nicto, 440.
 nidus, 390. niger, 417. 419. 498.
 nihil, 117. 224. 227. 267. 301. 471. 545.
 nihilominus, 602. nimbus, 347. 348.
 nimis, 218. 483. 485. ningō, 347. 348.
 niſi, 222. 291 : 9. niteo, 418.
 nitor, 458. 536. nix, 347. 348. 419.
 nixus, 499. no, 395. 431.
 nobilis, 498. 500. 624. 845.
 nobilitas, 498. 496. 497. 624. noceo, 679.
 nocens, 530. noctiter, 333. 665.
 noctua, 382. nodus, 403. 473. 527. 569. 813.
 nodosus, 403. 439.
 nolo, 115. 488. 519. 537. 620.
 nomen, 6. 496. 497. 500. 504. 513. 599. 630. 758.
 nominatim, 504. (811.)
 nomino, 330. 331. 496. 854.
 non, 104. 115. 116. 117. 149. 288.
 nondum, 229. 235 : 6. 543. nonne, 288 : 13.
 nonnunquam, 288 : 17. 482. nonus, 546.
 nos, 15. 17. 499. 503. nosfer, 24. 27.
 nostras, 28. nota, 567. 751. notarius, 570.
 nothus,

nothus, 514. notifico, 526. noto, 481.
notus, 527. 558. novem, 545.
November, 542. noverca, 504. 543.
novi, 628. novilunium, 542. 543.
novitas, 514. 516. novitius, 573.
novus, 202. 267. nox, 296: 24. 489. 539. 665.
noxa, 483. nubes, 347. 560. nubilis, 495.
nucleus, 401. 413. nudius tertius, &c. 287: 4. 541.
nudo, 467. 468. 469. nudus, 288: 7. 467. 644.
nugor, 490. 561. nullus, 548.
num, 214. 266. 267. 288: 6: 13.
numero, 321. 329. 363. 544. 550.
numerus, 6. 288: 17. 544. nummus, 420. 421. 422.
nunc, 288: 8: 18. 540. 541. 543. 599.
nuncio, 488.
nuncius, 498. 500. 571. 573. 626. 627.
nunquam, 224. 288: 23. 482. 543. 550.
nuper, 540. nupta, 504. nurus, 504.
nusquam, 267. nuto, 437. nutrio, 496.
Nutrix, 496. nutus, 490. nux, 403. 405. 413.

O.

O. 200. 662. 666. ob, 662.
obdormio, 438. 452. 534. obdureisco, 413.
obediens, 480. 532. obedio, 481. 482. 533. 614.
obefus, 218. 272. obiter, 224. 494. 540.
obitus, 537. 438. objurgo, 486.
obligatio, 308. obligo, 227. oblique, 521. 404.
oblitero, 296: 20. 516. oblivio, 296: 20. 482. 516.
obliviscor, 484. 601.. 602. obliuctor, 529.
obmutesco, 443. 484. obnitor, 529.
oboleo, 443. obrigeo, 413.
obruo, 413. 486. obscœnus, 489.
obscuritas, 323. 440. 539.
obsecro, 289. 296: 22. observans, 602.
observo, 478. 481. 528. obsideo, 493. 532.
obſiſto,

- obfisto, 490. 518. 526. obfoletus, 467.
obfonium, 475. obfto, 518. 534.
obftrictus, 308. obftructus, 537.
obftupeo, 486. obfum, 534.
obfurdesco, 465. obtumpero, 480.
obtero, 452. 532. obturo, 478. 518.
obtineo, 526. 618. obtrecto, 484. 571.
obtrunco, 532. obtundo, 487.
obturbor, 526. obviam, 452. 532.
obvius, 494. obvolvo, 470.
occaſio, 288: 17. 427. 478. 543. 634: 4.
occaſus, 539. 543. occidens, 326. 539. 543.
occido, 363. 484. 485. 532. 533. 538.
occludo, 518. occulte, 287.
occulto, 290: 15. 482. 525. 526. 529.
occurro, 532. octo, 545.
October, 542
oculus, 439. 440. 441. 465. 482. 486. 535.
odium, 486. 488. 621. (639: 12.
odor, 416. 443. offa, 536.
offendiculum, 427. 452.
offendo, 437. 485. 493. 663. 664.
offensa, 485. 486. 503.
offerо, 421. 422. 642. officiosus, 482. 518.
officium, 227. 482. 527. 533.
oh, 292. oleo, 416. 443. 665.
olfactus, 459.
olim, 200. 288: 6: 11. 540. 543.
olla, 425. 427. 475. 520. olus, 409. 475.
omen, 537. omitto, 485. 526. 550. 601. 644.
omnino,

- omnino, 224. 288: 3.
omnipotens, 584. 597
omnis, 201 224 475. 501. 548. 550.
omniscius, 550 584. 651.
onero, 552. onus, 552. 569.
opera, 527. 567. 569. opera carnis, 625: 10.
operarius, 565. 567. operio, 422. 467. 518.
perimentum, 466. operor, 536.
operculum, 478 opes, 420 421. 422.
ophthalmia, 441. 535.
opifer, 552. 553. opifex, 498 565. 568.
opilio, 565. 569. opitulor, 532. 552.
oportet, 533. opperior, 570. 528. 540.
oppeto, 538. oppidum, 492.
oppigner, 422. oppono, 530.
opportune, 213. 540. oppositio, 550.
opprimo, 484. 486. 543.
oppugno, 488. 528. optimus, 270 271. 272
opto, 42. 44 45. 491. 614.
opulentus, 421. opus, 550. 567. 569.
opus est, 235: 4 421. 482 487. 522. 527.
ora, 430. 466. 492. 493.
oratio, 482. 527. 550.
orationes, 575. 634: 5. 637. 640.
orbiculatus, 568.
orbis, 356. 376. 440. 493. 520 521. 554.
orbis terrarum, 537 492.
orbus, 372. 514. 537. ordior, 472. 546.
ordo, 532. 554. ordo facer, 647.
oriens, 326. origo, 502.

H h h

ori-

originale peccatum, 598. 599. 644.
 orior, 539. 569.
 orno, 467. 468. 470. 471. 482 801.
 oro, 289. 482. 523. 666. orphanus, 514.
 orthographia, 298. ortus, 539. 665.
 os, oris, 442. 443. os, ossis, 454 534. 535.
 oscito, 443. oscular, 443. 636.
 ostendo, 493. 572 573. 666.
 ostentum, 514. 537. ostiatim, 461.
 ostium, 517. otior, 452.
 otiosus, 569. otium, 533.
 ovis, 362. 363. 364. 795. ovile, 363.
 ovum, 390. 391. 474. 476. 713.

P.

Pabulum, 412. pacificus, 480.
 pacifcor, 421, 526. pacatus, 480.
 pagus, 492. pala, 567. palam, 526.
 palatio, 531. 554. Palatium, 517.
 palatum, 442. 475. palea, 402. 404. 517.
 palestra, 532. pallium, 466. 467.
 palma, 448. 449 564. palmes, 403.
 palmus, 555. 556. palpebræ, 439.
 palpito, 505 palpo, 449.
 palumbes, 386 422. palus, dis, 429.
 palus, i, 531. 567.
 panis, 474. 475. 476. 639.
 pannus, 466. 467. 469. 473. 639: 12.
 pannosus, 467. panus, 534.
 Papa, 498. 584. papaver, 410.
papilla,

- Papilla, 445.
Papulæ, 462. 497. 534. 535. 538.
Papyrus, 571.
Par, 196. 270. 288: 26. 364. 396. 500. 530.
Parasitus, 514 (548. 550.
Paratus, 370. 528. 533. 552.
Parco, 485. 530. parens, 501. 543.
Paries, 517. Par, impar, 563.
Pario, 363. 496. pariter, 550.
Parma, 531.
Paro, 422 paroemia, 514. 516.
Paropfis, 520.
Pars, 199. 287: 2. 301. 532. 639: 7. 696.
Particeps, 767. participo, 475.
Particula, 191. 232. 233. 295.
Partior, 532. 544. parturio, 496.
Partus, 496. 643.
Parum, 288: 24. 290: 13. 422. 477. 544.
Parvulus, 495. 496. 497. (554.
Parvus, 201. 288: 24. 538. 554.
Pasco, 363. 364. 461. 496. pascua, 414.
Passer, 379.
Passio Dominica, 640. 641. 642. 584 642.
Paffus, 555. 556. pastor, 363 485.
Pastus, 512. patefacio, 518. 527.
Pateo, 515. 518. 519. 604 patenter, 515.
Pater, 501. 503. 538.
Paterfamilias, 285. 518. 519.
Pater noster, 576. 655. patientia, 480. 529.
Patina, 520.

H h h 2

Patior,

- Patior, 481. 482. 586. 488. 533. 621. 671.
Patria, 493. 494. 630. patricius, 631.
Patrocinium, 499. 526 patruelis, 501.
Patruus, 501.
Pauci, 288: 20. 482. 544. 548. 550. 602.
Pavimentum, 517. 567
Paulatim, 288: 15. 480. 527. 540.
Paulisper, 540. 543.
Paulo, 270. 288: 8. 540. 541. 543. 544. 549.
Pavor, 486. (554)
Pauper, 421. 422. 488. 498. 500. 620.
Pax, 485. 500. 531. 533. peccator, 649.
Peccatum, 483. 598. 614. 644.
Pecco, 484. 485. 490. pecten, 472. 520.
Pectus, 445. 496. 537.
Pecunia, 420. 421. 422. Pecus, 362.
Pedes, 412. 453. 531. pedetentim, 540.
Pediculus, 378. 403. 449
Pedissequa, 498. pedites, 453. 498.
Pedo, 458. pejero, 483. pellex, 489.
pellicio, 489. pellis, 363. 364. 520. 532.
Pello, 532. pellucidum, 418
Pelluvium, 520. pendeo, 470. 528.
Pendo, 551. pene, 494 penitus, 224.
Penna, 389. pensito, 551
Pensum, 422. 550. 564. 569. penuria, 475
Peplum, 469. per, 290: 1: 14.
Perago, 543. percipio, 280.
Percontor, 525. 527.
Percutio, 449. 528. 532. 567. 569.

- Perdix, 386. 390.
perdo, 363. 421. 527. 532. 603.
perduco, 530. perduellis, 483. 531.
peregrinor, 492. 493 498. 500.
perendie, 541. perenne, 540.
pereo, 363. 421. 538. 616
perfectus, 465. 567. perfero, 486. 488.
perficio, 546. 567. perfidia, 783.
perfluo, 478. perforo, 470. 567.
pergo, 516.
periculum, 65. 479. 531. 532. 533. 538. 563.
perimo, 484. 32. 533. (603. 604 611.
peritus, 526. 567. 571. perjurus, 483.
permaneo, 515. 538. 540. permisceo, 478.
permitto, 481. permuto, 421.
pernix, 480. pernocto, 494.
perpendiculum, 515. perperam, 569.
perpetro, 484. perpetuo, 540.
perpolio, 567. persequo, 528.
persevero, 538. 540. per signum Crucis, 575
persilto, 540. persolvo, 421. 422. 504. 567.
Personæ dīvinæ, 591.
perspicuum, 526. 527. perstringo, 440.
pertica, 517. 557. pertinax, 484.
pertineo, 285. 485. 519. 627.
perturbo, 485. 488. 519.
pervenio, 493. 518. 546 551.
perversus, 483. 485. 488. 538.
pes, 364. 373. 451. 452. 462. 534. 535. 555.
pestis, 363. 535. 538. pefundo, 413. 532.
H h h 3 peto,

- peto, 235: 4. 242. 244. 289. 421. 422. 508.
 petra, 360 762 (641. 668. 693.
 petulans, 483. 490. phantasma, 537.
 pharmacum, 534. phaseolus, 408. 413. 474.
 philomela, 383. philtrum, 490. 536.
 picus, 387. pietas, 480. 486.
 piger, 483. 485. 635: 6.
 piget, 485. 486. 488. pignus, 421. 422.
 pila, 531 563. pileus, 466. 468.
 pilus, 367. 436. 458. pingo, 571. 596.
 pinguis, 455. 461. pinus, 398 405.
 pipio, 390. pifcis, 392. 393. 396. 619.
 pifcor, 395. 396. 565. pifsum, 408.
 pitiffo, 479. pituita, 457. 462.
 pius, 583. 641. pix, 353 375.
 placebo, 206. 441. 482. 538.
 placidus, 480. placo, 481.
 plaga, 533. 534. planeta, 320. 334.
 plango, 619. 620. planities, 515. 554.
 planta, 406. 451. planto, 404. 543.
 planum, 554. platea, 492.
 plundo, 449. 532. plaustrum, 568.
 plecto, 528. pleiædes, 333.
 plenilunium, 542. plenus, 433. 478. 551.
 pleuritis, 535. plico, 470.
 ploro, 440. 441. 619. pluma, 389. 466.
 plumbum, 420. 620. pluo, 347. 348.
 pluralis, 8. 10. 11.
 plus, 202. 270. 288: 25. 500. 544. 548. 556.
 plus minus, 208.
 pluvia,

- pluvia, 347. 348. 542. 558. 559. 809.
 poculum, 536. 795. podagra, 538.
 podex, 451.
 pœna, 388 509. 525. 528. 530.
 x Talionis, 834.
 pœna Inferni, 619. 620. 621.
 Pœnitentiæ Sacramentum, 634.
 pœnitet, 486. 488. Poëta, 570.
 polenta, 474. polio, 567.
 polipodium, 410. pollex, 448.
 policeor, 23. 482. pollubrum, 520.
 pondero, 551. pondus, 404. 551. 552.
 pono, 452. 479. 518. 536. 550.
 pons, 430. poples, 451. 452. 453.
 popularis, 28. 204. populus, 399.
 podysmus, 449. porcus, 372.
 porta, 517. portentum, 514.
 porticus, 554. portio, 531.
 porto, 452. 478. 519. 521. 552. 567.
 portus, 430. posco, 421.
 possideo, 285. 492. 573.
 possum, 60. 61. 227. 500. 519. 527.
 post, 48. 229. 287: 4. 290: 15. 296: 5. 541.
 543 634: 6.
 postea, 229. 288: 9. 543. 549.
 posteri, 495. 598. posthac, 541.
 postquam, 491. 604. postremus, 549.
 postridie, 541. postulo, 421. 422.
 potens, 624. 668. potestas, 498. 532. 555.
 potio, 477. 478. 479.

H h h 4

po-

potius, 220. 270. 288: 30. 601.
 poto, 477 478. 620. præbeo, 363. 364.
 præbibo, 479. præcaveo, 482. 784.
 præcedo, 452. 516. 546. præcello, 482.
 præceps, 431. 515. 532.
 Præcepta Decalogi, 579. x Ecclesiæ, 580.
 præceptum, 482. 525. præcipio, 525.
 præcipuuſ, 514 533. præcurro, 544 563.
 præda, 390. 352. prædico, as, 615. 627.
 prædor, 379. 483. præeo, 452. 544. 546.
 præfectus, 500. 498. 525.
 præfero, 488. prægnans, 496. 514.
 prælior, 532. 533. prælium, 531. 532. 533.
 præludo, 532. prælum, 567.
 præmium, 480 527. prænomen, 644. 513.
 præparo, 532 533. 369: 11
 præpositio, 290. præpositus, 498.
 præpropere, 540. præſagium, 537.
 præſes, 498. 500. præſideo, 499. 500.
 præſidium, 526. præſtimonium, 422.
 præſto, 550 614. præſtolor, 370. 528. 540.
 præſul, 498. præſum, 533.
 præter, 290: 16. præterea, 270. 556. 600.
 prætereo, 452. 488. 543.
 præteritum, 33 36. 210
 prætextus, 465. prætor, 525.
 prævaleo, 532. prandum, 476. 494.
 pratum, 359. pravus, 483.
 preces, 523. 532. 575.
 premo, 413. 486. 567. 704.

prendo,

prendo, 449. 469. 528. pretiosus, 642.
 pretium, 201. 227. 421. 422. 526.
 pridem, 215. 287. 540. primipara, 516.
 primitiae, 741. primogenitus, 514.
 primus, 492 516. 543. 546. 549. 550. 644.
 Princeps, 498. 531.
 principium, 497 502. 546.
 privo, 422. priscus, 540 543. prius, 543 550
 pro, 288: 13. 290: 1: 17. prô! 491.
 probo, 235: 3. probitas, 480. 514.
 procax, 482, 483. 485. procedo, 554. 555.
 procella, 559.
 procerus, 461 554. 556.
 Proclamationes, 631. 632.
 proclivis, 486. 668. procrastino, 543.
 procul, 494 554. prodigium, 514.
 prodo, 534. produco, 306.
 profecto, 295: 3. 480. 590.
 proficiscor, 494. profiteor, 569.
 profligo, 532. profluens, 429.
 profugus, 529. 533. profundus, 357. 554.
 progenies, 496. prognostico, 559.
 progredior, 554. prohibeo, 422. 526. 608.
 projectitius, 514.
 projicio, 431. 487 567. 598.
 proles, 708. promiscue, 478.
 promitto, 23. 236. 422. 482. 567 600. 604.
 promoveo, 552. promptus, 370. 528. 533.
 pronomen, 13. 24. 31. pronuntiatio, 1. 2. 3.
 pronus, 437. 443. 486. 605. 668. 709.

- propago, 607. prope, 219. 290: 13. 538.
 propello, 364. propensus, 486. 605.
 propero, 288: 15. 485. 540. 573.
 propino, 421. 478. 479. 766. 799.
 propinquus, 501. 503. 504. proprius, 486. 513 628
 propositio, 444.
 propositum, 288: 17. 584. 634: 4.
 propter, 267. 288: 13. 290: 1. 17. 598. 628.
 prora, 557. prorsus, 224. 485. proscindo, 413.
 prosapia, 495. 496. 497. 513. prosequor, 270.
 prosterno, 532. 533. prostibulum, 489.
 prosum, 482. 538. protero, 413. 452. 532.
 protego, 526. proverbium, 514. 516.
 provideo, 532. 533. provincia, 492. 498.
 provoco, 489. 533. 561. 564. prout, 488.
 proximus, 405. prudens, 480.
 pruina, 347. 413. prunæ, 351. prunus, 398.
 pruritus, 367. 534. psittacus, 383. pudicitia, 489.
 pudenda, 451. pudet, 488
 pudor, 481. 482. 484. 485.
 puella, 489. 495. 514. puer, 495. 497. 577.
 puerpera, 514. pugil, 533. pugio, 533.
 pugna, 531. 532. 533. pugno, 370. 486. 532. 533.
 pugnus, 413. 450. 555. 556.
 pulcher, 278. 461. 471. 482. 515. 596.
 pulex, 378. 449. pullulo, 404.
 pullus, 372. 403. pulmentum, 474.
 pulmo, 455. pulpa, 455. puls, 474.
 pulso, 518. 532. 561. pulsus, 536.
 pulvinar, 520. pulvis, 440. 534. 537. 558.
 pumex, 425. 427. punctim, 450. 532.
 pungo, 364. 488. 567. punio, 528. 609. 614.
 pupilla, 439. puppis, 557.
 purgatio, 458. 536. 671.
 purgo, 475. 480. 518. 536.
 purus, 480. 488. 639: 9. 646.

pus,

pus, 536. 538. pufio, 495. putamen, 404. puteus, 429. 433. putidus, 486. puto, 404. putresco, 458. 475. 536. 537. pyramis, 515. pyrites, 353. pyxis nautica, 557.

Q.

Quà, 216. 291 : 11. 591. quadrupes, 376. 452.
 quadruplex, 406. quæ cum ita sint, 603.
 quæro, 363. 485. 491. 519. 526. 528. 615.
 quæsto, 488. quæstus, 489.
 qualis, 223. 266. 267. 288 : 13. 514. 548.
 quam, 267. 270. 540.
 quamvis, 224. 291 : 10. 608. 624.
 quandiu, 607.
 quando, 266. 267. 288 : 7. 27. 540. 543.
 quandoque, 547.
 quantum, 288 : 24 : 26. 527. 544. 551.
 quantocytus, 540. 543. 230. quapropter, 267.
 quare, 266. 267. 268. 288 : 13. 598. 603. 604.
 quartus, 550. 546. quasillus, 520. 696.
 quatenus, 267. 291 : 11. 591. 652.
 quatio, 404. 538. quatuor, 208. 545. 550.
 quemadmodum, 549. Quercus, 399.
 querela, 535. queror, 486. 535. quidquid, 549.
 qui, quæ, quod, 31. 263. 264. 265. 532. 533.
 quia, 291 : 12. quidam, 295 : 5. 549. 550.
 quidem, 291 : 5. quies, 480. 485. 573.
 quiesco, 296 : 3. 480. 491. 519. 532.
 quilibet, 224. 549. quinque, 545. quippe, 356. 315.
 quis? 266. 267. 284. 288 : 13.
 quò, 216. 267. 288 : 12. quoad, 541.
 quomodo, 266. 267. 549.
 quondam, 288 : 11. 540. 543. 544.
 quorsum, 216.
 quot, 266. 267. 288 : 24. 543. 548. 550.
 quoties, 287 : 3. 288 : 17. 540. 547. 639 : 14.
quotus

quotuplex, 406. 549. quotusquisque, 548.
quousque, 288 : 7 : 23. 540. 554.

R.

Radix, 403. 404. 413. 474. rado, 404. 475.
ramale, 342. 517. ramus, 403. 404. 517.
rana, 378. rancidus, 455. 474. rapa, 409.
rapax, 483. rapina, 484. rapio, 484.
raptim, 224 573. rapto, 404. 528.
raro, 288 : 17. 547. 550. rarus, 544. 548. 554.
ratio, 497. 544. ratis, 557. retus, 531.
raucus, 535. rebellis, 483. 531. 532. 533. 809.
reboo, 359. recedo, 488. recens, 202.
recenfeo, 526. recido, 550.
recipio, 422. 519. 527. 598. 636. 637.
reciprocus, 118. 185. reclino, 470.
recoquo, 475. recordor, 480.
recreo, 532. 543. 561. 564. 573.
recta, 493. 494. 624. recte, 481. 482.
rectus, 525. 554. recumbo, 521.
recupero, 526. 563. 603.
reddo, 421. 422. 508. 526.
redemptor, 598. 602. 662.
redeo, 78. 79. 209. 452. 493. 494. 496. 519. 550.
redimo, 421. 422. (573. 667.
redivia, 458. reduc̄io, 492. redundo, 478.
redux, 494. refero, 236. 490. 526. 538.
refert, 533. refertus, 475. reficio, 532.
refrigero, 431. refugium, 499. regio, 492.
regno, 499. regredior, 290 : 15. rejicio, 421.
relaxo, 368. 470. 561. religiosus, 498. 500. 798.
relinquo, 538. 607. 628.
reliquiae, 413. 414. 421. 422. 469. 474. 475. 478.
reliquus, 600. remaneo. 544. remedium, 534.
remigo, 557. 560. reminiscor, 480. 482.
remitto, 368. 488. 558. 559. 634 : 4.

remo-

removeo, 290 : 13. 544.
remissio peccatorum, 584. 599. 600.
remunero, 480. 600. 614. remus, 557. 560.
renes, 455. renuncio, 421. 645.
repagulum, 518. repello, 532.
repente, 224. 534. 537. 540. 543.
reperio, 421. 422. 492. 526.
repeto, 226. 421. 479. 493. 526. 602. 614.
repleo, 433. 478. 551. replico, 620.
repo, 376. 748. repono, 620.
reprehendo, 485. 491. 525. 526. 527.
repudio, 421. 544. repugno, 490. 526.
repullulo, 404. repulsa, 499. requiro, 421.
res, 420. 514. resarcio, 473. refeco, 521.
refero, 518 refiduum, 421. 422. refina, 423.
refisto, 490. 526. 530. 626. refono, 359.
respiro, 446. 535. 537. 533
respondeo, 267. 288 : 22. 289. 526. 599.
respuo, 421. 544. refis, 567. 569.
restituo, 421. 422. 493. 508. 526 536. 616. 634 : 4.
resto, 543. 544 550. 598. 621. refuo, 473.
resurgo, 461. 496. 584. 604. 616.
refuscito, 616. rete, 395. retentio, 535.
retineo, 602. retro, 226. 290 : 15.
revereor, 453. 481. 482. 523 844.
revertor, 452. 453. 493. revirefco, 404. 414.
revivisco, 461. 804. revoco, 488. 626.
reus, 526. 527. 530. Rex, 498.
rhamnus, 401. rheuma, 535.
rhombus, 392. 396. rhonchi, 437.
ricinus, 378. rideo, 443. 444. 516. 538. 620.
ridiculus, 192. 514. 564. rigeo, 449. 534. 535.
rido, 520. rima, 517. 518. ringor, 370.
ripa, 430. rixa, 484. 532.
robur, 399. 461. 516. 553 robustus, 515.
rodo, 373. rogo, 289. 527. 532. 569.

ros,

ros, 347. rosarium, 524. 571. 643.
 rostrum, 389. 390. rota, 568.
 rotundus, 356. 436. 554. rubeo, 346.
 rubigo, 421. 475. ruber, 417. 419. rubus, 401.
 rufo, 446. rudens, 557. rudit, 498. rudo, 372.
 ruga, 462. 470. rugosus, 462. rumino, 363.
 rumor, 58. 59. 260. 488. 516. 527.
 rumpo, 354. 467. 478. runco, 404.
 ruo, 431. 518. rupes, 359. 425. rufus, 548.
 rus, 359. ruscus, 301. rustice, 483. 484.
 rutilo, 418. 665.

S.

Saburro, 475. faccharum, 405. fagus, 470. 520.
 Sacerdos, 498. 639. 642. 647.
 Sacrementum, 581. 629. 630. 634. 636. 638. 644.
 sacrifico, 642. (646. 647.
 sacrilegium, 639: 10. 601. Sacrum, 523.
 saepe, 288: 17. 547. 548. 639: 14.
 sagax, 480. sagena, 395. sagino, 455. 461.
 sagitta, 531. 533. 809. sagmen, 412.
 fal, 423. 424. 520. salina, 89. 90. 423. 421.
 saliva, 457. 458. 462. salix, 399. faltem, 224.
 falto, 367. 390. 431. 478. 561. falve, 668. 289.
 Salve Regina, 583. 666. falvo, 529. 550.
 salutatio, 246. 247. 289. 506. 507.
 saluto, 289. 508. 518. 519. salvus, 550. 599.
 sanctus, 313. 319. sandapila, 537. 723. sane, 193.
 sanguis, 457. 460. 491. 503. 533. 534. 536. 538. 594.
 fanies, 536. 538. sanitas, 461. fanna, 487.
 fano, 536. 638. fanus, 461. 465.
 sapidus, 404. 405. 475. sapiens, 482. 658.
 sapio, 405. 482. 529. 530. 573. sapo, 432.
 sapor, 404. 405. sarcina, 552. 553.
 sarcio, 473. 566. sarcophagus, 537.
 Sardinia, 392. fartner, 565.
 fat,

fat, fatis, 288:23. 508. 543. 551. 553.
fatietas, 475. satisfacio, 421. 422. 530. 567. 597.
fatur, 475. faucio, 532. faucus, 533. (761).
faxetum, 425. faxum, 425.
scaber, 515. scabies, 534. 538.
scabo, 378. 437. scalpo, 378. 390. 437.
scalprum, 422. 567. 568. 569. scanoo, 452.
scapha, 557. scapula, 454. scarifico, 536.
scateo, 378. 538. scaturio, 433. scaurus, 462.
sceleratus, 483. 497. 514. scelus, 483. 490. 491.
scerptum, 449. 832. schidia, 403. 494. 405.
schistus, 425. scienter, 480.
scindo, 404. 449. 467. 476. 521. 522. 567.
scintilla, 352. 485. scintillo, 333.
scio, 62 63. 481. 482. 594. 598. 609.
scipio, 462. 465. sciscitor, 527.
scissura, 534. sciurus, 373. sclopus, 531.
scopae, 475. 118. 520. scopulus, 425.
scoria, 421. scorpio, 378. scortor, 485. 489.
scribo, 571. 573. scrotum, 451. scurra, 514.
scutum, 531. scylla, 355. 530.
sebum, 353. 455. seco, 521. 567.
secretum, 460. 525. 527. 634:7. secta, 531.
seftio, 534. sector, 534. secundæ, 496.
secundum, 216. 291:11. 419. 652.
secundus, 546. 548. securis, 403. 405. 568. 569.
fecus, 548. 549. sed, 220. 291:3:6. 598. 603. 609.
sedeo, 368. 452. 518.
fedes, 494. 500. 518. 519. seditio, 532.
seges, 413. 414. fegnis, 483.
segrego, 363. 532. 544. sejungo, 363. 532. 544.
seligo, 421. 532. 544. semel, 288:17. 547. 601.
femen, 413. 414. 457. femi, 476.
semiasfus, 476. semidiameter, 357.
seminarium, 413. semino, 413. 556.
semipes, 555. semiplenus, 479.
femita,

BIBLIOTECA NACIONAL
BIBLIOTECA AMERICANA
"DIEGO BARRANTES ARANA"

- semita, 492. 494. semivir, 514.
 semper, 288: 7. 540. 620.
 senectus, 484. 485. 495. 496. 497.
 senex, 495. 497. sensim, 288: 15. 480. 540.
 sensus, 459
 sententia, 236. 444. 482. 488. 514. 525. 527.
 sentina, 295: 3 (528. 623. 624.
 sentio, 488. 494. 509. 550.
 seorsum, 363. 546.
 separo, 363. 493. 494. 532. 538. 544.
 sepelio, 537. 538. sepes, 413.
 sepio, 413. 414. 493 sepono, 363. 544.
 septem, 545. September, 542.
 septem Sacraenta, 581. Septentrio, 492.
 septum, 413. sepulchrum, 53¹. 538. 723.
 septimana, 542. sequester, 421.
 sequor, 290: 15. 452. 516. 528. 541. 542.
 fera, 539. (544. 546.
 serenus, 559. series, 554.
 sermo, 485. 488. 527. 603.
 fero, 404. 413. 414
 ferò, 290: 15. 485. 540. 542.
 serpens, 376. 496. 535. servator, 529.
 servio, 482. 500. 531. 532. 601. 604.
 servo, 421. 528. 529. 598. 604.
 servus, 498. 514. sesqui, 679.
 sex, 545. 550. sexus, 514.
 Si, 291: 13. sibilo, 443. 561.
 sic, 207. 220. 287: 5. 291: 14. 422. 549.
 siccine, 291: 14.
ficco,

- ficco, 349. 431. 432. 457.
ficcus, 432. 535. 542. 559.
sicut, 291: 15. 549
fidus, 327. 328. 329. 333.
significo, 94. 571. 532.
signum, 490. 531. 532.
silentium, 516 851. fileo, 443. 444.
filex, 426. filigo, 407. filiqua, 474.
simia, 373.
similis, 199. 464. 465. 494. 538. 16.
similitudo, 596. 619. 603 627.
simplex, 465.
simul, 196. 287. 288: 7. 363. 550.
simulo, 186. 227. 453 464. 484.
simum, 515. fine, 222. 290: 2: 18.
singuli, 475. 546 550. singultus, 535.
sinister, 448 fino, 193. 227.
sinus, 359 430. 445. 446. 470.
sisto, 533. sistrum, 562. sitio, 475. 478.
sitis, 477. 620. situs, 452. 519.
sobrinus, 501. sacer, 504.
socius, 204 486. 563. 567.
sodalis, 514. sodomia, 489.
sol, 335. 336. 342. 539. 559. 560 681.
solanus, 558. solea, 367. 392. 469.
solennis, 523. 531. soleo, 485. 519. 609.
solicito, 235: 4. 489. solidus, 422. 554.
solstitium 542. solum, 429. 517.
solùm, 222. 224. 544. 550
solvo, 367. 421. 422. 470. 526. 528.

- folus, 29. 193. 538.
 solitudo, 29. 492. 494.
 solutio, 504. 713. 776 813.
 somnus, 437. 438. 440.
 somnium, 438 535. somnio, 437.
 sonitus, 235
 sono, 367. 443. 529. 537. 564.
 forbeo, 475. fordes, 428. 458. 475. 518.
 fordidus, 483. 515. foror, 501.
 fortior, 526. spatior, 413. 452. 453.
 spatium, 539. 540. 541. 542 543.
 species, 342. 596. 639 642. specimen, 531.
 specto, 285. 340 440. 527. spectrum, 537.
 specula, 531. speculator, 531.
 speculum, 342. 472. 596. spelunca, 492.
 sperno, 486. 488.
 spero, 421. 480. 481. 649.
 spes, 41. 480. spica, 413. 414.
 spiculum, 531. spina, 394 401. 454. 534.
 spinetum, 212. 219. 399. spira, 376. 473.
 Spiritus sanctus, 395. spiritus, 314. 446. 537.
 spiro, 446. 558. spissus, 404. 554.
 splen, 455. splendeo, 418 665.
 spolio, 422. 468. spondeo, 333.
 sponfa, 235. 633. 643. sponsio, 563. 564.
 sponte, 193. 218. sporta, 472.
 spuma, 429. 475. 476 spuo, 457. 458.
 spurcus, 458. 515. spurius, 514.
 squama, 394 stabilis, 480. 554.
 stabulum, 367. 368. stadium, 555.
 stamen,

- ftamen, 472. ftannum, 420.
 ftapes, 367. 368. statica, 551. 552. 553.
 ftatim, 230 288: 32. 290: 15. 540. 543. 598.
 ftatuo, 452. ftatura, 461. 555. 556.
 ftatus, 222. ftella, 320. 665.
 ftemma, 496. 497. 513. ftercus, 458.
 ftero, 367. 413. 475. 520. fternuto, 443.
 fterquilinium, 458. 274. ftero, 437.
 ftigma, 571.
 ftilla, 347. 429. 478. 518. 519. 535.
 ftimulo, 364. ftipes, 461. 499.
 ftirps, 495. 496. 497. 513.
 fto, 205. 437. 452. 533. 546. 554. 567.
 ftolidus, 483 485. ftomachari, 486.
 ftomachus, 389. 455. 456
 ftorea, 520. ftragulum, 367. 466.
 fstrangulo, 528. fstranguria, 535.
 ftrategema, 480. 531. ftratum, 367. 520
 ftrenuous, 533. ftrepus, 235. 404. 431. 475
 528. 537. 561. 573 fstrictim, 540.
 ftrideo, 487. 521. 532. ftrigofus, 765. 455.
 ftringo, 467. ftrix, 483. 692. ftruma, 534.
 ftru, 532. fstruthio, 385.
 ftudeo, 543. 573. ftultus, 483. 485.
 ftupeo, 486. ftupidus, 483. 485. 658.
 ftuprum, 489. ftylus, 567. 568
 fuadeo, 481. 571. fuavitas, 514. 515.
 sub, 555. 556. subditus, 498. 555.
 subdo, 526. 533. subduco, 532.
 fubeo, 452. 550. 599. fubigo, 367. 526. 534

- subjicio, 531. subinde, 548 subito, 540
 sublevo, 552. submergo, 395. 431. 433.
 subideo, 431. subfilio, 561. subfisto, 625
 substantiva, 6. 91. 92. 93. 212.
 substringo, 368. subsum, 500. 533. 555.
 subter, 555. subterraneus, 350.
 subtraho, 544 subvenio, 481. 531. 537.
 succedo, 538. 619. succenseo, 486.
 succido, 404 succurro, 424. 475. 481. 532
 succusso, 367. sudo, 354. 458 535. 536.
 sudus, 559. suffero, 486.
 sufficio, 479. 551. 553 597. sufflo, 354.
 suffoco, 363 528. 535. suffragium, 527.
 fugillo, 526.
 fugo, 363. 446. 475. 469. 536.
 fulco, 413. sulphur, 353. 423.
 sum, 96. 98. 99. 100. 205 494. 495. 614.
 sumo, 421. 422. 639: 12. sumptus, 422.
 suo, 473.
 supellex, 420. 422. 469. 472. 520.
 super, 290: 19. 519. 532 555. 662.
 superbus, 483. 484. supercilium, 439.
 superfluo, 478. 556 superior, 498 500. 609
 superlativum, 225. 271. 272. 288: 2: 25.
 superne, 555. supero, 270. 532. 544.
 superpono, 467. superstes, 468.
 superfum, 288: 23. 478. 479. 533. 544.
 supervacaneus, 465. supinus, 443
 suppeditiae, 532. 552. 192 supplanto, 497. 532
 supplicium, 528. 530. 823.

sup-

suppono, 267. 422. supposititius, 514.
supra, 213. 290: 20. 555. fura, 451. 453.
furdus, 463. 465. furgo, 518. 521. 538.
furripio, 484. fursum, 287: 5. 555.
fus, 372. 373. fuscipio, 647. 644.
fuscito, 526. suspectus, 290: 15.
suspendo, 470. 528. 530. suspicor, 481. 486.
suspiro, 486. 488. 535. 666
sustento, 461. 496. 497. 517.
sustineo, 552. susurro, 483. 561.
fuus, 26. 27. 482. sycophanta, 212. 483.
sylva, 212. 219. 359. 360. 364. 403. 531.
sylvestris, 361. synaxis, 523.
fynciput, 436. syndon, 537.

T.

Tabacum, 410. 414. 730.
Tabellarius, 498. 571.
tabesco, 475. 535. 536.
tabula, 517. 519. 567. 569.
taceo, 443. 444. 480. 527. 615.
tædet, 524. 486. tæniola, 458. 466. 469.
talis, 514. talitrum, 449. talus, 451.
tam, 270. 291: 16. 540. tamen, 291: 3.
tandem, 549. tango, 449. 450. 459.
tantundem, 554.
tantum, 222. 224. 272. 288: 23. 544.
tantus, 288: 24: 26. 544. 551.
tardo, 287. taurus, 364. 365.
taxo, 421. tectum, 517. tegmen, 466. 520
Iii 3 tego,

tego, 467. 518. 526. tegula, 517.
temperantia, 536. 538. 573.
tempesta, 296: 8. templum, 538.
tempus, 227. 438. 453. 476. 478 539. 540.
543. 564 620.
tempestive, 213. 288: 11. 478. 479. 540.
tempora, 436.
tempesta, 543. 558. 559. 560.
tenax, 483 484. tendicula, 531.
tendo, 452. 470. 473. 567.
tenebræ, 440. 539.
teneo, 421. 422. 449. 528. 540.
tentatio, 485. tenus, 216 290: 21.
tepefco, 475. 482. 558. terebro, 567. 569.
tero, 413. tergo, 432. tergum, 450. 452.
terminus, 549. 555. termini technici, 300.
terra, 356. 359. 413. 492.
terræ motus, 359. terreo, 486. 488.
terrestris, 350. 361. territorium, 525.
testamentum, 537. 538. 696. testes, 451.
testis, 526. 527. 630. testor, 510.
testudo, 377. 555. tetricus, 486.
texo, 472. 473. textrix, 566
thuribulum, 351. tibia, 454. 562.
tigris, 275. timeo, 482. 485. 486.
timidus, 514. tinea, 378. 534. tingo, 418
tinnio, 440 titillatio, 452. titio, 351.
Titius, 550. titubo, 484. toga, 469.
tolero, 480 486. 488. tomentum, 477.
tondeo, 363. 365. tono, 345. 531.

tor-

- tormenta bellica, 531.
torqueo, 504. 528. 610 621.
torrents, 429. torreo, 474 475. 536.
tortuosus, 404. 462. torvus, 486.
toties, 287 : 3. 547. totus, 541.
toxicum, 535. tracto, 234 : 3. 500.
trado, 526. traduco, 482.
traho, 404 431. 528. 552.
trajicio, 431. 494. 532. trama, 472.
trames, 492.
tranquillus, 296 : 3. 480. 485 491.
trans, 287 : 2. 290 : 4 : 22. 431.
transfenna, 517. 540.
transeo, 213. 288 : 24. 296 : 18 431. 452.
transfigo, 532.
transitiones, 118. 150. 174. 175. 181. 185.
negativæ, 148.
transversus, 567.
tremor, 450 462. 486. 535. tres, 545.
tribunal, 525. 527. triclinium, 519.
tricor, 484. trifariam, 549.
Ss. TRINITAS, 591. tripudio, 486 561. 752
triftis, 460. 486. 488.
triticum, 407. 413. 474. trituro, 413.
triumpho, 532. 533. 550. 561.
trucido, 533. truncō, 364.
truncus, 403. 495. trutina, 551.
trutta, 392 396. trux, 483. tu, 13. 508.
tuber, 449. 534. tueor, 526. tumeo, 534.
tumulo 723. tumulus 723.

- tunc, 288:7. tundo, 534. 567.
 tunica, 469. turba, 531.
 turbo, V. 485. 488. 519. turbo, S 558.
 turdus, 386. turgesco, 413. 534.
 turpis, 514. turris, 517. turtur, 386.
 tussis, 535. tuus, 25. 27.
 tympanum, 562. 564. tyro, 531. 573.

V. U.

- Vacca, 364. 365. vacerra, 531. 554.
 vacillo, 477. vaco, 569. vacuo, 478. 521.
 vacuus, 404. 422. 479 515.
 vado, 431. 433. 488. 617.
 vadum, 431. 433. vafer, 471.
 vagina, 467. vagio, 496.
 vagus, 493. 494 498.
 valde, 272. 288: 20: 24.
 valedico, 289. 442. 506. 518.
 valeo, 421. 537. 538 625. 628 635: 11.
 valetudo, 461. 534. 537. 538.
 validus, 465 480 482. valor, 675.
 vallis, 359. 666. *vallum*, 493. 531. 532. 554.
 vapor, 352. vaporo, 429. 475.
 vappa, 477. vapulo, 482. 497. 530.
 vari, 462. 534. varius, 550. 560.
 vas, 475. 478. 479. 520. vasto, 492.
 vates, 570. uber, 445. 446. 447.
 ubertas, 413. ubi, 266. 267. 288: 12. 556.
 ubicunque, 288: 12. 290: 22. 549.
 vecors, 483. vectis, 518. vegetus, 482.
vehe-

vehemens, 558. veho, 404 521.
vel, 291: 2. vela, 557. velitor, 532.
vello, 391. 449. 458. 475. vellus, 363.
velox, 480. 529. 560. velut, 291: 15.
vena, 425. 456. 536. 538. 773.
venatio, 360. 390. 396.
vendo, 50. 363. 421. 422. 608.
veneficus, 411. 484. 511. 537. 606. 692. 857.
venenum, 535. 537.
veneror, 500. 523. 647. 844.
venia, 236. 482. 612. 637.
venio, 76. 79. 209. 213. 296: 9. 452. 494. 519.
venter, 448. 450. 458. 476.
ventriculus, 389. 456. ventilo, 558.
ventus, 347 543. 558. 559 560.
venundo, 421. venus, 369. 496. 534.
venusto, 801. ver, 539 665. verax, 597.
verbalia, 85. 86. 87.
verbero, 482. 497. 528. 530.
verbum, 32. 91. 92. 93. 94. 274. 626.
vereundus, 481. verenda, 451.
veritas, 480. 482. vermis, 376.
verro, 475. 518. verruca, 356. 462.
versicolor, 419. versipellis, 514.
verso, 440 452. 475. 482. 532.
versus, 212. 216. 290: 22.
versutus, 471. 480. vertebræ, 454.
vertex, 436. verticillus, 472.
vertigo, 535. 538. verto, 452. 470. 473.
veru, 460. 89. verus, 527.

vescor, 475. vesica, 456. 458. vespillo, 537.
 vesper, 333. 539. vespertilio, 382. vester, 25. 27.
 vestigium, 373. 528. vestis, 466. 467. 468. 469. 568
 veteranus, 543. veterator, 483. veto, 526.
 vetula, 495. 543. 710. 837. vetus, 540. 541. 543.
 vexillum, 531. 532. vexo, 484. 488. 528. 530.
 via, 492. 493. 494. 532. via lactea, 332.
 Ss. Viaticum, 636. 637. viator, 498. 492. 493.
 vibex, 812. 528. 819. Vicarius, 499. 532.
 vives, 226. 287 : 3. 288 : 18. 296 : 15. 547. 550.
 vicinus, 290 : 13. 328. 405. vicissitudo, 560.
 victoria, 532. 533. 550. 561. victus, 536. 568. 620.
 vicus, 492. video, 62. 63. 213. 214. 223. 440. 441.
 vidua, 514. 537. 538. (482. 486. 516.
 vigil, 531. 535. 539. 798. vigilo, 437. 482. 532.
 viginti, 545. vilis, 488. villus, 458. 473.
 vincio, 470. 528. 530. 533.
 vinco, 526. 532. 533. 550. 563. 564.
 vinum, 477. violenter, 534. vir, 495,
 vires, 374. 461. 465. 480. 527. 608. virga. 530.
 virgo, 480. 489. 495. 514. 583. 643. 652.
 virgultum, 401. 404. viridis, 417. 419.
 virtus, 480. 482. virus, 449. 535.
 vis, 480. 527. 556. viscera, 456. viscum, 401.
 viscus, 390. 568. visito, 518. 519.
 visus, 440. 459. 465.
 vita, 461. 496. 497. 536. 609. 624. vitellus, 474.
 vitiligo, 534. vitium, 462. 463. 483. 489.
 vitricus, 504. vitrum, 425. vitta, 458. 466.
 vitulus, 364. vitupero, 486. 488. 526.
 vivo, 496. 497. 538. 590. 616. 619.
 vix, 224. 288 : 28. 497. 518. 533. ulcus, 534.
 ullus, 548. ulna, 554. 555. 556. ulnæ, 449. 552.
 ultimus, 546. 549. ultrà, 213. 216. 431. ultro, 193.
 umbilicus, 448. 451. umbra, 342.
 unà, 196. 287. 518. 550. unctio, 638.
 uncus,

uncus, 449. 496. unda, 429. unde, 267. 288 : 12.
undique, 549. 619. unguis, 370. 449. 458.
ungula, 364. unicus, 288 : 23. 533. 548. 550. 651.
universus, 301. 548. unusquisque, 644.
unus, 545. 548. 550. 651. vocabulum, 300. 574.
vocalis, 1. 2. 3. 4. vociferor, 443. 484. 561.
voco, 236. 261. 289. 443. 444. 497. 526.
vola, 448. volatilis, 361. 379. volo, as, 390. 529.
volo, vis, 56. 57. 59. 235 : 3. 598.
volucris, 665. 361. 379. 413. volumen, 402. 473.
voluntas, 480. 628. volvo, 425. 432. 532.
voluptas, 440. 488. 573. voluto, 367. 372.
vomica, 535. vomo, 458. 476. 556.
vorago, 429. 803. voro, 379. 385. 475.
vortex, 429. 803. vos, 13. 15. 17. 499. 503. 548.
votum, 421. 444. 491. vox, 443. 447. 561. 564. 721.
upilio, 565. 569. urbanus, 506. 508. 514.
urbs, 492. 493. 694. urgeo, 526. 543.
urina, 458. 535. uro, 346. 352. uropygium, 389.
urtica, 412. usque, 216. 229. 290 : 23. 541. 549. 554
ufus, 492. 494. 497. 514. 527. 620.
ut, 48. 291 : 14 : 15 : 16 : 17. 559. utcunque, 223.
uterque, 26. 7. 489. 533. 548. 550. uterus, 448.
uterlibet, 549. utilis, 533.
utinam, 42. 44. 45. 200. utique, 288 : 2. 526.
utor, 368. 421. utrobique, 549. vulgo, 527.
vulnero, 485. 532. 533. 534.
vulnus, 296 : 19. 533. 534. 641.
vulpes, 373. 374. 375. vultur, 380.
uxor, 504. 505. 607. 613. 624. 713. 846.

Z.

Zelotypia, 486. 505. zelus, 482. zephyrus, 558.
zodiacus, 329. 330. zona, 466. 469.

A. M. D. G.

Geistæ 22. Martii 1772.

861.

861. NB. 1. Similem Indicem confeceram
ex vocibus Hispanis hoc initio:

- A, ab, absque, 290.
- abalancearse al peligro, 532.
- abaratar, 421.
- abarcar, 449. 530. 543.
- abatirse, humillarse, 481. 486.
- abaxo, 779.
- abeja, 388.
- abismo, 554. 357.
- abisparse, 460. 486.
- abochornarfe, 342. 560.
- abofetear, 487.
- abogar por alguno, 526.
- obominar, 486.
- abonançar el tiempo, 559.
- abonar, 421. 526.
- aborrecer, 486.
- abortar, 496.
- abrastrar, 354
- abrazar, 449. &c.

Quid quod meum Chilidugu Hispanum
saltem octies feceram denuo & ex integro;
at eo, uti reliquis meis libris ac manuscrip-
tis non paucis, partim in Regno Chileni,
partim Limæ in Peruvia, nullâ juris servata
forma anno 1768., cum ibi adeffem cap-
tivus, sum orbatus. Patientia!

2. Unum illud Exemplar Hispanicum,
quod

BIBLIOTECA NACIONAL
BIBLIOTECA AMERICANA
“DIEGO BARROS ARANA”

quod postea sic, uti hic vides, latine verti, sed cui jam memoratus Index deest, etiam a Limano milite captum fuisse, sed iam captum, Deo juvante, & ex hac captivitate, & ex naufragio Barbacoæ, & ex aliis periculis quam plurimis, quod longum esset referre, salvum abduxvi, & adhuc mecum retineo, nisi pecunia, acies oculorum, ac vires corporis deessent, nam ferme plene cæcus & infirmus annum jam ago quartum supra sexagesimum, aliquando Typis imprimendum. En illius libri Titulum 862. Dedicatoriam 863. & Prologum 864.

862. TITULUS:

Chilidugu ó Lengua de los Indios de el Reyno de Chile, Enseñada sumariamente por el R. P. Luis de Baldivia de la Compañía de JESUS y mas por extenso por el P. Bernardo Havestadt de la misma Compa.

863. *Dedicatoria al Santissimo y Laudabilissimo Nombre de JESUS.*

A quien JESUS mio! podré mejor y con mas razon dedicar esta Obrilla, que à Vuestro santissimo y laudabilissimo Nombre? pues no pudiendo por mis achiques, va para nueve años, hazer mis Corredurias à las Tierras de los Indios como aco
ftum-

Itumbrava, la trabajé en el retiro de los Colegios no con otro fin, sino que me sirviese de Red para coger por medio de ella las almas, que me fuese posible: y para corresponder en algun modo al nombre de Missionero de la Compañía de JESUS en las Indias, al qual hasta ahora no he renunciado, ni renunciare quanto estuviere de mi parte. No sea pues Amabilissimo JESUS mio, que mi trabajo aya sido inutil; sino que echada esta red en vuestro divinissimo Nombre, coja aquel numero de almas, que yo y mucho mas Vos señor Amador de las Animas deseais: para que desta suerte Vuestro Santissimo y Augustissimo Nombre tan digno de ser alabado en todo el Universo, así para siempre se alabe, Como en el Oriente de la Asia, Africa y Europa; de la misma manera y no menos en el Occidente de esta America: y en particular por los incultos Indios de Chile, que vienen en lo mas retirado de ella. Esto JESUS mio! como para Vos Señor! es lo mas Honroso, que yo desear pueda; así lo pido por unico premio de mi trabajo: y Animado por lo que hizisteis señor con Vuestros Apostoles, dandoles luego, que echaron su red en vuestro Nombre, una grande muchedumbre de pejes, espero conseguirlo.

De el Santissimo, Laudabilissimo y Adorable

rable Nombre de Vuestra Soberana y Divina Magestad JESUS DIOS Criador y Redemtor mio! su

mas Humilde
Esclavo y Criatura
Bernardo Havestadt.

864. *PROLOGO.*

Teniendo alguna noticia, ó à lo menos aviendo corrido la Grammatica de las Lenguas Alemana, Latina, Griega, Hebraica, Espaniola, Francesa, Italiana, Flamenga, Inglesa, Portuguesa, y la de los Indios de el Reyno de Chile (fruto que ha sido de mi application, no obstante mi corta Capacidad) la que me parece (salvo meliore) la mas facil, elegante y copiosa, es la de los incultos Indios de Chile : de manera, que me persuado, que si llegára este Arte à manos de los Curiosos de Europa ; seria factible, que algunos embeleçados la aprendieran solo por el gusto de hablar y escrivir en ella antes, que en otra de las sobredichas, las cosas de mayor secreto.

La Facilidad desta Lengua es tanta, que no puede ser mayor, pues no tiene mas que una sola Declination y Conjugation, y esta la mas obvia: y sus Reglas son tan universales, que no tienen Excepcion alguna. &c. Su

Su Elegancia consiste, en que con la mayor brevedad da la explicacion la mas clara, la mas viva y la mas Politica. Finalmente

Su Copia, en que à mas de tener Dual, tiene todos los modos de los Verbos, enteros y con todas Personas, Numeros, Tiempos y Aoristos. Passe el Benevolo Lector toto este Arte una tan sola vez, y verà quan sin Ponderacion es lo que acabo de dezir.

En el Arte segui el Orden de los Capitulos del R. P. Luis de Baldivia , quien fuè el primero y hasta ahora el unico, cuyo Arte anda impreffo; porque siguiendo este orden, luego viene à la vista la diferencia de este y de aquell, que no aver salido mas perfecto, feria por las muchas ocupaciones que tenia esse grande è Illustre Varon, como lo creera, quien leyere la summa de su Exemplar Vida.

El unico Maestro, que he tenido en esta Lengua, fuè el R. P. Xavier Wolffwisen de santa memoria, zelofissimo Missionero que fue, è Illustre assì por sus Virtudes como por su sangre (a) con quien vivi cerca de dos meses en la Mission de Sta Feè.

Co-

(a) Germanus Frater L. B. de Wollffwisen, qui anno 1742. servavit Straubingam Marte Austriaco bis terve nequicquam obnitente.

Como el fin deste Arte es enseñar á hablar y escrivir; pues libros que leer hasta ahora no los ay en esta Lengua; en lugar de Vocabulario, me ha parecido mejor traducir el Indiculus universalis del R.P.Francisco Pomey de nuestra Sagrada Compa de JEsus, en lo que me fué posible traducirlo, facilitando su uso por muchos Centenares de Exemplos y Locutiones enteras para el exercicio de hablar y de escrivir. Pero para quitar escrupulos pondre no obstante dos Additamentos de vocablos puestos en orden Alfabetico, que sirvirán juntamente de Indice.

En la Tercera Parte, que es la Doctrina Christiana, trate solo aquellos Assuntos, que me parecieron precisamente necessarios para gente inculta: añadiendo al fin y puestos en folfa varios Cantares sobre las mejores melodias que se cantan en las Iglesias de mi Amada Provincia del Rhin Inferior, y especialmte en Colonia Agripina mi Estimada y querida Patria.

Para que no falte una Formula de escrivir Cartas, Pondre una de mucha Edification escrita en Chilidugu por el Pe. Fulano.

Por ultimo es de advertir, que aviendo en esta Lengua dos g, dos l, dos u, &c; la particular de esta Lengua se pondra en letra gothica ó de otro molde. Vale & ora pro me.

K k k

Ad-

865. *Adverteucia.*

A la Augusta Corona de Espana no puede ser de perjuicio alguno, que este libro se lea ó se imprima en Alemania ò otro Reyno de Estrangeros: porque los Lugares señalados en la mapa son inacessibles por lo metidos que estan Tierra adentro; y por lo rodeados que estan de las Tierras de su Magestad Catholica: como es facil de considerarse: y los Indios de esta Lengua no tienen ningun puerto de mar: pues Arauco à mas de ser Presidio de Espanoles, no es Puerto; como lo sé porque me hallé en dicha Plaza tres veces, y bastante tiempo. El motivo verdadero y unico porque he escrito este libro, es el que va exprestado en mi Dedicatoria al Divinissimo Nombre de JESUS: y paraque los Europeos se queden assombados viendo, que una Lengua como la de Chile, se habla en el ultimo rincon del orbe, y por una gente tosca è inulta, que ni escrivir in leer saben: una Lengua de la qual, por el Conjunto que tiene, me atrevo à dezir, y sin escrupulo, à qualquiera de otro Idioma:

Si bona Lingua tua est; tamen est præstantior illa Lingua Chilena, docet quam brevis iste liber.

Lease el Prologo.

866. Utrumque sanctissimum Nomen
JESUS, MARIA Heraldice exhibitum.

J E S U S.

Aureum Jesu Christi Redemptoris nostri nomen in campo argenteo* radiis Sanctitatis circumdatum, aureâ suæ DEITATIS corona coronatum, atque purpureo passionis suæ

Fili DEUS
Miserere nobis!
B. Havestadt inv.

Mater DEI
ora pro nobis!
H. Stübel sc.

suæ paludamento adornatum, cuius pannus subdititius est agni vel ovis pellis, tum ob innocentiam, tum ob patientiam maximam. Subscriptio Fili Deus; nam JESUS Christus non solum est Filius DEI & quidem Dei vivi & unici; sed simul Verus Deus, Deus Incarnatus, & secunda Ssmæ & individuæ TRINITATIS Persona. Unde miserere (non ora pro) nobis.

MARIA.

Aureum S. MARIÆ sine labe conceptæ nomen in campo argenteo* radiis Sanctitatis circumdatum, argentea (non aurea). Matris DEI cælique Reginæ corona coronatum; atque viridi perpetuæ suæ Virginitatis pallio vestitum, cuius pannus subdititius est holosericum rubrum, quod Martyr summique Mater doloris, ob summam compassionem cum Filio, quem credebat morte cruentissima moriturum, ac morientem adstans aspexit. Subscriptio: Mater DEI, non autem DEUS nec DEA, quia pura Creatura, unde ora pro nobis.

* Regulæ communis de metallo alteri metallo non superponendo peræqua exceptio. Hic enim valet: audie quia major omni laude.

Locus ubi ponendæ sunt imagines: utrumque Ssmum Nomen JESUS MARIA hic, sacrosanctæ &c. post p. 186 ante Num. 300. S. Trinitas unus Deus ante Pars Tertia, Tom. II. Amor increatus ante Pars Quinta. Tom. III. Notæ musicæ, & mappa geographica ut mox dicetur, Parte sexta.

K k k 2

CHI-

CHILIDÚGU
PARS SEXTA.
NOTÆ MUSICÆ*

AD
CANENDUM IN ORGANO
CANTIONES
PARTIS TERTIÆ

à
Numero 650 usque ad 676.

* Ad commodiorem usum veneunt separatim; &
quotquot quis volet exemplaria. Idem dico de Map-
pa Geographica Partis septimæ, quæ nunc sequitur.

CHILIDÚGU

PARS SEPTIMA.

MAPPA GEOGRAPHICA ET DIARIUM,

In quo recensentur Provinciæ, Oppida, Saccella, loca, dies & leucæ, quas ultimis mensibus anni 1751, & primis anni 1752 peragravit ad Terras Indorum Chilenium excurrens P. BERNARDUS HAVE-STADT e Societate JESU Missionarius.

Terræ Indorum Chilenium, quæ trans fluvium *Biobio* sitæ sunt, præscindendo ab Insula *Chiloë*, & Baldiviæ Territorio; dividuntur in quatuor *Vutan mapu*, seu vastas magnasque Provincias; videlicet *Lafquen Vutan mapu*, ora maritima: *Ragitun Vutan mapu*, Terræ planæ oræ maritimæ confines: *ina pire Vutan mapu*, Terræ planæ adjacentes montibus Andes: & *Pire Vutan mapu*, ipsi Andes.

Ad hos Terrarum Tractus excurrebant singulis annis Societatis JESU Missionarii: nempe duo ad oram maritimam, alter ex domo Missionis *Tucapel*; ex *Arauco* alter: ad plana oræ maritimæ confinia Missionarius *Santa-Juanæ*: ad duas reliquias Provincias, nimirum ad plana Andibus adjacentia; ipsosque Andes, Missionarius domus Sanctæ Fidei: *Santa Feè*.

In Mappa geographica solum est videre has duas ultimas Provincias, quas peragavi incipiens ultimis mensibus anni 1751; & anni 1752 proxime sequentis. Primo anno 1751 fuit major copia Infantium Baptismo initiatorum; Personarumque, qui ritu Catholico contraxerunt Matrimonium: nam Laus DEO! sacro lavacro tinti sunt bis mille, centum & triginta; juncti autem Matrimonio octingenti: inter quos numerantur sex & viginti Toparchæ seu *Caciquei* virgâ & baculo insignes; & alii virginati quatuor jure ac Authoritate tales. ERECTÆ item triginta pluresque prægrandes Cruces: & intra centum & octo dies confectæ leucæ, singulæ trium milliarium, quadringtonitæ, sexaginta duæ.

At altero anno fuit major numerus leucarum; nam intra centum quinquaginta duos dies confeci leucas omnino sexcentas
&

& amplius, idque recto semper itinere a domo scilicet Missionis sanctae Fidei, *Santa Fe*, usque ad fluvium *Alipen* sub gradu Latitudinis Australis trigesimo nono; & inde usque ad *Pategonos* seu *Puelches* in planis Transmontanis seu ultra *Andes* vulgo *las Pampas*, ubi *Malalhue* sub gradu circiter quinto & trigesimo ejusdem Latitudinis Australis: superando variis vicibus iens, rediens montes Andes. Sacro fonte hoc anno lustrati sunt octingenti & duodecim: & ex Infantibus qui anno priore aqua lustrali sunt abluti, jam ducenti & amplius ad cælum evolaverant. Quadringenti etiam sacro ritu utrimque matrimonio sunt devincti; atque inter hos quinque *Caciquei* Baculo Illustres, & ex ipsis ipse *Toqui* seu summus Armorum Præfectus *Anugri*: sex præterea præcipuâ nobilitate ac Clientela præclaris: Erectæ Cruces præaltæ sexdecim. Cætera declarabit mappa geographicæ, & Diarium, quod sequitur.

Viæ ut grana Evangelii spargerem, messemq; animarum, quam possem copiosissimam Deo juvante colligerem, penultima Octobris anni 1751. primo mane me committens, trajeci rate minacem fluvium *Biobio* haud procul a Castello *el Nascimiento*, quod id temporis cis dictum fluvium situm erat, &

nunc ultra. Illa nocte ad fluvii ripam mihi fuit pernoctandum. Hujus diei iter fuit leucæ unius NB. 1.

Die ultima ejusdem Octobris dixi pro Concione in publico Sacello Toparchæ seu *Caciquei Don Juan Namculien* ad *Bureu* fluenta; quem fluvium equo trajecera.* confectæ leucæ septem. 7.

1ma Novembbris post meridiem adveni ad Sacellum *Caciquei Don Francisco Cupaian-tu.* 3.

2da pervenimus *Cùlaco* proxime fluvium *Biobio.* 7.

3tia *Huinquen* prope eundem *Biobio*, quem hic anno antecedente transiveram rate satis bonâ, & loco satis commodo: in itinere visitavi *Rucalhue*, ubi olim domus Missionis Societatis JEsu. 3

4ta. Relicto *Biobio* perrexii ad Sacellum *Caciquei Don Nicolas Pùta pichun.* 9.

5ta. Mox ut amnem *Bureu* equo superavimus, attigimus Sacellum *Caciquei Don Juan Marilaf*, in Regione, Territorio, seu jurisdictione *Mülchen*, quæ est continua malorum sylva. 2.

6ta.

* NB. Initio meæ excursionis, nempe die 31. Octobris, & primis viginti diebus Novembbris, annotavi in meo diario nomen *Caciquei* nunc forte mortui, omitendo per oblivionem nomen loci, id quod nunc suppleo ponendo in Mappa diem, quo ibi eo anno 1751 versabar.

6ta. Dictum est pro Concione & Missa celebrata sub umbraculo ex frondibus constructo a *Don Francisco Rapiantù* Indo nobili & habente Clientes suos sibi subditos. 1.

7ma. Fuit expeditio spiritualis apud Caciqueum seu Toparcham *Don Lorenzo Mällanca*. 2

8va. Apud *Don Jnan Carùantù*. 1.

9na. Vix loco egressi vada *Mülchen* transvimus; & post quatuor leucas feliciter confectas, salutis æternæ viam populo ostendimus in Sacello Caciquei *Don Juan Millalaf*, unde anno superiore, qui fuit pluviosus, discessimus via ob difficiles descensus admodum periculosa, quærentes vadum, quo transiremus fluvium *Rugaico*; sed hoc anno via alia commodiore & vado satis bono eundem superavimus. 4.

10ma. Figens Tentorium haud procul a casa Indi Ignatii *Millacheque* sub illo conseruata peregi. 3.

11ma. Omnia eadem apud Indum *Juan Millacuna*, unde eodem, quo veneram, vado profectus sum. 3.

12ma Ad Caciqueum *Don Andrès Levopillan*; Tentorium figens ubi confluunt *Rugaico* & *Mininco*: hinc vix egressi, vado transeuntes *Rugaico*. 3.

13ta. Venimus ad Philippum *Cuyenahuel*. 2

14ta. Ad Andream *Cayuqueupu*. 2.

15ta. Ad Joannem *Chihuallanca*: iterumque trajientes vado fluvium *Rugaico*, perveni 2.

16ta. *Colue*, ubi olim Hispanorum civitas, cuius quædam adhuc restant rudera aut vestigia. Fidei Christianæ documentis populum erudivimus in Sacello Caciquei *Don Lorenzo Huechu coyam* juxta *Rugaico*, 2 quem transeuntes post iter novem leucarum 9.

17ma. Hosptio excepti sumus a bono fratre perversi Caciquei *Don Francisco Huenupagi* haud procul a flumine *Malleco*.

18va. Post superatum vado *Malleco* prope Andream *Paginamun* 2.

19na. Habita functio spiritualis apud Ignatium *Quetepagi*. 2.

20ma. Apud Caciqueum *Don Pedro Lencopagi*. 2.

21ma. In *Requem* apud Caciqueum *Don Juan Millapo*. 3.

22da. In *Chacaico* apud Caciqueum *Don Ignatio Chaqueihuenu*. 4

23ta. In *Colico*: locus aptissimus ad fundandam ibi Missionem quod abundet arboribus ad ædificandum: vivebat tunc temporis qui nos perhumaniter exceptit *Don Pablo Millahueque*. 2.

24ta. In *Temucuicui* apud *Diego Huenchullanca*. 2.

25ta.

25ta. In *Chucauco* apud Martinum *Cheuemilla*. 2.

26ta in *Caglo* apud Caciqueum *Don Francisco Caturehue*. 5.

27ma. in *Choquechoque* apud Joannem *Manquevùdù*. 5.

28va. in *Reivú* apud Caciqueum supremum armorum Præfectum seu *Toqui Don Juan Anùgrù*. 4.

29na. in *Panqueco* apud Caciqueum *Don Alonso Neyúlafquen*. 2.

30mo. in *Meco* apud Dominicum *Reumailafquen*: Hinc præstat recta ire in *Dencol*. V. 2da Decembbris 4.

1ma Decembbris in *Boyelemu* apud Caciqueum *Don Angelito Rucalafquen* propter ripam amnis *Taiyen*: unde via in *Virquen* & brevior & commodior. 2.

2da. in *Dencol* apud Joannem *Ancamilla*: hic locus sit præcedenti anterior. 3.

3tia. in *Cuyenquen* apud Laurentium *Coluhuala*; amnem *Taiyen* equo transeuntes. 17.

4ta. periculoso vado superavimus minas intentantem *Cautun*, fluvius qui prope civitatem *Imperiale* jam dudum dirutam, devolvitur in mare Australe: perrexiimus in *Arquenco* apud Caciqueum *Don Nicolàs Caniunamcu*. 3.

5ta. in *Putaco* apud *Pancho Painequeupu* 2.

6ta. in *Mulpiytue* apud *Estevan Pailla Cheque*. 4. 7ma.

7ma. in *Ñavao* apud *Alonzo Neculpi-chun*, uno circiter milliario hinc distat diruta prisorum Hispanorum munitiuncula, in cuius centro etiamnum exstat haud exiguis lapidum coacervatorum colliculus, unde *Cùlacura* vocatur. 5.

8va. in *LLamuco* apud *Don Juan Naminahuel*. Hic loci ob terrae fœcunditatem & arborum fabricæ inservientium copiam, numerantur incolæ quam plurimi : unde Missioni peropportunus. 7.

9na. in *Tuftuf* apud Matthæum *iaupilaf*: hic locus pertinet ad *Ragitun Vütan mapu*. 4.

10ma. in *Millahueico* apud *Don Feliz Hu-alipaúun*: Locus ob soli pinguedinem rebus omnibus, præcipue arboribus incolisque abundans: sed viæ; quando pluit, perdifficiles ac lutosæ. 2.

11ma. in *Calbuco* apud Caciqueum *Don Joan Remunahuel* 2.

12ma. in *Rahue* apud Wenceslaum *Cheuainivùdú*: hac pergitur in *Cuyúmhue* & fluvium *Alipen*, quo pervenire non potui, quod trium dierum pluvia ac sylvæ spississimæ omnem mihi aditum intercluderent: atque hic locus est; qui NB. in hoc Diario Australum versus longius distat a *santa Fe*. 4.

13ta. in *Cudùleuvu* apud *Christoval Milla-namcu*, quo transitur supra pontem ligneum angustum & prælongum, ad cuius finem

nem figitur tentorium, ut eo pedetentim apportentur humeris impedimenta. 4.

14ta. in *Rehuemu* apud *Don Juan Tur-eullanca*. in itinere ex uno tantum loco videtur & optime quidem, Mons ignivomus *Villarica* cum longa & continua montium serie ad *Chagll* usque; cuius aspectum non distantia, sed spissæ sylvæ ac densa nemora prohibebant. 8.

15ta in *Meco* apud Caciqueum *Don Pancho Catileuvu* proxime fluvium *Cautun*, eodem in loco ubi illum anno antecedente ratis beneficio trajeceram. 6.

16ta. in *Copinmo* apud Petrum *Huenupagi*. 5.

17ma. in *Quemchol* apud *Luis Painegrú*. 3.

18va in *Huemvali* apud Caciqueum *Don Juan Namcupillan*. In itinere transivimus pontem fatis bonum latumque, quo amnem *Huerquehue*, qui inferius in profundissima fossa inter scopulos praeterfluit; superavimus. Est iste locus asylum *Pehuenchium*, quorum non pauci hic hyemem transigunt. Estque instar munitissimæ arcis, ad quam si velint, nullus pateat aditus, eo quod ex alia parte flumine *Cautun* hic rapidissimo; ex alia dicta fossa & profundo rapidoque *Huerquehue*; ex alia Montibus Andes & præcipue flammivomo *Chagll*, qui dupli ostio humum, flammam, scopulosque ignitos evomit;

evomit ; & ubique densissimus claudatur nemoribus. 9.

19na. in *Puconileuvu* apud Gabrielem *Reumailafquen*. Transivi fluvium *Cautun* vado paucis noto, & quidem primo mane, antequam continua in Andibus nix inciperet liquefcere ; quod hoc sit unicum tempus, quo iste fluvius hic superari vado posfit. 3.

20ma. in *Hueracoviúd* apud Caciqueum *Don Franc. Aleantù*. 3.

21ma. in *Menuco* apud Petrum *Painellanca*. 3.

22da. in *Entuco* apud *Don Juan Lemuanahuel*. Mihi videtur a loco præcedente distare quatuor leucis ; sed oblitus fui annotare. 4.

23tia. in *Cullúm* apud Joannem *Nahuelantù* 6.

24ta. in *Tautauco* apud Ignatium *unalafquen*. 4.

25ta. in *LLallecura* apud *Don Luis Cheuquemanque*. 4.

26ta. in *Pelleco* apud *Don Andrès Huaiquilaf*. 8.

27ma. in *Colúco* apud Augustinum *Huayiquipagi*. 4.

28va. in *Dùmmu* apud Ignatium *Millanmun*. 4

29na. in *Taiyen* apud Thomam *Huenahuel*. 7.

30mo.

3omo. in *Vihuen* apud *Panchillo Paillahuala*. Equo trajeci *Malleco*: & ante quam perveniat in *Vihuen*, est descensus longus, præceps & perdifficilis, adeoque procuretur optimus quadrupes, & bene ligetur ephippium. 5.

3ima in *Cule* apud Caciqueum *Don Pedro Ptulpi* Vix egressus transivi *Vihuen*, qui fluvius meo quidem judicio est idem qui postea *Minineo* vocatur; nec apud Indos Chilenses novum, quod idem fluvius in diversis locis diversa fortiaatur nomina: hic autem scatet scopulis ac lapidibus prægrandibus: imo toto hujus diei itinere ascendimus & descendimus montem præaltum alperrimumque. In *Cule* fuit olim domus Missionis at in loco tristissimo & arctissimo, ac in vera ac mera lacrymarum valle ad fluente *Rugaico*, in via publica euntium & redeuntium Pehuenchium, nullo aut perexiguo animarum fructu. 8.

Anno superiore perrexi ulterius prædi cans in *Picupicu* apud *Juanillo Taruplqui*; leucæ sex: in *Vilucura*; octo leucæ: superatur in hoc itinere prima montium *Audes* continua series: & in parte superiore copiofa nix: item multoties equo transitur *Rugaico*, & totus mons est densa altissimarum pinorum sylva, arbores oppidò proceræ, crassæ

craffæ & omnino rectæ sed parum solidæ: nucis pineæ & nuclei pinei feraces: solum autem, ut dixi: falebrosum, asperum & scopolis lapidibusque horridum. Postea adveni in *Lolco* apud *Don Martin gruanti* retro *Ignivomum Callaqui*, qui id temporis fumi nubes emittebat: utrumque fluvium *Vilucura* & *Lonco* iens & in reditu superavi vado; & ultimum quidem vado satis periculoso, quod absque perito duce non erit facile inventu: eundum autem est primum secundo flumine ad *Insulam*, quæ videtur ad latus dexterum: in ipsa autem insula plena arboribus habetur via satis trita. Volui pergere ulterius in *Piudentue*, *Huiyili*, aliaque loca trans flumen *Biobio* sita; at deerat vadum, & ratis, imo propter bellum quod gerebant invicem, coriaceus quoque rudens, quo & in quo transire hunc fluvium mihi erat in animo; erat præscissus: quare nolens volens sum reversus in Cule.

ima Januarii 1752. *Cule* exiens hora nona matutina & toto illo die æstivo (nam mense Januario in Chili non summa hyems sed æstas; uti nox quando in Germania dies est) iter faciens inter perpetuas sylvas carentes aqua si unicum fontem ex quo soli homines, non autem equi mulique bibunt; excepero; post solis occasum pernoctavi
pro-

proxime amnem *Mülchen* haud procul a Saccello Caciquei *Don Juan Millalaf* (V. supra 9na Novembris) primaque luce iterum arripiens iter: horâ prima pomeridiana traje*ci Biobio* partim vado, partim rate; hora autem tertia adveni gratias Deo, fanus & incolumis ad meæ domum Missionis *Santa Feè*, multis tamen magnisque periculis Deo O M. juvante ereptus: distat *Cule a Santa Feè* leucis omnino triginta. 30.

Sequitur altera eodem anno 1752. spiritualis expeditio seu excursio ad montes Andes, terrasque Pehuenchium, quæ ad *Pire Vutan Mapu* pertinent. Item ad Terras Transmontanas, quæ *las Pampas* nominantur, ubi degunt *los Puelches* seu *Patagonos*.

29na ejusdem Januarii noctem transegi in *Dito* sexdecim leucis distans a *Santa Feè* & octo ab Oppido *los Angeles*, eo quod proprius non habeatur aqua, ligna & pabulum pro bestiis equis scilicet, mulisque. 16.

30ma. Octo leucarum confecto itinere fixi tentorium una leuca ultra amnem *Entuco*, ubi invenitur locus satis amoenus, & ligno, aqua, pastuque abundans: hic Hispanos ad peccatorum sacramentalem expiationem allicere studui & impetravi: nam plerique peccata confessi, sacram insuper synaxin susceperunt. 8.

31ma noctem traduxi proxime scoriam,
L11 quam

quam longe lateque projicit flammivomus mons *de la Laxa*: Hic toto hodierno die coopertus nube, occidente sole visus est ignem, flammas, scoriisque evomere: tota itidem nocte quam saepissime multo ingemuit fragore, non sine frequenti terrae motu ac succussione. Paulo antequam ad dictum locum pervenirem, descendendus mihi fuit mons praeeruptus, longoque itinere: via item oppido angusta & plena lapidibus, qui conculcati mox delabuntur; nec aliter quam inflexo in latus mulo, linea semper recta at angulo peracuto.

Hic loci anno priore in summo sum versatus pereundi periculo, nam noster canis ob pedes itineris asperitate detritos excoriatosque facturus viæ compendium, se in globum contrahens ex summo monte, longo tractu se dejecit ad pedes mulæ qua vehabar, instar magni lapidis subito ac insperatus apparens: Mirum certe & soli DEO ac Custodi Angelo tribuendum, quod non uterque, scilicet mula mecum in præcipitium ruerit, sed contra se stiterit omnino immota, dum canis se explicaret. Et propter haec similiaque est pericolosum atque etiam inutile canes in his asperis longisque itineribus secum adducere: nam eorum imo & equorum hujusmodi viis non affuetorum
pedes

pedes intra paucos dies ita deteruntur, ut sequi quamvis maxime velint & conentur, omnino nequeant.

At in priore expeditione omnino necesse erat canem vigilem, audentem & impavidum, qui alias canes fugaret, secum afferre: nam hoc deficiente omnes canes suis dominis abeuntibus, cibi odore invitati remanent, adeo ut plures numeres canes, quam carnis in veru aut olla uncias.

ima Februarii nobis in colligendis vasis ad iter prosequendum occupatis, flamivomus mons *de la Laxa* repente in eas erupit furias; ut solum DEO confusus non arbitrarer, certoque mihi persuaderem, nos scopulorum aut scoriæ imbre obruendos: tota mea vita non vidi quid simile; nam cum ingenti fragore prodibant nigerrimorum fumi nubium compactissima volumina, jamque nostris imminebant capitibus: non vidi holosericum magis nigrum, nec diligentius involutum compressumque! Quodsi in hac nigerrimi fumi nube implicita, uti solet, fuisset scoria: tametsi integro milliari longius distantes fuisset; actum de nostra mortali vita, conclamatumque erat: at DEO O. M. favente illa omnia fuerunt mea terriculamenta: & in fumum fumus abiit: & quamvis octo leucas super hujus ignivo-

mi montis scoriam & inter ejēctos scopulos proxime lacum etiam hinc ejēctum, & prope ipsum montis culmen ostiumque conferimus, monte interim jam tonante, jam tormentorum bellicorum, & quandoque complurium scloporum fragorem imitante, & nunquam non iras & fumum spirante, ac demum tantum ignium evomente, ut major fuerit quae apparuit flamma, quam totum montis cacumen; nihil tamen passi fuimus damni. Maximus labor fuit in eo, ut meos quatuor Indos ne domum redirent, continerem: contra ut iter mecum prosequerentur, persuaderem; quod DEO juvante sum affecutus eo maxime arguento, quod nullus Rex suos proprios occidat fideles milites: & quod satis scirent me hoc iter nullo alio fine suscepisse, quam ut fines Divini Imperii propagaremus, produceremus, dilataremus. 8.

2da. Primos Indos *Pehuenches* invenimus in *Liúcura*, ubi licet omnes bellum parrent, hostemque in horas expectarent; nihilominus concionantem attenti benevolique audierunt; infantesque suos baptismo obtulerunt. NB. Hic incipit herbæ malignæ genus bestiis pestiferum, uti explicabimus 19na. & 20ma. 16.

3tia. fiximus tentorium haud procul *grileuvu*. Missa, Concio, Bapt. 8. 4ta.

4ta. Post Missam accessit Caciqueus *Don Francisco Curupulqui* rogans, ut eadem suis præstarem, qui una solum distarent leuca; quod perlibenter fecimus. i.

5ta. Post confectas duas leucas & difficultem descensum, vado transivimus fluvium *Tucuman*, & pernoctavimus ultra alterum suas minas ostentantem fluvium *Nudquen*:⁸ atque hæ quantum constat sunt primæ vires, quibus illum Sacerdos, saltem Expeditionis spiritualis causa transiverit: atque idem intelligendum de reliquis deiñceps locis, amnibus, fluviis. Est autem *Nudquen* minax fluvius & solum rate hic superari solitus: verum cum hæc ob bellum deesset, simulque peritum viæ ducem Dei miserentis Providentia offendissem; illum vado trajecimus: at parum abfuit quin Indos omniaque impedimenta una cum bestiis ob Indorum ad viæ ducem non satis attendentium incuriam, fluvius abriperet: sed magnis multisque clamoribus moniti, ipsi quoque cum impedimentis imminentि periculo se subduxerunt. Celebrabatur hodie in Societate JESU festum Ss. Mm. Japonenium: vadum autem fluvii erat linea recta dextrorum inclinans sic / ad quod vadum descenditur longa atque aspera via; & quod in neutra ripa nihil omnino reperiatur pa-

buli; sed lapides duntaxat vel scopuli; pernoctandum nobis fuit post alium montem non quidem altum, sed ascensu descensu que perdifficili.

Anno superiore concionatus fueram in *Caicaien*, *unodquin*, *Rutúnhue* loca ob herbam malignam periculosisima! sed quod ob bellum hæc loca essent omnino deserta, hominesque alio migraffsent; mihi quoque iter alio fuit instituendum.

6ta. noctem transegi in *Pütünmalin*: toto autem die nobis fuerant ascendendi descendendi montes asperissimi: unus præcipue præ cæteris admodum altus, præceps & præruptus maximo beltiarum damno ob detritas attritasve ungulas: aliam aiebant viam dari planam & satis commodam, sed ob herbam malignam & tribulos nimium periculosam. 14.

7ma. adveni in *Tomen*, ubi est vallis & lacus ad pedem duorum montium ignivomorum, qui *Punmahuida* vocantur, procul dubio, quod fumus quem aliquando evomuit, fuerit tam spissus, ater & copiosus, ut vel meridiano tempore, noctis tenebras introduxerit, ac diem in noctem transformarit: nam certum est me integro deinceps octiduo, maximo incommodo, & quadrupedum suas ungulas perdentium detri-

trimento, ipsius scoriæ inambulavisse. Hic locus distat a *Pùtùnmalin* duabus duntaxat leucis, quod moneo ob duarum leucarum circuitum, quas decepti a ductore descendentes ascendentesque itinere asperrimo & periculoſo confecimus. 4.

Usque ad dictum *Pùtùnmalin* pertingit via ad salifodinas, quæ unius diei itinere inde sunt diffitæ, & omnino absque aqua: quare ne bestiæ siti deficiant aut enecentur; & ut frigore nocturno quasi potu recreentur, vel minus sitiant; eo pergentes noctu, toto postea die occupantur in colligendo sale; & sole occidente revertuntur. Sal autem iste, ut mihi ibidem fuit narratum, est aqua salsa in montis cacumine scaturiens, & mox frigore in salem indurescens, quem salem ita durum ligneâ pala solum radentes colligunt: eo autem hic sal est melior & pellucidior quanto dies, quo ex fonte prodit, fuerit serenior: nam quando tonat, ningit, pluit, aut cælum est turbidum, etiam sal turbidus efficitur.

Veni in *Punmahuida* tempore *Cahuin*, ita vocantur dies, quibus ebrietati & genio maxime indulgent: erat ultima hujus festivitatis dies, unde mox ut eo adveneram, acinace mihi fuit percussum caput. Res ita contigit: interea temporis, quo mei Indi

erigebant fígebantque meum tentorium;
 accedebant Indi *Pehuenches* visuri quis es-
 sem, & quid illis afferrem: me vocabat
 alius *Senor Capitan*, *Senor Huinca* alius; at
 nemo uti solent, *Patiru*; quod hic loci Pa-
 tres Missionarii plerisque essent ignoti: cum-
 que responderem nunc huic, mox alteri me
 venisse nunc quidem eam solum ob causam,
 ut eos invenirem simul & congregatos: nam
 singulos ob viæ asperitatem ac plurium di-
 stantiam adire non potuisse nec posse: cæ-
 tera autem cras mane me ipsis dicturum:
 eodem quo hæc dicebam tempore, retro
 me accessit primogenitus Caciquei hujus
 loci, qui erat hujus *Vutan mapu Toqui* seu
 supremus Bellidux; ac nihilominus eadem
 hac ipsa hora, ab eodem hoc suo primoge-
 nito fuerat in facie vulneratus; hic, inquam,
 primogenitus retro me eques accedens *Huinca*
 exclamat, *gelai vinu?* cumque illi,
 quod aliis loquerer, non statim responde-
 rem, mihi pileo cooperto acinacem qua
 potuit vi impegit non in verticem sed trans-
 versim, ita ut quemadmodum ipse pileus
 monstrabat; iictus caderet in spatum va-
 cuum inter meum caput & pilei partem su-
 periorem: ea tamen vehementia ut mihi
 visus omnino turbaretur, nec mihi viderer
 aliud videre, quam innumeratas erumpentes
 ex oculis scintillas, neque dubitarem me

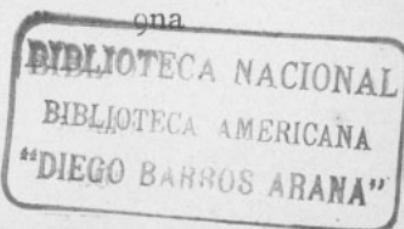
gra-

graviter esse vulneratum: verum enim vero quando sublato pileo sanguinem me visurum & copiosum quidem existimabam; nullo vulnere me læsum esse ego adstantesque admirati sumus, adeo ut quidam me insignem esse Veneficum judicarent. Plures fortasse icts accepissem, nisi quidam Puelche cui *Lincopichun* nomen, me peregregie defendisset. Quod ægerrime fero, est quod absque ullo, nisi quod Deus O. M. ipsi largiatur, & jam fuerit largitus præmio: nam die sequenti quando alia veste me invisit; quod sim oppidò myops, ipsum non agnovi; nec ullus quamvis id maxime commendaveram, me monuit: dum autem iterum iterumque in ipsum inquirerem jam abierat, nec postea comparuit.

8va. Quanta potui contentione dixi pro concione, nec absque fructu, quod non pauci Deo juvante infantes lustralibus aquis sint abluti. Degebat in vicinis locis populus satis numerosus, ad quos ob vias nimium asperas & ungulas meorum quadrupedum jam nimis detritas devenire non potui: iter tamen solo DEO Duce ea spe sum prosecutus, fore ut Mendozæ meos quadrupedes infirmos aut inutiles totidem aliis sanis permutarem usque in sequentem annum; sed DEO O. M. visum est aliter.

L11 5

9na

9na attigimus *Ranglmalin.* 8.

10ma. Trajecto vado *Pichicovùndleuvu* pernoctavi in *Lifcai.* 10.

11ma. prope amnem *Calmuco*, qui distat duabus leucis a *Huincan*: ubi

12ma post permolestum quatuor leucarum circuitum noctem traduxi. 6. Qui errantes reduxit in viam, fuit *Don Pancho HuenuCalquin* NB. duas hic loci est vias videre, & utramque veram sed suo & diverso tempore: nam quæ dicit, quaqua incedebamus via versus Nord – Este, & quæ facile primoque intuitu perspicitur, est quæ teritur tempore hyberno, quando altera non patet ob immensam nivis copiam: neque tunc deest aqua vel saltem nix: at in aestate unius & alterius diei itinere & aqua & pastus deest. Altera via, qua Nord Weste versus inceditur, inquirenda est ad latus sinistrum inter angusta montium, e quibus postquam evaseris, videtur in superiore montis, qua deinde per alias ejusmodi fauces descenditur; tandemque pervenitur ad planum quod extenditur versus Orientem, & in ejus extremo fluit amnis *Chacaico*, ubi mansimus eo die. 6. In his secundis angustiis periit equa mulorum ductrix & magistra, viribus omnino exhausta; & asperitate viarum suis ungulis orbata, quaque unica in tot itineribus usus fueram hactenus:

nec

nec inveni qui in toto deinceps itinere a-liam substitueret, vel quocunque justo pre-tio venderet.

14ta. Confectis circiter sex leucis 6 attigi-mus oram *Vuta Covúdlevu*, qui fluvius fluvio *Biobio* vel major vel saltem haud mi-nor, fluit ad Orientem longa, lata & om-nino recta via. Ad explorandum vadum iter facientes ad ejus marginem, quæ est terra mollis, post confectas circiter octo leucas 8 ascendimus montem quadem semita, quæ exigua diligentia invenitur: & ex hoc monte videtur vadum, quod quatuor ad-huc distans leucis cognoscitur ex quam plu-rimis insulis, quæ flumen in plures partes distrahunt, dividuntque: proxime ad hoc vadum permansimus. 4

15ta. Trajecimus fluvium *Vútacovúdlevu* duce quodam *Puelche* qui hic in misera casa agebat excubias: flumine feliciter tra-jecto ipse præcessit in *Malalhue* suos quid ageretur facturus certiores: nos ultra flu-vium substitutus. I.

16ta. advenimus in *Malalhue*, qui locus situs est sub eadem ferme paralela, qua flu-vius *Maule* in *Chile* omnino ultra *Andes* id las *Pampas de los Puelches* seu *Patagonos*. Videtur hinc infinita montium ab Austro in Septentrimonem se extendentium series, atque

atque inter illos eminentissimus *el Zerro Nevado*. Itinerarium a *Malalhue Mendozam*, ut mihi narratum fuit a viro fide digno, est illud: *Malalhue*. *El arroyo Saucezito* septem leucæ: non datur incola. *Los Chacayes* quinque leucæ, incolunt Puelches. *El Chadileuvu*, alio nomine: *Rio de los Sauces*, ò *los Chacàicos*, novem leucæ: Puelches. *El rio atuèl ò Pelahuen*, quinque leucæ: Puelches. *El alquitran*, octo leucæ absque aqua. *El rio Diamante ò Manqueclen*: sex leucæ, viæ asperæ *El arroyo ondo ò el arroyo del medio*, sex leucæ: absque incola. *Los Papagayos ò Cortaderas*, sex leucæ: Puelches. *Lo de Alvarado ò la Cenaguita de llaucha*, septem leucæ. *Lo de Videla ò la Isla*, quatuordecim leucæ. *Lo de Correa, estancia Tunayan*, sex leucæ. *La estacada*, duodecim leucæ: pauci incolæ. *El Carrizal*, quinque leucæ: Hispani. *El rio seu fluvius Mendoza*, octo leucæ. *Mendoza Civitas*: quinque leucæ. Ordine retrogrado erit Itinerarium *Mendozà usque Malalhue*. 6.

In *Malalhue* aderant tres Caciquei Puelches: *Marivutai*, *Huelecalquin* & *Chueyu* defuncti *Pantucuero* filius cum ducentis circiter equitibus, inter quos aliqui Hispani Mendoza transfugæ eodem quo Puelches induiti vestis genere & forma. Erat eorum

Inter-

Interpres (nam idioma Puelchium ab Hispano Chilenoque idiomate toto differt cælo, tametsi plerique omnes has tres linguas & intelligent & loquantur) Mendozinus quidam cui nomen *Vauiu* collo notatus ob deformem strumam monstruoso. Cum Sol jam inciperet occumbere, omnes invitans in diem sequentem, singulis Caciqueis herbam Nicotianam seu tabacum, quod maxime appetunt, ad fumandum sum elargitus.

17ma. Redierunt supradicti Caciquei cum suis equitibus, sed sine mulieribus, parvulis, infantibus: nec alia intentione quam furandi, &c. quod facile collegi ex suis gestibus & modo agendi: Nos, aiebant: ut intellexi postea, quibus furemur & quos spoliemus magnis itineribus quærimus; quidni expoliemus hunc se nobis ultro offerentem? Etiam quærebant ex me: ad quid venisti? & statim aliis: venit exploraturus, inquiebat, ac nostra observaturus: Est hostium nostrorum emissarius: aliis non credunt, at huic credent & pro certo habebunt, quidquid de nobis narraverit. Intelligentes quoque me velle pergere Mendozam: volebant ut emerem licentiam transeundi per suas Terras: idque etiam postquam illis satis manifestaveram me non meo sed ipsorum bono ac commodo venisse; nec me

me esse Mercatorem, sed Sacerdotem & quidem Societatis JESU Missionarium. His igitur similibusque altercationibus consumpto jam die, tandem at non contenti abidere.

18va. Arbitratus illos duriores se præbituros si contendерem amplius, misi qui illis significaret me, ut me meosque redimerem a vexa, justum pro transeundi Mendoza licentia pretium persoluturum: dicerent igitur: quid mihi solvendum? mulum, aiebant, illum, qui ob ungulas detritas mihi jam esset inutilis: cumque consentirem, advenerunt memorati tres Caciquei me jam accincto ad arripiendum iter: cumque illos introduxissem in meum Tentorium, ubi jam sacris uti semper aliis singulis diebus fueram operatus; nihilominus persuadere ipsis non potui, ut saltem suos infantes afferrent baptizandos: Contra ipsis Caciqueis præsentibus ac videntibus, Clientes ipsorum comitesque non desistebant facere ac dicere quædam contumeliosa, & quæ ad manum erant minoris momenti furari: præcipue invaserunt tabacum & panem biscoctum, quem una cum facco coriaceo in quo servabatur, *lùl lùl lùl* clamantes abripuerunt; jamque dictum biscoctum habuissent sibi; nisi egomet meis manibus dictum faccum

co-

coriaceum, & in eo majorem adhuc partem panis præfenti periculo eripuisse.

Antequam meam mulam inscenderem, singulis uti in reliquis locis dedi tabacum, acum, &c. cumque viæ Mendozam me committerem, quamvis mulum quem pettierant, ipsis jam solvissent, nihilo tamen minus & meos mulos equosque, & meos quatuor Indos a dicta via repulerunt: quidquod idem fecerint & eodem modo postquam solvissent alterum, atque iterum tantundem. Causam sciscitanti responderunt suos equites esse iratos: cumque replicarem cur ita? absque alia responsione domum ad arma convolârunt: sumptisque suis armis omnes lancea aut acinace instructi, & suo unusquisque tectus clypeo, militari ordine equites advolarunt: jamque paucis palmis suæ lanceæ aberant a meo pectore & a collo acinaces; quando quidam (an stratagema fuerit: an DEI ita disponeris Providentia nescio) prehendit mulum qui vinum portabat viginti librarum pondus non excedens, illudque extrahens, reliqui etiam ad illud bibendum me relicto convolarunt. Igitur quod spem abjicerem fore, ut transire Mendozam liceret; aut eorum infantes baptis- mate expiarem, discessi eadem qua veneram via, postquam mihi septem mulos abstulissent,

sent: atque inter hos illam qua vehebar huc adveniens.

Trajecimus *Vutacovùdieuuu* in alio quam nuper 15ta vado, quod fluvius aquis auctus nunc illud vadum amiserat: invenimus hoc vadum novum, quod aliquis nescio num *Puelche* an *Pehuenche* ibidem albo equo flumen transiret: nam hujus iter diligenter eminus observantes, nos quoque flumen in quinque vel plura brachia divisum DEO O. M. juvante feliciter transivimus, & mox fiximus tentorium meridiem versus ad pedem vicini montis eo loci quo dictus *Puelche* aut *Pehuenche* secutus viam suam ex oculis nostris evanuerat. 7.

19na. Circumivimus montem multa nive opertum, & post omnino quindecim leucarum iter, eo quod proprius non reperiuntur ligna, pastus, aqua; tandem pernoctavimus haud procul a colle gypseo seu ex mero gypso: unde videbatur inferius, & una leuca distans fluvius *Chadileuvu*. Vocatur haec regio *Curumalin*, & locus ipse *Huecubugelu malin*: Duo sunt hic aquarum rivi, alter tenuis, alter aquis abundans & *Hydromylæ* sufficiens: ad hujus itaque fluenta alacres ac sine periculi suspicione, & absque omni metu ac scrupulo substitutus: nam quamvis fontes ac putei sint semper peri-

periculosisissimi, ut experientia me anno elapsio satis superque docuerat; attamen non amnes, fluvii, torrentes. Post unam alteramve horam vidimus eminus transeuntem *Pehuenchem*, *Curuqueupu* illi nomen, Don Ignatii *Huenchunahuel* filium. Hic tandem persualsus ut sine metu ad nos accederet, ac locus ubi degebamus, quis esset nos edoceret; narravit primo nos quatuor tantum leucis a via quæ ad fluvium *Maule* nos perduceret, distare: demum aquam illam mulis equisque exteris, noctu præcipue pestiferam esse. Quod ut percepī, mox sine mora, multo adhuc die omnem adhibui diligentiam, ut omnes equi mulique quam primum inde abigerentur, & ad alium locum quem dicebat securum esse, quantocyus migrarent.

Res digna admiratione, quod illa eadem aqua, quam nos & noster canis sine ullo damno bibebamus & crudam & coctam, & qua coquebamus: aqua omnino clara, cristallina, nulliusque coloris saporisve nisi aquæ puræ & defecatissimæ; aqua quæ nec in olla in qua fuerat cocta, nec in fundo rivi, unde hauriebatur: neque ad ejus margines ullum relinquebat signum aut vestigium, solum si excepero, quod illi vicinus esset ille collis gypseus; quod, in-

M m m

quam

quam, illa aqua potata ab equis mulisque exteris, quales erant nostri; eis afflaret omnes illos effectus, quos hominibus afferet ebrietas: nam quemadmodum homines vino madentes vacillant, cadunt: non posunt surgere, prout unusquisque plus minusve vino se ingurgitaverit: ita omnino equis mulisque succedit, prout plus minusve hac aqua fuerint poti: quid? quod & modus curandi seu medicina est eadem quæ homini ebrio, ut citius ad sanam mentem redeat, adhiberi possit: nam primum equo mulove hac aqua poto venam haud procul a naribus quam levissime incident ita, ut nonnihil exeat sanguinis, quem ipsa bestia videat, odore turque: deinde ad aurem vulneri magis vicinam, pannum coloris sanguinei ita suspendunt, ut semper ipsius oculis obversetur: sic enim fit, ut equus mulusve suum olens sanguinem, dolorem item sentiens vulneris, ut ut parvi, levisque; vidensque præterea illum sanguineum panni rubri colorem, apprehendat se vulneratum, sanguinis rivum fundere: unde suas vices dolens, sibique volens consulere, torporem excutit, & ad mentem suam revertitur: quo agnito pannus aufertur, & panno inde amoto bestia mox recreatur fanta turque.

Aliud

Aliud malum nec minus timendum imminet hic dictis equis & mulis ab herba maligna, quæ & hic & in aliis locis quam plurimis est valde frequens; nam comesta quantumvis in parva quantitate, adeo illos incendit ac debilitat; ut cadant, nec se possint pedibus sustinere, imo moriantur si paulo plus hujus herbæ comedent. Unicum remedium est, eos frequenter frigida ablueret, atque ita intra triduum, maxime beneficio frigidissimæ noctis, convalescunt.

zoma. Offendimus nostros equos & mulos adeo factos supra dicta aqua inutiles, ut licet mihi essent adhuc octodecim muli superstites, & solis sex onera levia imponenda; solos quatuor invenerim alicui oneri pares: quare uni oneri fuit supponendus equus; alterum onus imponendum fuit mullo minus ægro, qui tamen quando ipsi, uti fieri solet, operiebant oculos, procumbebat humi mox. Præterea duo equi, quod erigere se, aut aliquantulum saltem pedibus insisterem non possent, fuerunt nobis omnino relinquendi: & nisi DEUS O. M. hunc nobis Pehuenchem misisset; de nobis actum omnino conclamatumque fuisset. Hoc igitur duce octo leucarum facientes iter potissimum Occidentem versus, ac flumen *Chadileuvu* multoties transeuntes, tan-

dem advenimus in *Liūmalal* apud *Don Ignatium Huenchunahuel* patrem prædicti *Curuqueupu* & Hispanis amicum: ejus *Capitaneus* erat *Sepulveda* ad *Maule* fluvium habitans. 8

Hic loci mansit noster canis (alius ab eo, de quo sum locutus supra) nam hucusque plus satis conatus nos sequi quantumvis pedibus excoriatis atque detritis, hic tandem dolori ac labori succubuit: mirum autem, quod anno millesimo septingentesimo sexagesimo tertio quando Mendoza sum profectus in *Uco*: qui locus distat Mendoza triginta leucis versus Meridiem, ibi se mihi adjunxerit iste meus canis jam senex & edentulus, mecumque eo non invitatus fuit reversus ludente in terrenis divina Providentia rebus.

21ma. Ob infirmam adversamque equorum mulorumque nostrorum valetudinem confecimus quatuor leucas 4 recta Chilim seu Occidentem versus, tametsi circumquaque non deessent incolæ: dicebatque *Don Ignatio Huenchunahuel* Patres Societatis JESU non esse incognitos senioribus, quorum complures priscis temporibus in antiquis Missionibus *Queco*, *Lolco*, *Rucalhue* ab ipsis sint initiati baptisme: at juniores nescire

re quid rei sit *Patiru*, seu Societatis JESU Missionarius; adeoque posse contingere ut illorum juniorum aliqui illos male ac injuriose habeant; contumeliis afficiant; vel etiam suis impedimentis spolient: nec inter multos deesse aliquos malos. Hæc *Huenchunahuel*.

In via incidimus in turbam Pehuenchium, inter quos erant duo Caciquei *Mariantù* & *Tureupichun*. Singulis dedi parum tabaci & acum, quo contenti suum prosecuti sunt iter: & arbitror nobis non inutile fuisse, quod nos comitaretur adhuc saepe laudatus *Don Ignatius*. Locus in quo nobis fuit pernoctandum, male audit a nimiis vehementibusque aeris tempestatibus, ut ipsimet sumus experti: nam vix fixeramus tentorum, quando tribus horis continuis decidit nix tam copiosa, ut mei Indi existimarent nos esse nive obruendos, sepeliendosque. Hanc nivem fecutus est ventus adeo vehementis, ut mirer meum tentorium licet novum ex goffipio & quadraginta vacerris solo affixum nec loco motum nec in frusta disceptum; sed omnino integrum illæsumque perstittiſſe: nec minus admirandum, quod ex eo loco ventus spiraret; ubi mons altissimus præruptusque nos contra ventum instar parietis debuisset defendere: adeo ut suspicer in ipso illo monte quædam latere spiracula.

22da. Confecimus sex leucas, mox ubi aquam, ligna, pabulumque invenimus, subsistentes. 6.

23tia. Fecimus dispendium trium circiter leucarum versus montem quendam ignivomum; nam caret cacumine, & ad ipsius pedem est ingens lacus, cuius littus erat plenum boum vaccarumque vestigiis; sed viam qua ulterius progrederemur non reperientes sumus regressi; & post confectas eo die septem leucas, & utroque flumine *Pichicovùdlevu* feliciter trajecto, fiximus tentorium in loco ubi duo degebant Caciquei *Don Peruchò Huenchunamcu* alter, alter *Don Peruco Praipagi*: uterque plenus officii & humanitatis. 7.

In itinere DEO favente evali præsentissimum periculum eundi in præceps; nam præcedente meum. quo vehebar, mulum equo infirmo in via ad latus montis angustissima; is ob loci difficultatem non recta pergens, sed montem per invia ascendere conatus; retro ac proxime me, qui quantum potui passum interea acceleraveram, per invia & devia ad montis pedem est delapsus, me socium procul dubio sui habitus infortunii nisi, ut dixi, juvante meo Angelo Tutelari, gradum acceleravissim.

24ta. Vidimus efferri ad sepulchrum cadaver

daver fratri Caciquei *Huenchumamcu*: Pompa funebris erat hæc: præcedebat eques fune dicens equum, in quo jacebat cadover supinum indutum colobio, & suo *Tarilonco* ligatum caput: pileus coriaceus prægrandis, & cupro flavo munitus, jacebat supra ventrem cadaveris: sequebatur alter eques cum altero equo strato, illo scilicet quo defunctus, dum esset in vivis, vehi solebat: claudebat agmen tertius eques ex adverso portans agnum: Reliqua multitudine virorum ac mulierum alia via breviore ad locum sepulturæ antecellerat: ubi occiderunt utrumque equum agnumque; item alias duas equas pro iis, qui funeri assistebant; distribuendo carnem, sebum ac intestina inter præsentes una cum liberali haustu: pellis autem singulorum equorum equarumque capiti pedibusque adhuc unita, ita extendebatnr supra perticas; ut eminus viderentur vivi, suisque insistentes pedibus. Finitis his exequiis omnes interfuerunt Doctrinæ Christianæ, & infantes nonnulli aqua lustrali sunt perfusi.

25ta Superavimus primam montium Andes seriem, eandem quam venientes ex Regno Chilensi tertiam numerant: initium fecimus itinerando primum ad *Pichicovíudleuvu* fluenta, donec perveniremus ad locum

unde videtur ultra flumen quædam macula ingens & subnigra dimidium lunæ crescentis aliquatenus sua forma ac figura referens; quæque efformatur a scopolis præruptissimi montis, lucem ad interiora penetrare non sinentibus. Hic ergo ascenditur paulatim, donec superius ad lœvam deprehendantur cœnosa loca, quibus ad sinistram relicts, tandem pervenitur ad verticem horum montium; horretque animus videre jam non terram sed nigerrimos scopulos plerosque nive opertos. Hinc iter instituimus semper quoad fieri poterat, Occidentem versus absque ullo viæ vestigio calcantes vel nivem vel durissimos nigerrimosque scopulos, donec reperiantur nonnulla ligna, pabulum & aqua, nam hæc tria simul non est invenire postmodum, nisi post confectas denuo octo leucas: nihilominus quod hic locus nobis videretur tristissimus, communi consensu statuimus pergere ulterius. Egressi itaque ex his angustiis duas offendimus semitas, utraque alteri similis ac satis trita: elegimus ire ad dextram; & post iter hujus diei duodecim omnino leucarum tandem substitutus, ubi non quidem pabulum & aqua; at deerant ligna. 12

26ta. Invenimus prima ligna trans flumen *Barbarco* qui hic ex pulchro lacu, lato ostio emanat. 4.

27ma Profecti sumus semper versus Austrum seu Meridiem ad oram fluvii *Barbarco*, montesque illi vicinos ascendentibus aut descendentes. 7.

28va. Ut heri prope fluvium *Barbarco* meridiem versus; donec is liber ab his montium angustiis, incidit in alias versus Orientem: quapropter eo relicto trajecimus montem, cuius semita nos perduxit ad fluvium *Nudquen* tribus circiter hinc distantem leucis. In via offendimus vaccas & casas vacuas Caciquei *Paginahuel*. Cis fluvium *Nudquen* duæ apparent viæ; altera versus septentrionem de qua loquemur ima Martii; altera Occidentem versus; quam fluvium *Nudquen* vado transeuntes secuti; mox substitimus. 10.

29na. Nobis fuit trajiciendus amnis *Raquimleuvu* ad quem pervenitur arduo & longo descensu; indeque tantundem est ascendendum; in cuius ascensu medio datur ingens spelunca; unde tribus circiter leucis distabat Caciqueus *Don Juan Cunchamanque*: ubi dixi pro concione & aliquot infantes sacro fonte lustravi. 4. Hic locus est planum satis capax, & incolæ non pauci, plerique Hispanorum amici: & propterea hic reperi militem ex *Tucapel* novo: cumque ex eo quærerem, ubi locorum ef-

sem, respondit *Tucapel* nuevo distare quinque dierum itinere hac via: *Dahuehue*, *Liûleuvu*, *Raûuleuvu*, *Rugileuvu*, *Liûcura*, *Volcan de la Laxa*. V. supra ima Februario: cumque interrogarem qua iretur *Chillanum*? se audivisse, aiebat, *Chillanum* trans montes e regione & ex adverso esse situm; verum se nunquam ei se viæ hactenus commisisse. Verum enimvero postea experientia doctus agnovi me & a meis quatuor Indis, & ab hoc milite Hispano, ac præcipue a Caciqueo *Cùncham* deceptum fuisse: primum quidem a meis Indis, nam hi & fessi itinere, & metu novorum discriminum, nec non quod jam domi suæ paulatim inciperent crapula & ebrietas; monuerant Hispanum, ut mihi redditum persuaderet domum, ac viam in *Chillan* occultaret: deinde miles ipse vehementer cupiebat nos habere redditū sui socios: demum Caciqueus arbitratus me esse valde liberalem ob quædam munuscula quæ elargiebar; & quod plura mihi restarent; me docuit viam in *Longavì* ubi habebat filium, volens hac ratione & suo & hujus sui filii lucro consulere: Ego quoque existimans viam in *Longavì* eandem esse, quam alii viam *Chillanum* nominarent; & ne eadem via redirem qua veneram; atque ut addiscerem, observaremque complures vias,
qui-

quibus Patres Missionarii Expeditionis spiritualis ergo ingredi atque egredi bono harum gentium possent; facile fui adductus; ut iter per *Longavi* instituerem. Scivi autem postea dari viam hinc *Chillanum* & *Chillano* huc & quidem satis brevem, & satius commodam; nec alio majore obice impeditam, quam quod mensibus Octobri, Novembri & majore parte Decembris, fluvius *Nuble* qui multoties est trajiciendus; sit oppidò rapidus, & aquis ob nivem quæ his mensibus liqueficit, nimium abundans: reliquis autem anni temporibus nullo negotio superatur. Incipit hæc via *Chillano* huc venientibus in *Alico*: & mox ipse fluvius *Nuble* ad cuius fluenta semper est proficendum, monstrabit reliqua hucusque.

Si quis igitur RR. PP. Missionariorum hos populos propter tot animarum ac suæ propriæ æternam salutem velit adire; DEO O. M. confisus ingrediatur primum *Chillano* huc ea quam jam descripsi via; nec dubitet de fructu, præsertim si Indi per suos *Capitanes* tempestive fuerint moniti P. Missionarium esse adventurum. Hic constitutus si placet pergere ad Orientem; habet hic notata loca præsertim si consulat mapam geographicam, quæ ordine retrogradò illum ad Puelches ac Mendozam perducant:

cant: si vero malit ire ad dextram versus Meridiem; poterit ire per *Dahuehue*, &c. & tandem egredi vel *por el Volcan de la Laxa* vel *por Duqueco*: si demum ad sinistram atque egredi tandem *por Longavì* vel *el rio Maule*, via perget quam partim jam monstravimus, partim his quæ dicemus, monstraturi sumus.

ima Martii scripsi literas ad R. P. Superiorum Missionum; quibus eum quo locores essent, faciebam certiorem; cumque illas dedissem Hispano militi preferendas; duo ex meis Indis primum conati sunt mihi domum ut redirem persuadere; quod cum non obtinerent; utentes meis literis instar Tesseræ, qua fallerent excubias, una cum Hispano milite sunt regressi: tertius idem meditabatur, sed pœnitens hoc eodem die ad me est reversus: unicus mihi semper fidelissimus non me deseruit, sed puerō præcedente mecum equos mulosque ad regrediendum ad locum diei 28. juxta fluvium *nudquen* propulit, expulit, compulit.

2da Proficiscentes semper proxime fluvium *nudquen* versus Septentrionem, post iter unius duntaxat leucæ invenimus locum optima aqua, lignis, pastuque abundantem: nihilominus prosecuti sumus iter usque ad fluvium *Taunleuvu*, qui hic in *Nudquen* influit:

fluit: uterque est hic alter alteri latitudine ac profunditate par. 6.

3ta. Primum ascendentes Occidentem versus, postea persæpe transivimus *Nudquen*, qui distans a *Taunleuvu* sex circiter leucis Septentrionem versus se intra scopulos unde decidit abscondens, deinde non videtur amplius: videntur autem hic duæ viæ altera versus Meridiem, ad Occidentem altera, quam ingressi ad latus ardui & præcelsi montis, noctem duximus ad pedem montium Andes, qui hic vocantur secunda horum montium series; proxime Torrentem, qui post unius leucæ cursum totum se tradit prædicto *Nudquen*. 7.

4ta. Superatis Andibus descendimus ad latus dextrum per angusta horum montium, ubi fluit *Relbunleuvu*, ita dictus quod herba *relbun* ad ejus oram sit valde frequens: deinde pervenimus ad quandam planitiem valde latam, longam & amœnam; ubi pascebat ingens vaccarum & equorum multitudo: dividiturque hoc planum altero in longum *Relbunleuvu* multo majore, ad cuius oram pernoctavimus. 10.

5ta advenimus apud Caciqueum *Don Juan Hueichamanque* Caciquei *Cünchamanque* filium, ubi consueta peregimus. Degebat
hic

hic Caciqueus in loco satis tuto; ac rapidis fluiis ad utrumque latus munito; & est unicus ad hos montes ex hac parte aditus. 3.

6ta. Itineris difficillimi initium fecimus ascendendo collem, unde ad laevam per angustam vallem, ubi alius *Relbunleuvu*, progressi, defleximus ad aliam vallem, multis leucis inambulantes saxis *Cruzleuvu*; habentesque e regione Montem ignivomum *Longavì*, tandem perventum est ad colliculum terrae mollis, ubi primae arbores licet & raræ & mediocres; quas videram a ima Februarii. Haud procul hinc tentorium fiximus ob pauca pascua absque aqua, quæ vel ex *Cruzleuvu* erat afferenda, vel ex fluvio vicino, ad quem longa atque aspera via descendendum, haurienda. 7.

7ma. Ob itineris hodierni difficultatem alter ex duobus, qui mihi restabant Indis, & fidelior quidem (V. ima Martii) *Miguel Calcuhueque* sibi stravit mulum, qui hactenus nunquam passus fuerat sessorum, unde illum nunc dejecturus, multis & magnis saltibus decurrens montem, pervenit ad ingens præcipitum, quod advertens adeo repente substitit; ut sessor per ejus caput delaberetur: actum esse de meo Michaele existimabam; at quando quoad potui, despxi, Eccum sedentem illic loci, qui eum vix

ca

caperet: quare coriaceis funibus (nam an unus suffecerit, non recordor) & ego, & alter Indus, ipseque Caciqueus, qui huc usque perhumaniter nos fuerat comitatus; illum attrahentes, dum ex eo quæro quomodo se haberet? bene, inquit. an nihil tibi dolet? omnino nihil: & mox inscendens eundem mulum, illum scandendo montem tandiu subegit; donec mansuetus placide descenderet.

Caciqueum igitur in digressu amplexi, cœpimus superare tertiam Andium seriem: & primum quidem descendimus longa atque aspera semita ad rivum, ex quo omnes equi mulique biberunt; nam deinceps toto die non invenitur aqua, sed plurima nix: mox paulatim & oblique ascendimus montem altissimum & tam præruptum, ut primo aspectu nullatenus concendi posse videatur: at audentibus via non defuit. Monte superato arbitrabar me vix leucæ quadrante ab Ignivomi *Longavì* supremo abesse cacumine, atque eo pergebam; quando obstupui, steteruntque comæ, cum repente pertingerem ad marginem fossæ, quæ intervenit tam profundæ; ut ad extremum utriusque & hujus & ignivomi *Longavì* pedem recta descendant: averti gressum, & ne imaginationi altius imprimetur; etiam oculos

oculos idque quam potui citissime: solusque pergens Occidentem versus, Lunæ ad occasum vergentis edoctus luce, post paucarum leucarum iter ex improviso se mihi obtulit mons totus opertus nive; tamque præceps, ut eminus visus videretur longissimus altissimusque paries albus. Expectavi magna videndi Indorum meorum admiracionem cupiditate; at meus Michael hac novitate parum percussus, equum qui ob duritatem nivis non nisi tenuia relinquebat vestigia, ad latus inflectens, ac semper subiens oblique, multosque peracutos efformans angulos lateribus semper rectis; una nobiscum & cum omnibus equis mulisque parietem album transcendit; quo transcenso.

Iter direximus versus alium montem altiore, quem oportet transfire proxime unos scopulos, qui eminus videntur parum distare a suo culmine, & relinquuntur ad lævam: summopere autem attendendum, ne equi mulique mixtim incedant; sed primo muli; quod gradum nunquam vel raro sificant, semper sequentes sonitum nolulæ: deinde equi bono ordine semper alias post aliud, ac aliquo intervallo sejuncti: nam cum via sit angusta, nec firma; nam cum saxa dum calcantur, plerumque ruant in præceps; necesse est, ut intercedat aliquod spa-

spatium , ne cum faxis & ipsæ delabantur bestiæ; uti accidit uni & quidem oneratæ, quæ tamen subire mox conata, locum (gratias DEO) invenit, quo se reliquis in via iterum adjungeret.

Ex tanta angustia egressis alius mons nive obiectus scandendus fuit; ex quo Orientem versus tanquam ex specula & loco superiore tota videtur *Cordillera* seu omnes Montium Andes continuæ series: quarum ego ex hoc loco numeravi omnino decem: ita tamen ut hinc inde emineant aliquot altissimorum montium acutissima culmina: Apparent autem hic omnia vel omnino nigra, vel omnino alba: alba propter nivem; nigra ob nigerimos scopulos; nec præter nivem & scopulos hic orbis terrarum Orientem versus nihil ostentat. Quærenti ex meis Indis, quomodo ista ipsis placent? Pater, aiebat alter, si hac via nos introduxissemus, ne una leuca te secuti fuisset, sed statim aufugissemus. Videtur hic prospectus similis mari , quando nocte obscura spumans in montes collesque erigitur: hoc solo discrimine, quod ibi sint omnia spuma & aqua; hic vero nix scopulique : At Occidentem versus duas est videre montium series, quarum altera quæ ad dextram sita est, & ubi despicitur ignivomus *Longavi*, constat ex montibus illis quæ ad lævam apparent, mi-

N n n

no-

noribus: ad extremum autem hujus utriusque seriei, velut mare ex portu, prospicitur Regnum Chilense qualis amoenissimus, ut revera est Paradisus. Qui maxime hinc distant versus Occidentem sunt montes ad oram maritimam siti, qui ex hoc loco tanquam loco longe superiore visi, videntur omnes altitudine pares ac instar lineæ rectæ: latæ & ubique æqualis. Plana autem *Chili*, quæ a Septentrione Meridiem versus ad trecentas pluresque extenduntur leucas; hinc videntur similia Holoferico viridi supra pavimentum extenso, ornatoque tot limbis argenteis, quot videntur fluvii cristallini recta ab Oriente versus Occidentem pergentes ad mare. Est tam jucundus & singularis hic aspectus, ut meâ vita nihil viderim simile; & vel solus hic prospectus dignus est ut quis ad hunc locum etiam sumptu ac labore non exiguo ascendat. Descendimus nostris mulis, illis habenas non laxando; sed ita adducendo, ut solis prioribus pedibus innixi, totoque reliquo corpore sedentes, recta supra nivem delaberentur: ubi attendendum, ut quis suos pedes satis attollat, dorsoque sui muli insidens, ita sua sede fedeat, ut a sua sede non recedat.

Cavendum hic etiam ne decipiatur a loco, qui aqua, lignis pascuisque non omnino carrens, in his adjunctis ita allicit, ut quis fac-

le sibi persuadeat, hac eundem esse, cum tamen penitus extra viam sit; itaque septus montibus, ut & ingressus & egressus sit perdifficilis: ut mihi contigit, cui istic loci quatuor diebus veluti in caverna, cum solo puerro, alterius ex meis duobus Indis filio, fuit permanendum: nam cum nusquam deprehenderemus viam, hac esse pergendum rati, ad hunc locum descensu perdifficili pervenimus: sed cum nusquam pateret egressus, tandem communi consensu statuimus; ut ego puerque una cum bestiis, tot itineribus defessis, ac plerisque ferme absque unguulis; hic permaneremus, donec mei duo Indi explorata jam via rediissent: at hi, ut dixi, non nisi quarto redierunt die.

Cognoscitur hic locus ex quodam amne, qui proxime ubi descenditur, decidit: videtur etiam quædam ligna & nonnulla, ut dixi, pascua: unde accidit, ut ibi inveniremus aliquos equos vagos, & absque omni signo vel nota, unde constaret esse alicujus Domini: & propterea mei duo Indi unusquisque sibi stravit unum, quo viam exploratum iret: quibus tandem redeuntibus, e quosque huic loco restituentibus, scivi viam haud procul abesse, & hunc locum ad dextram relinquendum fuisse. Egressi igitur ex hac tristi valle, in qua vidimus aliquoties magna faxa suapte, cæloque placido & sere-

no decidere; post alium descensum invenimus lacum, cui jam vicini, nostro damno didicimus ad dextram versus flammivomum *Longavì* latere fossam ingentem profundamque, quæ sub vesperum propter spississimam umbram, quam projiciebat scopulus ad Occidentem situs; & quod major ejus pars glacie & nive tecta esset; non satis percipiebatur, donec unus mulus meo usui dicatus; quod a reliquis aliquantulum ob nivem petulantius recessisset; ibi repente fracta glacie mergeretur, periretque: maximæ autem DEO O. M. debentur gratiæ, quod non siverit, ut multo majore damno & luctu puer, qui equos & mulos, uti solet, præcedebat; non ad hunc eundem locum, a quo vix tribus passibus distabat, recta perrexerit; nam tunc illi & forte pluribus, uti modo isti mulo, fuisset pereundum.

Confectis hac ratione quatuor leucis pervenimus ad locum qui *el oyo* (fovea) vocatur, & unâ leuca a prædicto lacu distat; atque hic prima inveniuntur ligna, primumque pabulum a die 6ta. 4.

12ma. Superavimus montem, ad cujus pedem traduxeramus noctem, sed via tam aspera, tam angusta & tortuosa, ut mox unus equus, quod licet aliquot es frustra conatus, descendere non posset; nobis fuerit relinquentus: alter mulus, quod onere contra sco-
pu-

pulum necessario impingueret; dejectus, postea a meis Indis, qui sarcinas suis humeris sustulerunt; ulterius devolutus, demum eo est delapsus; unde ad nos redire denique potuerit. His vicissitudinibus confecimus hodie indefesso integræ diei labore quinque leucas usque *al Zerrito de Lopez*: unde deinceps si fluvios exceperis, semper inceditur via facilis mollique; quales sunt pleræque Regni Chilensis, tametsi non nunquam adhuc collis aliquis sit ascendendus descendendusque. 5. Hic die

13ta disparuit quædam mula: quod cum adverterem, moneremque meos Indos unum mulum desiderari; postquam aliquo tempore illum frustra quæsivissent; tandem cœperunt mecum contendere, omnes omnino adesse, deesse autem omnino nullum: me autem in mea opinione persistente; & ut diligentius inquirerent, insistente; cum nec sic persuaderem, tandem fuerunt convicti, quod viiderent non solum abesse mulam; sed mulam oneratam & oneratam ipsis ipsorum Indorum sarcinulis: unde illam ex silvula, in qua se absconderat, adduxerunt. Fiximus tentorium *en los Durasnos*. 6.

14ta noctem duximus in *Moyunmahuida* 8

15ta. mansimus in *Longavì*, ubi Collegium Societatis JESU Pencopolitanum, quod est
N n n 3 in

in Urbe Conceptionis; habebat templum & domicilium. 3.

19na. Tentorium fiximus in *Huedchuguito*, postquam jam tertia vice trajeceramus fluviū *Longavi*. 4.

20ma. Trajecto amne *Perquila fquen*, noctem duximus ad ripam *Nuble*, de quo die 29na Februarii. 12.

21ma. Confectâ una leuca hunc *Nuble* vado transivimus; & post tres alias leucas adveni in Collegium nostrum *Chillan*. 4.

22da Fuit iter octo leucarum. 8.

23tia. Post trium leucarum iter equo trajecimus fluvium *Itata*. Nox traducta haud procul *el Rio Claro* duas leucas cis *el Rio de la Laxa* 8.

24ta. Vado latissimo superavimus *Laxam*, & quod copiosa decidere inciperet pluvia; ad domum Hispani amici divertimus. 4.

25ta. Domum *Santa Fe* redux sanus & incolumnis, celebrans Missam, debitas DEO O. M. laudes toto corde, gratusque persolvi. 6. Summa 649.

En Lector Benevole Diarium, in quo breviter, familiariter, & latine, quamvis intra viginti quinque annos nihil latine scripserim nec fuerim locutus; recenseo quid mihi in singulis supradictis locis præcipue accidit: quod autem universem vel plerumque usuvenit, est primo viarum maxima asperitas,

tas, adeo ut ex quatuor, propemodum tres partes sint vel scoria, vel scopuli, aut faxa tam dura & peracuta; ut equi mulique his viis non satis assueti intra paucos dies suas unguis attritas detritasque deplorent. Dum adhuc degebam in medio istorum montium; me felicissimum arbitrabar, si vel cum solis sarcinulis ex tot periculis casibusque evaderem; sed Dei miserentis providentia ex sex equis duo; & ex viginti quinque mulis sedecim evadere, non includendo equam & ejus paucorum dierum pullam, quæ herbâ maligna, illa vero, ut diximus, viribus omnino exhausta concidit.

Præterea sicut in *Chili* est ingens rerum comestibilium copia & affluentia, sic contra in his montibus summa ubique penuria, exceptis agnis vitulisque; quos tamen quoad possunt, carissime vendunt: at equum mulumve nulla ratione; & nemo credat, quam equis ac præcipue mulis, ipsius etiam P. Missionarii inhient. Ipsorum autem horum Indorum ordinarius cibus sunt equi mulique ad equitandum oneraque jam facti inutiles: & plerumque equæ, quibus abundant: comedunt præterea *guanacos* animal silvestre camelo, nisi quod gibbo careat, & ad onera sit ineptum, persimile: item ova struthionum.

Contingit etiam nullum hic inveniri viæ

ducem: unde semper viæ tritæ & ordinariæ insistendum fuit: nam præterquam quod ipsorum fidei nihil sit credendum; hi horum montium Indi plerumque sunt invicem hostes & inimici: cum enim ipsorum opes & divitiæ præsertim in eo consistant; quod magnos habeant ovium greges, armentaque; mulos quoque equosque numerent quam plurimos: illa autem non nisi sufficiente pastu ac alimento sustententur; hinc ægerrime ferunt, si quis eorum terras cum multis bestiis ingreditur: aut si vicinus sua pecora non ita continet, ut extra proprios limites, quod in campo aperto est factu perdifficile, nunquam exeat: & si exierit, mox bellum & inimicitiae. Neque invicem reverentur nomen Conterranei, popularis, &c.; sed solum *ni molvùn*, meus sanguis: nempe consanguinitatis, stirpis, ejusdemque secum familiæ: vel *ni Cachu* meus compotator & amicus: unde extra limites sui parvi Territorii nemo audet ire solus; nec facile procul a suis consanguineis discedit.

Inter Indos Chilenses non desunt, qui habent suas domos pro suo vivendi modo satis commodas; ac P. Missionario solent præparare facellum seu casam ex ramis ad tempus confectam cum suo tecto sufficiente contra pluviam: vel saltem umbraculum ex frondibus constructum: at inter Indos *Pehuenches*,

ches, Puelchesque id rarissime succedit; eo quod, ut ex supra dictis facile est colligere; nusquam reperiantur arbores nequidem mediocres: unde ipsorum aedes constant ex meris præcipue equarum pellibus, quas circumferunt; & quando aut ubi opus est; & prout ipsis fuerit visum, suis lanceis vel recta, vel oblique, vel transversum suspendunt, collocant, sustinent. P. Missionarius autem ubique secum portat suum tentorium figuræ conicæ; quod suo in medio innixum fulcro adeo extenditur, ut & cubiculi & scacci, si sit necesse; non indecora agat, suppleatque vices.

Vestis autem P. Missionarii est eadem quæ universæ Societatis JESU est propria; excepto pallio, cuius loco in *Chili* juxta morem gentis utimur *Poncho* seu veste stragula; quæ vestis in eo consistit, quod sit confecta in forma rectanguli lati & oblongi instar straguli vel loricis, in cuius medio est fissura, cui caput immittitur, ut deinde ita undequaque defluat, ut totum corpus una cum brachiis, quantum unusquisque voluerit, cooperiat, defendat, ornet: Nam cum in *Chili* aliisque Americæ Indiis itinera sint & longissima & frequentissima; & fere quotidianæ excursiones ad infirmos multis distantes leucis; ideoque Patres Missionarii fere semper vehantur equo; hinc supradicta vestis ipsis non

solum est magis commoda, sed omnino necessaria: quod pallium Europæum equiti non tam sit adjumento, quam oneri & impedimento; uti experientia me satis docuit.

Gestat demum, ut picta in mappa geographica exhibet, ad pedes calcaria, & supra pectus Crucifixum PP. Missionariorum insigne, in itineribus Ducem, & in periculis scutum, praesidium & tutelam.

Cæterum Chilense Regnum est ejusmodi, ut sive commodam cœli temperiem, atque aeris clementiam salubritatemque, sive telluris solique fertilitatem & comedibilium abundantiam lauditiamque species, non solum Germaniâ nostra sit melius; sed ipsi adeo Hispaniæ atque Italiae haud vel certe vix cedat. Ver illic perpetuum, tonitrua nulla, nives nullæ, si altissimorum montium, quæ verus Australum Septentrionemque continua serie extenduntur (quam jam satis descripsi,) *Cordilleræ* culmina excipias; haec enim perpetuis nivibus obruta sunt & viginti tantum leucis, quæ maxima Regni Chilensis latitudo est, a mari pacifico distant. Longitudo autem a vigesimo octavo circiter gradu Latitudinis Australis, ubi *Copiapœ*, & ubi nunquam pluit; usque ad Insulam Chiloe sub gradu quadragesimo quarto & ultra. Magna ubique inter Hispanos ubique vini rubri, tritici, hordei milliique, uti & leguminum puta
len-

lentium, piforum, fabarum, phaseolorumque abundantia : pomorum quoque, olearum, malorum punicorum, ficuum, prunorum, pirorum, malorum aureorum, persicorum, limonum, fragorumque ingens copia, & ab omni, qui in eis lateat, verme libera. Verbo cujuscunque generis semina sive arborum, sive leguminum, sive herbarum hortensium, quorumcunque illic terræ mandantur ; crescunt & maturescunt feliciter.

Nec defunt ovium, caprarum, armentorumque numerosi greges ; gallinarum item, anserum, gallorum Indicorum, columbarum, perdicum, &c. turba haud modica. Equorum autem præstantissimorum tanta multitudo, ut pauperrimus sit, qui plures non possideat : præ cæteris ii laudantur, quibus quod eodem ejusdem lateris utroque simul incedunt pede, sine ulla corporis succussione vi-ginti & amplius leucas uno die eodemque itinere admirabili velocitate conficias. Idem de mulis intellige. Prætero Auri Argenti-que fodinas plurimas & opulentissimas.

Animalia ferocia, venenosa aut aliàs valde molesta, quamvis in reliqua America sint oppido multa ; in Regno Chilensi nulla prorsus existunt, Leones si excepéris, non illos Africanos ; sed alios Leænæ potius quam Leoni similes ; nam sunt absque jubis, & solis equis ovibusque infesti ; condescendunt arbores, &
dum

dum se captos & proximos neci advertunt, lacrymas ex oculis demittunt. Vivebant mecum in illis regionibus ex variis Hispaniae Privinciis, non pauci etiam ex Gallia, Italia, Hungaria, Peruvia, Africa; omnesque Clima solumque Chilense laudabant, praedabant, mirabantur.

Terræ motus fateor illic esse vehementes frequentesque; verum non tanto incolarum damno, ut Europæi existimant: Habebam Mappam Geographicam (nominis Authoris parco) in qua satis accurate erat depicta Jacobopolis Regni Chilensis Metropolis; at multo nimia Hyperbole, quod de Terræ motu anni 1730 legebatur, octo scilicet interiisse hominum millions, cum vix centum interiorint; & anno 1751 cum alterâ mox septima na post Terræ motum, quo urbs Conceptio nis (*Penco*) diruta est, ibidem adesset; audi vi egomet præsens solos viginti octo ruinis & exundante mare obrutos fuisse: nam cum Terræ motum præcedere soleat, DEO ita misericorditer disponente, quidam strepitus, fragor vel mugitus: adhæc domus sint unius duntaxat contignationis, neque noctu undique clausæ; atque una cum tecto octo vel novem aut decem cubitorum altitudinem nunquam vel raro excedant; periculo ruinæ nimium expositæ non sunt.

Habebat Societas in vasto hoc Regno unam
Pro-

Provinciam, *Provinciam Chilensem*, in ea-
que undecim Collegia; Residentias ac Missio-
nes nescio quot; socios ex variis nationibus
plures trecentis; ex quibus major pars dege-
bat Jacobopoli, ubi Collegium maximum;
Collegium & domus Tertiæ Probationis san-
cti Pauli; Novitiatus; Seminarium Externo-
rum; duæ domus Exercitiorum. Item in
Urbe Conceptionis Collegium, seminarium,
domus Exercitiorum. Idem Mendozæ, in
Coquimbo — At tædet meminisse! atque uti-
nam nunc seges effet ubi Troja fuit, & non
potius lolia & zizania vitiorum: Inimicus ho-
mo hoc fecit; at væ homini illi per quem scan-
dalum venit; melius illi effet... Tu autem
Domine nostrî miserere!

Addo pro Coronide fluviorum nomina, qui in Re-
gno Chilensi sunt frequentes; at quod haud longe di-
stent a sua origine, plerique mediocres, neque naviga-
biles ob vada plurima. Habent autem suam originem
a nive, quæ in montibus Andes, *la Cordillera* in hye-
me est valde copiosa, & circa mensem Novembrem ac
Decembrem, quando in Chili ver est, dissolvitur; præ-
cipui autem, & quos ego non semel vado eques tran-
svi, sunt sequentes: *Rio* (fluvius) *de Mendoza* in Pro-
vincia *Cuyo* currens versus Orientem. *Uspallata*, ubi
argenti fodinæ *Rio de las vaccas*. *Aconcagua*, qui des-
cendit, uti reliqui omnes deinceps hic nominandi, ver-
sus Occidentem, nempe versus *Chili*; puto hunc flu-
vium, ubi in mare mergitur, vocari *la Ligua*: *MapuChu*
ad cuius marginem sita est Jacobopolis totius Regni ca-
put, atque *Praefidis*, Regii Confilii, vulgo *la Audiencia*
atque

atque Episcopi sedes, tribus circiter leucis ab Andibus distans in fertili planicie: Habet hoc particulare hic fluvius, quod circiter unâ leuca a dicta Metropoli inter juncos & caricem penitus evanescat octo vel decem leucis subterraneus; tandemque iterum e terrae sinu prodeat in lucem. *Maipo*, cui adjacet *Melipilla* oppidum, distat a *Mapuchu* sex ferme leucis. *Cachapoal*, ad cujus margines *Rancagua* oppidum, distat a praecedente circiter decem leucis. *Tingueredica* ad cujus oram *S. Ferdinandus* oppidum; distat a praecedente circiter sex leucis: & quando hi duo fluvii ante ingressum in mare confluunt, uterque vocatur uno solo nomine *Rapèl*. *Tenu* distat a *Tingueredica* ferme sex leucis. *Lontuè*, hinc prope abest *Curicò* oppidum: distat a *Tenu* circiter quatuor leucis, & postquam *Tenu* & *Lontuè* confluunt, vocantur *Mataquito*. *Rio Claro* ubi *Talca* oppidum: distat a praecedente circiter octo leucis. *Maule*, ubi *Cauquenes* oppidum: distat a praecedente circiter quinque leucis. *Longavì* distat a *Maule* ferme, ut notatur in mea mappa: idem intellige de iis, qui ex *Cordillera* descendunt. *Nuble* qui demum jungitur *Itata*. Ad oram maritimam post *Itata* sequitur *la primer agua*: nempe venientibus ab urbe *Conceptionis* (*Penco*) distat ab *Itata* circiter septem leucis. Portus & civitas *Conceptionis*, olim plena populo, dives & amœna; at Terræ motu anni 1751 mense Majo omnino diruta: distat a praecedente tribus leucis. Residet in urbe *conceptionis* alter Episcopus dictus ab urbe *la Concepcion* *Conceptionis*; & ab urbe *la Imperial* jam pridem diruta & ab Indis occupata; *Imperialis*. *Andalièn* ob fluxum & refluxum maris periculofus, distat a *Penco* cireiter duabus leucis. *Biobio* ad hunc fluvium in loco qui *Mocha* vocabatur nunc sita est civitas *Conceptionis* in ampla planicie, unde *Talcahuano* Portus distat fere quatuor leucis: ipsa autem nova conceptio a *Penco* vetere distat circiter tribus leucis. *Rapèl* distat a *Biobio* circiter octo leucis. *Rauco* distat hinc *Arauco* versus Austrum in littore maris, duabus leucis: propupnaculum Hispano-

rum fed non Portus; uti certo scio, qui eram ibi aliquando Missionarius.

Sequuntur alii fluvii, quorum nomina sum oblitus; aliquorum origo habetur in mappa usque ad gradum 39. & sub gradu quadragesimo sita est Baldivia, Portus. Atque deinceps propter nimias & spississimas silvas, fluviosque (*el Rio Bueno*, aliasque) vado carentes, nec facile navigabiles & fine pontibus; Hispani non potuerunt plus ultra: sunt etiam hi fluvii, quod ex altissimis decidant montibus, valde rapidi: Quae uti & omnia supra memorata tametsi sint vera; nihilominus ita nunc sentio: Pro toto mundo in Chilim non ibo secundo; Proque DEO solo, semper adire volo. Ipsi sit honor, Laus & Gloria per infinita seculorum secula. Amen.

NB. Idem DEUS O. M. sit merces magna nimis Reverendissimo Domino D. Joanni Wilhelmo d'Oidtmann Agrippinensi, dignissimo hic Monasterii, perillustris ac Collegiatæ Ecclesiae ad S. Mauritium Decano, Archidiacono & Seniori, meo quondam Coloniae Agrippinæ Condiscipulo, qui tunc quidem nempe anno 1729. ludente in humanis Divina Potentia rebus, quando in Poetica retuli secundum præmium, primum præripuit; at nunc 1777 ad hunc meum librum, cum sub prælo moraretur diutius, quantocvus finiendum, perhumaniter mihi dedit mutuos aliquot centum Imperiales, brevi, ut spero, DEO juvante solvendos: id quod, ipso tamen Rmo. D. Decano nesciente, nec tale quid cogitante, imo quæ sua est modestia, si sciret graviter prohibituro ac repugnaturo, hic gratus uti par est, confiteor concludens totum hoc opusculum phrasí Hispanica, nempe hac iterata, sincera atque optima appreicatione: *DIOS se lo pague* nunc & in omne ævum. Amen.

ER-

ERRATA.

AD TENACEM.

Author dat librum, nummis tamen indiget
ipſe,

Debita queis solvat, Debita magna satis*
Non tibi dat dono; licet omnia fausta pre-
cetur,

Saltem justum ſi retribuis pretium.

* Non alia, nec aliter contrafacta, quam necesse fuit
ad imprimendum hunc librum, idque non obſtante
omni non fordida nec indecente parsimonia.

S.MARIA Mater DEI o. p.n.p.
H. Strübel sc. Chili.

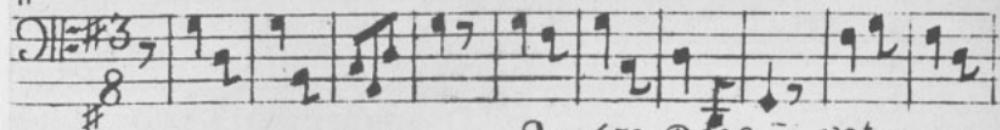
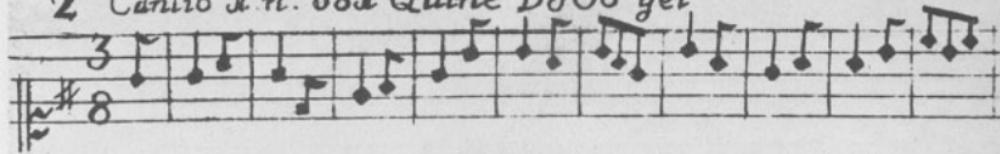
CHILIDUIGU

Pars sexta.

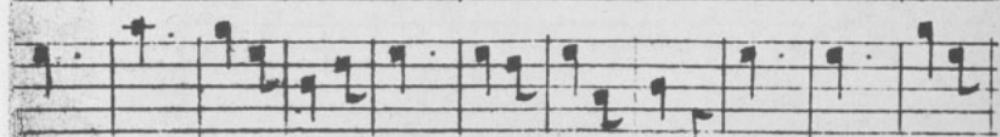
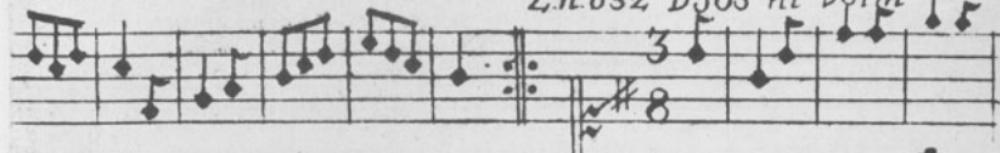
Notæ Musicæ ad canendum
in Clavichordio

Cantiones Partis tertice
à n. 650 usque ad n.
676.

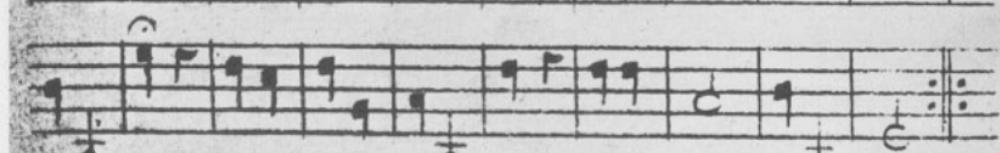
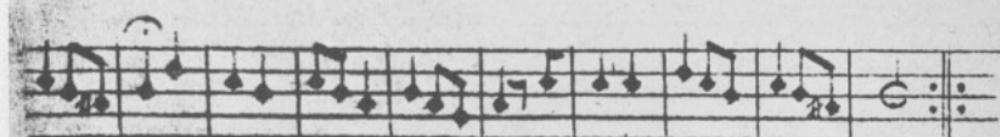
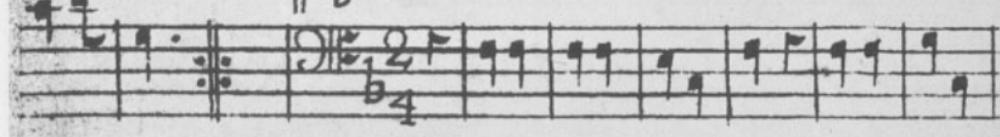
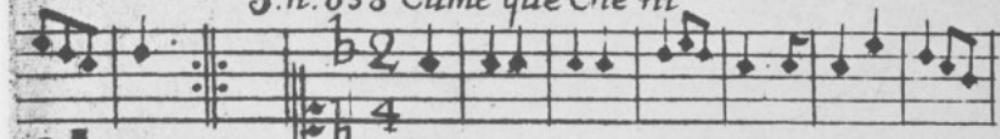
2 Cantio 1. n. 651 Quine DJOS gei

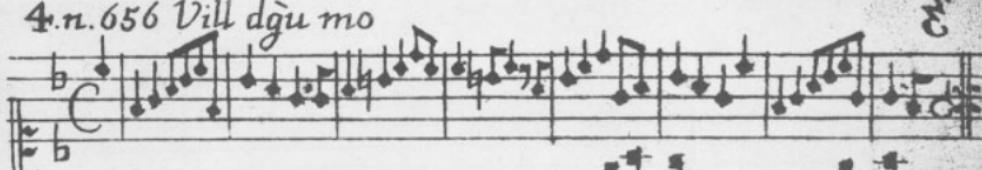
2.n. 652 DJOS ni votm

3.n. 653 Cuime que Che ni

4.n. 656 Vill dgu mo

5.n. 657. lsfchigēpe ff. mo

6.n. 658 Quīne DJOS

7.n. 659. Duamtumn

8.n. 660. Ventenlu

9.n. 661. Duamtumn vill

10.n. 662. A Señor DJOS

This section contains two staves of handwritten musical notation. The notation uses vertical stems and dots to represent pitch and rhythm. Measures are separated by vertical bar lines. The key signature consists of one sharp sign (#) and a common time (C). The vocal line includes several sustained notes and grace notes.

11.n. 664. Huera que Che

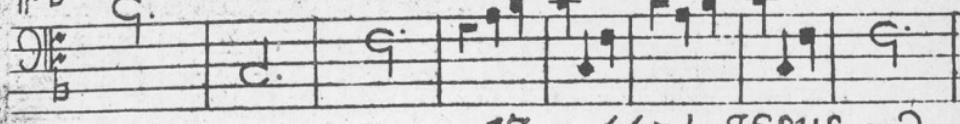
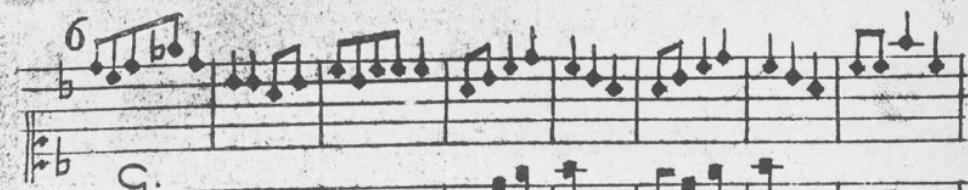
This section contains two staves of handwritten musical notation. The notation uses vertical stems and dots to represent pitch and rhythm. Measures are separated by vertical bar lines. The key signature consists of one sharp sign (#) and a common time (C). The vocal line includes several sustained notes and grace notes.

12. n. 665. a. Ayueimi

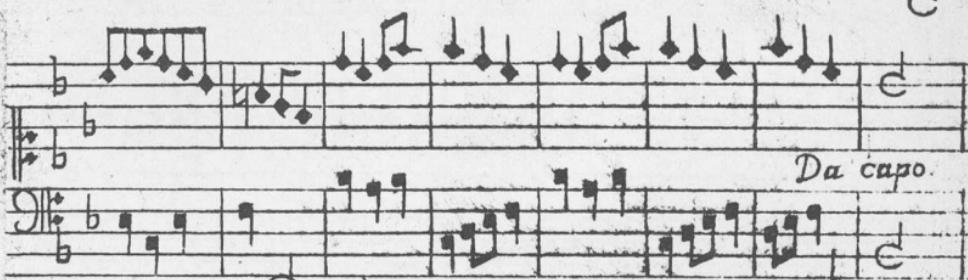
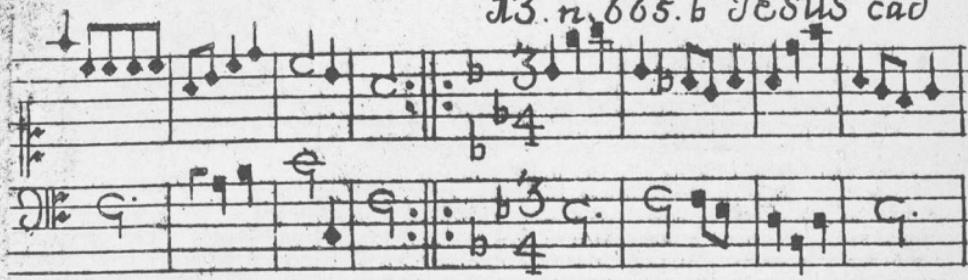
This section contains two staves of handwritten musical notation. The notation uses vertical stems and dots to represent pitch and rhythm. Measures are separated by vertical bar lines. The key signature consists of one sharp sign (#) and a common time (C). The vocal line includes several sustained notes and grace notes.

12. n. 665. a. Ayueimi

This section contains two staves of handwritten musical notation. The notation uses vertical stems and dots to represent pitch and rhythm. Measures are separated by vertical bar lines. The key signature consists of one sharp sign (#) and a common time (C). The vocal line includes several sustained notes and grace notes.

13.n.665.b JESUS cađ

Da capo.

14.n.667. Atnibige

J5.n.668: 7

Handwritten musical score for J5.n.668. The score consists of four staves of music. The first three staves are in common time (indicated by 'C') and the fourth staff is in 2/4 time (indicated by '2'). The key signature varies throughout the piece. The vocal line includes lyrics: 'Mari mari' in the second staff and 'Santo Angel em' in the fourth staff.

J6.n.669. Santo Angel em

Handwritten musical score for J6.n.669. The score consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time (indicated by '2') and the second staff is in 4/4 time (indicated by '4'). The key signature changes frequently, indicated by various sharps and flats.

Handwritten musical score for J7.n.671. The score consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time (indicated by '2') and the second staff is in 4/4 time (indicated by '4'). The key signature changes frequently, indicated by various sharps and flats.

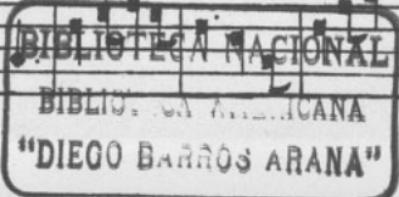
J7.n.671. Cad Bürenieve

Handwritten musical score for J7.n.671. The score consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time (indicated by '2') and the second staff is in 4/4 time (indicated by '4'). The key signature changes frequently, indicated by various sharps and flats.

8

18.n.673. Acui

19.n.675. Vau mlei Vau

Terre planas, las Pampas y el los Caminos
De los Pueblos seu Patagonos

Explicatio Signorum:

- Oppidum Vel Munitacula Hispanorum. Oppidum Hispanorum, desertum et ab Indis dirutum.
 Domus Missionis Soc. IESU. Domus olim à Missionariis dictæ Societatis habitatæ.
 Domus ac Regio Caciquei Seu Toparchæ baculo insignis. Domus et Regio Caciquei ordinarii.
 B In terra pluna / los Llanos Seu ina pire Vutan mapu / domus Indorum stabiles ac fixe nec fermè differunt à casis pauperum ac ruri degentium anorum: ast intra montes, qui Andes, la Cordillera, et Pire Vutan mapu suntur, Indi sedem stabilem non habent, sed vagi locum mutant, quod ostulat necessitas, si nempe deficient vel ligna foco, vel pecori armento via neque utiler contra cestum solis, aut aeris inclemencias, quam variis bus in lancea vel pertica suspensi se defendunt, quapropter excursio / la Correduria / ad montes Andes aliis signis noto nempe Δ , quod facit ne illic pernoctasse, et Δ me ibi insuper dixisse pro Concione que difficiles altissimique montes intermedii iter efficiant multò longius, quam nappa nostri posse, idcirco distantiae locorum exactè, usu scalæ deprehendi scèpè nequeunt